

Program wychowania przedszkolnego

Elżbieta Kordos

Program wychowania przedszkolnego

Zgodny
z obowiązującą
podstawą
programową

SPIS TREŚCI

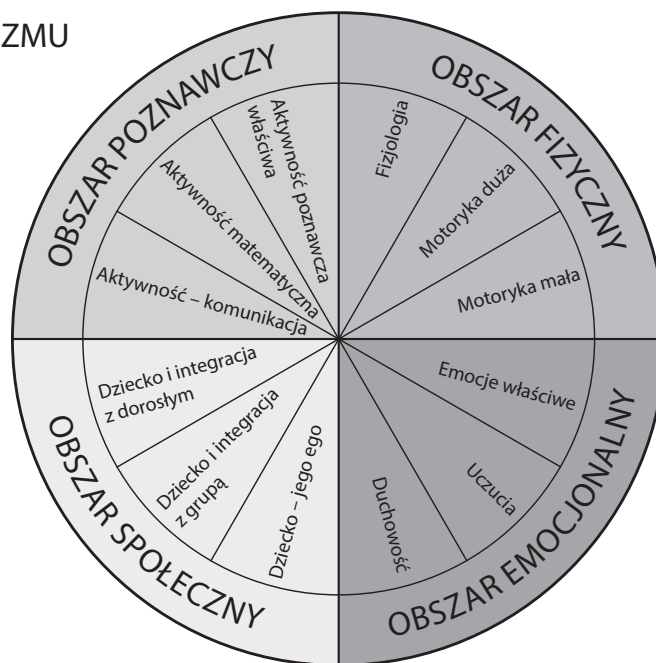
Charakterystyka programu	3
Charakterystyka dziecka w wieku przedszkolnym	10
Treści edukacyjne	14
Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 3-letniego	14
Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 4-letniego	37
Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 5-letniego	63
Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 6-letniego	94
W drodze do sukcesu, czyli jak realizować działania z programem	136
Bibliografia	143
Załączniki	146

CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Program wychowania przedszkolnego zgodnie z aktualnymi przepisami prawa oświatowego stanowi opis sposobu realizacji celów wychowania oraz treści nauczania ustalonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, określonej w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356). Obejmuje on całość podstawy programowej, jak i w kilku obszarach stanowi jej rozszerzenie. Idea programu jest wypadkową praktycznych doświadczeń w pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym, współczesnych koncepcji pedagogicznych odzwierciedlonych w literaturze pedagogicznej oraz obowiązującego prawa.

W preambule podstawy programowej wychowania przedszkolnego zapisano, że „Celem wychowania przedszkolnego jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka. Wsparcie to realizowane jest przez proces opieki, wychowania i nauczania – uczenia się, co umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji”. Edukacja w przedszkolu nastawiona jest zatem na holistyczny rozwój dziecka. Jej cel zaakcentowany w początkowych zapisach podstawy programowej podkreśla podmiotowość dziecka w procesie edukacji, wyznaczając przedszkolu obowiązek respektowania takiego podejścia¹. W związku z powyższym, przyjęte w programie założenia, treści edukacyjne oraz zaproponowane formy i metody pracy ukierunkowano na wszechstronne wspieranie dziecka w zakresie wszystkich obszarów rozwojowych zilustrowanych przez współautorkę podstawy programowej D. Dziamską w kole holizmu. „Koło holizmu, które ilustruje dokładnie obszary rozwoju człowieka, wskazuje jednocześnie na istotne elementy mieszczące się w tych obszarach, na które nauczyciel musi zwrócić uwagę, szczególnie planując pracę z dzieckiem”².

KOŁO HOLIZMU

¹ Komentarz do podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej, w: *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem*.

² D. Dziamska, M. Buchnat, *Program wychowania przedszkolnego. Zbieram, poszukuję, badam*, Warszawa 2017, Nowa Era, s. 63.

Tworząc koncepcję programu przyjęto określoną wizję dziecka, do której zmierza nauczyciel (we współpracy z rodzicami wychowanka), kierując się zasadą wspierania dziecka przez tworzenie mu takich warunków rozwoju, aby miało możliwość osiągnięcia sukcesów w działaniu. Poczucie sukcesu to nie tylko szansa na sprawny rozwój dziecka. Sukces przekłada się na to, jak dziecko funkcjonuje w swoim otoczeniu i jak będzie funkcjonowało później w wieku dorosłym. Brak sukcesów dla każdego z nas rodzi negatywne skutki – nie wykorzystujemy w pełni swoich możliwości, zdolności, tracimy motywację do działania.

Ważne stało się więc, poszukiwanie odpowiedzi na pytania...

Jakie warunki sprzyjają osiągnięciu przez dziecko sukcesu w działaniu?

Sukces dziecka w działaniu związany jest niewątpliwie z odpowiednim poziomem jego rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego pozwalającym na zaspokajanie potrzeby poznawania świata oraz motywacji dziecka do podejmowania wysiłku intelektualnego i nawiązywania kontaktów społecznych. Poziom rozwoju dziecka jest uwarunkowany czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Dzięki stymulacji zewnętrznej (kręgu społecznego, przedmiotów, przestrzeni, dźwięków itp.) dziecko wykorzystuje wrodzony mechanizm – własną aktywność ujawniającą się w sferze poznawczej, emocjonalnej i ruchowej.

Co z tego wynika dla przedszkola, nauczyciela, ale też i rodziców/opiekunów dziecka?

Priorytetem w planowaniu rozwoju, tworzeniu programów działań wychowawczo-dydaktyczno-opiekuńczych, pozyskiwaniu do współpracy rodziców i środowiska, czy też wzbogacaniu bazy przedszkola powinno być tworzenie środowiska wychowawczego sprzyjającego osiągnięciu sukcesów przez każdego z wychowanków. Nauczyciele powinni organizować sytuacje edukacyjne w taki sposób, aby maksymalnie rozwijały własną aktywność dziecka. Należy poświęcić szczególną uwagę na zaspokojenie dziecku potrzeby bezpieczeństwa, akceptacji, uznania, pomagając mu tym samym w adaptacji do nowych warunków. Konieczne jest organizowanie środowiska edukacyjnego, sprzyjającego aktywnemu odkrywaniu przez dziecko siebie i świata w obszarze jego najbliższego rozwoju. Wszystko po to, by maksymalnie ułatwić dzieciom osiągnięcie sukcesów w przedszkolu, co w najbliższej perspektywie będzie procentować w szkole, a w przyszłości przyniesie szansę na sukcesy w życiu.

Taka koncepcja działań przyświeca idei niniejszego programu, wiąże się to ściśle z podmiotowością dziecka i współczesnymi tendencjami w procesie nauczania i uczenia się. Założyć można, że sukcesy naszych dzieci (nawet te najmniejsze) dadzą nam i rodzicom poczucie sukcesu wychowawczego, a to sprzyjać będzie motywacji nas wszystkich do podejmowania kolejnych twórczych działań. Warto podkreślić, że rodzice odgrywają istotną rolę w procesie wspierania całościowego rozwoju dziecka – należy im uświadomić, jak ważne w życiu ich pociech są pierwsze sukcesy, przeżywane już na progu edukacji przedszkolnej oraz, że nie zależą one tylko i wyłącznie od nauczycieli.

Przy tworzeniu programu przyjęto koncepcję rdzeni treściowych, gdzie wyznacznikiem porządkowania treści stały się główne obszary działalności dziecka w drodze do odkrywania i rozumienia świata, jak i osiągnięcia gotowości szkolnej. Określono dziewięć obszarów (od I do IX), których nazwy sformułowano z punktu widzenia dziecka. Każdemu z nich podporządkowano zakresy szczegółowe (A, B, C... itd.) sformułowane w postaci nadrzędnych celów ogólnych, z których wyprowadzono cele etapowe, jakie powinien przyjąć nauczyciel, aby w efekcie organizowanych przez niego sytuacji dziecko zdobyło przewidywane umiejętności zawarte w niniejszym programie. Podział ten ma charakter umowny, a jego celem jest przedstawienie treści w taki sposób, aby program był uporządkowany i przejrzysty dla nauczyciela.

W programie wprowadzono cztery poziomy osiągnięć odpowiadające grupom wiekowym dzieci (3-, 4-, 5-, 6-letnich). Przewidywane osiągnięcia dzieci zaproponowane w poszczególnych poziomach mogą być pomocne w dokonywaniu ewaluacji pracy nauczyciela, a także ewaluacji programu. Zastosowano w nich zasadę kumulatywności, która oznacza, że poziom dla dziecka starszego obejmuje swym zakresem osiągnięcia z poziomu proponowanego dla dziecka młodszego. Granice w poziomach są umowne, a przypuszczalnych osiągnięć dzieci nie należy traktować jako wymagania konieczne. Zgodnie

z humanistyczną koncepcją rozwoju człowieka dziecko może rozwijać się w indywidualnym dla siebie tempie. „Każde dziecko ma indywidualną drogę swojego rozwoju i nie można hamować rozwoju jednego dla zrównania go z innymi lub odwrotnie, należy jedynie wspomagać dziecko w jego wysiłkach, stwarzać takie warunki, w których potencjał dziecka nie zostałby zmarnowany”³. Doświadczenie uczy, że grupa dzieci jednorodna pod względem wieku kalendarzowego, jest niejednokrotnie bardzo zróżnicowana pod względem wieku rozwojowego, co więcej ta „różnorodność” nie musi dotyczyć wszystkich obszarów kompetencji naszych przedszkolaków. Bywa, że różnice rozwojowe mogą sięgać roku, a nawet dwóch szczególnie wówczas, gdy dziecko jest dopiero na progu edukacji przedszkolnej. Ważne, aby dać szansę na sukces wszystkim, gdyż pewne jest, że każdego z naszych wychowanków powinniśmy rozwijać w obszarze jego najbliższego rozwoju. W związku z tym ostateczny wybór drogi będzie należał do nauczyciela, stąd tak istotna jest systematyczna diagnoza naszych wychowanków.

ZAŁOŻENIA KONCEPCYJNE PROGRAMU

Program

Wizja dziecka:

Niepowtarzalna osoba z własnymi potrzebami, możliwościami, pragnieniami, potencjałem i zainteresowaniami: aktywna poznawczo, korzystająca z własnych możliwości i przestrzeni dla swojej aktywności, świadoma własnych praw jak i obowiązków, szanująca prawa innych, posiadająca zdolność samoregulacji swoich zachowań na poziomie odpowiednim własnemu rozwojowi emocjonalno-społecznemu, wrażliwa na wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi.

Zadania nauczycieli i personelu wspomagającego:

Ukierunkowane na dzieci:

- rozwijanie aktywności dziecka wyrażającej się w trzech formach: poznawaniu tego, co prawdziwe; czynieniu dobra i kształtowaniu piękna; wsparcie w pokonywaniu wszelkich trudności
- elastyczne planowanie procesu edukacyjnego na podstawie wnikliwej obserwacji i diagnozy
- odpowiedni dobór metod i form pracy (uwzględniający potrzeby i możliwości dziecka oraz stosowanie zasad indywidualizacji, przystępności, stopniowania trudności i przemienności)
- właściwa organizacja pracy grupy

Ukierunkowane na rodzinę:

- włączanie rodziców/prawnych opiekunów do działań na rzecz całościowego rozwoju dziecka przez angażowanie do współpracy w procesie diagnozy, edukacji, czy ewentualnej terapii
- realizacja różnych form wsparcia wychowawczego rodziny
- pozytywna komunikacja

Wspieranie dziecka w kierunku stworzenia mu takich warunków jego całościowego rozwoju, aby miało możliwość osiągnięcia sukcesów w działaniu

Zadania rodziców/prawnych opiekunów:

- Ukierunkowane na dzieci:
- systematyczna obserwacja rozwoju dziecka
 - poszukiwanie wsparcia diagnostycznego i specjalistycznego w sytuacjach tego wymagających
 - szczególne wspieranie dziecka w okresach adaptacji, otwartość na wsparcie w trudnych sytuacjach
 - podtrzymywanie aktywności poznawczej dziecka
 - organizowanie środowiska sprzyjającego utrwalaniu zdobytych kompetencji

Związane ze współpracą z przedszkolem:

- wsparcie personelu w procesie diagnozy, edukacji lub terapii dziecka przez udzielanie potrzebnych informacji, utrzymywanie stałych kontaktów i zaangażowanie w koalicję na rzecz rozwoju dziecka
- realizacja wskazań nauczycieli i personelu wspomagającego ukierunkowanych na całościowy rozwój dziecka
- aktywne uczestnictwo w formach wsparcia służących rozwojowi własnych umiejętności wychowawczych

³ R. Więckowski, *Pedagogika wczesnoszkolna*, Warszawa 1995, WSiP, s. 112.

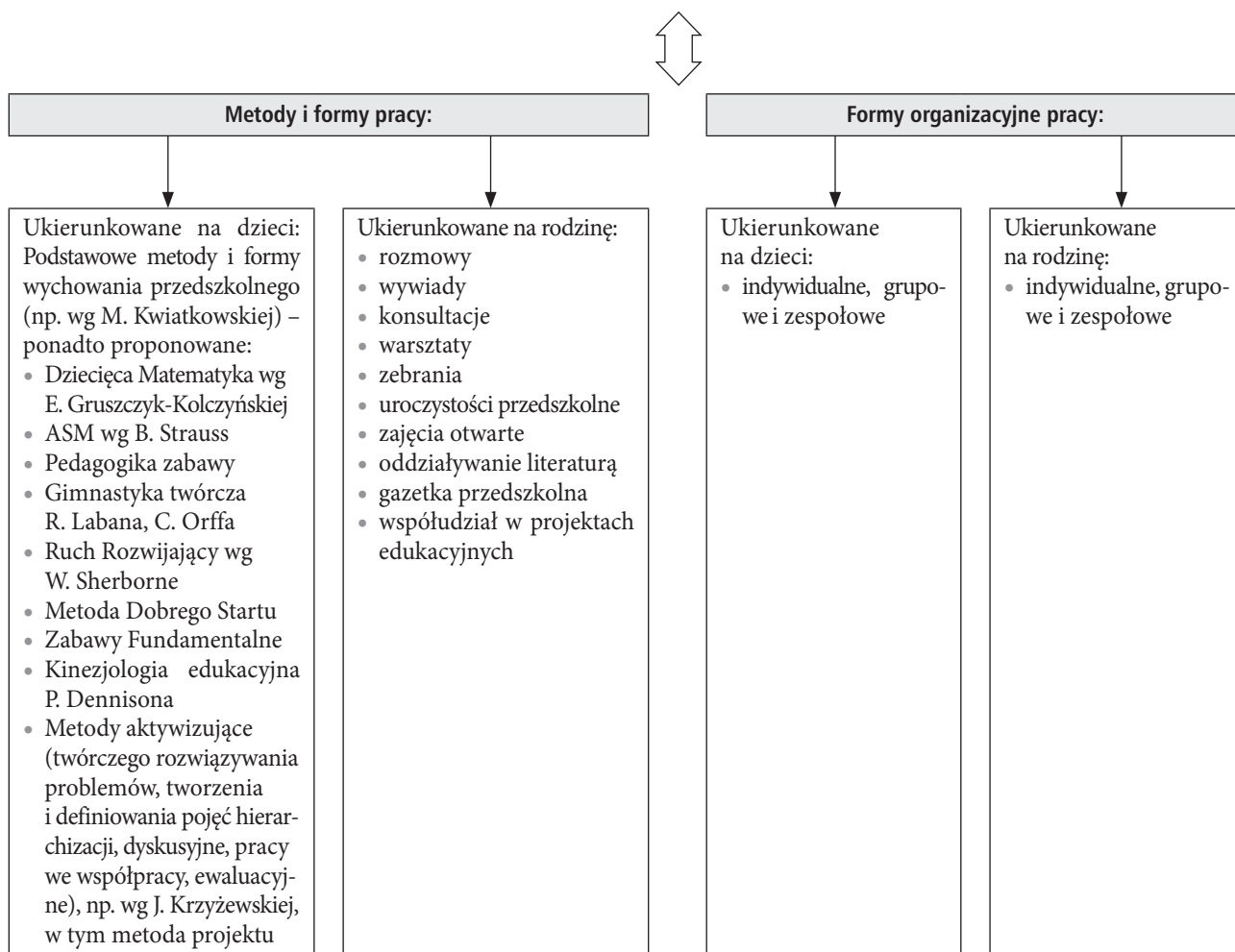
Organizacja pracy grupy przedszkolnej określona w ramowym rozkładzie dnia uwzględniającym potrzeby i możliwości dzieci. Zalecenia ujęte w *Podstawie programowej w Warunkach i sposobach realizacji*.

Obszary i zakresy programu	Obszary z podstawy programowej wychowania przedszkolnego
<p>I. Poznają siebie i współdziałam z innymi A. Budowanie samoświadomości B. Rozwijanie inteligencji emocjonalnej C. Wychowanie w duchu wartości</p>	<p>II. 1) rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem; II. 2) szanuje emocje swoje i innych osób; II. 3) przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych; II. 4) przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu; II. 5) rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze; II. 6) rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie; II. 7) szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników; II. 8) zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji; II. 9) wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia; III. 1) przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze; III. 3) posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem; III. 4) używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeproszenia i przyjęcia konsekwencji swojego zachowania; III. 5) ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych czynności i zadań oraz przyjętych norm grupowych; przyjmuje, respektuje i tworzy zasady zabawy w grupie, współdziała z dziećmi w zabawie, pracach użytecznych, podczas odpoczynku; III. 6) nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość, przyjaźń, radość; III. 7) respektuje prawa i obowiązki swoje oraz innych osób, zwracając uwagę na ich indywidualne potrzeby; III. 8) obdarza uwagę inne dzieci i osoby dorosłe; III. 9) komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.</p>
<p>II. Jestem samodzielny i dbam o estetykę otoczenia A. Kształtowanie sprawności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych B. Wdrażanie do dbałości o ład i porządek wokół siebie C. Rozwijanie inicjatywy w działaniu (dziecko 6-letnie)</p>	<p>I. 1) zgłasza potrzeby fizjologiczne, samodzielnie wykonuje podstawowe czynności higieniczne; I. 2) wykonuje czynności samoobsługowe: ubieranie się i rozbieranie, w tym czynności precyzyjne, np. zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł; I. 3) spożywa posiłki z użyciem sztućców, nakrywa do stołu i sprząta po posiłku; I. 7) wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i oburącz, małych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni.</p>
<p>III. Jestem sprawny i dbam o zdrowie A. Rozwijanie sprawności fizycznej B. Kształtowanie postaw prozdrowotnych</p>	<p>I. 4) komunikuje potrzebę ruchu, odpoczynku itp.;</p> <p>I. 5) uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych, z przyborami lub bez nich; wykonuje różne formy ruchu: bieżne, skoczne, z czworakowaniem, rzutne;</p> <p>I. 8) wykonuje podstawowe ćwiczenia kształtujące nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała.</p>

Obszary i zakresy programu	Obszary z podstawy programowej wychowania przedszkolnego
<p>IV. Sprawnie się komunikuję i rozwijam swój język ojczysty A. Kształcenie umiejętności komunikacyjnych B. Rozwijanie mowy</p>	<p>IV. 2) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych prostych fonetycznie słowach; IV. 3) odróżnia elementy świata fikcji od realnej rzeczywistości; byty rzeczywiste od medialnych, byty realistyczne od fikcyjnych; IV. 5) odpowiada na pytania, opowiada o zdarzeniach z przedszkola, objaśnia kolejność zdarzeń w prostych historyjkach obrazkowych, układa historyjki obrazkowe, recytuje wierszyki, układa i rozwiązuje zagadki; IV. 6) wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom; IV. 19) podejmuje samodzielną aktywność poznawczą np. oglądanie książek, zagospodarowywanie przestrzeni własnymi pomysłami konstrukcyjnymi, korzystanie z nowoczesnej technologii itd.</p>
<p>V. Poznają języki obce A. Przygotowanie do posługiwania się językiem obcym nowożytnym</p>	<p>IV. 21) rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie; uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych; używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności; powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami.</p>
<p>VI. Przygotowuję się do czytania i pisania A. Rozwijanie sprawności percepcyjno-motorycznych B. Rozwijanie zainteresowań czytaniem i pisaniem</p>	<p>I. 7) wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i oburącz, małych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni, używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia i pierwszych prób pisania; I. 9) wykazuje sprawność ciała i koordynację w stopniu pozwalającym na rozpoczęcie systematycznej nauki czynności złożonych, takich jak czytanie i pisanie; IV. 4) rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, odczytuje krótkie wyrazy utworzone z poznanych liter w formie napisów drukowanych dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności; IV. 8) wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem, mazakiem itp., tworzy proste i złożone znaki, nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru, wyjaśnia sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie, samodzielnie planuje ruch przed zapisaniem, np. znaku graficznego, litery i innych w przestrzeni sieci kwadratowej lub liniatury, określa kierunki i miejsca na kartce papieru; IV. 9) czyta obrazy, wyodrębnia i nazywa ich elementy, nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu, wyjaśnia ich znaczenie.</p>
<p>VII. Doświadczam i eksperymentuję w świecie matematyki A. Kształtowanie dojrzałości do uczenia się matematyki</p>	<p>IV. 11) wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagi na wybraną cechę; IV. 12) klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt); IV. 13) eksperymentuje, szacuje, przewiduje, dokonuje pomiaru długości przedmiotów, wykorzystując np. dłoń, stopę, but; IV. 14) określa kierunki i ustala położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby, a także w stosunku do innych przedmiotów, rozróżnia stronę lewą i prawą; IV. 15) przelicza elementy zbiorów w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności, posługuje się liczebnikami głównymi</p>

Obszary i zakresy programu	Obszary z podstawy programowej wychowania przedszkolnego
	<p>i porządkowymi, rozpoznaje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10, eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej, liczy obiekty, odróżnia liczenie błędne od poprawnego;</p> <p>IV. 16) posługuje się w zabawie i w trakcie wykonywania innych czynności pojęciami dotyczącymi następstwa czasu np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem, w tym nazwami pór roku, nazwami dni tygodnia i miesięcy;</p> <p>IV. 17) rozpoznaje modele monet i banknotów o niskich nominałach, porządkuje je, rozumie, do czego służą pieniądze w gospodarstwie domowym.</p>
<p>VIII. Jestem odbiorcą i twórcą sztuki</p> <p>A. Rozwijanie wrażliwości estetycznej poprzez kontakt ze światem muzyki</p> <p>B. Rozwijanie wrażliwości estetycznej poprzez kontakt ze światem sztuk plastycznych</p> <p>C. Rozwijanie wrażliwości estetycznej poprzez kontakt ze sztuką teatralną i filmową</p>	<p>IV. 1) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu, gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego;</p> <p>IV. 7) eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku oraz wyraża ją ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni, np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki;</p> <p>IV. 8) wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem, mazakiem itp.</p>
<p>IX. Odczuwam więź ze środowiskiem, w którym żyję</p> <p>A. Budowanie poczucia więzi ze środowiskiem społecznym</p> <p>B. Budowanie poczucia więzi ze środowiskiem przyrodniczym</p> <p>C. Rozwijanie zainteresowań środowiskiem technicznym</p> <p>D. Wdrażanie do świadomego unikania zagrożeń środowiskowych</p>	<p>I. 6) inicjuje zabawy konstrukcyjne, majsterkuje, buduje, wykorzystując zabawki, materiały użytkowe, w tym materiał naturalny;</p> <p>II. 10) dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę;</p> <p>II. 11) dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej;</p> <p>III. 2) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej;</p> <p>III. 3) posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;</p> <p>IV. 10) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flaga, hymn), nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski ukryte w podaniach, przysłowia, legendach, bajkach, np. o Smoku Wawelskim, orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej;</p> <p>IV. 18) posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, sezonowa wędrówka ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół;</p> <p>IV. 20) wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba wykonująca dany zawód;</p> <p>IV. 22) reaguje na proste polecenie w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem; zna godło (symbol) swojej wspólnoty narodowej lub etnicznej;</p> <p>IV. 23) reaguje na proste polecenie w języku regionalnym – kaszubskim, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem, zna godło (symbol) swojej wspólnoty regionalnej – kaszubskiej.</p>

CHARAKTERYSTYKA DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Rozwój psychiczny dziecka w wieku przedszkolnym jest ściśle związany z jego rozwojem fizycznym, rozwojem działalności i rozwojem kontaktów społecznych. Istotną rolę oprócz osobistego doświadczenia, odgrywa również naśladownictwo, które sprzyja wytwarzaniu się związków czasowych przy powtarzaniu słów i naśladowaniu czynności dorosłego. Wyróżnia się trzy fazy wieku przedszkolnego:

- od 3 do 4 roku życia (faza pierwsza)
- od 4 do 5 roku życia (faza druga)
- od 5 do 6 lat (faza trzecia).

Dzieci 3-letnie:

Dziecko 3-letnie jest ruchliwe, charakteryzuje je tzw. „rozrzutność ruchowa” związana z przewagą procesów pobudzania nad procesami hamowania wewnętrznego. Jego ruchom brakuje precyzji i dokładności, są mało ekonomiczne. Dziecko przyswoiło już sobie wszystkie formy ruchu, ale ruchy te są jeszcze w małym stopniu skoordynowane. Nie jest w stanie wykonać czynności łączących w sobie dwie lub więcej podstawowych form ruchu⁴. Dzieci często są jeszcze mało samodzielne i wymagają pomocy dorosłych (np. przy ubieraniu się, korzystaniu z toalety). Chętnie podejmują zabawową działalność manipulacyjną – lubią bawić się w piaskownicy, masą plastyczną, klockami, lubią malować szczególnie palcami i na dużych powierzchniach. Chętnie rysują, chociaż ich chwyt kredki bywa jeszcze dłoniowy i kończą pracę szybko po wykonaniu kilkunastu kresek pionowych i poziomych. Szybko nabywają sprawności i na ich pracach pojawiają się charakterystyczne dla tego okresu „głowonogi”.

Wśród dzieci 3-letnich występują bardzo duże różnice w rozwoju mowy. Spotkamy w grupie zarówno trzylatka, który mówi zrozumiale dużo i swobodnie, jak i takiego, który dopiero zaczyna mówić. Wszystkie mają prawo rozwojowe do seplenienia, szeplenienia i nieprawidłowej artykulacji głoski „r”, jednak już w tym wieku warto objąć diagnozą logopedyczną te z wadliwym układem narządów artykulacyjnych lub dużym opóźnieniem rozwoju mowy w stosunku do rówieśników. 3-latki porozumiewają się za pomocą zdań, popełniając jeszcze wiele błędów gramatycznych. Wprawdzie opanowały one już podstawy systemu gramatycznego języka ojczystego, ich słownik czynny obejmuje ok. 1000 wyrazów, nie zawsze jednak łatwo porozumieć się z nimi, zwłaszcza w zespole przedszkolnym albo osobom obcym. Lepiej rozumieją polecenia kierowane do nich indywidualnie niż zbiorowe komunikaty wydawane całej grupie. Mowa dzieci jest jeszcze egocentryczna. Wypowiedzi mają związek z tym, co dzieje się wokół, z określoną sytuacją, stąd mowa dziecka nosi nazwę sytuacyjnej.

Dziecko w wieku 3 lat cechuje duża chwiejność emocjonalna, skłonność do przechodzenia z jednego nastroju w drugi, łatwość fizycznego i psychicznego nużenia się. W związku z tym niektóre dzieci mają trudności z włączeniem się do grupy przedszkolnej, nie potrafią sprostać wymaganiom, które stawia przed nimi nowe środowisko. 3-latek rozwiązuje zadania na płaszczyźnie manipulacyjnej i ruchowo-spostrzeżeniowej, w bezpośrednim kontakcie z przedmiotami, często przy współdziałaniu dorosłych. Jego uwaga i pamięć ma charakter mimowolny. To, co postrzega ujmuje globalnie i synkretycznie, z trudem rezygnuje z własnych planów i dążeń. Jest egocentryczny. Sensem kryzysu trzeciego roku życia jest protest dziecka potrzebującego samodzielności, w którym rodzi się poczucie autonomii i niezależności. Trzylatki są jeszcze indywidualistami, dlatego im są młodsze, tym częściej bawią się obok siebie, rzadko zabierają sobie zabawki. Mają już rozwiniętą wyobraźnię, zaczynają planować zabawy i czasem inicjują zabawy z dziećmi.

Dzieci 4-letnie:

4-latek jest pod względem rozwoju motorycznego sprawniejszy od 3-latka. Jest bardziej zwinny, zręczny, porusza się pewniej i swobodniej. Około 70–75% dzieci w tym wieku osiąga koordynację rąk i nóg⁵.

⁴ S. Owczarek, *Gimnastyka przedszkolaka*, Warszawa 2001, WSiP, s. 23.

⁵ Tamże, s. 25.

4-latki są już bardziej samodzielne, zaradniejsze, łatwiej przystosowują się do życia społecznego w grupie rówieśniczej. Podejmowana przez nich działalność zabawowa jest prosta i krótkotrwała, ponieważ nie potrafią jeszcze koncentrować uwagi przez dłuższy czas, szybko zmieniają przedmiot swoich zainteresowań. Chętniej biorą udział w zabawach zespołowych, ale często popadają w konflikty z rówieśnikami. Jest to etap, w którym istotną rolę odgrywa gra symboliczna, grupowa, wymagająca współdziałania. Chcą, aby inni towarzyszyli im w zabawie. W zabawach przyswajają sobie role znane im z życia rodzinnego, powiązane z własnym doświadczeniem. Charakteryzuje je duża wrażliwość, niestałość nastrojów, zmienność uczuć, a nierzadko egocentryzm.

W toku działania 4-latka pojawiają się początki wyobraźni twórczej. Uzewnętrznia się ona w prostych rysunkach, którym dziecko nadaje określone znaczenia. Dominuje myślenie konkretno-wyobrażeniowe. Język jest prawdziwym środkiem komunikacji, a ich wypowiedzi są za każdym razem coraz dokładniejsze, bardziej zrozumiałe i rozbudowane. Dzieci w tym wieku potrafią mówić bez ustanku. Opowiadając historie, mieszają rzeczywistość z fikcją. Jest to etap bogaty z punktu widzenia wyobraźni. Podobają im się opowiadania, zwłaszcza te fantastyczne, niedorzeczne, które następnie mogą odtwarzać za każdym razem dodając jakiś nowy szczegół. Pytanie jest dla nich ważnym narzędziem nauki. Ich nieustanne „dlaczego?” wiąże się bardziej z poszukiwaniem celu aniżeli przyczyny. Podobnie jak 3-latki, 4-latki przechodzą przez okres wybuchów gniewu i negacji, ale w odróżnieniu od tamtych, potrafią mówić o swojej złości i w większym stopniu kontrolować swoje emocje.

Dzieci 5-letnie:

Okres rozwoju ruchowego 5-latka nazywany jest „złotym wiekiem motoryczności”⁶. 5-latek ma jeszcze niezbyt twardy kościoc i stosunkowo słabe mięśnie dlatego męczy go długotrwałe siedzenie w jednym miejscu, ma zwiększoną potrzebę ruchu. U dzieci w tym wieku obserwujemy znaczny przyrost masy mięśniowej⁷. Uwaga jest mimowolna, skoncentrowana na silnych i atrakcyjnych bodźcach, jej cechą jest niepodzielność. Dominuje pamięć mimowolna, dziecko zapamiętuje to, co ciekawe a nie to, co obiektywnie ważne. Jeśli treści niosą ładunek emocjonalny zostają zapamiętane dłużej.

5-latek wkracza w „wiek pytań”. Rozkwit wyobraźni i fantazji oraz szybkie postępy w dziedzinie mowy i myślenia pozwalają mu na wysuwanie wciąż nowych problemów, na które nie potrafi jeszcze samo znaleźć odpowiedzi. Próbuje rozwiązywać je przy pomocy dorosłych, zasypując ich mnóstwem pytań o różne sprawy. Pamięć i uwaga przekształcają się z mimowolnej w dowolną. Dziecko dzięki temu zapamiętuje dokładniej zasłyszane treści, chętnie uczy się wierszy i piosenek.

Działalność plastyczna sprawia mu zazwyczaj dużą satysfakcję, podobnie jak udział w zabawach typowych dla okresu przedszkolnego: tematycznych, konstrukcyjnych, dydaktycznych. Jego doświadczenia ruchowe, sensoryczne i umysłowe są coraz szersze, ale poznanie otaczającej rzeczywistości wciąż powierzchowne, bo dziecko nie pojmuje jeszcze istoty faktów i zdarzeń, nie ujmuje wielu związków logicznych, jakie je łączą. Mały zasób doświadczeń, poziom myślenia konkretno-wyobrażeniowego i bogata wyobraźnia przyczyniają się do tego, że dziecko tłumaczy sobie otaczający je świat w swoisty sposób. Określa nieznanne przedmioty, obmyślając dla nich dziwne, tajemnicze nazwy. Nadaje przedmiotom cechy ludzkie, podobnie jak zwierzętom, ptakom, zjawiskom przyrody. Dzieci w tej fazie lepiej przystosowują się w grupie, chętnie biorą udział we wszystkich zabawach zespołowych: tematycznych, dydaktycznych, konstrukcyjnych. Radość sprawiają im gry, w których istotną rolę odgrywa element współrywalizacji, zaczynają rozumieć ich zasady, a także akceptować je bez względu na to, przez kogo zostały stworzone. Zwiększa się skala uczuć społecznych: pojawiają się sympatie, antypatie, chęć opiekowania się kimś młodszym lub słabszym oraz zazdrość.

Dzieci 6-letnie:

Organizm 6-latka podlega ciągłemu rozrostowi. Przeciętny wzrost: 6-latek od około 116–118 cm, 7-latek od około 123–126 cm; przeciętna waga: 6-latek 21–22 kg, 7-latek 23–25 kg⁸. W porównaniu z dotychczasowymi

⁶ E. Chobocka, *Rozwój sprawności ruchowej w: Obserwacja dziecka w przedszkolu*, D. Al-Khamisy (red.), Warszawa 2005, Raabe, s. 103.

⁷ Tamże, s. 105.

⁸ B. Janiszewska, *Diagnoza dojrzałości szkolnej u progu klasy 1. Karty ćwiczeń*, Warszawa 2009, WSiP, s. 11.

okresami rozwojowymi, dziecko przybiera wolniej na wadze, nadal jednak dość intensywnie rośnie. Naturalne krzywizny kręgosłupa nie są jeszcze w pełni wytworzone, jednak kościec wykazuje szybsze tempo mineralizacji. Rosną stopy, powoli zanika fizjologiczne płaskostopie. Następuje rozwój szczęk i związane z tym wyrzynanie się zębów stałych⁹. Ciało 6-latka staje się coraz bardziej smukłe, wymiary stają się bardziej proporcjonalne. Mięśnie stają się coraz silniejsze. Ruchy lokomocyjne ulegają dalszemu doskonaleniu – poprawia się motoryczność. Dziecko sprawniej porusza się, biega, skacze, utrzymuje równowagę. Wzrasta sprawność narządów wewnętrznych (serce, płuca), kształtuje się większa odporność na zmęczenie i choroby. Dzieci w tym wieku są z reguły bardziej ruchliwe, a ich organizm jest bardziej wydajny. Wydłużają się i twardnieją kości kończyn, rozpoczyna się pierwszy etap kostnienia nadgarstka. 6-latek wykonuje sprawniej od swoich młodszych kolegów czynności samoobsługowe, a jego ruchy narządziowe robią się bardziej precyzyjne i elastyczne. Wzrasta koordynacja wzrokowo-ruchowa. Sprawniej działa też układ nerwowy.

Następuje wzrost wrażliwości i czułości zmysłowej. W odbieraniu bodźców płynących z otoczenia u dziecka w wieku lat sześciu zaczyna dominować narząd wzroku. Dziecko trafnie rozpoznaje podstawowe barwy, nabywa zdolności rozróżniania odcieni barwnych. Polepsza się także ostrość wzroku, która umożliwia rozróżnianie bogatych w szczegóły przedmiotów. Wzrasta wrażliwość na dźwięki mowy ludzkiej oraz słuch muzyczny, przejawiający się w tym, że dzieci potrafią już rozróżniać tony, szmery. 6-latki przechodzą od uwagi mimowolnej do dowolnej, co pozwala im się dłużej skupić i obejmować uwagę więcej elementów. Spostrzeżenia dzieci 6-letnich cechuje synkretyzm. Trudność sprawia im nadal wyodrębnianie elementów spostrzeganego obrazu, rozczłonkowanie go na części pierwsze oraz wiązanie tych części w spójną całość. Percepcję dzieci w tym wieku cechuje słaba wybiórczość. Dominuje myślenie konkretno-wyobrażeniowe, ale zaczynają pojawiać się też zaczątki myślenia abstrakcyjnego. Dziecko wykonuje czynności na poziomie operacji konkretnych. Około 6–8 roku życia dziecko zaczyna rozumieć zasadę stałości ilości i długości. Przeważa pamięć mimowolna zdeprymowana przez dominujące emocje, ale zaczynają się również pojawiać zaczątki pamięci dowolnej. 6-latek posługuje się mową kontekstową. Zasób słownika czynnego 6-latka to ok. 3–4 tys. słów. Dziecko nadal doskonali mowę pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym. 6-latek posługuje się swobodnie zdaniami złożonymi współrzędnie i podrzędnie, wśród tych ostatnich zaś notuje się w szczególności wiele zdań przyczynowych, celowych, warunkowych i dopełnieniowych. Wzrasta również liczba zdań wielokrotnie złożonych, chociaż ich struktura jest jeszcze niezbyt zwarta i uporządkowana zwłaszcza przy dłuższych relacjach lub opisach¹⁰. Rozwój mowy dziecka podnosi na wyższy poziom wszystkie jego psychiczne funkcje i przyczynia się do rozwoju bardziej poprawnych form myślenia. Pojawia się zdolność do myślenia krytycznego. Dzieci próbują uzasadniać swe sądy i decyzje, a także dowodzić swych racji. Pojawia się zdolność wnioskowania na podstawie znanych im faktów¹¹. Pod koniec 6-go roku życia dzieci próbują też stawiać hipotezy, używając niejednokrotnie własnej wyobraźni. Wyobraźnia i fantazja odgrywa u 6-latka istotną rolę – dziecko zachowuje się niekiedy tak, jakby żyło w innym świecie, ożywia martwe przedmioty (animizm), kształtuje rośliny i zwierzęta na podobieństwo człowieka (antropomorfizm dziecięcy). 6-latek ma świadomość własnej odrębności. Trwający nadal proces kształtowania się przedniej części kory przedczołowej dzieci 6-letnich sprawia, że poziom niektórych kompetencji związanych: z planowaniem działań, ustalaniem ważności i przewidywaniem konsekwencji podjętych czynności, czy wymyślaniem alternatywnych rozwiązań nie pozwala na samodzielnie ich wykorzystywanie¹².

Dziecko 6-letnie charakteryzuje się znaczną równowagą emocjonalną w porównaniu do lat poprzednich. Na ogół jest pogodne, pozytywnie ustosunkowane do otoczenia. Zaczyna lepiej rozumieć emocje własne i innych ludzi, rozwija się u niego zdolność do empatii oraz umiejętność regulowania ekspresji

⁹ W. Gniewkowski, K. Właźnik, *Wychowanie fizyczne*, Warszawa 1985, WSiP, s. 98.

¹⁰ M. Zebrowska (red.), *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa 1986, PWN, s. 462.

¹¹ M. Kielar-Turska, *Średnie dzieciństwo. Wiek przedszkolny*, w: *Psychologia rozwoju człowieka*. J. Trempała (red.), Warszawa 2011, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 202–229.

¹² A. I. Brzezińska, J. Matejczuk, A. Nowotnik, *Wspomaganie rozwoju dzieci w wieku od 5 do 7 lat a ich gotowość do radzenia sobie z wyzwaniami szkoły*, Edukacja 2012, 1 (117), s. 12.

emocji. 6-latek pomimo pewnej stabilizacji uczuciowej wykazuje jednak nadal znaczną wrażliwość na ocenę własnej osoby. Obserwuje się wydatny rozwój uczuć wyższych: patriotycznych, estetycznych, humanistycznych. 6-latek znajduje się w okresie moralności heteronomicznej i kieruje się zasadą realizmu moralnego. Dziecko przyjmuje za słuszne i właściwe zasady podawane przez autorytet, a podczas oceny czynów bardziej zwraca uwagę na okoliczności zewnętrzne (fizyczne) czynu niż towarzyszące mu intencje. Zabawa wciąż jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności dziecka 6-letniego, stanowi podstawowy rodzaj jego działalności. Dzieci 6-letnie wykazują wyraźny postęp w zakresie zabaw zespołowych¹³.

¹³ J. Kopała, E. Tokarska, E. Kordos, *Program wychowania przedszkolnego*, Warszawa 2016, Wydawnictwo Szkolne PWN, s. 97.

TREŚCI EDUKACYJNE

Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 3-letniego

Obszar I: Poznaję siebie i współdziałam z innymi

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie samowiedzy rozwijanie umiejętności samoregulacji zachowania 	<p style="text-align: center;">A. BUDOWANIE SAMOŚWIADOMOŚCI</p> <ul style="list-style-type: none"> reagowanie na swoje imię, przedstawianie się swoim imieniem doświadczenie możliwości obserwowania siebie i innych w trakcie różnorodnych zabaw organizowanych przez nauczyciela (np. z wykorzystaniem prostych wierszyków, piosenek, animacji maskotkami) i czynności codziennych: <ul style="list-style-type: none"> zabawy z zakresem „Kształtowanie dojrzałości do uczenia się matematyki/Kształtowanie świadomości schematu własnego ciała” oglądanie i nazywanie podstawowych części swojego ubioru podjmowanie prób prostego opisu swojego wyglądu (na miarę swoich możliwości komunikacyjnych) porównywanie wyglądu swojego i kolegów, np. podczas zabaw interakcyjnych typu „Ludzie do ludzi” – dostrzeganie podobieństw i różnic (płeć, wygląd) komunikowanie swoich potrzeb, upodobań (lubię, nie lubię), poznawanie potrzeb kolegów, dostrzeganie konieczności porozumienia w sytuacjach konfliktowych dotyczących realizacji potrzeb, poszukiwanie z dorosłym rozwiązań sytuacji trudnych (akceptacja potrzeb, podejmowanie prób powstrzymania się od natychmiastowych reakcji, możliwość szukania wsparcia u dorosłego, ustalanie kolejności działań podczas konkretnego konfliktu) poznawanie kodeksu przedszkolaka – „gromadzenie” z nauczycielem wzorców akceptowanych zachowań w grupie na podstawie dotyczących doświadczeń (ilustracje przedstawiające właściwe zachowania); rozszerzanie kodeksu wg potrzeb udział w zabawach i sytuacjach codziennych wspomagających rozwój samoregulacji, np. 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jak ma na imię rozdzielnia podstawowe części swojego ciała podjmuje próbę prostego opisu swojego wyglądu dostrzega podobieństwa i różnice w wyglądzie swoim i kolegów wie, jakiej jest płci komunikuje swoje potrzeby wie, że należy szanować potrzeby każdego wie, jakie zachowania w grupie akceptujemy/dostrzega zachowania niewłaściwe

	<ul style="list-style-type: none"> - powstrzymywanie się od określonych działań zgodnie z umową (np. cierpliwie oczekiwanie na swoją kolej, powstrzymywanie i kontynuowanie działań na umowny sygnał podczas prostych zabaw inhibicyjno-incytacyjnych) - wykonywanie prostych czynności zgodnie z poleceniem, krótką instrukcją - podejmowanie działań ukierunkowanych, zgodnych z przyjętymi zasadami - powstrzymywanie się od niewłaściwych zachowań (realizowanie swoich potrzeb w sposób, który nie narusza dobra innych ludzi) - dokonywanie prostych wyborów (doświadczenie ich pozytywnych i negatywnych skutków podczas sytuacji życiowych i zabawowych), podejmowanie prób przewidywania następstw swoich działań 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby działań ukierunkowanych, respektując zawarte umowy • dokonuje prostych wyborów
B. ROZWIJANIE INTELIGENCJI EMOCJONALNEJ		
<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie sytuacji sprzyjających poznawaniu emocji i uczuć • rozwijanie umiejętności wyrażania emocji w sposób społecznie akceptowany • rozwijanie empatii i zdolności motywowania się do działań 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w sytuacjach dostarczających dużej dawki doświadczeń pozytywnych (np. radości - podczas ekspresji ruchowej, muzycznej, plastycznej) oraz uwalniających blokady emocjonalne (np. podczas zabaw adaptacyjnych, integracyjnych, relaksacyjnych, wyciszających) • doświadczanie radości z odczuwania okazywanych uczuć przez bliskich • doświadczanie atmosfery bezpieczeństwa i akceptacji ze strony dorosłych podczas przeżywania różnorodnych uczuć i emocji pod wpływem pojawiających się wokół sytuacji (rozmowy z dorosłymi, którzy pomagają nazywać przeżycia, podkreślają prawo każdego do przeżywania wszystkich emocji i uczuć, uwrażliwiają na potrzebę analizy zachowań - akceptacja dziecka/analiza zachowania, wspierają w poszukiwaniu sposobów radzenia sobie w trudnej sytuacji), dostrzeganie konieczności akceptowania wszystkich swoich emocji, uczuć - wyrażania ich w sposób kontrolowany • dostrzeganie przeżywanych na co dzień podstawowych emocji i uczuć u siebie, podejmowanie (przy wsparciu otoczenia) prób ich nazywania i komunikowania otoczeniu, np. smutno mi, Kocham mamę • obserwowanie w trakcie zabaw i życia codziennego swoich reakcji, zachowań towarzyszących wyrażaniu różnych emocji, uczuć - doświadczanie zachowań, które towarzyszą określonym emocjom u innych; udział w rozmowach na temat skutków określonych zachowań - dostrzeganie zachowań niewłaściwych, poznawanie prawa do przeżywania wszystkich emocji/uczuć i wyrażania ich bez szkody dla siebie i otoczenia (zasada akceptacji przeżyć/analizy zachowań) • poszukiwanie z nauczycielem akceptowanych sposobów wyrażania emocji na co dzień, np. przykład osobisty dzieci, wzorce zachowań bohaterów bajek, opowiadań; udział we współtworzeniu kodeksu przed-szkolaka: 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadcza sytuacji sprzyjających ekspresji emocji przyjemnych • wie, że ma prawo do przeżywania wszystkich emocji i uczuć • wie, że jego emocjom towarzyszą różne zachowania, na które ma wpływ • wie, że w sytuacji trudnej może liczyć na wsparcie otoczenia • rozróżnia podstawowe emocje (radość, smutek, gniew, strach) • podejmuje próby komunikowania tego, co czuje • rozróżnia reakcje, zachowania towarzyszące podstawowym emocjom • wie, że emocje/uczucia należy okazywać bez szkody dla siebie i otoczenia • wie, jakie zachowania podczas przeżywania emocji w grupie akceptujemy, a jakich nie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie różnych form interakcji z drugim człowiekiem w atmosferze bezpieczeństwa i akceptacji kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie związku własnych emocji z określonymi sytuacjami (np. cieszyć się, gdy ktoś mnie chwali, jest mi przykro, gdy ktoś mi dokucza), poszukiwanie z dorosłymi sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych udział w zabawach i sytuacjach dnia codziennego pozwalających na rozwijanie swoich umiejętności adaptacyjnych („oswajanie świata”) wczuwanie się w emocje uczucia innych podczas obserwacji zachowań ludzi, postaci bajkowych – rozumienie potrzeby poszanowanie emocji, uczuć każdego, okazywania pomocy innym w pokonywaniu trudności doświadczenie radości z działania i osiągnięcia celu przy dostrzeganiu osiągnięć przez dorosłych (np. samodzielność w działaniu – samoobsługa, dokonanie budowli – gratulacje dorosłego) – podejmowanie prób kończenia rozpoczętych działań udział w sytuacjach sprzyjających rozwijaniu umiejętności adaptacyjnych (zajęcia, programy adaptacyjne) – doświadczenie pozytywnych przeżyć podczas nawiązywania nowych relacji nauczyciel – ja; ja – kolega; ja – grupa w atmosferze bezpieczeństwa, akceptacji, radości (zabawy integracyjne z wykorzystaniem pedagogiki zabawy, masażyki integracyjne, zabawy paluszkowe, zabawy z zakresu Ruchu Rozwijającego W. Sherborne itp.) – wzajemna integracja, zwracanie się do siebie po imieniu: doświadczenie satysfakcji i radości we współdziałaniu z drugim człowiekiem podczas zabaw i sytuacji życia codziennego poznawanie wzorców prawidłowych zachowań dotyczących nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi poprzez kontakt ze światem bajek i obserwację życia codziennego – dostrzeganie skutków pozytywnych i negatywnych zachowań bohaterów w różnych sytuacjach, podejmowanie prób wczuwania się w ich przeżycia doświadczenia z zakresu „Wychowanie w duchu wartości”, w tym szacunek dla potrzeb innych, doświadczenie dzielenia się z innymi „wspólnym dobrem”, np. zabawki utrwalanie wiedzy na temat pozytywnych wzorców zachowań – współtworzenie kodeksu przedszkolaka (ilustracje przedstawiające właściwe zachowania w kontekście relacji z drugim człowiekiem): <ul style="list-style-type: none"> obdarzamy innych uwagą, aby zrozumieć co mówią i czego oczekują szanujemy potrzeby każdego, np. cierpliwie czekamy na swoją kolej, słuchamy poleceń nauczyciela zgodnie bawimy się, np. dzielimy się klockami, nie przeszkadzamy sobie nawzajem, poruszamy się tak, aby nikomu nie wyrządzić szkody szanujemy pracę każdego, np. chwalimy efekt pracy, nie niszczymy tego co ktoś wybudował, narysował 	<ul style="list-style-type: none"> podejmuje próby radzenia sobie w sytuacjach trudnych z pomocą znanych mu sposobów przejawia zachowania empatyczne podejmuje próby kończenia rozpoczętych działań wchodzi bez zahamowań w interakcje z kolegami w grupie i pracownikami przedszkola rozstaje z bliskimi bez lęku doświadcza pozytywnych przeżyć podczas współdziałania z drugim człowiekiem wie, jakie zachowania sprzyjają dobrym relacjom z innymi rozdziela akceptowane i nieakceptowane sposoby zachowań w grupie respektuje ustalone zasady grupowe

	<ul style="list-style-type: none"> – zachowujemy się w stosunku do siebie uprzejmie, używamy form grzecznościowych na co dzień – jesteśmy gotowi do niesienia pomocy innym • podejmowanie działań związanych ze stosowaniem przyjętych reguł zachowania w kontaktach międzyludzkich – doświadczanie radości z pochwał, podziękowań od dorosłych • udział w sytuacjach sprzyjających doskonaleniu umiejętności adaptacyjnych (nowe interakcje): – zabawy i sytuacje codzienne, ułatwiające integrację z drugim dzieckiem, grupą, np. zabawy integracyjne podczas spotkań z kolegami z innych grup, zmiany nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby działań ukierunkowanych, respektując ustalone reguły zachowania w kontaktach międzyludzkich • podejmuje interakcje z nowymi kolegami i pracownikami przedszkola
C. WYCHOWANIE W DUCHU WARTOŚCI		
<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzanie w świat norm moralnych i wartości • rozwijanie wrażliwości na wartości (dostrzeganie i pielęgnowanie) 	<ul style="list-style-type: none"> • odkrywanie znaczenia pojęciowego poznawanych wartości: miłość oraz szacunek do siebie i otoczenia (ludzie, rośliny, zwierzęta, otoczenie fizyczne) poprzez obserwację życia codziennego i kontakt ze światem bajek – dostrzeganie pozytywnych zachowań bohaterów różnych sytuacji, podejmowanie prób wczuwania się w ich przeżycia, doświadczanie „zwycięstwa dobra nad złem” • doświadczanie przejawów kierowania się poznawanymi wartościami ze strony innych – czepianie radości z odczuwania dowodów miłości i szacunku na co dzień • poszukiwanie wspólnie z nauczycielem sposobów dbałości o poznane wartości (poznawanie wzorców zachowań), akceptowanie potrzeby dbania o miłość, szacunek, w tym stosowania przyjętych norm i zasad, doświadczanie spójności przyjętych zasad z kodeksem przedszkolaka, umowami na co dzień • poszukiwanie w sytuacjach codziennych, poznawanej literaturze dziecięcej, historyjkach obrazkowych przejawów miłości i szacunku • podejmowanie działań związanych ze stosowaniem przyjętych norm w różnych obszarach życia – doświadczanie radości z pochwał, podziękowań od dorosłych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje przejawy miłości i szacunku w świecie realnym i bajkowym • wie, jak może dbać o poznane wartości • akceptuje przyjęte normy podejmując próby ich stosowania na co dzień

Obszar II: Jestem samodzielny i dbam o estetykę otoczenia

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. KSZTAŁTOWANIE SPRAWNOŚCI SAMOOBŚLUGOWYCH, NAWYKÓW HIGIENICZNYCH I KULTURALNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie samodzielności w wykonywaniu codziennych czynności 	<ul style="list-style-type: none"> • zdobywanie sprawności w samoobsłudze na co dzień: <ul style="list-style-type: none"> – odsuwanie i zasuwanie krzeselka przy stole – wycieranie butów o wycieraczkę 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonuje czynności samoobsługowe na miarę swoich możliwości

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków higienicznych wdrażanie do dbałości o estetykę własnego wyglądu 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> – samodzielne rozbieranie się, podejmowanie prób samodzielnego ubierania się (piżama, buty, spodnie, spódnica, kurtka, szalik), porządkowanie własnej odzieży na swoim krzeselku, półce po rozebraniu się • nabywanie pozytywnego stosunku do zabiegów higienicznych: <ul style="list-style-type: none"> – odkrywanie potrzeby stosowania podstawowych zasad higieny i dbałości o czystość ciała (mycie zębów po posiłku, mycie rąk przed i po posiłku oraz po wyjściu z toalety, wycieranie nosa, zasłanianie ust przy kichaniu itp.) poprzez kontakt ze światłem bajek i obserwację życia codziennego – dostrzeganie pozytywnych zachowań bohaterów różnych sytuacji, podejmowanie prób wczuwania się w ich przeżycia, akceptowanie przyjętych zasad – nabywanie samodzielności w wykonywaniu zabiegów higienicznych: <ul style="list-style-type: none"> • zgłaszanie potrzeb fizjologicznych, samodzielne korzystanie z toalety • nabywanie sprawności samodzielnego mycia rąk z przestrzeganiem kolejnych etapów czynności, ekonomicznego wykorzystywania mydła, właściwego korzystania z ręcznika • właściwe korzystanie z chusteczki do nosa • wykonywanie czynności mycia zębów z pomocą dorosłych (zachowanie poprawnej struktury czynności, ekonomiczne użycie pasty do zębów), podejmowanie samodzielnego prób mycia zębów • podejmowanie prób samodzielnego korzystania z osobistych przyborów toaletowych (szczoteczka do zębów, kubeczek do płukania ust, grzebień) • podejmowanie działań związanych ze stosowaniem przyjętych zasad higieny i dbałości o czystość ciała – doświadczanie radości z pochwał, podziękowań od dorosłych, nabywanie zachowań nawykowych 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jak może dbać o higienę i czystość ciała rozpoznaje zachowania związane z dbałością o higienę zgłasza potrzeby fizjologiczne samodzielnie korzysta z toalety wykonuje samodzielnie zabiegi higieniczne (mycie rąk, korzystanie z ręcznika, chusteczki do nosa) i przy współudziale dorosłych (mycie zębów) podjemuje próby samodzielnego korzystania z osobistych przyborów toaletowych respektuje poznane zasady higieny na co dzień
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do kulturalnego spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętne spożywanie posiłków z zastosowaniem zasad: <ul style="list-style-type: none"> – dokładnego gryzienia i żucia pokarmów (zwłaszcza twardszych) – próbowania wszystkich potraw (przewyciążanie uprzedzeń) – podejmowania prób spożywania posiłku do końca • spożywanie wspólnych posiłków przy stole z przestrzeganiem zasad kulturalnego zachowania: <ul style="list-style-type: none"> – spokojne spożywanie posiłku z zamkniętymi ustami, bez prowadzenia rozmów z „pełną buzią” – zachowywanie porządku wokół siebie w trakcie jedzenia, nieprzekładanie kolegom – właściwe postępowanie się łyżką, łyżeczką, kubkiem, podejmowanie prób postępowania się widelcem i serwetką 	<ul style="list-style-type: none"> umiętnie spożywa posiłki na miarę swoich możliwości podjemuje próby spożywania wspólnych posiłków przy stole z przestrzeganiem poznanych zasad kulturalnego zachowania

B. WDRAŻANIE DO DBAŁOŚCI O ŁAD I PORZĄDEK WOKÓŁ SIEBIE	
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do zachowania ładu i porządku w najbliższym otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie skutków nieporządku w otoczeniu, np. jest bałagan, dorośli są niezadowoleni, nie można znaleźć określonych rzeczy – obserwowanie sytuacji w świecie rzeczywistym i fikcyjnym (przeżycia bohaterów bajek, historyjek obrazkowych, teatrzyków) poznawanie zasad dbałości o ład i porządek w grupie, np. zasada odkładania na miejsce i porządkowania zabawek/przyborów, porządkowania ubrania po rozebraniu się, wsuwanie krzeselka po odejściu od stolika wykonywanie prostych prac porządkowych podczas zabaw tematycznych, np. w trakcie zabawy „W domu” i w trakcie prac społeczno-użytecznych na rzecz grupy – sprzątanie po skończonej zabawie, ścieranie kuru na półkach, porządkowanie kądek zainteresowań, doświadczenie wysiłku wkładanego w pracę, dostrzeganie potrzeby poszanowania pracy osób sprząających w przedszkolu (nabywanie nawyków: wycierania butów przed wejściem do pomieszczenia, wrzucania śmieci do kosza, porządkowania ubrań po rozebraniu się itp.) pomaganie w prostych, domowych czynnościach porządkowych – doświadczenie radości z pochwali, podziękowań od dorosłych, nabywanie zachowań nawykowych dostrzeganie potrzeby poszanowania wszystkiego, co znajduje się w otoczeniu (wczuwanie się w „odczucia” zabawek podczas animizacji przedmiotów przez nauczyciela, np. „Naszym zabawkom jest przykro, bo... Jak im pomożemy?”); <ul style="list-style-type: none"> odkładanie przedmiotów na ich miejsce w dobrym stanie, zgłaszanie wszelkich uszkodzeń (np. zniszczone zabawki, połamane kredki) współdziałanie w naprawach drobnych uszkodzeń, np. sklejeniu książeczek, obserwacja napraw typu reperowanie ubranek lalkom, przyszywanie misiówi ucha
<ul style="list-style-type: none"> wie, że należy dbać o ład i porządek w otoczeniu zna podstawowe zasady dbałości o ład i porządek w grupie respektuje poznane zasady dbałości o ład i porządek w grupie podjekuje proste prace porządkowe w przedszkolu i w domu wie, że należy szanować pracę innych 	<ul style="list-style-type: none"> współuczestniczy w czynnościach związanych z dbałością o ład i porządek wykonywanych przez dorosłych wie, że należy szanować swoją i cudzą własność

Obszar III: Jestem sprawny i dbam o zdrowie

A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ	
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie ogólnej sprawności ciała na miarę możliwości dziecka wspomaganie integracji sensorycznej 	<ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w zorganizowanej aktywności ruchowej
Cele ogólne (etapowe)	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	
A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ	
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie ogólnej sprawności ciała na miarę możliwości dziecka wspomaganie integracji sensorycznej 	<ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w zorganizowanej aktywności ruchowej

	<ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach i ćwiczeniach wspomagających integrację sensoryczną (m.in. z elementami metody M. Ch. Knillów, Ruchu Rozwijającego W. Sherborne, Edukacji przez ruch D. Dziamskiej; stymulujących układ przedsionkowy i proprioceptywny) • udział w zabaw i ćwiczeniach rozwijających małą motorykę (zdobywanie sprawności związanych z samoobługą i przygotowanie do nauki czynności pisania opisanych w dalszej części programu) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje sprawność małej motoryki na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych
B. KSZTAŁTOWANIE POSTAW PROZDROWOTNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie świadomości zdrowotnej • wyrabianie właściwych nawyków żywieniowych oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> • odkrywanie potrzeby dbałości o zdrowie poprzez kontakt ze światem bajek i obserwację życia codziennego – dostrzeganie pozytywnych zachowań bohaterów różnych sytuacji, podejmowanie prób wczuwania się w ich przeżycia, poznawanie podstawowych zasad dbałości o zdrowie • respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie (utrwalanie prawidłowych wzorców zachowań) podczas zabaw tematycznych, w tym proponowanych w zakresie „Wychowanie w duchu wartości” (szacunek – do siebie/własne zdrowie) oraz realizowanych w przedszkolu profilaktycznych programach zdrowotnych • respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie w życiu codziennym, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – w zakresie zdrowego żywienia: <ul style="list-style-type: none"> • próbowanie wszystkich potraw (oprócz wywołujących szczególną niechęć lub szkodliwych dla zdrowia) • nabywanie właściwych nawyków żywieniowych (dokładne gryzienie i przeżuwanie posiłku oraz spożywanie go bez pośpiechu, ograniczanie picia słodkich napojów na korzyść wody) – w zakresie ogólnej dbałości o zdrowie: <ul style="list-style-type: none"> • dbałość o higienę i czystość osobistą (doświadczenia z zakresu „Kształtowanie sprawności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych”) • unikanie przegrzania lub przeziębienia organizmu, komunikowanie potrzeby ruchu i odpoczynku • komunikowanie wszelkich objawów złego samopoczucia oraz jakichkolwiek urazów dorosłym • stosowanie prostych sposobów przeciwdziałania narażeniu się na choroby, np. szczególna dbałość o higienę rąk, higiena korzystania z toalety, korzystanie wyłącznie ze swoich przyborów higieny osobistej, zasłanianie ust przy kichaniu • poddawanie się badaniom profilaktycznym – poznawanie postawy „dzielnego pacjenta” • doświadczenie radości z pochwał, podziękowań od dorosłych, nabywanie zachowań nawykowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, jak może dbać o swoje zdrowie • respektuje poznane zasady dbałości o zdrowie w zabawie i sytuacjach codziennych

Obszar IV: Sprawnie się komunikuję i rozwijam swój język ojczysty

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności skutecznego komunikowania się z otoczeniem za pośrednictwem dostępnych metod komunikacji zgodnych z potrzebami i możliwościami dzieci (w szczególności dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, które nie komunikują się werbalnie lub mają problemy z formułowaniem poprawnych wypowiedzi słownych wynikające z ich niepełnosprawności) 	<p style="text-align: center;">A. KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> doświadczenie kontaktów z prawidłowymi wzorcami komunikacyjnymi podczas zabaw i sytuacji codziennych (język nauczyciela, literatura dziecięca), słuchanie dialogów, poleceń, pytań itp. – osłuchanie/naśladowanie doświadczenie różnych sytuacji komunikacyjnych poprzez obserwację zdarzeń w świecie bajkowym i realnym (np. próby porozumienia pomiędzy bohaterami, gdy jeden z nich mówi niewyraźnie, lub nic nie mówi, albo nie słucha kolegi, tylko złości się i płacze oraz kiedy oboje nie rozumieją się wzajemnie) – obserwowanie skutków różnych zachowań, wczuwanie się w przeżycia bohaterów/odnoszenie się do swoich doświadczeń w podobnej sytuacji (zadolenie, jeśli nas zrozumianno, niezadolenie, jeśli nie możemy się porozumieć – dostrzeganie potrzeb dziecka niedostępnego) poszukiwanie z nauczycielem sposobów pomocy poznanyemu bohaterom poznawanie w kodeksie przedszkolaka reguł: „obdarzamy innych uwagą, aby zrozumieć, co mówią i czego oczekują”, „szanujemy potrzeby każdego” (m.in. potrzeba bycia wysłuchanym), „jesteśmy gotowi do niesienia pomocy innym” (wspieramy tych którzy mają trudności w porozumiewaniu się – ustalenie skutecznych sposobów komunikacji dostosowanych do potrzeb każdego i grupy) dostrzeganie różnic w sposobach porozumiewania się w zależności od sytuacji, adresata (ton mówienia, zwroty grzecznościowe) poznawanie w kodeksie przedszkolaka reguły „zachowujemy się w stosunku do siebie uprzejmie, używamy form grzecznościowych na co dzień” stosowanie przyjętych reguł w sytuacjach zabawowych i życiowych – doświadczenie radości z pochwał, podziękowań od dorosłych skuteczne postugiwanie się różnymi metodami komunikacji dostosowanymi do możliwości rozwojowych <p>UWAGA: W przypadku dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych w zakresie komunikowania się udział w zabawach i ćwiczeniach dostosowanych do jego potrzeb i możliwości w inny właściwy dla dziecka sposób, np. z wykorzystaniem alternatywnych metod komunikacji, języka migowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> podaje próby naśladowania prawidłowych wzorców komunikowania się na miarę swoich możliwości wie, dlaczego ważne jest, abyśmy się słuchali i rozumieli wie, jak możemy sobie pomóc w porozumiewaniu się akceptuje przyjęte zasady, reguły podejmując próby ich stosowania na co dzień skutecznie komunikuje się z innymi dostępnymi metodami komunikacji

B. ROZWIJANIE MOWY	
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie mowy w zakresie artykulacyjnym • doskonalenie mówienia w zakresie poprawności gramatycznej, leksykalno-semantycznej oraz płynności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> • kontakt z prawidłowymi wzorcami mowy podczas zabaw i sytuacji codziennych (język nauczyciela, literatura dziecięca) – osłuchanie, naśladowanie • udział w rozmowach z nauczycielem i kolegami w małych zespołach • nazywanie na ilustracjach znanych przedmiotów oraz osób i zwierząt, określanie wykonywanych przez nie czynności • poznawanie nowych określeń (słownik bierny i czynny) dotyczących osób, rzeczy i zjawisk oraz stosowanie ich zgodnie ze znaczeniem • podejmowanie spontanicznych wypowiedzi oraz uczestniczenie w rozmowach z innymi, używanie w trakcie wypowiedzi: <ul style="list-style-type: none"> – zdań pojedynczych rozwinętych i złożonych – poprawnych form fleksyjnych • udział w zabawach i ćwiczeniach oddechowych, mięśni narządów mowy (kłaskanie, otwieranie i zamykanie ust), artykulacyjnych (na samogłoskach, łatwiejszych spółgłoskach, sylabach i wyrazach); właściwe „posługiwanie się głosem” na co dzień (regulowanie siły głosu podczas wypowiedzi zgodnie z potrzebą – mówienie szeptem, głośno)
<ul style="list-style-type: none"> • dysponuje zasobem słownictwa adekwatnym do swoich możliwości rozwojowych 	<ul style="list-style-type: none"> • formuluje wypowiedzi pod względem logicznym i językowym na miarę swoich możliwości rozwojowych • bierze udział w ćwiczeniach doskonalących wymowę

Obszar V: Poznając języki obce

A. PRZYGOTOWANIE DO POSŁUGIWANIA SIĘ JĘZYKIEM OBCYM NOWOŻYTNYM	
<p style="text-align: center;">Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p>	<p style="text-align: center;">Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p>
<p style="text-align: center;">Cele ogólne (etapowe)</p> <ul style="list-style-type: none"> • stwarzanie sytuacji sprzyjających osłuchaniu się z nowym językiem • wykorzystywanie naturalnych predyspozycji dziecka do rozwijania umiejętności językowych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie poznane słowa i zwroty mające znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności • rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie
<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem obcym: słuchanie rymowanek, piosenek, poleceń; osłuchanie się z melodią języka; poznawanie przydatnych słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności – dostrzeganie ich znaczenia • utrwalanie poznanego materiału językowego (zgodnego z potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami dzieci – przystępność i użyteczność) w zabawach i sytuacjach życiowych rozumienie zwrotów, wykonywanie prostych poleceń (np. udział w zabawach ruchowych ze zrozumieniem treści czynności) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie

Obszar VI: Przygotowuję się do czytania i pisania

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie percepcji wzrokowej 	<p>A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI PERCEPCYJNO-MOTORYCZNYCH</p> <p>Udział w zabawach i sytuacjach zadaniowych sprzyjających doskonaleniu percepcji wzrokowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale przestrzennym: <ul style="list-style-type: none"> porównywanie pozycji ciała dwóch osób, dostrzeganie podobieństw, np. dobiera parami osoby ustawione tak samo, naśladuje ustawienie nauczyciela podczas zabaw ruchowych porównywanie ubioru dwóch osób, dostrzeganie podobieństw, np. dobiera w grupy osoby mające czapki, bluzki w takim samym kolorze porównywanie układu przedmiotów, dostrzeganie podobieństw, np. dobieranie parami jednakowych budowli, dostrzeganie, który z obiektów jest inny od pozostałych dostrzeganie brakujących elementów w obserwowanym wcześniej układzie przedmiotów, np. zabawa typu „Jakiego pantofelka brakuje?” w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale obrazkowym: <ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie znanych czynności i sytuacji przedstawionych na różnym materiale obrazkowym, np. rozpoznawanie przedmiotów na ilustracjach, dobieranie obrazków o określonej słownej czynności rozpoznawanie jednakowych i podobnych przedmiotów na obrazkach (loteryjki obrazkowe, domina obrazkowe) porównywanie dwóch ilustracji, np. przedstawiających postaci, przedmioty, otoczenie – wyszukiwanie podobieństw i różnic składanie całości z części wg wzoru, np. dobieranie brakujących elementów do obrazka, układanie obrazków po rozcięciu, układanie dużych, prostych puzzli 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega podobieństwa w obserwowanym materiale przestrzennym dostrzega podobieństwa pomiędzy obiektami przestrzennymi i ich układami (rodzaj obiektów, położenie, układ) dostrzega szczegóły na materiale obrazkowym dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami przedstawionymi na materiale obrazkowym składa obrazek z kilku części wg wzoru
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie percepcji słuchowej z uwzględnieniem słuchu fonematycznego 	<ul style="list-style-type: none"> zabawy i ćwiczenia z zakresu „Rozwijanie wrażliwości estetycznej dziecka poprzez kontakt ze światem muzyki – doskonalenie wrażliwości słuchowej” śluchanie krótkich opowiadań, bajek, wierszy i tekstów inscenizowanych, np. z pomocą pacynek – rozumienie wysłuchanych treści rozpoznawanie komunikatów słownych (reagowanie na polecenia) powtarzanie sekwencji słownych, w tym wierszyków, piosenek rozpoznawanie słów wypowiedzianych na różne sposoby: szeptem, wyspiewane 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie słucha tekstu mówionego rozpoznaje komunikaty słowne wypowiedane w różnej formie
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej 	<ul style="list-style-type: none"> sprawne wykonywanie czynności samoobsługowych na miarę swoich możliwości 	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie wykonuje czynności samoobsługowe na miarę swoich możliwości

<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie zainteresowania literaturą dziecięcą • doskonalenie umiejętności aktywnego odbioru literatury w dostępnej dla dziecka formie komunikacji • rozwijanie zainteresowania czytaniem 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonywanie zabaw i ćwiczeń z zakresu aktywności ruchowej rozwijających koordynację wzrokowo-ruchową • udział w zabawach w piaskownicy, np. przesypanie piasku, kopanie • posługiwanie się różnorodnymi technikami plastycznymi • wykonywanie takich czynności jak pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i obręcz, przekładanie małych przedmiotów z wykorzystaniem współpracy obu rąk oraz odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni (dłoniowy, pęsetkowy dwupunktowy, pęsetkowy trójpunktowy) • udział w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów; sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pęsetkowego: <ul style="list-style-type: none"> – układanie palców wg poleceń w trakcie zabaw i gimnastyki paluszkowej – przesuwanie elementów w układankach manipulacyjnych – ugniatanie kul z papieru, zabawy z „gniotkami” i gumowymi piłeczkami – wkładanie elementów do pudełek z otworami – konstruowanie z klocków układanek do składania, wkładania, wciskania elementów – składanie prostych zabawek z elementów – segregowanie małych przedmiotów palcami – lepienie z gliny, masy solnej, papierowej, modeliny – malowanie dłońmi, palcami, gałgankami, gąbką, pędzlem na dużych powierzchniach (farby klejowe) – rysowanie palcem (np. na tacce z piaskiem, kaszą, mąką), kredą, patykami na ścięzce, kredką świecową – właściwe posługiwanie się narzędziami takimi jak przybory pisarskie oraz plastyczne, np. pędzel, kredka świecowa 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowuje odpowiedni chwyt do rodzaju czynności manualnej • wykonuje ćwiczenia związane z doskonaleniem precyzji ruchów, sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pęsetkowego • właściwie posługuje się pędzlem i kredką świecową
B. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ CZYTANIEM I PISANIEM		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie zainteresowania literaturą dziecięcą • doskonalenie umiejętności aktywnego odbioru literatury w dostępnej dla dziecka formie komunikacji • rozwijanie zainteresowania czytaniem 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywne słuchanie, lub odbieranie w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich przedstawianych przez nauczyciela: <ul style="list-style-type: none"> – udział w rozmowach na temat treści wysłuchanego utworu własnymi słowami, lub w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji z zachowaniem właściwej kolejności zdarzeń – podejmowanie zabaw tematycznych na podstawie poznanego utworu literackiego • doświadczenie pozytywnych przeżyć w kontaktach ze światem książki: <ul style="list-style-type: none"> – współudział w tworzeniu kącika książki – poznawanie zasad korzystania z książki 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie treść poznanego utworu literackiego • wykazuje zainteresowanie książką • wie, jak należy korzystać z książki • respektuje poznane zasady korzystania z książki zgodnie z ich przeznaczeniem

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<p>– korzystanie w dowolnym czasie z książek zgromadzonych w kątku książki z zachowaniem ustalonych zasad (przeoglądamy z czystymi rękoma; przeglądamy tak, aby nie uszkodzić książki, nie zaginamy kartek, nie rysujemy w książce do czytania tylko w kolorowanekach, kartach pracy, odkładamy na miejsce książkę zamkniętą, zgłaszamy wszelkie uszkodzenia książki)</p>	

Obszar VII: Doświadczam i eksperymentuję w świecie matematyki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie świadomości schematu własnego ciała 	<p style="text-align: center;">A. KSZTAŁTOWANIE DOJRZAŁOŚCI DO UCZENIA SIĘ MATEMATYKI</p> <ul style="list-style-type: none"> oglądanie i nazywanie podstawowych części swojego ciała, w tym podczas zabaw ilustrowanych ruchem oglądanie i nazywanie podstawowych części swojej twarzy (włosy, oczy, nos, usta, broda) podczas zabaw ilustrowanych ruchem z małymi bezpiecznymi lusterkami, np. „Pokaż, gdzie masz oko, pokaż, gdzie masz nos, gdzie masz brodę, gdzie masz czole, gdzie na głowie rośnie włos.” wskazywanie podstawowych części swojego ciała, innych ludzi, zabawek (miś, lalka) czy bohaterów ilustracji w trakcie zabaw (integracyjnych, inscenizowanych, paluszkowych, ruchowych, tematycznych) oraz sytuacjach życiowych (zabiegi higieniczne, czynności samoobsługowe itp.) obrysowywanie wspólnie z dorosłym konturu swojego ciała (z równoczesną instrukcją słowną: <i>Teraz rysujemy...</i>), wskazywanie elementów ciała po narysowaniu dostrzeganie podobieństw w podstawowej budowie swojego ciała i innych, np. ja i kolega, ja i dorosły, ja i lalka, ja i znane zwierzę na zdjęciu wyszukiwanie podobieństw w podstawowej budowie ciała różnych postaci i zwierząt, np. zabawki, kukielki, bohaterowie bajek, ilustracji zabawy z wykorzystaniem prostych układanek przedstawiających różne postaci (ludzie, zabawki, zwierzęta) – składanie całych postaci (głowa, tułów, nogi itd.) doświadczenie podczas zabaw i sytuacji życia codziennego wypracowania kierunków w odniesieniu do własnej osoby (na, nad, pod, za, obok, do przodu, do tyłu) z pomocą dorosłego i samodzielnie 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia poznane części ciała wyszukuje podobieństwa w podstawowej budowie swojego ciała i innych rozróżnia kierunki w odniesieniu do własnej osoby (na, nad, pod, za, obok, do przodu, do tyłu)

	<ul style="list-style-type: none"> wykonywanie czynności, podczas zabaw oraz sytuacji życiowych, zgodnie ze wskazaniem lub zamierzonym celem, np. odkładamy książkę na półkę, sprzątamy klocki, które leżą pod stołem, stoimy w kolejce jeden za drugim, idziemy do przodu, do tyłu itd. udział w zabawach z przyborami (piłka, woreczek, balonik, chusteczki itp.) – podrzucanie, umieszczanie (nad, pod, obok itp.), wykonywanie działań zgodnie z instrukcją w odniesieniu do własnego ciała 	
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie umiejętności dostrzegania, odtwarzania i kontynuowania prostych regularności 	<ul style="list-style-type: none"> układanie przedmiotów w szeregi jeden obok drugiego w trakcie zabaw i sytuacji życiowych dostrzeganie w otoczeniu układów ciągłych (szeregi) oraz powtarzających się w nich elementów dokładanie kolejnych elementów w rozpoczętym ciągu (szeregu), np. żółty, czerwony, żółty, czerwony... kontynuowanie regularności w szeregu dzieci chłopczyk, dziewczynka, chłopczyk, dziewczynka... odtworzenie i kontynuowanie dostrzeżonych regularności w zabawach ruchowych typu: „<i>Tupiemy, klaszczemy, tupiemy, klaszczemy... co dalej?</i>” oraz słownych typu: wyliczanki i opowiadania z powtarzającym się motywem (np. „<i>Bajka o gęsim jajku</i>”); muzycznych (np. krótkie piosenki z refrenem) 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega regularności w otoczeniu kontynuuje proste regularności odtworza i kontynuuje proste układy rytmiczne
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu myślenia przyczynowo-skutkowego 	<ul style="list-style-type: none"> obserwowanie podczas czynności dnia codziennego skutków różnych zachowań, np. ułożę nierówno klocki to wieża się zawali, wyłączę światło, będzie ciemno, włączę światło, będzie widno sprawdzenie, co wywołuje zmiany w trakcie prostych doświadczeń i sytuacji życiowych typu „<i>Co zmienia smak...?</i>” (np. wody – mieszanie wody z solą, sokiem, cukrem – smakowanie, zagadki smakowe), poszukiwanie odpowiedzi na pytania „<i>Co się stało?</i>”, „<i>Dlaczego tak się stało?</i>”, „<i>Co może się zdarzyć, jeśli...?</i>” zapamiętywanie i wykonywanie serii czynności związanych z realizacją danego celu, np. czynności przed i po odpoczynku planowanie czynności zgodnie z przyjętym celem, np. będę rysować – biorę z kącika kartkę, kredki, siadam przy stoliku i rysuję; przyjętą umowę, np. <i>Co należy zrobić, żeby było dobrze?</i>: brudne ręce należy umyć, urwane ucho misia należy doszyć, bałagan należy posprzątać ustalanie, które zmiany w otoczeniu (np. otwieranie – zamykanie, składanie – rozkładanie, miatem cukierka – zjadłem go, wyplukałem brudny pędzelek – woda w kubeczku jest brudna) są trwałe, a które można odwrócić, naprawić (np. klocki rozłożone można ponownie ułożyć) uczestniczenie w zabawach, pracach użytecznych na rzecz grupy, w których celowo dokonujemy odwracalności zmian (np. składanie/rozkładanie obrazków z kilku elementów; wspólne sprzątanie, naprawianie zabawek) 	<ul style="list-style-type: none"> łączy znane czynności i ich skutki ustala na podstawie zgromadzonych doświadczeń, które zmiany można odwrócić/naprawić, a które nie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie umiejętności dostrzegania cech obiektów i ich klasyfikowania 	<ul style="list-style-type: none"> oglądanie zabawek/przedmiotów i grupowanie ich zgodnie z zasadą podobieństwa (takie same/podobne) – dokładanie do zbioru tego, co pasuje gromadzenie w trakcie zabaw i sytuacji życiowych przedmiotów ze względu na przeznaczenie, np. będziemy przygotowywać stół na urodziny lalki, co potrzebujemy? – kubeczki, talerzyki, łyżeczki porządkowanie przedmiotów ze względu na przynależność w trakcie zabaw i sytuacji życiowych, np. to moje, a to kolegi; odkładanie przedmiotów na ich miejsce podczas sprzątanina 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega podobieństwa w przedmiotach grupuje znane przedmioty pod względem określonego kryterium (podobieństwo, przynależność, przeznaczenie)
<ul style="list-style-type: none"> wspomaganie dziecięcego liczenia organizowanie sytuacji motywujących dzieci do ustalania wyniku dodawania i odejmowania w zakresie liczebności przystępnych dzieciom 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie (podczas zabaw, czynności użytkowych) radości z przeliczania wspólnie z dorosłym różnych obiektów znajdujących się w otoczeniu (chrupki do zjedzenia, pojazdy na parkingu w trakcie drogi do przedszkola, guziki do zapięcia, buziaki na pożegnanie z mamą, z pokazywaniem na palcach itp.) przeliczenie (ze wskazywaniem i używaniem liczebników głównych) podstawowych części ciała swoich, kolegów podczas zabaw (nos – jeden; oczy – jeden, dwa; uszy – jeden, dwa) liczenie palców w trakcie zabaw paluszkowych, czynności codziennych – prostowanie i zginanie palców dłoni w trakcie przeliczania celowe wyodrębnianie przedmiotów do przeliczania (układanie w szeregu, rzędzie) przeliczenie różnych obiektów w zakresie adekwatnym do swoich możliwości, przy zachowaniu zasady wskazywania (jeden liczebnik na jeden obiekt); kontynuowanie liczenia z pomocą osoby dorosłej szacowanie o liczebności zgromadzonych obiektów bez ich liczenia (dużo, mało) – określanie po dołożeniu garści przedmiotów, czy jest ich teraz więcej czy mniej doświadczenie w zabawach i sytuacjach życia codziennego rozdzielania przedmiotów tak, aby każdy miał tyle samo, np. rozdajemy owoce, ciasteczka, woreczki tak, aby każdy miał po jednym eksperymentowanie w zakresie dodawania i odejmowania obiektów podczas zabaw i sytuacji życiowych (dokładanie/odkładanie, dosuwanie/odsuwanie itp.) z podejmowaniem prób ustalania wyniku dodawania i odejmowania, np. rozwiązywanie zagadek nauczyciela w trakcie zabawy konstrukcyjnej: „Proszę, masz jeden klocek, dam ci jeszcze jeden, ile masz teraz?”; „Daj Kubie jeden klocek i jeszcze jeden klocek, ile klocków ma teraz Kuba?”; „Mam trzy klocki, dam Ci jeden, ile mi zostało?” 	<ul style="list-style-type: none"> liczy wskazując obiekty stosownie do własnych możliwości określa liczebność obiektów na podstawie szacowania (dużo, mało) podaje próby rozdzielania obiektów po jednym tak, aby każdy otrzymał tyle samo podaje próby w sytuacji użytkowej próby ustalania wyniku dodawania i odejmowania na miarę swoich możliwości

Obszar VIII: Jestem odbiorcą i twórcą sztuki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie wrażliwości słuchowej rozwijanie słuchu muzycznego 	<p style="text-align: center;">A. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM MUZYKI</p> <ul style="list-style-type: none"> sluchanie krótkich piosenek o zrozumiałej treści (śpiewanych przez nauczyciela, odtwarzanych w wersji audio) ilustrowanych zabawkami lub obrazkami motywującymi do aktywnego sluchania zabawy integracyjne, muzyczne związane z rozpoznawaniem dynamiki dźwięków – reagowanie na zmiany dynamiki (cicho, głośno) doświadczenie ciszy w trakcie odpoczynku, obserwowanie niekorzystnego wpływu na nasze zdrowie hałasu (dyskomfort, zmęczenie), rozmowy na temat potrzeby zachowania ciszy podczas odpoczynku innych udział w zabawach typu: poszukiwanie miejsc, w których mieszka Pani Ciszka i Pan Głośny (w trakcie spacerów po przedszkolu, okolicy), zapraszanie Pani Cisy do sali przedszkolnej w trakcie różnych sytuacji zabawy związane z poszukiwaniem źródła dźwięku (np. „Gdzie schował się Pan Budzik?” – szukanie ukrytego w sali dzwoniącego budzika), uwrażliwianie na zachowanie ciszy w trakcie sluchania, doświadczenie poszukiwań źródeł dźwięku coraz bardziej wyciszonego wsluchiwanie się w odgłosy otoczenia przedszkolnego i środowiska poza przedszkolem z zachowaniem krótkotrwałych momentów celowej ciszy sprzyjającej sluchaniu (podczas zabaw na terenie ogrodu przedszkolnego, spacerów po okolicy) zabawy sluchowe polegające na kojarzeniu dźwięku z jego źródłem – rozpoznawanie odgłosów znanych dzieciom z dotychczasowych doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> slucha krótkich piosenek dostrzega różnicę między hałasem a ciszą wie, że cisza sprzyja odpoczynkowi i sluchaniu rozróżnia dostępne jego percepcji dźwięki pochodzące z otoczenia
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie wrażliwości muzycznej doskonalenie umiejętności śpiewania 	<ul style="list-style-type: none"> powtarzanie za nauczycielem krótkich, rytmicznych tekstów, np. na powitanie i pożegnanie, przy okazji zabaw podjęmowanie prób śpiewania zbiorowo i indywidualnie słów, zdań lub jednozwrotkowych piosenek z repertuaru dziecięcego (skala d¹-a¹) 	<ul style="list-style-type: none"> odtwarza krótkie sekwencje rytmiczne (mówione i śpiewane) śpiewa zbiorowo i indywidualnie znane piosenki
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie poczucia metrycznego rozbudzanie zainteresowań grą na instrumentach 	<ul style="list-style-type: none"> poszukiwanie bezpiecznych i dostępnych źródeł dźwięku, możliwych do wykorzystania w określonej działalności muzycznej – doświadczenie radości w wydawaniu dźwięków „zaczarowanej orkiestry” podczas zabawy „Cisza, gramy”, reagowanie na sygnał przerwy w grze podjęmowanie prób gry na grzechotce ze zwróceniem uwagi na sposób trzymania instrumentu oraz technikę wydobywania dźwięków – wykorzystywanie instrumentu do akompaniamentu podczas zabaw muzyczno-ruchowych 	<ul style="list-style-type: none"> wydobywa dźwięki z dostępnych źródeł zgodnie z przyjętą umową uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie poczucia rytmu doskonalenie pamięci muzyczno-ruchowej 	<ul style="list-style-type: none"> zabawy w formie opowieści ruchowej przy akompaniamencie instrumentów melodycznych, niemelodycznych zabawy z zakresu techniki ruchu: inhibicyjno-incytacyjne, porządkowe, kształtujące orientację w przestrzeni, z elementami liczenia 	<ul style="list-style-type: none"> odtwarza proste sekwencje rytmiczno-ruchowe przy akompaniamencie instrumentu (marsz, bieg) reaguje na umowny sygnał dotyczący zatrzymania i kontynuowania ruchu
B. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM SZTUK PLASTYCZNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie poczucia estetyki i wrażliwości na piękno sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie kontaktów z twórcami sztuki z najbliższego otoczenia (rodzice, dziadkowie) podczas spotkań w grupie „Nasi Rodzinni Artysci” doświadczenie kontaktów ze sztuką ludową swojego regionu podczas pielęgnowania tradycji rodzinnych, regionalnych, np. związanych z obchodami świąt 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zainteresowanie dostępną sztuką plastyczną
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających posługiwaniu się różnorodnymi technikami plastycznymi wdrażanie do samodzielnego tworzenia prostych kompozycji i form konstrukcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> współtworzenie kącika plastycznego, ustalanie zasad korzystania z niego, gromadzenie i porządkowanie różnorodnych materiałów i przyborów przydatnych do działań plastycznych, w tym fartuszki, ceraty, tacki itp. doświadczenie i eksperymentowanie w posługiwaniu się wybranymi technikami plastycznymi płaskimi i przestrzennymi dostosowanymi do możliwości dziecka: <ul style="list-style-type: none"> rysowanie palcem (np. w piasku, kaszy), patykami (na ścieżce), kredą, pastelami, kredką świecową malowanie dłonią, palcami, pędzlem (z wykorzystaniem farb klejowych, pasty do zębów) zabawy plastyczne związane z lepieniem dowolnych form z piasku, miękkich mas, np. ciastolina, masa papierowa, masa z mączki kukurydziejanej celowe targanie, ugniatanie papieru (np. kulki papierowe), podejmowanie prób składania (proste origami kołowe), wykorzystanie efektów pracy do kompozycji plastycznych eksperymentowanie z plamą, linią (mieszanie barw, „prasowanki”) naklejanie na płaszczyznę kompozycji z gotowych elementów, np. kompozycje papierowe płaskie, półprzestrzenne typu orgiami kołowe, kompozycje z materiałów przyrodniczych współudział przy wykonywaniu zbiorowych prac plastycznych, np. wykonanie techniką malowania dłonią wspólnego grupowego „Jesiennego drzewa” – liście to odbite dłonie dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> wie, w jaki sposób korzystać z kącika plastycznego posługuje się znanymi technikami plastycznymi płaskimi i przestrzennymi dostosowanymi do jego możliwości
C. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE SZTUKĄ TEATRALNĄ I FILMOWĄ		
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających percepcji prostych form teatralnych 	<ul style="list-style-type: none"> udział w odbiorze krótkich form inscenizowanych organizowanych przez nauczyciela przy pomocy zabawek i pacynek podczas zabaw i sytuacji życiowych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje próby aktywnego uczestnictwa jako widz w prostych formach inscenizowanych

	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie radości przeżywania bezpośredniego odbioru prostych form teatralnych podczas uroczystości organizowanych w przedszkolu – podejmowanie prób aktywnego uczestnictwa jako widz (właściwa postawa podczas oglądania, nieprzeszkadzanie innym, nagradzanie brażami występujących) 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z dostępnych akcesoriów do zabaw tematycznych – podejmuje próby wchodzenia w rolę
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających wyrażaniu siebie i otaczającego świata w prostych formach teatralnych 	<ul style="list-style-type: none"> współtworzenie z grupą tematycznych kącików zabaw (akcesoria, zaplecze) – rozmowy na temat przydatności zgromadzonej bazy – udział w zabawach tematycznych, podejmowanie prób spontanicznego wchodzenia w rolę 	

Obszar IX: Odczuwam więź ze środowiskiem, w którym żyję

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. BUDOWANIE WIĘZI ZE ŚRODOWISKIEM SPOŁECZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> wzmacnianie więzi emocjonalnej z rodziną wdrażanie do przestrzegania zasad zgodnego współżycia rodzinnego – budzenie zainteresowań tradycjami rodzinnymi 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie poczucia przynależności do rodziny – gromadzenie wspólnych zdjęć członków swojej rodziny – współtworzenie kącika „Nasza rodzina”, wypowiadanie się na temat swojej rodziny, słuchanie wypowiedzi kolegów, dostrzeganie podobieństw w swojej rodzinie i rodzinach kolegów – udział w zabawach z zakresu „Wychowanie w duchu wartości” – doświadczenie okazywania szacunku i miłości dla bliskich, poszanowanie potrzeb członków rodziny, dostrzeganie swoich praw i obowiązków wynikających z roli dziecka, dostrzeganie potrzeby przestrzegania ustalonych reguł współżycia rodzinnego (rozdzielenie zachowań akceptowanych i nieakceptowanych) – współudział w pracach domowych (na miarę swoich możliwości) – poznawanie tradycji i zwyczajów rodzinnych: – aktywny udział w uroczystościach i tradycjach rodzinnych – doświadczenie radości w sprawianiu przyjemności bliskim, np. przez przygotowanie niespodzianek, upominków dla najbliższych 	<ul style="list-style-type: none"> wypowiada się na temat swojej rodziny – posługuje się w wypowiedziach imionami osób bliskich – respektuje swoje prawa i obowiązki wynikające z roli dziecka – współuczestniczy w prostych pracach domowych – aktywnie uczestniczy w pielęgnowaniu zwyczajów i tradycji rodzinnych – podejmuje działania na rzecz sprawianie przyjemności bliskim
<ul style="list-style-type: none"> budowanie poczucia przynależności do grupy przedszkolnej – wdrażanie do przestrzegania zasad i reguł współżycia grupowego 	<ul style="list-style-type: none"> – udział w bezpośrednim poznawaniu przedszkola (otoczenie fizyczne) – odkrywanie miejsc wspólnych i przynależnych sobie (własna szafka w szatni, półka w sali, własne krzeselko, miejsce do odpoczynku, środki higieny osobistej itp.) – rozumienie potrzeby poszanowania każdego z miejsc – odkrywanie społecznego środowiska przedszkolnego i dostrzeganie w nim swej roli jako przedszkolaka: – poznawanie wszystkich członków grupy (doświadczenia z zakresu „Budowanie świadomości”), rozumienie pojęć: <i>moja grupa, kolega, koleżanka, pani</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje w przedszkolu miejsca przynależne sobie – rozpoznaje imiona swoich kolegów, pań – zna nazwę swojej grupy

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<p>– poznanie w trakcie zabaw i życia codziennego swojej roli jako członka grupy/przedszkolaka, poznanie swoich praw i obowiązków z tego wynikających, poznanie szczególnej roli nauczyciela jako dorosłego grupy</p> <p>– poznanie poprzez objaśnienia, pokazy, przykład osobisty dorosłych reguł współżycia społecznego w grupie (zachowanie podczas zabaw, relacje z kolegami) – wymienione w obszarze „Budowanie świadomości” – współtworzenie kodeksu przedszkolaka</p> <p>– doświadczenie dzielenia się wspólnym dobrem (zabawki, przedmioty w sali), a także wspólną panią</p> <p>– poznanie podczas zabaw i sytuacji codziennych organizacji życia grupowego/przedszkolnego i wynikających z tego konsekwencji planowania działań w grupie, np. rytm dnia; doświadczenie skutków zawieranych umów, obserwowanie zależności przyczyna – skutek, np. konsekwencje niekończenia zabawy zgodnie z umową przed posiłkiem, opóźnienia w przygotowaniu do posiłku całej grupy</p> <p>– poznanie kolegów innych grup, osób pracujących w przedszkolu w trakcie pierwszych wizyt i spacerów po przedszkolu, budowanie wzajemnych relacji w ciągu roku, obserwowanie czynności jakie wykonują pracownicy przedszkola, poznanie ich roli i znaczenia w życiu przedszkola, dostrzeganie potrzeby poszanowania pracy każdego</p> <p>– współdziałanie z nauczycielem w działaniach na rzecz kolegów (np. upominki, niespodzianki) oraz grupy/przedszkola (np. prace społeczno-użyteczne typu proste prace porządkowe w sali)</p> <p>– poznanie zwyczajów, tradycji obowiązujących w przedszkolu (np. pasowanie na przedszkolaka, uroczystości przedszkolne) – udział w podtrzymywaniu niektórych zwyczajów; tradycji przedszkolnych, współdziałanie z nauczycielem w tworzeniu zwyczajów i tradycji grupowych, np. nagradzanie serduszkami sukcesów, tworzenie kroniki grupowej, obchodzenie urodzin w grupie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • respektuje rolę nauczyciela w grupie • wie, jakie zachowania w grupie akceptujemy • zna plan „życia” grupowego • aktywnie obserwuje przedszkolne środowisko społeczne • aktywnie uczestniczy w działaniach na rzecz kolegów, grupy • aktywnie uczestniczy w podtrzymywaniu zwyczajów i tradycji grupy, przedszkola
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w bezpośrednim poznaniu swojej miejscowości, obserwowanie zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu (spacery po okolicy), rozpoznawanie swojego miejsca zamieszkania (wskazanie bez nazywania adresu), rozpoznawanie drogi z domu do przedszkola i na odwrot • udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji środowiskowych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje obiekty charakterystyczne dla swojej okolicy • uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem zwyczajów środowiskowych
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności regionalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji regionalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem zwyczajów, obrzędów, tradycji regionalnych

	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem regionalnym – kaszubskim poprzez podejmowanie prób porozumiewania się nim w trakcie zabaw i czynności codziennych (osłuchanie/naśladowanie): <ul style="list-style-type: none"> – udział w zabawach prowadzonych w języku regionalnym – powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw, słuchanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek 	<ul style="list-style-type: none"> doświadcza podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem regionalnym – kaszubskim
<ul style="list-style-type: none"> budowanie poczucia przynależności do mniejszości narodowej lub etnicznej przybliżanie występujących we wspólnocie zwyczajów i tradycji związanych z uroczystościami czy świętami 	<ul style="list-style-type: none"> udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji – dzielenie się z pomocą nauczyciela swoimi przeżyciami z kolegami w grupie – poznanie różnic kulturowych, poszanowanie odmienności aktywne uczestniczenie w wielokulturowych zabawach integracyjnych doświadczanie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem mniejszości narodowej lub etnicznej przez porozumiewanie się nowym językiem w trakcie zabaw i czynności codziennych (osłuchanie/naśladowanie): <ul style="list-style-type: none"> – udział w zabawach prowadzonych w języku mniejszości narodowej lub etnicznej – powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw, słuchanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek 	<ul style="list-style-type: none"> wie, do jakiej wspólnoty narodowej, etnicznej należy podaje działania związane z kultywowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji doświadcza podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem mniejszości narodowej lub etnicznej
<ul style="list-style-type: none"> budowanie poczucia przynależności narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> oglądanie godła państwowego jako stałego elementu w sali przedszkolnej, obserwowanie sposobu dekorowania przedszkola, okolicy z okazji świąt państwowych słuchanie prostych wierszyków, piosenek na temat naszego kraju poznanie polskich tradycji ludowych poprzez udział w działaniach związanych z kultywowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich 	<ul style="list-style-type: none"> wie, że mieszka w Polsce rozpoznaje polskie symbole narodowe (barwy) uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich
B. BUDOWANIE POCZUCIA WIĘZI ZE ŚRODOWISKIEM PRZYRODNICZYM		
<ul style="list-style-type: none"> poznanie najbliższego środowiska przyrodniczego wyrabianie poczucia odpowiedzialności za przyrodę rozwijanie umiejętności obserwowania zjawisk pogodowych występujących w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie radości z czerpania bezpośredniego kontaktu z przyrodą o każdej porze roku: <ul style="list-style-type: none"> – odkrywanie świata fauny i flory najbliższego otoczenia: <ul style="list-style-type: none"> • obserwowanie różnorodności gatunków roślin w ogrodzie, przed-szkolnym – osłuchanie z nazwami niektórych z nich; dostrzeganie sposobów ich pielęgnacji na co dzień • poznanie (wygląd, nazwa, zachowanie) różnych gatunków zwierząt dostępnych bezpośrednio obserwacji w ich naturalnym środowisku, lub udomowionych (np. tych w kąciku przyrody) – dostrzeganie sposobów ich pielęgnacji na co dzień – udział w obserwacji pogody za oknem – nazywanie przy wsparciu nauczyciela charakterystycznych zjawisk towarzyszących różnym porom roku (deszcz, wiatr, mgła, śnieg, lód, burza, tęcza) 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w poznawaniu najbliższego otoczenia przyrodniczego obszeruje pogodę za oknem rozdzielnia poznane zjawiska pogodowe

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<p>– odkrywanie zmian w przyrodzie na przestrzeni pór roku (obserwowanie ich wpływu na świat poznanych roślin i zwierząt) – nazywanie przy wsparciu nauczyciela obserwowanych zmian (wzbogacanie zasobu pojęć)</p> <ul style="list-style-type: none"> • współtworzenie kącika przyrody – gromadzenie w nim darów kolejnych pór roku oraz tego co daje nam przyroda na co dzień niezależnie od pory roku, współudział w pielęgnacji roślin, opiece nad zwierzętami w kąciku 	<ul style="list-style-type: none"> • obserwuje zmiany w przyrodzie związane ze zmianą pór roku • uczestniczy w pielęgnacji roślin, opiece nad zwierzętami w kąciku
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie postaw społecznych i proekologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • zdobywanie doświadczeń w obszarze „Wychowanie w duchu wartości” – w aspekcie szacunku do przyrody, w tym respektowanie podstawowych zasad szacunku do przyrody: <ul style="list-style-type: none"> • poruszamy się w trakcie spacerów i wycieczek tak, aby nie spłoszyć zwierząt, nie niszczyć roślin • porządkujemy teren i zbieramy śmieci po wycieczce • dokarmiamy zwierzęta zimą • pielęgnujemy rośliny i zwierzęta, które są pod naszą opieką • oszczędnie korzystamy z wody, np. podczas mycia rąk, zębów • udział w ćwiczeniach pozytywnych zachowań podczas zabaw w sali przedszkolnej i w sytuacjach codziennych, np. spacer 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, że należy szanować przyrodę • wie, jak należy się zachowywać szanując przyrodę • respektuje podstawowe zasady szacunku do przyrody
C. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ ŚRODOWISKIEM TECHNICZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie inteligencji wizualno-przestrzennej • rozwijanie zainteresowań technicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w organizacji kącika konstrukcyjnego – poznanie zasad korzystania z niego • tworzenie budowli przestrzennych, łączenie klocków różnych wielkości i kształtów • wykorzystywanie w zabawach tematycznych modeli urządzeń technicznych stosowanych w gospodarstwie domowym (rozpoznawanie ich przydatności na podstawie doświadczeń życia domowego, np. pralka, piec, mikser telefon) 	<ul style="list-style-type: none"> • zna zasady korzystania z kącika konstrukcyjnego • tworzy budowle przestrzenne, łącząc klocki różnych wielkości i kształtów • celowo wykorzystuje w zabawach tematycznych modele znanych urządzeń technicznych
D. WDRAŻANIE DO ŚWIADOMEGO UNIKANIA ZAGROŹEŃ ŚRODOWISKOWYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie do przestrzegania zasad bezpiecznego zachowania w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych • wdrażanie do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych oraz odpowiedzialności za własne postępowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie otoczenia przedszkolnego i zasad poruszania się po nim podczas zabaw i sytuacji zadaniowych (sala, budynek, ogród przedszkolny, spacer) • poznanie zasad bezpiecznej zabawy obowiązujących w przedszkolu, ogrodzie, na spacerze i respektowanie ich: <ul style="list-style-type: none"> – nakazu pozostawania w danym pomieszczeniu (na wyznaczonym terenie) pod opieką dorosłych, zakazu samodzielnego oddalania się 	<ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe zasady bezpiecznego poruszania się po terenie przedszkola i na spacerze • zna zasady bezpiecznej zabawy obowiązujące w przedszkolu, ogrodzie, na spacerze

	<ul style="list-style-type: none"> - nakazu korzystania z dostępnych zabawek, przyborów, urządzeń, zgodnie z pożądanymi wskazaniami ich użytkowania - zakazu brania do rąk nieznanymi przedmiotów, obsługi nieznanymi urządzeń • utrwalanie znajomości zasad bezpieczeństwa podczas zabaw tematycznych i sytuacji życia codziennego – dostrzeganie zachowań negatywnych, wskazywanie prawidłowych 	<ul style="list-style-type: none"> • respektuje poznane zasady bezpieczeństwa
<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie do przestrzegania podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • obserwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi niebezpieczeństwami na drodze (pozytywne wzorce zachowań) – rozmowy na temat konieczności takich samych zachowań z naszej strony, analiza postępowania dostosowanych do możliwości i percepcji dzieci • poznanie podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego (opowiadania, historyjki obrazkowe, pogadanki), respektowanie ich podczas spacerów po okolicy: - rozpoznawanie podstawowych miejsc wyznaczonych dla pieszych (chodnik, przejście dla pieszych, przystanek autobusowy) - dostrzeganie znaczenia świateł sygnalizatora dla pieszych - dostrzeganie potrzeby poruszania się po drodze i w jej pobliżu zgodnie z poleceniem dorosłego • ćwiczenie określonych zachowań podczas zabaw w sali przedszkolnej i w sytuacjach codziennych (spacer) – respektowanie poznanych zasad: - przechodzenie w miejscach odpowiednio oznaczonych zgodnie ze wskazówkami nauczyciela - reagowanie na światła sygnalizatora dla pieszych - poruszanie się po chodniku parami 	<ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe zasady bezpieczeństwa komunikacyjnego • przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego
<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie do rozumienia potencjalnych zagrożeń ze świata ludzi, roślin, zwierząt • wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw w świecie ludzi, roślin, zwierząt i ich skutków na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów • poznawanie zasad bezpieczeństwa związanych z unikaniem potencjalnych zagrożeń ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt – respektowanie ich na co dzień: - informowanie nauczyciela o pojawieniu się osoby nieznajomej w środowisku dzieci, np. na terenie ogrodu przedszkolnego - informowanie dorosłych o pojawieniu się w pobliżu obcego zwierzęcia - przestrzeganie zakazu samodzielnego korzystania z określonych urządzeń (np. urządzenia elektryczne) i przedmiotów (np. zapalki, środki chemiczne) 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, jak unikać potencjalnych niebezpieczeństw w świecie ludzi, roślin i zwierząt • respektuje poznane zasady bezpieczeństwa

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie właściwych postaw w sytuacji zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> obserwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi zagrożeniami, np. pożar (pozytywne wzorce zachowań), rozmowy na temat konieczności takich samych zachowań z naszej strony w sytuacjach zagrożenia, analiza postępowań dostosowanych do możliwości i percepcji dzieci (konieczność zgłoszenia zagrożenia dorosłym, poinformowanie o swoich dolegliwościach, podporządkowanie się poleceniom dorosłych) ćwiczenie określonych zachowań w sytuacji zagrożenia na miarę swoich możliwości, np. próbna ewakuacja 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jak powinien się zachować w sytuacji zagrożenia uczestniczy w ćwiczeniach określonych zachowań w sytuacji zagrożenia

Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 4-letniego

Obszar I: Poznając siebie i współdziałam z innymi

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie samowiedzy • doskonalenie umiejętności samoregulacji zachowania 	<p style="text-align: center;">A. BUDOWANIE SAMOŚWIADOMOŚCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnianie swojego imienia i nazwiska, przedstawianie się nim • rozszerzanie doświadczeń dziecka 3-letniego związanych z obserwowaniem siebie i innych (w rzeczywistości i na zdjęciach/nagraniach wideo): <ul style="list-style-type: none"> – zabawy z zakresem „Kształtowanie dojrzałości do uczenia się matematyki/kształtowanie świadomości schematu własnego ciała” – odkrywanie „Co jest nam potrzebne przy poznawaniu świata” – nazywanie swoich podstawowych zmysłów, dostrzeganie swoich możliwości z ich pomocą, oraz braku tych możliwości bez ich pomocy, np. podczas zabaw typu: „Czarodziejski woreczek”, „Poznanie owoców po smaku”; rozmowy dotyczące potrzeb w sytuacjach ograniczeń korzystania z niektórych zmysłów (wczuwanie się w potrzeby osób z niepełnosprawnościami) – rozpoznawanie siebie wśród kolegów na fotografiach, nagraniach wideo – opisywanie w prosty sposób swojego wyglądu – porównywanie swojego wyglądu „dawniej” (okres niemowlęctwa) i „dziś” – dostrzeganie podstawowych różnic w wyglądzie, obserwowanych zachowaniach, np. rodzaje zabaw, umiejętności; porównywanie wyglądu swojego i kolegów – rozróżnianie zdjęć z okresu młodsze go wieku, rozróżnianie na zdjęciach dzieci i dorosłych • podejmowanie podczas zabaw i sytuacji codziennych działań związanych z poznawaniem siebie jako osoby, w tym odkrywanie swoich możliwości, zainteresowań: <ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie swoich możliwości na tle innych – dostrzeganie podobieństw, różnic; respektowanie swoich ograniczeń (np. związanych z wiekiem), w tym w kontekście bezpieczeństwa własnego – dostrzeganie możliwości oczekiwania wsparcia ze strony starszych – komunikowanie swoich potrzeb, upodobań – dostrzeganie podobieństw i różnic w potrzebach i upodobaniach swoich i kolegów – obserwowanie pozytywnych i negatywnych konsekwencji różnic w potrzebach swoich i kolegów podczas zabaw i sytuacji codziennych (jest miło, kiedy wszyscy chcemy robić to samo i mamy możliwości, jest nie miło, kiedy tych możliwości nie ma, np. każdy w tym samym momencie chce taki sam samochód, a samochód jest tylko 	<ul style="list-style-type: none"> • zna swoje imię i nazwisko • rozróżnia swoje podstawowe zmysły (wzrok, słuch, smak, węch, dotyk) <ul style="list-style-type: none"> • wie, do czego służą mu zmysły • opisuje w prosty sposób swój wygląd • określa różnice w wyglądzie swoim i innych (w tym dorosłych) • respektuje ograniczenia w swoich możliwościach • wie, że może oczekiwać pomocy od starszych • komunikuje swoje potrzeby i upodobania • dostrzega sytuacje konfliktowe w grupie • wie, że należy szanować potrzeby każdego

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<p>jedem), rozmowy na temat sposobów rozwiązywania sytuacji konfliktowej bez szkody dla każdego (Co zrobimy w tej sytuacji? Jak możemy pomóc każdemu, aby wszyscy byli zadowoleni? – rozumienie konieczności dochodzenia do kompromisu)</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział we współtworzeniu kodeksu przedszkolaka z rozmową na temat skutków określonych zachowań – podejmowanie próby uzasadniania dającego określonych zachowań nie akceptujemy • podejmowanie działań związanych z doskonaleniem umiejętności kierowania swoim zachowaniem podczas zabaw i sytuacji codziennych: <ul style="list-style-type: none"> – dokonywanie prostych wyborów (w zależności od swoich upodobań) z przewidywaniem skutków swoich działań – wykonywanie czynności zgodnie z poleceniem, podaną instrukcją dostosowaną do swoich potrzeb i możliwości rozwojowych – podejmowanie działań ukierunkowanych, zgodnych z przyjętymi zasadami, powstrzymywanie się od niewłaściwych zachowań (realizowanie swoich potrzeb w sposób, który nie narusza dobra innych ludzi) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie dlaczego określonych zachowań w grupie nie akceptujemy • podejmuje próby przewidywania skutków swoich działań • wykonuje czynności zgodnie z podaną instrukcją na miarę swoich możliwości • podejmuje działania ukierunkowane, respektując zawarte umowy
B. ROZWIJANIE INTELIGENCJI EMOCJONALNEJ		
<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie sytuacji sprzyjających poznawaniu emocji i uczuć • rozwijanie umiejętności samoregulacji emocji • rozwijanie empatii i zdolności motywowania się do działań 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie sytuacji dostarczających dużej dawki doświadczeń pozytywnych – radość (ekspresja ruchowa, muzyczna, plastyczna itp.) oraz uwalniających blokady emocjonalne (zabawy adaptacyjne, integracyjne, relaksacyjne, wyciszające) • doświadczenie radości z odczuwania okazywanych uczuć przez bliskich • przeżywanie emocji pod wpływem pojawiających się wokół sytuacji – doświadczenie wsparcia w otoczeniu (akceptacja emocji/pomoc w komunikowaniu przeżyć/analiza zachowania/poszukiwanie akceptowanych sposobów rozwiązań), dostrzeżenie, że nie wszystkie przeżywane emocje, uczucia mogą być podstawą do natychmiastowego działania • udział w sytuacjach sprzyjających nazywaniu i rozróżnianiu znanych emocji, uczuć oraz reakcji, zachowań im towarzyszących zarówno u siebie, jak i innych: <ul style="list-style-type: none"> – dostrzeżenie różnych emocji, uczuć towarzyszących nam w trakcie zabaw i sytuacji życia codziennego (nazywanie znanych, odkrywanie nowych), odkrywanie podstawowych objawów znanych emocji (np. dostrzeżenie różnic w wyrazie twarzy, postawie, gestach, tonie głosu), poszukiwanie z dorosłym pojęć opisujących emocje oraz reakcje im towarzyszące – samodzielne nazywanie poznanych emocji, uczuć 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadcza sytuacji sprzyjających ekspresji emocji przyjemnych • rozumie, że w sytuacji trudnej może liczyć na wsparcie otoczenia • nazywa swoje emocje i uczucia • rozróżnia znane emocje, uczucia wyrażane przez innych

<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnianie podstawowych emocji u postaci przedstawionych na zdjęciach, rysunkach, np. udział w zabawach pantomimicznych – „Jak wygląda smutek, złość, radość, lęk?”; rozwiązywanie zagadek pantomimicznych „Jaka to emocja?” • kontynuowanie obserwacji zachowań, które towarzyszą określonym emocjom, uczuciom przeżywanym w trakcie zabaw i życia codziennego, analiza wspólnie z dorosłym skutków tych zachowań: - obserwowanie zdarzeń w świecie rzeczywistym i fikcyjnym w kontekście odczuć ich bohaterów – dostrzeganie różnic w zachowaniach i stopniu przeżywania emocji, np. zadowolenie, radość, niezadowolnienie, złość - porównywanie swoich przeżyć w różnych sytuacjach (dostrzeganie, że ta sama sytuacja może wywoływać różne reakcje emocjonalne u poszczególnych osób, np. reakcja w sytuacji konfliktowej obu stron - dziecko które odebrało zabawkę cieszy się, że ją ma, a dziecko, któremu ją odebrano płacze, bo jest mu smutno) • rozmowy przy współtworzeniu kodeksu przedszkolaka na temat skutków określonych zachowań w aspekcie przeżywanego emocji – podejmowanie próby uzasadniania dlaczego określonych zachowań nie akceptujemy – przypomnienie prawa do przeżywania wszystkich swoich emocji/uczuć i wyrażania ich bez szkody dla siebie i otoczenia (zasada akceptacji przeżyć, analizy zachowań) • podejmowanie działań związanych z poszukiwaniem sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych: - poszukiwanie akceptowanych sposobów wyrażania emocji w sytuacjach życia codziennego, przykładach dostarczonych przez innych - współtworzenie kącika spokoju i kącika złości gromadzenie materiałów i środków, które mogą pomóc w wyrażaniu emocji w sposób akceptowany w grupie (np. przytulanka radości, poduszka złości), poszukiwanie z nauczycielem i grupą pomysłów na wyposażenie kącika adekwatnych do potrzeb każdego - dostrzeganie niewłaściwych zachowań podczas trudnych sytuacji codziennych, jak i przedstawionych w literaturze dziecięcej, filmie – podpowiadanie bohaterom właściwych zachowań (stosowanie zasady akceptacji przeżyć, analizy zachowań – podkreślanie prawa do wyrażania emocji bez szkody dla siebie i otoczenia) - podejmowanie prób przewidywania skutków określonych zachowań w aspekcie przeżywanego emocji (analizowanie sytuacji życiowych oraz przedstawionych podczas teatryków, historyjek obrazkowych w kontekście emocji przeżywanego przez ich bohaterów „Jak myślisz, co teraz czuje bohater?, Co można zrobić, aby czuł się lepiej?” – zabawy z obszaru „Zmiany odwracalne/nieodwracalne” 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega różnice w przeżywaniu emocji, uczuć przez różne osoby • wie, że ma prawo do przeżywania wszystkich emocji/uczuć oraz wyrażania ich bez szkody dla siebie i otoczenia • rozróżnia akceptowane i nieakceptowane sposoby zachowań w sytuacjach trudnych • wie, jakie sposoby zachowań pomagają wyrażać przeżywane emocje • podejmuje próby samodzielnego poszukiwania właściwych zachowań w sytuacji trudnej • przejawia zachowania empatyczne
--	--

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie różnych form interakcji z drugim człowiekiem w atmosferze bezpieczeństwa i akceptacji kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi 	<ul style="list-style-type: none"> udział w zabawach i ćwiczeniach pozwalających na rozwijanie umiejętności radzenia sobie z emocjami w sposób kontrolowany (korzystanie z kącia spokoju i kącia złości, poznanych sposobów zachowań itp.) okazywanie pomocy innym w pokonywaniu trudności doświadczenie konsekwencji wycofywania się z działań bądź niepodjęcie ich w życiu codziennym i świecie fikcyjnym (zachowania bohaterów w literaturze dziecięcej, filmach – próby wczuwania się w przeżycia bohaterów) nabywanie przeświadczenia o możliwości szukania pomocy i oparcia u innych w pokonywaniu trudności doświadczenie radości z działania i osiągnięcia celu – doprowadzanie rozpisanych działań do końca (na miarę swoich możliwości), odczuwanie satysfakcji i poczucia sukcesu z doceniania swoich osiągnięć przez otoczenie udział w zabawach integracyjnych, w tym z wykorzystaniem pedagogiki zabawy (np. zabaw wstępnych ułatwiających wzajemne poznanie się) – rozszerzanie doświadczeń, interakcje z innymi osobami, zwracanie się do siebie po imieniu doświadczenie satysfakcji i radości z współdziałania z drugim człowiekiem podczas zabaw i sytuacji życia codziennego – poszerzanie zakresu doświadczeń dostrzeganie potrzeby relacji i związków z innymi w życiu codziennym i świecie fikcyjnym (pozytywne wzorce zachowań w literaturze dziecięcej, filmach) – doświadczenia z zakresu „Wychowanie w duchu wartości” wzbogacanie kodeksu przedszkolaka o kolejne elementy w kontekście nawiązywania i podtrzymywania związków z innym – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego: <ul style="list-style-type: none"> podjęcie samodzielnych prób organizowania zabaw z kolegami i koleżankami z uwzględnieniem potrzeb i pomysłów innych stosowaniem przyjętych reguł zachowania w kontaktach międzyludzkich kontynuowanie działań sprzyjających doskonaleniu umiejętności adaptacyjnych (nowe interakcje): <ul style="list-style-type: none"> udział w zabawach i sytuacjach codziennych ułatwiających integrację z drugim człowiekiem, grupą 	<ul style="list-style-type: none"> podjęcie próby radzenia sobie w sytuacjach trudnych z pomocą znanych mu sposobów kończy rozpoczęte działania (na miarę swoich możliwości) posługuje się imionami kolegów doświadcza satysfakcji i radości z współdziałania z drugim człowiekiem dostrzega potrzebę tworzenia różnych relacji z innymi (przyjaźń – koleździ, miłość – rodzina) rozdziela akceptowane i nieakceptowane sposoby zachowań w relacjach społecznych respektuje zawarte umowy dotyczące relacji z drugim człowiekiem wchodzi w interakcje z drugim człowiekiem
C. WYCHOWANIE W DUCHU WARTOŚCI		
<ul style="list-style-type: none"> wprowadzanie w świat norm moralnych i wartości wdrażanie do akceptowania i przestrzegania poznanych norm moralnych 	<ul style="list-style-type: none"> wzbogacanie doświadczeń dotyczących poznanych wartości (miłość, szacunek) doświadczenie przejawów kierowania się poznawanymi wartościami ze strony innych – czerpanie radości z odczuwania dowodów przyjaźni i uczciwości na co dzień 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje przejawy przyjaźni i uczciwości w świecie realnym i bajkowym

<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie wrażliwości na wartości (dostrzeganie i pielęgnowanie) 	<ul style="list-style-type: none"> odkrywanie znaczenia pojęciowego poznawanych wartości poprzez obserwację życia codziennego i kontakt ze światem bajkowym – dostrzeganie pozytywnych zachowań bohaterów różnych sytuacji, podejmowanie prób wczuwania się w ich przeżycia, doświadczenie „zwykłego dobra nad złem” poszukiwanie wspólnie z nauczycielem sposobów dbałości o poznane wartości (poznawanie wzorców zachowań), akceptowanie potrzeby dbania o przyjaźń i uczciwość, w tym stosowania przyjętych norm i zasad postępowania (doświadczenie ich spójności z kodeksem przedszkolaka, umowami na co dzień) poszukiwanie w sytuacjach codziennych, poznawanej literaturze dziecięcej, historyjkach obrazkowych przejawów przyjaźni i uczciwości podejmowanie działań związanych ze stosowaniem przyjętych norm w różnych obszarach życia – doświadczenie radości z pochwał, podziękowań od dorosłych 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jak może dbać o poznane wartości akceptuje przyjęte normy podejmując próby ich stosowania na co dzień
---	---	---

Obszar II: Jestem samodzielny i dbam o estetykę otoczenia

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie samodzielności w wykonywaniu codziennych czynności wyrabianie nawyków higienicznych wdrażanie do dbałości o estetykę własnego wyglądu 	<p>A. KSZTAŁTOWANIE SPRAWNOŚCI SAMOOBSŁUGOWYCH, NAWYKÓW HIGIENICZNYCH I KULTURALNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> samodzielne rozbieranie się i ubieranie (podstawowe części garderoby, zapinanie na rzepy), podejmowanie prób rozpinania i zapinania garderoby na guziki, porządkowanie własnej odzieży po rozebraniu się (składanie wg wskazówek nauczyciela i odkładanie w odpowiednim miejscu; wieszanie kurtki na wieszak, woreczka na haczyk) ubieranie i rozbieranie zabawek (lalki, misie) samodzielne wykonywanie podstawowych zabiegów higienicznych w przedszkolu (mycie rąk, twarzy, zębów), utrwalenie wiedzy na temat potrzeby stosowania podstawowych zasad higieny i dbałości o czystość ciała (mycie zębów po posiłku, mycie rąk przed i po posiłku oraz po wyjściu z toalety, wycieranie nosa, zasłanianie ust przy kichaniu itp.) samodzielne korzystanie z urządzeń sanitarnych z zachowaniem zasady intymności i higieny właściwe korzystanie z osobistych przyborów toaletowych, przestrzeganie zakazu korzystania z przedmiotów osobistego użytku należących do innych (ręcznik, szczoteczka do zębów, kubeczek do płukania ust, grzebień) podejmowanie działań na rzecz dbałości o swój estetyczny wygląd (czystość osobista, ułożenie włosów, dbałość o strój) 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie wykonuje podstawowe czynności samoobsługowe (ubieranie, rozbieranie się) samodzielnie wykonuje podstawowe zabiegi higieniczne respektuje zasady higieny na co dzień samodzielnie korzysta z urządzeń sanitarnych właściwie korzysta z osobistych przyborów toaletowych podejmuje działań na rzecz dbałości o swój estetyczny wygląd

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do kulturalnego spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> współudział z dorosłym w przygotowywaniu podstawowego nakrycia do stołu samodzielne nakrywanie do stołu w zabawach tematycznych (plastikowe nakrycie) spożywanie wspólnych posiłków przy stole z przestrzeganiem zasad kulturalnego zachowania (rozszerzanie zakresu dla dzieci 3-letnich): <ul style="list-style-type: none"> spokojne spożywanie posiłku z zamkniętymi ustami, bez prowadzenia rozmów z „pełną buzią” zachowywanie porządku wokół siebie w trakcie jedzenia, nieprzeszkadzanie kolegom właściwe posługiwanie się sztuczcami (łyżka, łyżeczka, widelec) oraz serwetką sprzątanie po zjedzonym posiłku (porządkowanie nakrycia na stole, wsunięcie krzesła) 	<ul style="list-style-type: none"> współuczestniczy w nakrywaniu do stołu spożywa wspólne posiłki przy stole z przestrzeganiem zasad kulturalnego zachowania spożywa posiłki z użyciem sztuczków porządkuje nakrycie po posiłku
B. WDRAŻANIE DO DBAŁOŚCI O ŁAD I PORZĄDEK WOKÓŁ SIEBIE		
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do zachowania ładu i porządku w najbliższym otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie skutków nieporządku w otoczeniu w świecie rzeczywistym i fikcyjnym (rozszerzanie doświadczeń) – wczuwanie się w przeżycia bohaterów bajek, historyjek obrazkowych, teatryków dostrzeganie właściwych i niewłaściwych zachowań – respektowanie zasad dbałości o ład i porządek w grupie na co dzień wykonywanie prostych prac porządkowych podczas zabaw tematycznych i w trakcie prac społeczno-użytecznych na rzecz grupy, pomaganie w domu w prostych czynnościach porządkowych (rozszerzanie zakresu doświadczeń, nabywanie większej samodzielności w dbałości o otoczenie) kontynuowanie doświadczeń w nabywaniu przekonania o potrzebie poszanowania wszystkiego co znajduje się w otoczeniu – współudział z dorosłymi w naprawie drobnych uszkodzeń zabawek 	<ul style="list-style-type: none"> wie, że należy dbać o ład i porządek w otoczeniu respektuje podstawowe zasady dbałości o ład i porządek w grupie podjmuje czynności związane z dbałością o otoczenie na miarę swoich możliwości współdziała z dorosłym w naprawach drobnych uszkodzeń zabawek

Obszar III: Jestem sprawny i dbam o zdrowie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie ogólnej sprawności ciała na miarę możliwości dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> udział w aktywności ruchowej organizowanej przez nauczyciela w formie zabawowej dostosowanej do swoich potrzeb i zainteresowań podczas: <ul style="list-style-type: none"> zestawów zabaw ruchowych 	<ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w zorganizowanej aktywności ruchowej

<ul style="list-style-type: none"> • wspomaganie integracji sensorycznej • motywowanie do aktywności fizycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – zabaw ruchowych i ćwiczeń w ciągu dnia organizowanych w przedszkolu i na świeżym powietrzu: <ul style="list-style-type: none"> • orientacyjno-porządkowych (reagowanie na umowne sygnały; ustawienia, np. w szeregu przy ścianie, wzdłuż brzożę dywanu); • przemieszczanie się parami, jeden za drugim, grupą w wyznaczonym tempie, gromadzenie się w oznaczonych grupkach) • z elementem równowagi (stanie na jednej nodze, „Mysi chód” stopa za stopą, chodzenie po wyznaczonym torze, po śladach; chodzenie z przedmiotami w ręku, np. „Kelner” – noszenie zabawkowych przedmiotów na talerzach, przechodzenie po podwyższonej powierzchni (np. ławeczka gimnastyczna), przekraczanie różnych przeszkód do wysokości kolan, wchodzenie i schodzenie po powierzchni pochyłej) • z elementem czworakowania (z poruszaniem się w przód i tył) • bieżnych (z omijaniem przeszkód, do wyznaczonego miejsca) • z elementami celowania, toczenia (podejmowanie prób toczenia po wyznaczonej drodze), rzutu (podrzucanie w górę z chwytaniem oburącz i jednorącz), przenoszenie w parach dużych przedmiotów, np. kształtki rehabilitacyjne, pianki geometryczne • z elementami podskoku (przeskoki przez przybory, wskakiwanie obunóż do koła, podskoki: zwarte, rozkroczone i wykroczone w miejscu) • z elementami wspinania (wspinanie się na znane przyrządy rekreacyjne i zstępowanie z nich z zastosowaniem prawidłowego chwytu szczebli i naprzemienności ruchów) – zabaw kształtujących postawę (z elementem wyprostnym, np. „Przyklejanie się do ściany”; ćwiczenia stóp, np. chwytanie palcami stóp woreczka) <ul style="list-style-type: none"> – spacerów – zabaw na śniegu (korzystanie ze ślizgaczy „jabłuszek”, sanek) – zabaw w wodzie (w przypadku takich możliwości i pod okiem instruktora) • podejmowanie prób wykorzystywania w zabawach ruchowych poznanych przyborów • samodzielne podejmowanie aktywności ruchowej w ciągu dnia • udział w zabawach usprawniających zmysły (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego): <ul style="list-style-type: none"> – rozwijających percepcję wzrokową – rozwijających zmysł słuchu (np. opisanych w zakresie „Kontakt ze światem muzyki”) – rozwijających zmysł węchu – doświadczenie różnych zapachów (poznawanie nowych źródeł zapachu) określanie „podoła mi się/nie podoła” – dostrzeganie podobieństw i różnic w odczuwaniu swoim i innych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje ogólną sprawność fizyczną w zakresie poznanych form ruchu na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje poznane przybory zgodnie z ich przeznaczeniem • podejmuje aktywność ruchową z wykorzystaniem zdobytych sprawności • dostrzega podobieństwa i różnice w upodobaniach swoich i innych w zakresie wrażeń zmysłowych
--	--	--	---

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie świadomości zdrowotnej • wyrabianie właściwych nawyków żywieniowych oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach 	<p>– rozwijających zmysł smaku – próbowanie nowych jadalnych owoców, przypraw – określanie „podoba mi się/nie podoba” – dostrzeganie podobieństw i różnic w odczuwaniu swoim i innych</p> <p>– rozwijających zmysł dotyku, np. poznawanie za pomocą dotyku, w tym dłońmi, stopami, skórą ciała nowych przedmiotów i ich cech – poszukiwanie przyjemnych i nieprzyjemnych udział w zabawach i ćwiczeniach wspomagających integrację sensoryczną (m.in. z elementami metody M. Ch. Knillów, Ruchu Rozwijającego W. Sherborne, Edukacji przez ruch D. Dziamskiej; stymulujących układ przedsionkowy i proprioceptywny)</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział w zabaw i ćwiczeniach rozwijających małą motorykę (zdobywanie sprawności związanych z samoobsługą i przygotowanie do nauki czynności pisania opisanych w dalszej części programu) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje sprawność małej motoryki na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych
B. KSZTAŁTOWANIE POSTAW PROZDROWOTNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie świadomości zdrowotnej • wyrabianie właściwych nawyków żywieniowych oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> • zdobywanie podstawowej wiedzy o zdrowiu, odkrywanie potrzeby dbałości o zdrowie poprzez kontakt ze światem bajek i obserwację życia codziennego – dostrzeganie pozytywnych zachowań bohaterów różnych sytuacji, podejmowanie prób wczuwania się w ich przeżycia, akceptowanie przyjętych zasad • respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie (utrwalanie prawidłowych wzorców zachowań, nabywanie nawyków) podczas zabaw tematycznych oraz realizowanych w przedszkolu profilaktycznych programach zdrowotnych (rozszerzanie zakresu treści) • respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie w życiu codziennym, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – w zakresie zdrowego żywienia (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego): <ul style="list-style-type: none"> • dostrzeganie m.in. dlaczego spożywanie określonych produktów jest ważne dla zdrowia człowieka, np. przetworów mlecznych, ciemnego pieczywa, warzyw i owoców • nabywanie właściwych nawyków żywieniowych (regularne spożywanie posiłków i niepodjadanie w międzyczasie, stosowanie ustalonych zasad jedzenia słodyczy, jedzenia zdrowych produktów) – w zakresie ogólnej dbałości o zdrowie (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego): <ul style="list-style-type: none"> • dostrzeganie znaczenia świeżego powietrza dla zdrowia (ruch na powietrzu, potrzeba wietrzenia pomieszczeń) • dostosowywanie na miarę swoich możliwości ubioru do warunków pogodowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, dlaczego należy dbać o swoje zdrowie • respektuje poznane zasady dbałości o zdrowie w zabawie i sytuacjach codziennych (nabywa nawyki)

	<ul style="list-style-type: none"> • unikanie przegrzania lub przeziębienia organizmu, np. schładzanie przez zabawy w cieniu, rozgrzewanie ciała przez ruch, rozcieranie rąk • przejawianie zachowań „dzielnego pacjenta” podczas działań profilaktycznych (np. wizyty u stomatologa, pediatry, szczepienia) i leczniczych (poddawanie się badaniom lekarskim i zabiegom leczniczym, przyjmowanie lekarstw) • wykazywanie dbałości o narządy zmysłu (higiena narządów zmysłu: nienadwyżęzanie głosu, unikanie hałasu, potrzeba odpoczynku, racjonalne korzystanie z telewizji, komputera itp.) 	
--	---	--

Obszar IV: Sprawnie się komunikuję i rozwijam swój język ojczysty

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności skutecznego komunikowania się z otoczeniem za pośrednictwem dostępnych metod komunikacji zgodnych z potrzebami i możliwościami dzieci (w szczególności dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, które nie komunikują się werbalnie lub mają problemy z formułowaniem poprawnych wypowiedzi słownych wynikające z ich niepełnosprawności) 	<p style="text-align: center;">A. KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNYCH</p> <p>Doświadczenia kontaktów z prawidłowymi wzorcami komunikacyjnymi podczas zabaw i sytuacji codziennych (język nauczyciela, literatura dziecięca) – ośmieszanie/naśladowanie</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontynuowanie doświadczeń związanych z poznawaniem różnych sytuacji komunikacyjnych poprzez obserwację zdarzeń w świecie bajkowym i realnym (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego): <ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie skutków różnych zachowań, wczuwanie się w przeżycia bohaterów, odnoszenie się do swoich doświadczeń w podobnej sytuacji – poszukiwanie z nauczycielem sposobów pomocy poznany bohaterom, dostrzeganie, że kłopoty w porozumieniu możemy mieć również wtedy „dobrze mówimy i dobrze słuchamy” (obserwowanie sytuacji komunikacyjnych podczas których jeden z bohaterów mówi w języku nieznanym dla drugiego, np. robot, obcokrajowiec) – poszukiwanie sposobów rozwiązań zaistniałego problemu w porozumiewaniu się, dostrzeganie potrzeby poznawania języków innych narodowości – obserwowanie skutków komunikacji podczas której sposób w jaki wypowiadamy informację kierowaną do kogoś może zmienić charakter przekazywanej informacji – obserwowanie swoich reakcji/reakcji bohaterów bajkowych po wysłuchaniu tego samego komunikatu wypowiedzianego oznajmująco (z radością), rozkazująco, pytająco, np. imię kolegi, zdanie „Masz misia.”, „Masz misia!” „Masz misia?” • stosowanie poznanych reguł skutecznej komunikacji na co dzień • poznawanie różnych form wypowiedzi (prośba, polecenie, opowiadanie, opis) podczas kontaktu z ich prawidłowymi wzorcami na co dzień (wypowiedzi nauczyciela, literatura dziecięca), słuchanie krótkich opowiadań, opisów dostępnych swojej percepcji – rozróżnianie poznanych form 	<ul style="list-style-type: none"> • naśladuje prawidłowe wzorce komunikowania się na miarę swoich możliwości • wie, dlaczego należy sobie wzajemnie pomagać w porozumiewaniu się • wie, co przeskądza w skutecznej komunikacji • respektuje znane reguły skutecznej komunikacji

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie mowy w zakresie artykulacyjnym doskonalenie mówienia w zakresie poprawności gramatycznej, leksykalno-semantycznej oraz płynności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnianie poznanych form wypowiedzi w trakcie sytuacji zabawowych i sytuacji życiowych posługiwanie się formami wypowiedzi dostosowanymi do możliwości rozwojowych <p>UWAGA: W przypadku dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych w zakresie komunikowania się udział w zabawach i ćwiczeniach dostosowanych do jego potrzeb i możliwości w inny właściwy dla dziecka sposób, np. z wykorzystaniem alternatywnych metod komunikacji, języka migowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się formami wypowiedzi dostosowanymi do swoich możliwości rozwojowych
B. ROZWIJANIE MOWY		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie mowy w zakresie artykulacyjnym doskonalenie mówienia w zakresie poprawności gramatycznej, leksykalno-semantycznej oraz płynności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> osłuchiwanie się z prawidłowymi wzorcami mowy podczas zabaw i sytuacji codziennych (język nauczyciela, literatura dziecięca) – naśladownictwo wypowiadanie się spontaniczne i celowe, np. na temat ilustracji w książce, opowiadanie o swoich przeżyciach, opisywanie w prosty sposób swojego wyglądu używanie w trakcie wypowiedzi: <ul style="list-style-type: none"> poprawnych form fleksyjnych w rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach określanie cech przedmiotów za pomocą przymiotników wygaszanie krótkich wierszy posługiwanie się większym zasobem słów dotyczących otaczającego świata w porównaniu z 3-letkiem poznawanie nowych określeń (słownik bierny i czynny) dotyczących osób, rzeczy i zjawisk oraz stosowanie ich zgodnie ze znaczeniem rozwiązywanie prostych zagadek kontynuowanie udziału w zabawach i ćwiczeniach oddechowych, mięśni narządów mowy, artykulacyjnych, modulowanie głosem przy zdaniach pytających, rozkazujących i oznajmujących 	<ul style="list-style-type: none"> dysponuje zasobem słownictwa adekwatnym do swoich możliwości rozwojowych wygasza krótkie wiersze formuluje wypowiedzi pod względem logicznym i językowym na miarę swoich możliwości rozwojowych rozwiązuje proste zagadki bierze udział w ćwiczeniach doskonalących wymowę

Obszar V: Poznają języki obce

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. PRZYGOTOWANIE DO POSŁUGIWANIA SIĘ JĘZYKIEM OBCYM NOWOŻYTNYM		
<ul style="list-style-type: none"> stwarzanie sytuacji sprzyjających osłuchaniu się z nowym językiem 	<ul style="list-style-type: none"> rozszerzanie zakresu doświadczeń z językiem obcym dziecka 3-letniego podczas zabaw i sytuacji codziennych – słuchanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek, poleceń – osłuchanie się z melodią języka; 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zainteresowanie językiem obcym rozumie poznane słowa i zwroty mające znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności

<ul style="list-style-type: none"> wykorzystywanie naturalnych predyspozycji dziecka do rozwijania umiejętności językowych 	<p>poznawanie przydatnych słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności – rozumienie ich znaczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> utrwalanie poznanego materiału językowego (zgodnego z potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami dzieci – przystępność i użyteczność) w zabawach i sytuacjach życiowych – używanie poznanych słów, wskazywanie na obrazkach, historiijkach znaczenia poznanych słów, zwrotów wykonywanie prostych poleceń, np. udział w zabawach ruchowych ze zrozumieniem treści czynności 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie proste polecenia w języku obcym nowożytnym i na nie reaguje
---	--	---

Obszar VI: Przygotowuję się do czytania i pisania

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI PERCEPCYJNO-MOTORYCZNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie percepcji wzrokowej 	<p>Udział w zabawach i sytuacjach zadaniowych sprzyjających doskonaleniu percepcji wzrokowej (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego):</p> <ul style="list-style-type: none"> w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale przestrzennym: <ul style="list-style-type: none"> porównywanie pozycji ciała dwóch osób, dostrzeganie podobieństw i różnic (np. dobieranie parami osób ustawionych tak samo, wskazywanie różnic w ustawieniach), dopasowywanie układu własnego ciała do pozycji innej osoby porównywanie układu przedmiotów, dostrzeganie podobieństw i różnic, np. dobieranie parami jednakowych budowli z klocków, wskazywanie różnic w budowlach dostrzeganie brakujących elementów w obserwowanym wcześniej układzie przedmiotów odtworzenie układów przedmiotów wg wzoru w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale obrazkowym: <ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie podobnych przedmiotów na ilustracjach (loteryjki obrazkowe, domina obrazkowe) poszukiwanie brakujących szczegółów pomiędzy pełną wersją obrazka a obrazkiem uboższym w szczegóły układanie obrazków wg zasady podobieństwa, np. dobieranie obrazka do jego schematu rozpoznawanie czynności i sytuacji przedstawionych na materiale obrazkowym, np. dobieranie obrazków o określonej słowności, demonstrowanie ruchem czynności przedstawionych na obrazkach składanie całości z części wg wzoru oraz z pamięci, np. dobieranie brakujących elementów do obrazka, układanie obrazków po rozcięciu, układanie puzzli 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega szczegóły w obserwowanym materiale przestrzennym (rodzaj przedmiotów, położenie, układ) dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami przestrzennymi i ich układami (rodzaj obiektów, położenie, układ) odtworza układy przedmiotów wg wzoru <ul style="list-style-type: none"> dostrzega szczegóły na materiale obrazkowym dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami przedstawionymi na materiale obrazkowym składa proste obrazki z części wg wzoru i z pamięci

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie percepcji słuchowej z uwzględnieniem słuchu fonematycznego 	<ul style="list-style-type: none"> w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale symbolicznym: <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnianie poznanych umownych znaków graficznych, np. symbole w kalendarzu pogody, przy oznaczeniach kącików tematycznych zabawy i ćwiczenia z zakresu „Rozwijanie wrażliwości estetycznej dziecka poprzez kontakt ze światem muzyki – doskonalenie wrażliwości słuchowej” sluchanie opowiadań, bajek, wierszy i tekstów inscenizowanych – rozumienie wysłuchanych treści powtarzanie sekwencji słownych, w tym wierszy, piosenek rozpoznawanie słów wypowiedzianych na różne sposoby: szeptem, wyśpiewane, wypowiedziane z wydłużaniem brzmienia głosek lub sylabami wyodrębnianie zdań i równoważników zdań z dłuższych wypowiedzi dokonywanie z pomocą nauczyciela podziału wypowiedzianych zdań na słowa poprzez wyklaskiwanie, pokazywanie na palcach 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami przedstawionymi na materiale symbolicznym aktywnie słucha tekstu mówionego rozpoznaje komunikaty słowne wypowiedziane w różnej formie wyodrębnia z dłuższych wypowiedzi zdania i równoważniki zdań podaje próby wyodrębniania słów z wypowiedzianych zdań
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej 	<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie sprawności podczas wykonywania zabaw i ćwiczeń umieszczonych w treściach dla dziecka 3-letniego sprawne wykonywanie czynności samoobsługowych na swoim poziomie rozwojowym wykonywanie zabaw i ćwiczeń z zakresu aktywności ruchowej rozwijających koordynację wzrokowo-ruchową przewidzianych dla 4-latka udział w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów; sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pięsetkowego: <ul style="list-style-type: none"> – składanie drobnych zabawek z elementów – konstruowanie z mniejszych klocków, układek do składania, wkładania, wciskania elementów – segregowanie drobnych przedmiotów palcami – układanie kompozycji z drobnych elementów (muszelki, guziki, koraliki) – nawlekanie koralu na sznurek – przeplatanie i plectenie (sznurek, patyczki kreatywne) – tworzenie ozdobnych elementów użytkowych – wypełnianie konturów farbą – stemplowanie stemplami z materiału przyrodniczego – rysowanie kredką świecową posługiwanie się różnorodnymi technikami plastycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie wykonuje czynności samoobsługowe na miarę swoich możliwości uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów; sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pięsetkowego dostosowuje odpowiedni chwyt do rodzaju czynności manualnej
B. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ CZYTANIEM I PISANIEM		
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie zainteresowania literaturą dziecięcą 	<ul style="list-style-type: none"> kontynuowanie doświadczeń związanych z aktywnym słuchaniem, lub odbieraniem w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich przedstawianych przez nauczyciela: 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się poznanymi technikami plastycznymi aktywnie słucha lub odbiera w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich

<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności aktywnego odbioru literatury w dostępnej dla dziecka formie komunikacji • rozwijanie zainteresowania czytaniem 	<ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie treści wysłuchanego utworu własnymi słowami, lub w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji z zachowaniem właściwej kolejności zdarzeń – podejmowanie zabaw tematycznych, parateatralnych na podstawie poznanego utworu literackiego • doświadczenie pozytywnych przeżyć w kontaktach ze światem książki: <ul style="list-style-type: none"> – współudział we wzbogacaniu kąca książki – korzystanie w dowolnym czasie z książek zgromadzonych w kątku książki z zachowaniem ustalonych zasad (przeglądamy z czystymi rękoma; przeglądamy tak, aby nie uszkodzić książki, nie zaginamy kartek, do zaznaczenia momentu oglądnięcia, używamy zakładki, nie rysujemy i nie kreślimy w książce do czytania tylko w kolorowankach, kartach pracy, odkładamy na miejsce książkę zamkniętą, zgłaszamy wszelkie uszkodzenia książki) – poznawanie różnych utworów literatury dziecięcej (tytuł, fabuła, wybrany autor) – poznawanie znaczenia pojęć: <i>wiersz, bajka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zainteresowanie książką • korzysta z książek zgodnie z ich przeznaczeniem • rozróżnia poznane utwory literackie
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności dekodowania i kodowania informacji zapisanych za pomocą umownych znaków i symboli dostępnych potrzebom i możliwościom dziecka • zainteresowanie światem liter 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych przekonania, że symbole i umowne znaki graficzne mogą nieść treść informacyjną (np. oznaczenia w kalendarzu pogody, znaki drogowe, umowne oznaczenia przynależności przedmiotów, miejsca w sali, np. własny znaczek/imię w szatni, na półce, na krzeselku; piktogramy kodujące czynności i zachowania do zabaw i zajęć typu: usta – mówimy, uszy – słuchamy) • eksperymentowanie z „odczytywaniem” informacji zapisanej za pomocą znanego kodu symbolicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, że symbole i umowne znaki graficzne mogą nieść treść informacyjną • podejmuje próby odczytywania informacji za pomocą umownych znaków graficznych dostępnych swojej percepcji

Obszar VII: Doświadczam i eksperymentuję w świecie matematyki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie orientacji przestrzennej w odniesieniu do własnej osoby 	<p style="text-align: center;">A. KSZTAŁTOWANIE DOJRZAŁOŚCI DO UCZENIA SIĘ MATEMATYKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywanie podstawowych części swojego ciała podczas przeglądania się w dużym lustrze oraz zabaw z bezpiecznymi lusterkami • nazywanie podstawowych części ciała ludzi i znanych zwierząt podczas zabaw integracyjnych, inscenizowanych, paluszkowych, ruchowych, tematycznych, dydaktycznych oraz w trakcie oglądania ilustracji, zdjęć, filmów, w życiu codziennym • dostrzeganie różnic w schemacie ciała między ludźmi i znanymi zwierzętami • składanie w całość prostych schematów ciała przedstawiających różne postaci (układanki obrazkowe, puzzle, klocki przedstawiające schematy ciała ludzi, zabawek, zwierząt) 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa poznane części ciała ludzi i zwierząt

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie umiejętności dostrzegania, odtwarzania i kontynuowania rytmu oraz przekładania jednej reprezentacji na drugą 	<ul style="list-style-type: none"> dorysowywanie brakujących elementów w schemacie ciała różnych postaci samodzielne rysowanie (na miarę swoich możliwości) postaci z uwzględnieniem wszystkich podstawowych elementów schematu ciała doświadczenie w trakcie zabaw i czynności codziennych prób wyznaczenia kierunków w odniesieniu do osi własnego ciała (pion – góra, dół, nad, pod; poziom – do przodu, przed siebie, do tyłu, za siebie, w bok), w tym podczas siedzenia na krześleku (pod, na) wykonywanie czynności podczas zabaw, sytuacji życiowych zgodnie z wskazaniem nauczyciela lub zamierzonym celem ruchowym (stajemy na..., odkładamy do..., wyjmujemy z... itp.) świadome poruszanie się w przestrzeni podczas wykonywania poleceń, oraz instrukcji słownych do zabaw ruchowych, a także zabaw w zaczerpnięte poruszanie się „pod dyktando”, np. „Czary mary i kłopot mamy, jak zwykły robot się poruszamy” (dziecko pilot-czarodziej wydaje polecenia – grupa porusza się zgodnie z instrukcją) „Hokus-pokus, eci-peci zniknęły roboty, wróciły dzieci” (zakończenie zabawy) doświadczenie świadomego poruszania się i posługiwania się przedmiotem w trakcie zabaw z przyborami (piłka, woreczek, balonik, chusteczki itp.) – podrzucanie nimi, umieszczanie ich nad, pod, obok itp. zgodnie z instrukcją w odniesieniu do własnego ciała, np. „Kolorową piłkę mam, piłka krąży tu i tam. Najpierw przede mną skacze wesoło, to zmyka za mnie i kręci się wkoło. A teraz w górę i potem w bok piłeczka skacze hop, hop, hop...” 	<ul style="list-style-type: none"> uzupełnia brakujące elementy w podstawowym schemacie ciała ludzi i zwierząt wyznacza kierunki w odniesieniu do osi własnego ciała (góra, dół, nad, pod, do przodu, przed siebie, do tyłu, za siebie, w bok, na) określa położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby (na, nad, pod, za, obok, z przodu, z tyłu)
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie umiejętności dostrzegania, odtwarzania i kontynuowania rytmu oraz przekładania jednej reprezentacji na drugą 	<ul style="list-style-type: none"> odtworzenie i kontynuowanie rytmów (sekwencje 2-, 3-elementowe) podczas różnych zabaw w kontynuowanie ciągów układow: <ul style="list-style-type: none"> przedmiotów (kontynuowanie działań dorosłego np. <i>Patyczek, klocek, patyczek, klocek... układaj dalej; Klocek, woreczek, laseczka, klocek, woreczek, laseczka... układaj dalej</i>) wykonywanych zadań ruchowych, np. tupnij, klasnij, tupnij, tupnij, klasnij... elementów muzycznych (dźwięki wydawane przez instrumenty niemelodyczne, np. grzechotka, grzechotka, bębenek, grzechotka...; piosenki z refrenem) 	<ul style="list-style-type: none"> odtworza i kontynuuje różne układy rytmiczne

<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu myślenia przynowo-sukutkowego • wdrażanie do wykorzystywania zdobytych wiadomości i umiejętności w podejmowanych działaniach 	<p>– słownych (artykulacyjnych, np. hu, hu, ha, hu, ha, hu, ha, hu, ha, wyliczank, opowiadań, wierszy, bajek z powtarzającym się motywem)</p> <ul style="list-style-type: none"> • układanie rytmów z klocków i podejmowanie prób wyklaskiwania ułożonego z klocków rytmu, bądź zaśpiewania • tworzenie prostych układów rytmicznych (ruchowych, słownych, muzycznych) i próby układania ich za pomocą klocków • doświadczenie powtarzalności (regularność) czynności dnia codziennego w przedszkolu, domu (np. zabiegi higieniczne, posiłki, odpoczynek), wiązanie określonych czynności z porą dnia, przewidywanie następstw czynności w trakcie dnia i nocy • dostrzeganie w życiu codziennym, opowiadaniach, na ilustracjach przemienność dnia i nocy • układanie w układzie kołowym (koła od sersa, szarfy, koła z papieru) „Kalendarzy dnia i nocy” z kontynuacją reprezentacji „Dzień, noc, dzień noc... kontynuuj dalej” 	<ul style="list-style-type: none"> • przekłada regularności w prostych układach rytmicznych z jednej reprezentacji na drugą • dostrzega stałe następstwo dnia i nocy
<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie (przy wsparciu nauczyciela) planowania czynności związanych z dążeniem do określonych celów – od prostych (np. planujemy budowę wieży z klocków; bierzemy pudełko z klockami, budujemy wieżę, sprzątamy niepotrzebne klocki, cieszymy się z naszej budowli) do bardziej złożonych (np. planujemy malowanie farbami: wkładamy farbuszki, rozkładamy ceraty na stołach, układamy komplet farb na każdym ze stolików oraz kubeczki z wodą, pędzle i kartki dla każdego i przystępujemy do malowania, po skończonej pracy odkładamy prace na wyznaczone miejsce, myjemy ręce i sprzątam stoły) • podejmowanie prób konsekwentnego przestrzegania kolejności wykonywania czynności zgodnie z założonym planem • dostrzeganie błędów w kolejności wykonywania znanych czynności życia codziennego (np. poprawianie pacyńki-gapy, układanie pomieszanych elementów historyjki obrazkowej przedstawiającej kolejne czynności), rozmowy z nauczycielem i kolegami na temat skutków zleaganowania lub niewykonania określonych czynności • doświadczenie zmian odwracalnych i nieodwracalnych podczas eksperymentowania w zabawach, których celem jest zamierzone powodowanie zmian (zabawy patyczkami, klockami, układankami; zabawy z wodą, piaskiem plasteliną itp.; targanie, cięcie papieru, sznurka itp.) • usuwanie nieprzyjemnych skutków określonych zmian, np. dokonywanie wspólnie z dorosłym naprawy zepsutych zabawek, klejenie zniszczonych książeczek, pudełek; sprzątanie bałaganu • udział w rozmowach typu: „Doradźmy koledze, co trzeba zrobić, żeby było lepiej” (reagowanie w trakcie wydarzeń dnia codziennego, podczas zabaw tematycznych, teatryku itp.) – poszukiwanie sposobów naprawy nieprzyjemnych skutków zdarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> • łączy czynności i ich skutki • ustala kolejność znanych czynności w drodze do założonego celu 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, że kolejność wykonywanych czynności ma wpływ na ich efekt • ustala na podstawie zgromadzonych doświadczeń, które zmiany są odwracalne, a które nie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie umiejętności dostrzegania cech obiektów i ich klasyfikowania 	<ul style="list-style-type: none"> podjęcie prób przewidywania skutków zdarzeń przed dokonaniem zmian w trakcie fikcyjnym (opowiadania, historyjki obrazkowe) składanie poczętych obrazków w sensowną całość sensowne kończenie zdań – zabawy typu „Dokończ zdanie”, np. „Mama kupiła...”, „Tomek włożył na jesienny spacer...” układanie historyjek obrazkowych składających się z 3, 4 elementów porównywanie obiektów w trakcie zabaw, sytuacji życiowych (podobne/inne), dostrzeganie obiektu różniącego się od pozostałych „Co nie pasuje?” dostrzeganie zmian w układach przedmiotów rozszerzanie swoich doświadczeń w grupowaniu obiektów ze względu na przynależność, czy przeznaczenie w trakcie zabaw i sytuacji życia codziennego, np. podczas porządkowania kompletowanie w sensowne pary, grupy przedmiotów, ilustracji z uzasadnieniem (na miarę swoich możliwości) „Dlaczego do siebie pasują?” 	<ul style="list-style-type: none"> przewiduje skutki określonych zdarzeń na miarę swoich możliwości i doświadczeń dostrzega różnice pomiędzy obiektami wskazuje, który obiekt nie pasuje do pozostałych w grupie grupuje obiekty pod względem określonego kryterium (przynależność, przeznaczenie) uzasadnia na miarę swoich możliwości przynależność obiektu do danej grupy
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności poprawnego liczenia w zakresie własnych możliwości ustalenie wyniku dodawania i odejmowania w konkretnym działaniu 	<ul style="list-style-type: none"> przeliczenie różnych obiektów w zakresie adekwatnym do swoich możliwości – przy zachowaniu zasady wskazywania (jeden liczebnik na jeden obiekt); wsluchiwanie się w rytm liczenia podczas kontynuowania liczenia przez dorosłego pomaganie maskotkom, kukielkom (gąpom) w przeliczaniu obiektów zgodnie ze zdobywym doświadczeniem podjęcie prób ustalania liczebności obiektów stosownie do swoich możliwości ćwiczenia liczenia na palcach w trakcie zabaw integracyjnych i paluszkowych w celu doskonalenia schematu prostowania palców (dodawanie) od kciuka do małego, czy zginania (odejmowanie) ustalenie wyniku dodawania i odejmowania w trakcie zabaw i sytuacji życiowych (wykorzystanie liczenia na palcach jako zbioru następczego, np. podczas wykonywania zabaw typu: „Włóż do woreczka dwa kasztany, dołóż teraz trzy, policz i pokaż na palcach, ile masz razem”) doświadczenie równoliczności podczas zabaw i sytuacji życia codziennego (rozdzielanie przedmiotów, np. podczas pomocy przy przygotowaniu stołu do posiłku, rozkładaniu przyborów do zabaw ruchowych, materiałów do działań plastycznych – sprawdzanie efektu działań, czy wszyscy mają tyle samo/po równo) udział w zabawach tematycznych typu „W sklepie” – z zachowaniem zasady wymiana jeden za jeden (jeden żeton przy kupowaniu jednego produktu) 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie liczy obiekty stosownie do własnych możliwości liczy na palcach jako zbiorze zastępczym ustala w sytuacji użytkowej wynik dodawania i odejmowania na miarę swoich możliwości tworzy zbiory równoliczne stosuje zasadę wymiany w sytuacji kupna/sprzedazy (jeden za jeden)

Obszar VIII: Jestem odbiorcą i twórcą sztuki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM MUZYKI		
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie wrażliwości słuchowej • rozwijanie słuchu muzycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • słuchanie kilkunastu utworów piosenek z repertuaru dziecięcego oraz prostych piosenek ludowych o zrozumiałej treści (śpiewanych przez nauczyciela, odtwarzanych w wersji audio) – rozmowy na temat treści piosenek po ich wysłuchaniu • słuchanie muzyki ludowej swojego regionu podczas pielęgnowania tradycji rodzinnych, regionalnych, np. związanych z obchodami świąt • słuchanie muzyki instrumentalnej (krótkie charakterystyczne utwory muzyczne lub ich fragmenty słuchane z nagrań na miarę możliwości i zainteresowań dzieci) – wykorzystanie metody Aktywnego Słuchania Muzyki wg B. Strauss: • rozwiązywanie zagadek słuchowych: <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie znanych dźwięków z rozszerzeniem zakresu spostrzeżeń słuchowych 3-lątka – rozpoznawanie znanych piosenek na podstawie melodii nuconej lub granej na instrumencie (podkładu melodycznego odtwarzanego w wersji audio) – zagadki muzyczne – kontynuowanie zabaw związanych z poszukiwaniem źródła dźwięku z podejmowaniem prób określenia z jakiego kierunku nadchodzi (na miarę swoich możliwości związanych z rozwojem orientacji przestrzennej dziecka) 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie słucha kilkunastu utworów piosenek, muzyki ludowej swojego regionu oraz muzyki instrumentalnej • rozróżnia dźwięki pochodzące z otoczenia dostępne jego percepcji • rozpoznaje znaną piosenkę na podstawie melodii nuconej lub granej na instrumencie • określa słuchowo kierunek źródła dźwięku
<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie wrażliwości muzycznej • doskonalenie umiejętności śpiewania 	<ul style="list-style-type: none"> • śpiewanie zbiorowo i indywidualnie krótkich zdań i jednozwrotkowych piosenek z repertuaru dziecięcego oraz prostych piosenek ludowych (skala d¹-c²) 	<ul style="list-style-type: none"> • śpiewa zbiorowo i indywidualnie znane piosenki, śpiewanki
<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie poczucia rytmu • doskonalenie pamięci muzyczno-ruchowej 	<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie gry na poznanych instrumentach (grzechotce) podejmowanie prób gry na kofalce, tamburynie ze zwracaniem uwagi na sposób trzymania instrumentu oraz technikę wydobycia dźwięków • akompaniowanie do opowiadań, bajek, wierszy poznanych utworów muzycznych grupowo, w tym przy wykorzystaniu zasad metodyki ASM wg B. Strauss • tworzenie własnych instrumentów i wykorzystywanie ich do zbiorowego muzykowania • udział w zabawach ruchowych przy śpiewie nauczyciela z wykorzystaniem odpowiednio dostosowanych elementów ruchu ilustrujących treść piosenki 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie wydobywa dźwięki z dostępnych źródeł zgodnie z przyjętą umową • uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu • ilustruje umownym ruchem treść znanej piosenki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie umiejętności wyrażania muzyki ruchem 	<ul style="list-style-type: none"> udział w zabawach rytmicznych z odtwarzaniem przebiegu rytmicznego śpiewanej piosenki (prosty rytm) udział w zabawach w formie opowieści ruchowej przy akompaniamencie instrumentów z użyciem różnych rekwizytów udział w zabawach z zakresu techniki ruchu: inhibicyjno-incytacyjne, porządkowe, kształtujące orientację w przestrzeni, z elementami liczenia tworzenie rytmicznych tekstów wg własnych pomysłów 	<ul style="list-style-type: none"> odtwarza proste fragmenty przebiegu rytmicznego śpiewanej piosenki odtwarza sekwencje rytmiczno-ruchowe przy akompaniamencie instrumentu wykonuje proste improwizacje rytmiczne
B. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM SZTUK PLASTYCZNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie poczucia estetyki i wrażliwości na piękno sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> oglądanie reprodukcji dzieł malarskich o tematyce bliskiej dzieciom na miarę swoich możliwości percepcyjnych, prezentowanych przez nauczyciela podczas zajęć plastycznych motywujących dzieci do roli „Małego Artysty” – rozmowy na temat treści dzieł, kompozycji (podstawowe kolory, nastrój) rozszerzanie doświadczeń w kontaktach z twórcami sztuki z najbliższego otoczenia (rodzice, dziadkowie, rodzina kolegów z grupy) podczas spotkań w grupie „Nasi Rodzinni Artysci” rozszerzanie doświadczeń w zakresie kontaktów ze sztuką ludową swojego regionu obserwowanie różnic w architekturze najbliższego otoczenia (rozpoznanie budynków mieszkalnych, osiedli mieszkaniowych/bloki, wieżowce, domki jednorodzinne) 	<ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w bezpośrednim odbiorze dostępnych form sztuki plastycznej wykazuje zainteresowanie różnymi dostępnymi mu dziedzinami sztuki plastycznych
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających posługiwaniu się różnorodnymi technikami plastycznymi wdrażanie do samodzielnego tworzenia prostych kompozycji i form konstrukcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> wzbogacanie kącika plastycznego o nowe elementy, przestrzeganie zasad korzystania z dostępnych materiałów rozszerzanie doświadczeń dziecka 3-letniego w zakresie posługiwania się wybranymi technikami plastycznymi płaskimi i przestrzennymi dostosowanymi do możliwości dziecka (doskonalenie zdobytych już umiejętności): <ul style="list-style-type: none"> rysowanie patykami (np. na płaszczyźnie pokrytej farbą klejową), różnokolorową kredą, kredką świecową malowanie pędzlem (z wykorzystaniem farb klejowych, pasty do zębów, kleju, np. przy „malowaniu” kaszą, cukrem, solą) zabawy plastyczne związane z lepieniem dowolnych i celowych form z miękkich mas, gliny, śniegu celowe składanie papieru, podejmowanie prób wydzierania określonych form – wykorzystanie efektów pracy do kompozycji plastycznych poznawanie techniki stemplowania (podejmowanie prób stemplowania dużym stemplem: gąbką, gałkami, ziemniakiem) 	<ul style="list-style-type: none"> respektuje zasady korzystania z dostępnych materiałów plastycznych posługuje się znanymi technikami plastycznymi płaskimi i przestrzennymi dostosowanymi do jego możliwości

	<ul style="list-style-type: none"> eksperymentowanie z plamą, linią, kształtem, materiałem, kompozycją w technikach mieszanych (mieszanie barw, prasowanie, kompozycje papierowe płaskie, półprzezroczyste typu orgiami kołowe) naklewanie kompozycji na płaszczyznę i sklekanie prostych form konstrukcyjnych współdziałanie przy wykonywaniu zbiorowych prac plastycznych, np. wykonanie techniki malowania dłonią wspólnego grupowego „Jesiennego drzewa” – liście to odbite dłonie dzieci rysowanie i malowanie na różnych formatach oraz na różnych podkładach 	
C. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE SZTUKĄ TEATRALNĄ I FILMOWĄ		
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających percepcji prostych form teatralnych 	<ul style="list-style-type: none"> sluchanie opowiadań inscenizowanych pacynkami przez nauczyciela, oglądanie prostych teatryków przedstawianych przez nauczyciela doświadczanie radości przeżywania bezpośredniego odbioru prostych form teatralnych podczas inscenizacji, teatryków i uroczystości organizowanych w przedszkolu – podejmowanie prób aktywnego uczestniczenia jako widz (właściwa postawa podczas oglądania, nieprzeszkadzanie innym, nagradzanie brałami występujących) włączanie się w rozmowy na temat treści 	<ul style="list-style-type: none"> podjeżdżuje próby aktywnego uczestnictwa jako widz w prostych formach inscenizowanych
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających wyrażaniu siebie i otaczającego świata w prostych formach teatralnych 	<ul style="list-style-type: none"> współtworzenie „Skrzyni skarbów”, w której znajdują się elementy garderoby, rekwizytów, pacynki, kukielki itp. inspirowane do zabaw w inscenizowanie i wchodzenie w role (poznawanie zastosowania zgromadzonych skarbow) odgrywanie prostych scenek życiowych podczas zabaw pacynkami, bawkami podjęcie prób recytacji zbiorowej i indywidualnej w trakcie uroczystości i przedstawień przedszkolnych 	<ul style="list-style-type: none"> podjeżdżuje próby wchodzenia w role korzysta z dostępnych akcesoriów do zabaw inscenizowanych podjeżdżuje próby recytacji zbiorowej i indywidualnej

Obszar IX: Odczuwam więź ze środowiskiem, w którym żyję

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. BUDOWANIE WIĘZI ZE ŚRODOWISKIEM SPOŁECZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> wzmacnianie więzi emocjonalnej z rodziną wdrażanie do przestrzegania zasad zgodnego współżycia rodzinnego budzenie zainteresowań tradycjami rodzinnymi 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie poczucia przynależności do rodziny gromadzenie informacji o swojej rodzinie (np. zbieranie zdjęć), prezentowanie zdjęć rodzinnych i wypowiadanie się na temat swojej rodziny z pomocą nauczyciela na forum grupy – dostrzeganie podobieństw i różnic w wypowiedziach kolegów; dostrzeganie elementów wspólnych, np. takie same imiona, ilość rodzeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się w wypowiedziach imionami i nazwiskami osób bliskich rozumie pojęcia: <i>rodzina, dzieci, dom rodzinny, rodzeństwo</i>

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie przynależności do grupy przedszkolnej • wdrażanie do przestrzegania zasad i reguł współzycia grupowego 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównywanie na zdjęciach swojego wyglądu, zachowań z rodzeństwem, rodzicami, dziadkami – dostrzeganie podobieństw (wygląd, ulubione zabawy itp.) • okazywania szacunku i miłości dla bliskich – doświadczenie radości z wzajemnego okazywania sobie uczuć • dzielenie się przeżyciami z przedszkola • poznawanie ulubionych zabaw z okresu dzieciństwa swoich rodziców, dziadków – doświadczenie radości z przeżywania wspólnej zabawy z nimi w trakcie zajęć otwartych, dzielenie się pomysłami zabaw z kolegami • podejmowanie samodzielnych prac domowych na miarę swoich możliwości np. utrzymywanie porządku w swoich zabawkach, kąceku, pokoju • poznawanie tradycji i zwyczajów rodzinnych: <ul style="list-style-type: none"> – aktywny udział w uroczystościach i tradycjach rodzinnych – współudział w pielęgnowaniu określonych zwyczajów • doświadczenie radości w sprawianiu przyjemności bliskim, np. poprzez przygotowanie niespodzianek, upominków dla najbliższych, przygotowanie uroczystości przedszkolnych dla bliskich 	<ul style="list-style-type: none"> • okazuje szacunek i miłość dla bliskich • współdziała z bliskimi w zabawie • podejmuje prace domowe na miarę swoich możliwości • aktywnie uczestniczy w pielęgnowaniu zwyczajów i tradycji rodzinnych • podejmuje działania na rzecz sprawiania przyjemności bliskim
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie przynależności do grupy przedszkolnej • wdrażanie do przestrzegania zasad i reguł współzycia grupowego 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w bezpośrednim poznawaniu przedszkola (otoczenie fizyczne) – obserwowanie zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu, np. nowe miejsca przynależne sobie • odkrywanie środowiska przedszkolnego i dostrzeganie w nim swej roli jako przedszkolaka – rozszerzanie doświadczeń dziecka 3-letniego: <ul style="list-style-type: none"> – przedstawianie się na forum grupy i respektowanie zasady zwracania się w odpowiedni sposób do osób w otoczeniu (kolega po imieniu, pracownicy przedszkola „Proszę Pana/Ź”), – poznawanie nowych członków grupy (doświadczenia z zakresu „Budowanie świadomości”), pomoc kolegom w poznawaniu sali, zasad panujących w grupie – poznawanie zasad i zwyczajów obowiązujących w nowej (starszej) grupie, wymienione w obszarze „Budowanie świadomości”, nabywanie zwyczajów kolejnego wypowiadania się podczas rozmów w zespole – nawiązywanie relacji z dziećmi i dorosłymi w przedszkolu (rozpoznanie osób znajomych – dostrzeganie osób nowych) – poznawanie w trakcie zabaw i życia codziennego swojej roli jako członka grupy/przedszkolaka, podporządkowywanie się kolegom pełniącym dyżur, respektowanie ról pracowników przedszkola – przestrzeganie zasad i reguł współzycia grupowego, korzystanie ze swoich praw i respektowanie praw innych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje w przedszkolu miejsca przynależne sobie • zwraca się do znanych osób w odpowiedni sposób • rozróżnia imiona znanych osób • respektuje zasady i reguły życia grupowego • zna swoje prawa i obowiązki jako przedszkolaka • respektuje prawa innych

	<ul style="list-style-type: none"> – udział w podtrzymywaniu niektórych zwyczajów i tradycji przedszkolnych, zwyczajów i tradycji grupowych – współudział w tworzeniu nowych, np. współtworzenie hymnu grupowego – poznawanie pracy osób w przedszkolu w kontekście wykonywanego przez nich zawodu – podejmowanie działań na rzecz kolegów (np. upominki, niespodzianki) oraz grupy/przedszkola (np. prace społeczno-użyteczne typu proste prace porządkowe w sali) 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w podtrzymywaniu zwyczajów i tradycji grupy, przedszkola • zna zawody pracowników przedszkola • aktywnie uczestniczy w działaniach na rzecz kolegów, grupy
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w bezpośrednim poznawaniu swojej miejscowości (rozszerzanie doświadczeń dziecka 3-letniego), obserwowanie zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu (wycieczki i spacer po okolicy), odwiedzanie pobliskich obiektów użyteczności publicznej (biblioteka, sklep) • rozpoznawanie swoich sąsiadów i nabywanie nawyku kulturalnego odnoszenia się do nich (używanie zwrotów grzecznościowych) • udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji środowiskowych • udział w spotkaniach z osobami z lokalnej społeczności (gośćmi przed-szkola) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwę swojej miejscowości • rozpoznaje obiekty charakterystyczne dla swojej okolicy • kulturalnie zwraca się do swoich sąsiadów • uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji środowiskowych
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności regionalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • współtworzenie kącika regionalnego • udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji regionalnych • doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem regionalnym – kaszubskim poprzez porozumiewanie się w trakcie zabaw i czynności codziennych (osłuchanie/naśladowanie): – udział w zabawach prowadzonych w języku regionalnym – powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw – słuchanie poleceń, dialogów, rymowanek, prostych wierszyków 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia charakterystyczne cechy swojego regionu na tle innych • uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji regionalnych • doświadcza podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem regionalnym – kaszubskim
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do mniejszości narodowej lub etnicznej • przybliżanie występujących we wspólnocie zwyczajów i tradycji związanych z uroczystościami czy świętami 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji – dzielenie się przeżyciami z kolegami w grupie – dostrzeganie różnic kulturowych, poszanowanie odmienności • aktywne uczestniczenie w wielokulturowych zabawach integracyjnych • doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem mniejszości narodowej lub etnicznej poprzez porozumiewanie się nowym językiem w trakcie zabaw i czynności codziennych (osłuchanie/naśladowanie): – udział w zabawach prowadzonych w języku mniejszości narodowej lub etnicznej – powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, do jakiej wspólnoty narodowej, etnicznej należy • podejmuje działania związane z kultywowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawanie godła i flagi Polski, dostrzeganie różnorodności regionalnych w Polsce i wspólnoty narodowej (mówimy po polsku, jesteśmy Polakami), posługiwanie się pojęciem <i>ojczyzna</i> • wykonywanie prostych chorągwek i ozdabianie nimi sali w trakcie świąt państwowych • poznanie polskich tradycji ludowych poprzez udział w działaniach związanych z kulturowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, że Polska to jego ojczyzna • rozpoznaje polskie symbole narodowe (barwy, godło) • uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich
B. BUDOWANIE POCZUCIA WIEZI ZE ŚRODOWISKIEM PRZYRODNICZYM		
<ul style="list-style-type: none"> • poznananie najbliższego środowiska przyrodniczego • wyrabianie poczucia odpowiedzialności • za środowisko przyrodnicze • doskonalenie umiejętności obserwowania zjawisk pogodowych występujących w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • odkrywanie zmian w przyrodzie dotyczących najbliższego otoczenia na przestrzeni pór roku – doświadczanie radości w czerpaniu bezpośredniego kontaktu z przyrodą o każdej porze roku (udział w umiejetynym korzystaniu z jej zasobów – odwiedzanie się niesieniem pomocy): <ul style="list-style-type: none"> – wpływ jesiennej aury na przyrodę (dojrzwanie jesiennych owoców i warzyw, żółknięcie liści, opady deszczu, wiatr), np. zabawa „Jesień o uwagę prosi, bo każdemu z nas przynosi...”: • jesienne owoce i warzywa – gromadzenie wspólnie z nauczycielem różnorodnych darów jesieni w kąciku przyrody i bezpośredni kontakt z nimi (nazywanie; zabawy sensoryczne i plastyczne, np. postaci z warzyw; degustacje świeżych jesiennych warzyw i owoców; gromadzenie owoców jarzębiny, pestek słonecznika i dyni na pokarm dla ptaków) • kolorowe liście – gromadzenie i wykorzystanie do zabaw – dostrzeganie różnorodności wielkości i kolorów, układanie kolorowych bukiecików; podejmowanie prób porządkowania liści, zabawy ruchowe i plastyczne z wykorzystaniem liści • deszcz – obserwowanie różnic w intensywności opadów, kropel deszczu na parapecie przedszkola, przegładanie się w kałużach podczas spacerów • wiatr – zabawy z wykorzystaniem wiatraczków, wstążeczek – wpływ zimowej aury na przyrodę, np. zabawy typu „Przyszła zima biała i każdemu z nas dała...”: • śnieg, lód – zabawy z wykorzystaniem śniegu i lodu na powietrzu i w przedszkolu, degustacje świeżych i rozmrożonych warzyw i owoców (porównywanie odczuć smakowych), udział w dokarmianiu ptaków • kolorowe liście (np. żółknięcie lub usychanie nieosłoniętych roślin zielonych, mało odpornych na duży mróz, zmiana smaku i wyglądu owoców i warzyw pod wpływem zamrożenia) – rozmowy na temat znaczenia hodowli roślin jadalnych, potrzebnych w życiu ludzi i zwierząt (w tym w specjalnych warunkach – szklarnie, drobna hodowla domowa) 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w poznawaniu najbliższego otoczenia przyrodniczego • obserwuje zmiany w przyrodzie na przestrzeni pór roku • wie, jakie zmiany w przyrodzie wywołuje poznana pora roku

	<ul style="list-style-type: none"> - wpływ wiosennej aury na przyrodę (np. pojawienie się pąków na drzewach i krzewach, wzrost traw i kwiatów wiosennych, kwitnienie drzew) - udział w sadzeniu i sianiu wybranych roślin, wykonywanie prostych prac w ogrodzie (np. podlewanie rabatki, wyrywanie chwastów) - wpływ letniej aury na przyrodę (np. dojrzewanie letnich owoców) udział w zbieraniu letnich owoców – mrożenie i przetwory domowe • aktywny udział w prowadzeniu kącika przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w pielęgnacji roślin, opiece nad zwierzętami • przestrzega podstawowych zasad ochrony przyrody • podejmuje działania związane z dbałością o rośliny i zwierzęta różnią poznane rośliny chronione • różnicza akceptowanie i nieakceptowane formy zachowań w stosunku do świata przyrody
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie postaw społecznych i proekologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • zdobywanie doświadczeń w obszarze „Wychowanie w duchu wartości” – w aspekcie szacunku do przyrody; w tym respektowanie podstawowych zasad szacunku do przyrody (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 3-letniego – nie zrywamy roślin chronionych) • dostrzeganie niewłaściwych zachowań w stosunku do przyrody w sytuacjach codziennego oraz podczas analizy zachowań bohaterów literatury dziecięcej, filmów – wskazywanie prawidłowych postaw 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa zjawiska pogodowe obserwowane za oknem • wie, że pogoda zależy w dużej mierze od pory roku
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności obserwowania zjawisk pogodowych występujących w przyrodzie • doskonalenie umiejętności wnioskowania na podstawie zgromadzonych informacji o sytuacji pogodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie prób nazywania charakterystycznych cech pogody za oknem (gromadzenie przy wsparciu nauczyciela pojęć dotyczących zjawisk pogodowych) – obserwacja pogody: <ul style="list-style-type: none"> - jesiennej – nazywanie swoich spostrzeżeń, np. pada deszcz, wieje wiatr, jest zimno, występują mgły, niebo jest zachmurzone - zimowej – nazywanie swoich spostrzeżeń, np. pada śnieg, wieje mroźny wiatr, z dachu wiszą sople, na chodniku jest lód - wiosennej – nazywanie swoich spostrzeżeń, np. grzeje słońce, jest ciepło, wieje ciepły wiatr; dostrzeganie zmienności wiosennej pogody - letniej – nazywanie swoich spostrzeżeń, np. jest gorąco, będzie burza, bo są ciemne chmury, jest tęcza • współprowadzenie kalendarza pogody (doświadczenie zmienności aury w związku ze zmianą pór roku) 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby prowadzenia kalendarza pogody
C. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ ŚRODOWISKIEM TECHNICZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie inteligencji wizualno-przestrzennej • rozwijanie zainteresowań technicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzbogacanie kącika konstrukcyjnego – korzystanie z niego z zachowaniem ustalonych zasad • tworzenie budowli przestrzennych, łączenie klocków różnych wielkości i kształtów – rozszerzanie doświadczeń dziecka 3-letniego • stosowanie różnorodnych technik montażowych podczas działalności konstrukcyjno-technicznej i majsterkowania • majsterkowanie przy użyciu prostych narzędzi zgodnie z ustalonymi zasadami bezpieczeństwa • rozszerzanie doświadczeń w zakresie wykorzystywania w zabawach tematycznych modeli urządzeń technicznych stosowanych w gospodarstwie domowym 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązuje problemy konstrukcyjne podczas działalności konstrukcyjno-technicznej i majsterkowania • celowo wykorzystuje w zabawach modele znanych urządzeń technicznych

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
D. WDRAŻANIE DO ŚWIADOMEGO UNIKANIA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKOWYCH		
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do przestrzegania zasad bezpiecznego zachowania w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych wdrażanie do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych oraz odpowiedzialności za własne postępowanie 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> poruszanie się podczas zabaw i sytuacji zadaniowych (sala, budynek, ogród przedszkolny, spacer) zgodnie z przyjętymi zasadami, stosowanie ustawaień zespołowych (w parach, jeden za drugim), poruszanie się bez potrącania innych respektowanie zasad bezpiecznej zabawy obowiązujących w przedszkolu, w ogrodzie, na spacerze: <ul style="list-style-type: none"> – nakazu pozostawania w danym pomieszczeniu (na wyznaczonym terenie) pod opieką dorosłych, zakazu samodzielnego oddalania się – nakazu korzystania z dostępnych zabawek, przyborów, urządzeń, zgodnie z poznanymi wskazaniami ich użytkowania – zakazu brania do rąk nieznanych przedmiotów, obsługi nieznanych urządzeń – nakazu zgłaszania dorosłym wszelkich zauważonych niebezpieczeństw (np. uszkodzonych zabawek, nieznanych przedmiotów, niebezpiecznych zachowań) oraz dolegliwości swoich i kolegów – utrwalanie znajomości zasad bezpieczeństwa podczas zabaw tematycznych i sytuacji życia codziennego – dostrzeganie zachowań negatywnych, wskazywanie prawidłowych 	<ul style="list-style-type: none"> przestrzega zasad bezpiecznego poruszania się po terenie przedszkola i na spacerze respektuje poznane zasady bezpieczeństwa
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do przestrzegania podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> obserwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi niebezpieczeństwami na drodze (pozytywne wzorce zachowań) – rozmowy na temat naszych zachowań w podobnych sytuacjach, analiza postępowan dostosowanych do możliwości i percepcji dzieci, poznawanie podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego: <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie podstawowych miejsc wyznaczonych dla pieszych (chodnik, przejście dla pieszych, przystanek autobusowy) – dostrzeganie znaczenia świateł sygnalizatora dla pieszych – dostrzeganie potrzeby poruszania się po drodze i w jej pobliżu zgodnie z poleceniem dorosłego – obserwowanie roli elementów odblaskowych i ich znaczenia w trakcie poruszania się po drodze ćwiczenie określonych zachowań podczas zabaw w sali przedszkolnej i w sytuacjach codziennych (spacer): <ul style="list-style-type: none"> – przechodzenie w miejscach odpowiednio oznaczonych zgodnie ze wskazówkami nauczyciela – reagowanie na światła sygnalizatora dla pieszych – poruszanie się po chodniku, parami 	<ul style="list-style-type: none"> zna podstawowe zasady bezpieczeństwa komunikacyjnego przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego

<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw wynikających z pogody 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych zagrożeń pogodowych i ich skutków na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów, dostrzeganie właściwych zachowań i ich skutków w życiu codziennym – poszukiwanie wspólnie z nauczycielem przykładów właściwych postaw poznawanie w jaki sposób należy unikać zagrożeń pogodowych: <ul style="list-style-type: none"> – stosowanie środków ochrony przed mrozem i silnym działaniem promieni słonecznych – stosowanie odpowiednich ubrań i przedmiotów chroniących przed słońcem, zimnem i deszczem – ochrona przed nadmiernym nasłonecznieniem – zabawy w cieniu; właściwe zachowanie w trakcie burzy – zakaz chronienia się pod drzewem itp. 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega niewłaściwe zachowania w przypadku potencjalnych zagrożeń pogodowych wie, że należy stosować środki ochrony przed mrozem i silnym działaniem promieni słonecznych wskazuje ubrania i przedmioty chroniące przed słońcem, zimnem i deszczem wie, jak zachować się w sytuacji potencjalnego zagrożenia pogodowego
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do rozumienia potencjalnych niebezpieczeństw ze strony świata ludzi, roślin, zwierząt wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw w świecie ludzi, roślin, zwierząt i ich skutków na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów, dostrzeganie niewłaściwych zachowań i ich skutków w życiu codziennym – poszukiwanie wspólnie z nauczycielem przykładów właściwych postaw poznawanie, w jaki sposób należy unikać potencjalnych zagrożeń ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt: <ul style="list-style-type: none"> – informowanie nauczyciela o pojawieniu się osoby nieznajomej w środowisku dzieci, np. na terenie ogrodu przedszkolnego – przestrzeganie zakazu rozmawiania z osobami nieznajomymi poza sytuacjami szczególnymi, np. prośba o pomoc w sytuacji zagrożenia, podanie informacji o sobie w sytuacji zagubienia się – przestrzeganie zakazu samodzielnego korzystania z określonych urządzeń (np. urządzenia elektryczne) i przedmiotów (np. zapalki) – informowanie dorosłych o pojawieniu się w pobliżu obcego zwierzęcia – przestrzeganie zakazu nawiązywania kontaktów z nieznanymi zwierzętami bez zgody opiekuna – przestrzeganie zakazu zrywania i próbowania owoców oraz innych roślin bez zgody dorosłych utrwalanie znajomości zasad bezpieczeństwa podczas zabaw tematycznych i sytuacji życia codziennego – dostrzeganie zachowań negatywnych, wskazywanie prawidłowych 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa w świecie ludzi, roślin i zwierząt wie, w jaki sposób należy unikać potencjalnych niebezpieczeństw ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie właściwych postaw w sytuacji zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> obserwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi zagrożeniami (pozytywne wzorce zachowań – rozszerzanie treści) – rozmowy na temat zachowań bohaterów dostrzeganie konieczności takich samych zachowań z naszej strony w sytuacji zagrożenia, analiza postępowań dostosowanych do możliwości i percepcji 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jak powinien się zachować w sytuacji zagrożenia uczestniczy w rozmowach na temat bezpieczeństwa w wyniku obserwowanych zdarzeń

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność zgłoszenie zagrożenia dorosłym, poinformowanie o swoich dolegliwościach, podporządkowanie się poleceniom dorosłych, rozpoznawanie numeru alarmowego 112, dostrzeganie roli straży pożarnej, pogotowia ratunkowego, policji w sytuacjach zagrożenia • ćwiczenie określonych zachowań w sytuacji zagrożen na miarę swoich możliwości, np. próbna ewakuacja 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w ćwiczeniach określonych zachowań w sytuacji zagrożenia

Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 5-letniego

Obszar I: Poznając siebie i współdziałam z innymi

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie samowiedzy • organizowanie sytuacji sprzyjających kształtowaniu adekwatnej samooceny i rozwijaniu poczucia własnej wartości • doskonalenie umiejętności samoregulacji 	<p style="text-align: center;">A. BUDOWANIE SAMOŚWIADOMOŚCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • postępowanie się swoim imieniem i nazwiskiem • rozszerzanie doświadczeń dziecka 4-letniego związanych z obserwowaniem siebie i innych (w rzeczywistości i na zdjęciach/nagraniach wideo): <ul style="list-style-type: none"> – porównywanie wyglądu swojego i kolegów (rozszerzanie zakresu – zwracanie uwagi na szczegóły) – poszukiwanie podobieństw i różnic związanych np. z płcią, wiekiem (dostrzeganie potrzeby poszanowania odmienności każdego z nas) – opisywanie swojego wyglądu i wyglądu kolegów, dostrzeganie cech indywidualnych w wyglądzie poszczególnych osób – rozpoznawanie siebie i kolegów w trakcie zabaw typu „Zgadnij, kto to” (kojarzenie osoby na podstawie jej atrybutów, np. „Ma jasne włosy, białą bluzkę, czerwone buty...”), rozpoznawanie głosu kolegów podczas zabaw typu „Zgadnij, kto cię woła” • rozszerzanie doświadczeń związanych z odkrywaniem swoich zainteresowań, mocnych stron, ograniczeń – obserwowanie siebie na tle kolegów: <ul style="list-style-type: none"> – komunikowanie swoich zainteresowań – odkrywanie swoich mocnych stron, trudności – określanie cech własnych zachowań, charakteru – poszukiwanie wspólnie z dorosłymi, kolegami różnych określeń służących ich opisywaniu (jestem pomocny, życzliwy, koleżeński, dokładny, wytrwały itp.), dostrzeganie takich samych cech lub podobnych u kolegów, bohaterów fikcyjnych – dostrzeganie przydatności własnych umiejętności i predyspozycji w środowisku przedszkolnym, domowym, okazywanie innym wsparcia na co dzień – doświadczenie radości z doceniania swojego zaangażowania przez dorosłych i kolegów • dokonywanie wyborów (w zależności od swoich zainteresowań i możliwości) ze świadomością ich pozytywnych i negatywnych skutków • realizowanie działań ukierunkowanych, zgodnie z przyjętymi zasadami (umowy) • podejmowanie prób pełnienia określonych ról zgodnie z zawartą umową (np. rola dyżurnego) 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia się na forum grupy podając imię i nazwisko • określa podobieństwa i różnice w wyglądzie swoim i innych ludzi • rozumie, że należy szanować odmiennosc każdego człowieka • opisuje swój wygląd i kolegów • dostrzega cechy indywidualne znanych mu osób • opowiada o sobie (wygląd, upodobania, zainteresowania, cechy własnych zachowań, charakteru) • podejmuje próby dzielenia się swoimi umiejętnościami z innymi • podejmuje próby świadomych wyborów • respektuje zawarte umowy • podejmuje się pełnienia określonych ról

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
B. ROZWIJANIE INTELIGENCJI EMOCJONALNEJ		
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających poznawaniu emocji, uczuć pomaganie dziecku w radzeniu sobie z własnymi emocjami rozwijanie umiejętności kierowania emocjami rozwijanie empatii i zdolności motywowania się do działań 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> dzielenie się radością z odczuwania okazywanych uczuć przez bliskich doświadczenie emocji pod wpływem pojawiających się wokół sytuacji – komunikowanie swoich przeżyć, doświadczenie reakcji otoczenia (rozumienie prawa do wyrażania emocji bez szkody dla siebie i otoczenia, zasad akceptacji wszystkich emocji/braku akceptacji dla części zachowań im towarzyszących), kierowanie swoim zachowaniem w sposób akceptowany w grupie rozszerzanie doświadczeń sprzyjających nazywaniu i różnieniu emocji i uczuć własnych oraz innych ludzi (rozszerzanie zakresu emocji: np. zdziwienie, zadowolenie, wstyd, obawa): <ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie różnych emocji, uczuć towarzyszących nam w trakcie zabaw i sytuacji życia codziennego – rozmowy na temat emocji, uczuć poszukiwanie wspólnie z dorosłymi różnych określeń służących ich opisywaniu (poszerzanie słownika biernego i czynnego – smutek/jest mi smutno, niepokój/czuję niepokoje) odkrywanie „objawów” emocji/uczuć i opisywanie ich (np. „Po czym poznamy, że ktoś jest smutny?”) odkrywanie wspólnie z kolegami i nauczycielem, które z emocji/uczuć odczuwamy jako przyjemne/nieprzyjemne – rozmowy z nauczycielem na temat wartości świata uczuć/emocji udział w sytuacjach pozwalających na odczuwanie granicy pomiędzy emocjami a uczuciami (doświadczenie różnic w ich przeżywaniu – zmiennosc emocji, stałość uczuć) – zapewnianie o stałości uczuć bliźnich („Ktoś się zdenerwował, co nie znaczy, że przestał cię kochać”) zabawy związane z celowym wyrażaniem określonych emocji (np. przedstawianie się w różnych nastrojach) jak i rozwiązywaniem zagadek pantomimicznych (np. „Co przeżywa Kuba?”) – zwracanie uwagi na fakt, że część emocji/uczuć możemy źle zinterpretować (np. płacz z radości/wzruszenia lub jako objaw smutku) kojarzenie znanych emocji z symbolicznym ich przedstawieniem na graficznym konturze twarzy (tworzenie „kart emocji”, „kostki emocji” – posługiwanie się nimi w zabawach i ćwiczeniach związanych z różnieniem emocji, czy też ich wyrażaniem) doświadczenie sytuacji, w których „oswajamy emocje” dostrzeganie podobnych przeżyć jak nasze u kolegów, dorosłych (np. zabawy ruchowe typu „Każdy, kto się boi... kuca”, „Najczęściej boimy się...” – oznaczanie samoprzylepnymi karteczkami ilustracji umieszczonych na plakacie) 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> doświadcza sytuacji sprzyjających ekspresji emocji przyjemnych rozumie potrzebę wyrażania emocji i uczuć bez szkody dla siebie i otoczenia rozumie, że ma wpływ na swoje zachowanie opisuje w prosty sposób znane emocje, uczucia rozdziela emocje/uczucia przyjemne i nieprzyjemne wie, że wszystkie emocje, uczucia są pełnowartościowe rozumie granicę pomiędzy emocjami a uczuciami dostrzega różnice w przeżywaniu emocji/uczuć przez różne osoby akceptuje przeżywanie emocje, uczucia podjekuje próby analizy własnych zachowań

<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi • kształtowanie gotowości do współpracy z innymi 	<ul style="list-style-type: none"> – poznanie bohaterów bajkowych, którzy doświadczają podobnych przeżyć jak my – animacja niektórych potencjalnych przyczyn naszego strachu, gniewu (np. bajki typu „O duchu, który boi się własnego cienia”, wesołe wierszyki, np. M. Strzałkowskiej „Baba Jaga z za komina”), tworzenie „magicznych” środków ich usuwania (np. magiczna różdżka na usuwanie złości, koflatka na duchy, różowe okulary na smuteczki) – udział w zabawach i ćwiczeniach z wykorzystaniem bajek terapeutycznych (bezpieczne przeżywanie emocji związanych z doświadczaniem sytuacji trudnych) • podejmowanie działań związanych z poszukiwaniem sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych: – wspóltworzenie kącika emocji – gromadzenie materiałów i środków pomocnych nam w wyrażaniu emocji w sposób akceptowany w grupie – dostrzeganie niewłaściwych zachowań podczas sytuacji codziennych, jak i przedstawionych w literaturze dziecięcej, filmie – „podpowiadanie” bohaterom właściwych zachowań – udział w zabawach i ćwiczeniach rozwijających umiejętność radzenia sobie z emocjami w sposób kontrolowany – stosowanie poznanych sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych podczas życia codziennego, podejmowanie prób wyrażania swoich emocji w sposób społecznie akceptowany • współodczuwanie (rozpoznawanie, nazywanie) przeżyć innych dzieci, okazywanie pomocy innym w pokonywaniu trudności • kierowanie swoim zachowaniem w dążeniu do określonego (na miarę swoich możliwości) celu – doświadczanie radości w działaniu, podejmowanie prób wytrwałej realizacji zamierzeń pomimo pojawiających się trudności (dostrzeganie możliwości poszukiwania wsparcia w otoczeniu), odczuwanie sukcesu z osiągniętego wyniku 	<ul style="list-style-type: none"> • zna różne sposoby wyrażania emocji i uczyć w sposób społecznie akceptowany • podejmuje próby wyrażania swoich emocji w sposób społecznie akceptowany • przejawia zachowania empatyczne • kończy rozpoczęte działania (nie zniechęcając się drobną porażką)
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi • kształtowanie gotowości do współpracy z innymi 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu umiejętności adaptowania się do nowych sytuacji (zmiana otoczenia społecznego, np. wizyta gości w przedszkolu) – pozytywne przeżycia w nawiązywaniu kontaktów z innymi podczas spotkań integracyjnych, zabawy i ćwiczenia ułatwiające kontakt z drugim człowiekiem • zabawy i ćwiczenia z zakresu „Wychowanie w duchu wartości” dostrzeganie potrzeby podtrzymywania związków z innym na podstawie obserwacji przykładów z życia przedszkolnego literatury dziecięcej, filmu • wspóltworzenie kontraktu grupowego (rozszerzenie zakresu doświadczeń dziecka 4-letniego): – zgodne współdziałanie w sytuacjach zadaniowych – rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w akceptowany sposób 	<ul style="list-style-type: none"> • adaptuje się do nowych sytuacji na miarę swoich doświadczeń i możliwości • bezproblemowo podejmuje interakcje z innymi w nowym środowisku społecznym • rozróżnia akceptowane i nieakceptowane formy zachowań w relacjach społecznych

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wprowadzanie w świat norm moralnych i wartości wdrażanie do akceptowania i przestrzegania poznanych norm moralnych kształtowanie postaw sprzyjających rozwijaniu poznanych wartości rozwijanie wrażliwości na wartości (dostrzeganie i pielęgnowanie) 	<ul style="list-style-type: none"> podjęcie działań związanych ze stosowaniem przyjętych reguł i norm stosowanych w kontaktach społecznych utrwalanie wzorców zachowań dotyczących nawiązywania związków z innymi podczas zabaw tematycznych (wchodzenie w rolę) i życia codziennego podjęcie prób działania w grupie: <ul style="list-style-type: none"> ustalanie celów oraz sposobów ich osiągnięcia w zabawie i świecie realnym 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje zasady i reguły przyjęte w grupie współpracuje w zespółach nad różnymi zadaniami
C. WYCHOWANIE W DUCHU WARTOŚCI		
<ul style="list-style-type: none"> wprowadzanie w świat norm moralnych i wartości wdrażanie do akceptowania i przestrzegania poznanych norm moralnych kształtowanie postaw sprzyjających rozwijaniu poznanych wartości rozwijanie wrażliwości na wartości (dostrzeganie i pielęgnowanie) 	<ul style="list-style-type: none"> wzbogacanie doświadczeń dotyczących poznanych wartości (miłość, szacunek, przyjaźń, uczciwość) odkrywanie poznanych wartości (odpowiedzialność, odwaga, szczerość) w toku następujących po sobie doświadczeń poznawanie historii bohaterów ze świata bajek, baśni (sytuacje i zdarzenia mają być wskazówką do dokonywania wyborów kierowanych określoną wartością w życiu codziennym) – utożsamianie się z bohaterami, wczuwanie się w ich odczucia, rozumienie zachowań, rozmowy o przyczynach i konsekwencjach przedstawionych zachowań w kontekście określonych norm i odkrywanej wartości – poznawanie sensu odkrywanej wartości w przedstawionej historii poszukiwanie związku między historią bohaterów fikcyjnych a światem realnym – rozmowy o znaczeniu odkrywanej wartości w życiu na podstawie doświadczeń wszystkich w grupie (np. szacunek – co to jest, jak go wyrazić, do kogo, czego), poszukiwanie pożądaných umiejętności społecznych z nią związanych (kiedy powiemy, że ktoś nas szanuje, jakie zachowania przejawia, co sami zrobimy jeśli ktoś lub coś szanujemy) – okazja do refleksji, dyskusji, komentowania, poszukiwanie pożądaných umiejętności społecznych związanych z poznawaną wartością poszukiwanie zachowań pozytywnych, sprzyjających rozwijaniu poznanych wartości (kierowanie się wartością), dostrzeganie zachowań negatywnych (czego nam nie wolno z szacunku do kogoś, czegoś), określanie norm związanych z odkrywaną wartością (np. słuchaj innych z uwagą, bądź dla innych miły, nie zabieraj cudzych rzeczy) przejawianie zachowań pozytywnych podczas zabaw i sytuacji codziennych – doświadczenie radości z nagradzania przez dorosłych przejawów pozytywnych zachowań (np. pochwałą) 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie znaczenie wartości moralnych, takich jak: miłość, szacunek, przyjaźń, uczciwość, odpowiedzialność, odwaga, szczerość dostrzega skutki kierowania się określoną wartością oraz brakiem jej przejawów przejawia zachowania sprzyjające rozwijaniu poznanych wartości

Obszar II: Jestem samodzielny i dbam o estetykę otoczenia

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. KSZTAŁTOWANIE SPRAWNOŚCI SAMOOBŚLUGOWYCH, NAWYKÓW HIGIENICZNYCH I KULTURALNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie samodzielności w wykonywaniu codziennych czynności wyrabianie nawyków higienicznych wdrażanie do dbałości o estetykę własnego wyglądu 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielne rozbieranie się i ubieranie (doskonalenie sprawności) z wykorzystaniem różnych rodzajów zapięć (guziki, suwaki, rzepy) porządkowanie własnej odzieży po rozebraniu się (składanie wg instrukcji dorosłego) ubieranie i rozbieranie zabawek (doskonalenie sprawności) pomaganie innym (młodszy, mniej sprawni koledzy, rodzeństwo) w ubieraniu i rozbieraniu się. wykonywanie zabiegów higienicznych zgodnie z obowiązującymi zasadami (doskonalenie sprawności, nabycie nawyku) właściwe korzystanie z urządzeń sanitarnych z zachowaniem zasady intymności i higieny właściwe korzystanie z osobistych przyborów toaletowych (doskonalenie sprawności) podjęmowanie działań na rzecz dbałości o swój estetyczny wygląd (czyść osobista, ułożenie włosów, dbałość o strój) 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje czynności samoobsługowe (ubieranie, rozbieranie się) z wykorzystaniem różnych rodzajów zapięć pomaga innym w ubieraniu i rozbieraniu się wykonuje zabiegi higieniczne zgodnie z obowiązującymi zasadami właściwie korzysta z osobistych przyborów toaletowych podjęmowanie działań na rzecz dbałości o swój estetyczny wygląd
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyku kulturalnego spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielne przygotowywanie podstawowego nakrycia do stołu spożywanie posiłków przy stole z przestrzeganiem zasad kulturalnego zachowania: <ul style="list-style-type: none"> spokojne spożywanie posiłku, z zamkniętymi ustami, bez prowadzenia rozmów z „pełną buzią” zachowywanie porządku wokół siebie w trakcie jedzenia, nieprzeszkadzanie kolegom właściwe postępowanie się sztućcami (łyżka, łyżeczka, widelec) oraz serwetką sprzątanie po zjedzonym przez siebie posiłku (porządkowanie nakrycia, zasunięcie krzesła) 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie przygotowuje podstawowe nakrycie stołu respektuje zasady kulturalnego zachowania przy stole spożywa posiłki z użyciem sztućców porządkuje nakrycie po posiłku
B. WDRAŻANIE DO DBAŁOŚCI O ŁAD I PORZĄDEK WOKÓŁ SIEBIE		
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków dbałości o ład i porządek w najbliższym otoczeniu rozwijanie umiejętności planowania i organizowania działań poprzez dobór odpowiednich materiałów i utrzymywanie porządku w miejscu pracy 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie skutków nieporządku w otoczeniu – rozszerzanie doświadczeń (np. przeszkody w wykonywaniu działań – źle się pracuje, brakuje miejsca, przeszkadzają niepotrzebne rzeczy, zła organizacja pracy itp.) nabywanie nawyków w stosowaniu znanych zasad dbałości o ład i porządek (np. odkładanie na miejsce i porządkowanie zabawek, przyborów, książek, sprzętów, zasuwanie krzesła po odejściu od stolika, utrzymywanie porządku w swojej półce, wycieranie butów przy wejściu do pomieszczeń, wrzucanie śmieci do kosza, porządkowanie ubrania po rozebraniu się itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie potrzebę dbałości o ład i porządek w otoczeniu respektuje znane zasady dbałości o ład i porządek

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań związanych z dbałością o otoczenie: <ul style="list-style-type: none"> – odkładanie przedmiotów na ich miejsce w dobrym stanie, zgłaszanie wszelkich uszkodzeń wyposażenia sali; udział w drobnych naprawach zabawek – właściwe korzystanie z powierzonych materiałów i przyborów (oszczędne wykorzystanie, zamykanie kleju, farb po użyciu, utrzymanie ładku i porządku wokół miejsca pracy i po zakończonym działaniu) – wykonywanie prostych prac porządkowych na rzecz grupy – pomaganie w domu w czynnościach porządkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania związane z dbałością o otoczenie

Obszar III: Jestem sprawny i dbam o zdrowie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie ogólnej sprawności ciała na miarę możliwości dziecka • wspomaganie integracji sensorycznej • kształtowanie cech motorycznych na miarę możliwości dziecka • motywowanie do aktywności fizycznej 	<p style="text-align: center;">A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział w aktywności ruchowej organizowanej przez nauczyciela: <ul style="list-style-type: none"> – odtworzyć (w tym metody zadaniowe – zabawy naśladowcze, wykonywanie zadań ruchowych zamkniętych) – twórczej (opowieść ruchowa wg J. G. Thulina, swobodny ruch, np. w trakcie realizacji zajęć w oparciu o metody: R. Labana, A. M. Kniessów, C. Orffa) • udział w różnych formach aktywności ruchowej organizowanej przez nauczyciela podczas: <ul style="list-style-type: none"> – zestawów ćwiczeń porannych – zestawów ćwiczeń gimnastycznych – zabaw ruchowych i ćwiczeń w ciągu dnia organizowanych w przedszkolu i na świeżym powietrzu: <ul style="list-style-type: none"> • orientacyjno-porządkowych (doskonalenie sprawności opanowanych jako 4-latek ze zmianą miejsc i ustawień, zmianą tempa wykonywania) • z elementem równowagi (stanie na jednej nodze we wspięciu, chód i bieg na palcach po wyznaczonym torze, po śladach; przechodzenie po podwyższonej powierzchni, na węższej niż dotychczas powierzchni z przekraczaniem różnych przeszkód, pokonywanie toru przeszkód rozwijającego ww sprawności) • z elementem czworakowania (z przekraczaniem przeszkód i przechodzeniem przez otwory) • bieżnych (bieg po wirażu, wbieganie i zbieganie po płaszczyźnie pochylej, przyspieszanie biegu i zwalnianie, bieg z elementami współzawodnictwa) 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w zorganizowanej aktywności ruchowej • wykazuje ogólną sprawność fizyczną w zakresie poznanych form ruchu z zachowaniem płynności kinestetycznej (na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych)

	<ul style="list-style-type: none"> • z elementami celowania, toczenia (ręкома na zmianę w ruchu), rzutu i chwytu (podrzucanie w trakcie ruchu, odbijanie piłki o podłogę, ścianę z chwytaniem oburącz) • z elementami podskoku (serie podskoków w miejscu i ruchu, podskoki typu „cwały”, „pajacyk”) • z elementami wspinania (wspinanie się na znane przyrządy rekreacyjne i zstępowanie z nich z zastosowaniem prawidłowego chwytu szczepeli i naprzemienności ruchów, w tym wykonywane na boki i po skosie urządzenia) – zabaw kształtujących postawę (z elementem wyprostnym przy użyciu przyboru), ćwiczeń gimnastyczno-kształtujących, spacerów i wycieczek – zabaw zespołowych w terenie – zabaw ruchowych z wykorzystaniem sprzętu rekreacyjnego w ogrodzie przedszkolnym – zabaw i ćwiczeń na śniegu, w wodzie – podejmowanie pod opieką dorosłych prób jazdy na rolkach, łyżwach, nartach • samodzielne podejmowanie aktywności ruchowej w ciągu dnia • wykorzystywanie na miarę swoich możliwości w zabawach ruchowych i ćwiczeniach gimnastycznych poznanych przyborów (szarfy, laseczki, obręcze itp.) oraz sprzętu gimnastycznego (drabinki, ławeczki, trampolina itp.) • udział w zabawach i ćwiczeniach usprawniających zmysły: <ul style="list-style-type: none"> – rozwijających percepcję wzrokową – rozwijających zmysł słuchu (np. opisanych w zakresie „Kontakt ze światem muzyki”) – rozwijających zmysł węchu – doświadczenie różnych zapachów (poznawanie źródeł zapachu przy „nieznanych”, bądź jego określanie przy „znanych” – zagadki zapachowe) – rozwijających zmysł smaku – próbowanie różnych jadalnych owoców, przypraw (znanych – zagadki smakowe, nieznanych – odkrywanie smaków), określanie rodzaju smaku typu słodki, słony, gorzki, kwaśny itp. – rozwijających zmysł dotyku (np. poznawanie za pomocą dotyku, w tym dłońmi, stopami, skórą ciała przedmiotów i ich cech, określanie: szorstkie, miękkie, gładkie, duże/małe, mokre/suche itp.) – pozwalających na doświadczenie kontaktów ze światem różnymi zmysłami (np. rozmowy podczas posiłku i jego przygotowywania – jak wygląda jedzenie, jak pachnie, jaki jest jego smak; doświadczenie podczas spaceru różnych dźwięków; zapachów; kształtów i faktur różnych przedmiotów). 	<ul style="list-style-type: none"> • przyjmuje prawidłową postawę w wyznaczonej pozycji • podejmuje jazdę na rolkach, łyżwach, nartach • podejmuje aktywność ruchową z wykorzystaniem zdobytych sprawności • wykonuje ćwiczenia z poznanymi przyborami • podejmuje zabawy i ćwiczenia rozwijające swoje zmysły
--	---	---

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie świadomości zdrowotnej wyrabianie właściwych nawyków żywieniowych oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> kontynuowanie udziału w zabawach i ćwiczeniach wspomagających integrację sensoryczną – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 4-letniego udział w zabawach i ćwiczeniach rozwijających małą motorykę (ćwiczenia samoobsługi i przygotowujące do nauki czynności pisania opisane w dalszej części programu) 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje sprawność małej motoryki na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych
B. KSZTAŁTOWANIE POSTAW PROZDROWOTNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie świadomości zdrowotnej wyrabianie właściwych nawyków żywieniowych oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach 	<p>Odkrywanie potrzeby dbałości o zdrowie w toku następujących po sobie doświadczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zdobywanie wiedzy na temat zdrowia, poznawanie zasad dbałości o nie podczas: pogadank (w tym z przedstawicielami służby zdrowia), rozmów na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów (analiza skutków nie-właściwych zachowań, poszukiwanie prawidłowych wzorców) respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie (utrwalanie prawidłowych wzorców zachowań, nabywanie nawyków) podczas zabaw tematycznych, scenek dramowych (wchodzenie w rolę) w tym proponowanych w zakresie, np. „Wychowanie w duchu wartości” (szacunek – do siebie/własne zdrowie) oraz proponowanych w realizowanych w przed-szkole profilaktycznych programach zdrowotnych respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie w życiu codzien-nym (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 4-letniego) w tym: <ul style="list-style-type: none"> w zakresie zdrowego żywienia: <ul style="list-style-type: none"> dostrzeżenie m.in.: dlaczego należy się powstrzymać od jedzenia niektórych produktów w szczególnych sytuacjach, np. choroba, alergia pokarmowa, szczególna dieta, jakich pokarmów nie powinniem jeść ze względu na swój stan zdrowia próbowanie wszystkich potraw (oprócz wywołujących szczególną niechęć lub szkodliwych dla zdrowia) nabywanie właściwych nawyków żywieniowych (dokładne gryzie-nie i przeżuwanie posiłku oraz spożywanie go bez pośpiechu, ogra-niczenie picia słodkich napojów na korzyść wody) samodzielne przygotowywanie prostych, zdrowych potraw (np. zdrowe kanapki, surówki warzywne i owocowe, sałatki, szaszłyki owocowe) w zakresie ogólnej dbałości o zdrowie: <ul style="list-style-type: none"> wykazywanie dbałości o higienę i czystość osobistą unikanie przegrzania lub przeziębienia organizmu (np. komuniko-wanie potrzeby ruchu i odpoczynku) 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie potrzebę dbałości o zdrowie respektuje poznane zasady na co dzień podjejuje działania na rzecz dbałości o zdrowie

	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznanie objawów choroby, takich jak: ból gardła, kaszel, katar; zgłaszanie objawów złego samopoczucia oraz jakichkolwiek urazów dorosłym stosowanie na co dzień prostych sposobów przeciwdziałania narażeniu się na choroby (np. szczególna dbałość o higienę rąk, higiena korzystania z toalety, korzystanie wyłącznie ze swoich przyborów higieny osobistej, zasłanianie ust przy kichaniu, mycie owoców i warzyw) poddawanie się działaniom profilaktycznym (np. wizyty u stomatologa, przeglądy profilaktyczne u specjalistów) i leczniczym (poddaje się badaniom lekarskim i zabiegom leczniczym, przyjmowanie bezproblemowe zleconych leków) wykazywanie dbałości o narządy zmysłu (higiena narządów zmysłu: nienadwyżęanie głosu, unikanie hałasu; respektowanie potrzeby odpoczynku, właściwej postawy ciała i oświetlenia w miejscu działań; racjonalne korzystanie z telewizji i komputera; unikanie przebywania w miejscach brudnych, pomieszczeniach niewietrzonych itp.) dostrzeganie konsekwencji braku dbałości o zdrowie własne i innych poprzez analizę zachowań bohaterów bajek, opowiadań, wierszy, historyjek obrazkowych udział w działaniach związanych z aktywnym trybem życia, poznawanie różnych dyscyplin sportowych 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznanie objawów choroby, takich jak: ból gardła, kaszel, katar; zgłaszanie objawów złego samopoczucia oraz jakichkolwiek urazów dorosłym stosowanie na co dzień prostych sposobów przeciwdziałania narażeniu się na choroby (np. szczególna dbałość o higienę rąk, higiena korzystania z toalety, korzystanie wyłącznie ze swoich przyborów higieny osobistej, zasłanianie ust przy kichaniu, mycie owoców i warzyw) poddawanie się działaniom profilaktycznym (np. wizyty u stomatologa, przeglądy profilaktyczne u specjalistów) i leczniczym (poddaje się badaniom lekarskim i zabiegom leczniczym, przyjmowanie bezproblemowe zleconych leków) wykazywanie dbałości o narządy zmysłu (higiena narządów zmysłu: nienadwyżęanie głosu, unikanie hałasu; respektowanie potrzeby odpoczynku, właściwej postawy ciała i oświetlenia w miejscu działań; racjonalne korzystanie z telewizji i komputera; unikanie przebywania w miejscach brudnych, pomieszczeniach niewietrzonych itp.) dostrzeganie konsekwencji braku dbałości o zdrowie własne i innych poprzez analizę zachowań bohaterów bajek, opowiadań, wierszy, historyjek obrazkowych udział w działaniach związanych z aktywnym trybem życia, poznawanie różnych dyscyplin sportowych
--	---	---

Obszar IV: Sprawnie się komunikuję i rozwijam swój język ojczysty

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności skutecznego komunikowania się z otoczeniem za pośrednictwem dostępnych metod komunikacji zgodnych z potrzebami i możliwościami dzieci (w szczególności dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, które nie komunikują się werbalnie lub mają problemy z formułowaniem poprawnych wypowiedzi słownych wynikające z ich niepełnosprawności) 	<ul style="list-style-type: none"> poznanie skuteczności komunikowania się w różnych sytuacjach: <ul style="list-style-type: none"> obserwowanie skutecznej i nieskutecznej komunikacji – dostrzeganie trudności komunikacyjnych w sytuacjach celowo zorganizowanych przez nauczyciela, jak i życiu codziennym – podejmowanie prób interpretacji ich przyczyn doświadczenie skutków zakłóceń, jakie mogą wystąpić w procesie komunikacji (niewłaściwe zachowanie rozmówcy, np. brak kontaktu wzrokowego lub sygnałów podtrzymujących rozmowę, zła artykulacja, błędy w wypowiedzi, różnica w wiedzy rozmówców, np. nieznaomość alternatywnych metod komunikacji), podejmowanie prób samodzielnego rozwiązywania problemów komunikacyjnych na miarę swoich możliwości (np. podchodzenie bliżej do partnera rozmowy) poznanie potrzeb osoby niedosłyszącej: 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie zasady skutecznego komunikowania się rozumie potrzeby osoby niedosłyszącej

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie porozumiewania się między sobą w słuchawkach i bez, w tym porozumiewania się bez słów (np. za pomocą umownych gestów – wskazanie palcem, grożenie, spojrzenia, miny itp.), interpretowanie komunikatów podanych w sposób pozawerbalny (dostrzeganie różnic w odbiorze w przypadku braku umowy co do znaczenia wszystkich komunikatów; np. w trakcie zabaw „Zgadnij co czuję?” – wczuwanie się w sytuację osoby niedosłyszącej) – przestrzeganie zakazu używania brzydkich słów i gestów udział w pogadankach na temat roli aparatu słuchowego, sposobów pomocy osobie niedosłyszącej (m.in. wolniejszy sposób wypowiedziania się z twarzą zwróconą w jej stronę, nie zasłaniając ust) doświadczenie kontaktu z podstawowymi elementami języka migowego lub innymi alternatywnymi metodami komunikowania się dostosowanymi do swoich możliwości w celu skutecznego komunikowania się z innymi komunikowanie się w zrozumiały sposób w tym z wykorzystaniem języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji – respektowanie poznanych zasad dobrej komunikacji rozdzielanie poznanych form (prośba, polecenie, opowiadanie, opis) i poznawanie kolejnych (rozmowa, instrukcja) dostrzeganie różnic w formach wypowiedzi w zależności od sytuacji, adresata, celu rozmowy (ton, zwroty grzecznościowe, styl rozmowy, intonacja wypowiedzi), np. dobór uszyszanego fragmentu rozmowy do sytuacji na obrazku – rozmowa kolegów w trakcie zabawy, w sytuacji konfliktowej, w sytuacji kiedy jeden z nich prosi o pomoc celowe posługiwanie się poznanymi formami wypowiedzi w trakcie sytuacji zabawowych i sytuacji życiowych <p>UWAGA: W przypadku dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych w zakresie komunikowania się udział w zabawach i ćwiczeniach dostosowanych do jego potrzeb i możliwości w inny właściwy dla dziecka sposób, np. z wykorzystaniem alternatywnych metod komunikacji, języka migowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna podstawowe sposoby pomocy osobie niedosłyszącej komunikuje się w zrozumiały sposób posługuje się w sytuacjach codziennych poznanymi formami wypowiedzi
B. ROZWIJANIE MOWY		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie mowy w zakresie artykulacyjnym doskonalenie mówienia w zakresie poprawności gramatycznej, leksykalno-semantycznej oraz płynności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie kontaktów z prawidłowymi wzorcami mowy podczas zabaw i sytuacji codziennych (język nauczyciela, literatura dziecięca) – osłuchanie/naśladownictwo – rozszerzanie doświadczeń dziecka 5-letniego podjęcie działań na rzecz starannej wymowy określonych dźwięków: – udział w ćwiczeniach i zabawach oddechowych, fonacyjnych, logorytmicznych, usprawniających narządy mowy 	<ul style="list-style-type: none"> podjęcie działań na rzecz starannej wymowy

	<ul style="list-style-type: none"> – udział w ćwiczeniach i zabawach artykulatoryjnych (doskonali wymawianie głosek i ich grup, w tym grup spółgłoskowych w izolacji, sylabach, wyrazach, zdaniach, wierszach, mowie potocznej) • prawidłowe artykułowanie wszystkie głosek i grup spółgłoskowych • ćwiczenia właściwego „posługiwanie się głosem” na co dzień (gospodarowanie oddechem podczas mówienia, śpiewu, regulowanie napięcia i siły głosu podczas wypowiedzi) • rozszerzanie doświadczeń dziecka 4-letniego w zakresie posługiwania się mową na co dzień (opowiadanie o wydarzeniach z życia, dzielenie się doświadczeniami, zadawanie pytań, wnioskowanie, opisywanie, omawianie, opowiadanie na zadane pytania, tworzenie własnych tekstów, historyjek, itp.), stosowanie w wypowiedziach nowo poznanych określeń dotyczących osób, rzeczy i zjawisk zgodnie z ich znaczeniem • wygłaszanie wierszy indywidualnie i zespołowo w tym z podziałem na role • rozwiązywanie zagadek • wypowiadanie się zgodnie z ustalonymi regułami określonymi, np. w grze dydaktycznej • używanie w trakcie wypowiedzi: <ul style="list-style-type: none"> – zdań pojedynczych rozwiniętych i złożonych – równoważników zdań, np. w trakcie nadawania tytułu scenkom, treściom opowiadań, historyjek – poprawnych form fleksyjnych odmiennych części mowy – przymyka, spójnika, partykuły, przysłówka, liczebników • doskonalenie swoich wypowiedzi podczas zabaw i sytuacji zadaniowych w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> – stosowania poprawności składniowej – prawidłowego formułowania pytań, prośb, poleceń, opowiadań, instrukcji, opisów, instrukcji, dialogów – płynności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo artykułuje wszystkie głoski i grupy spółgłoskowe • podejmuje działania na rzecz właściwego „posługiwanie się głosem” • dysponuje zasobem słownictwa adekwatnym do swoich możliwości rozwojowych • wygłasza wiersze indywidualnie i zespołowo • prawidłowo formuluje swoją wypowiedź pod względem logicznym i językowym (na miarę swoich możliwości rozwojowych)
--	---	--

Obszar V: Poznaje języki obce

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. PRZYGOTOWANIE DO POSŁUGIWANIA SIĘ JĘZYKIEM OBCYM NOWOŻYTNYM		
<ul style="list-style-type: none"> • stwarzanie sytuacji sprzyjających osłuchaniu się z nowym językiem • wykorzystywanie naturalnych predyspozycji dziecka do rozwijania umiejętności językowych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozszerzanie zakresu doświadczeń z językiem obcym dziecka 4-letniego podczas zabaw i sytuacji codziennych, poznawanie przydatnych słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności – rozumienie ich znaczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega potrzebę posługiwania się językiem obcym

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • stopniowe poznawanie podstaw materiału językowego, który będzie stanowił bazę do dalszej nauki • motywowanie do nauki języka obcego 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> • utrwalanie poznanego materiału językowego (zgodnego z potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami dzieci – przystępność i użyteczność) w zabawach i sytuacjach życiowych (powtarzanie, zapamiętywanie, utrwalanie w praktycznym działaniu): <ul style="list-style-type: none"> – używanie w zabawie i życiu codziennym poznanych słów i zwrotów – wskazywanie na obrazkach, historyjkach znaczenia poznanych słów, zwrotów – wykonywanie prostych poleceń, np. udział w zabawach ruchowych ze zrozumieniem treści czynności – powtarzanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek – rozumienie ich treści, znaczenia poszczególnych zwrotów, np. wykonywanie określonych czynności, wskazywanie części ciała 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie • używa poznanych słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności • powtarza w języku obcym rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie

Obszar VI: Przygotowuję się do czytania i pisania

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie percepcji wzrokowej 	<p>A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI PERCEPCYJNO-MOTORYCZNYCH</p> <p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <p>Udział w zabawach i sytuacjach zadaniowych sprzyjających doskonaleniu percepcji wzrokowej (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 4-letniego):</p> <ul style="list-style-type: none"> • w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale przestrzennym: <ul style="list-style-type: none"> – odtwarzanie układów przedmiotów wg wzoru i z pamięci • w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale obrazkowym: <ul style="list-style-type: none"> – składanie całości z części wg wzoru i z pamięci • w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale geometrycznym (w zakresie poznanych figur geometrycznych): <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnianie jednakowych kształtów geometrycznych, np. dobieranie jednakowych kształtów w pary – domino geometryczne, segregowanie wg zasady podobieństwa – składanie figur wg wzoru po uprzednim ich rozcięciu • w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale symbolicznym: <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia poznane umowne znaki graficzne, np. symbole w kalendarzu pogody, przy oznaczeniach kącików tematycznych, w zabawach terenowych, grach dydaktycznych, umowach grupowych • udział w grach dydaktycznych doskonalących spostrzegawczość i pamięć wzrokową (memory obrazkowe, symboliczne itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • odtwarza z pamięci układy przedmiotów • składa z części materiał obrazkowy wg wzoru i z pamięci • dostrzega szczegóły na materiale geometrycznym • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami geometrycznymi i ich układami (rodzaj obiektów) • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami symbolicznymi i ich układami (rodzaj obiektów, położenie, układ)

<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie sluchu fonematycznego motywowanie do prostych działań słowotwórczych wprowadzanie pojęć językowych: zdanie, wyraz, sylaba, głoska 	<ul style="list-style-type: none"> sluchanie czytanych tekstów (realistyczne opowiadania o bardziej złożonej treści) – rozumienie treści odtworzenie słyszanego rytmu przy pomocy dźwięków mowy, np. przedstawianie się w wystukany rytmie dokonywanie podziału wypowiedzianych zdań na słowa poprzez wyklaskiwanie, wystukiwanie, pokazywanie na palcach, układanie modelu zdania (3-, 4-wyrzowe zdania bez spójników i przyimków) dokonywanie analizy i syntezy sylabowej słów, np. mowa robota, wyliczanki sylabowe w grach dziecięcych 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie słucha czytane teksty odtworza słyszany rytm przy pomocy dźwięków mowy wyodrębnia z wypowiedzianych zdań słowa dokonyuje analizy i syntezy sylabowej słów
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej 	<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie sprawności podczas wykonywania zabaw i ćwiczeń umieszczonych w treściach dla dziecka 4-letniego sprawne wykonywanie czynności samoobsługowych na swoim poziomie rozwojowym wykonywanie zabaw i ćwiczeń z zakresu aktywności ruchowej rozwijających koordynację wzrokowo-ruchową przewidzianych dla 5-latka posługiwanie się różnorodnymi technikami plastycznymi dostosowanymi do swoich możliwości udział w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów, sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pęsetkowego: <ul style="list-style-type: none"> spacerowanie palcami w chodniczkach punktowych (w różnych ustawieniach (kciuk – wskazujący; wskazujący – środkowy itd.), naśladowanie gry na pianinie składanie drobnych zabawek z elementów konstruowanie z drobnych klocków układanek do składania, wkładania, wciskania elementów segregowanie drobnych przedmiotów palcami układanie kompozycji z drobnych elementów (muszelki, guziki, koralki) nakręcanie małych bączków, przypinanie klamer nawlekanie na sznurek elementów ozdobnych przeplatanie i plectenie (sznurek, patyczki kreatywne) – tworzenie ozdobnych elementów użytkowych wydzieranie różnorodnych kształtów z ligniny, bibuły, gazety (w sposób dowolny) lepienie z gliny, masy solnej, papierowej, modeliny, plasteliny „chowanie” w dłoni gąbek, chusteczek sztyfonowych – powolne otwieranie dłoni („rozwijanie się kwiatów”) wypełnianie konturów plasteliną, farbą malowanie dłońmi, palcami, gałgankami, gąbką, pędzlem na dużych powierzchniach stemplowanie stemplami z materiału przyrodniczego, gumy, korka, szmatki 	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie wykonuje czynności samoobsługowe na miarę swoich możliwości posługuje się poznаныmi technikami plastycznymi dostosowanymi do swoich możliwości uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów, sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pęsetkowego

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie zainteresowania literaturą dziecięcą doskonalenie umiejętności aktywnego odbioru literatury w dostępnej dla dziecka formie komunikacji rozwijanie zainteresowania czytaniem 	<ul style="list-style-type: none"> rysowanie palcem (np. na tacce z piaskiem, kaszą, mąką), świecą, węglem, kredą, patykami właściwe posługiwanie się narzędziami takimi jak przybory pisarskie oraz plastyczne, np. pędzel, kredka, ołówek, nożyczki (właściwy chwyt oraz skuteczne stosowanie); wycinanie po linii prostej (narysowanej oraz bez linii na zasadzie równoległego cięcia do krawędzi papieru) rysowanie kredką świecową, markerem kreślenie kształtów przy użyciu szablonów 	<ul style="list-style-type: none"> właściwie posługuje się pędzlem kredką, ołówkiem, nożyczkami dostosowuje odpowiedni chwyt do rodzaju czynności manualnej
B. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ CZYTANIEM I PISANIEM		
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie zainteresowania literaturą dziecięcą doskonalenie umiejętności aktywnego odbioru literatury w dostępnej dla dziecka formie komunikacji rozwijanie zainteresowania czytaniem 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie słuchanie lub odbieranie w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich przedstawianych przez nauczyciela: <ul style="list-style-type: none"> opowiadanie treści wysłuchanego utworu własnymi słowami lub w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji z zachowaniem właściwej kolejności zdarzeń podejmowanie zabaw tematycznych na podstawie poznanego utworu literackiego doświadczenie pozytywnych przeżyć w kontaktach ze światem książki: <ul style="list-style-type: none"> współdziałanie w tworzeniu kącika książki korzystanie w dowolnym czasie z ksiązek zgromadzonych w kąciku książki z zachowaniem ustalonych zasad (przeglądamy z czytelnymi rękoma, przeglądamy tak, aby nie uszkodzić książki, nie zaginamy kartek, do zaznaczenia momentu oglądnięcia czy przeczytania używamy zakładki, nie rysujemy i nie kreślimy w książce do czytania tylko w zeszytach ćwiczeń, kolorowankach, kartach pracy, odkładamy na miejsce książkę zamkniętą, zgłaszamy wszelkie uszkodzenia książki) wnioskowanie na podstawie oglądanych ilustracji, jaka jest treść książki poznanie charakteru miejsc związanych z książką (biblioteka, czytelnia, księgarnia, antykwariat) poznanie różnych utworów literatury dziecięcej (tytuł, fabuła, wybrany autor, np. J. Brzechwa, J. Tuwim) – poznanie znaczenia pojęć: <i>wiersz, bajka, baśń</i> korzystanie z kolorowanek doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych znaczenia umiejętności czytania w życiu doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych przekonania, że symbole i umowne znaki graficzne mogą nieść treść informacyjną (np. oznaczenia w kalendarzu pogody, oznaczenie symboliczne w przedszkolu takie jak WC, wyjście ewakuacyjne; znaki drogowe, 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie słucha ze zrozumieniem lub odbiera w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich wykazuje zainteresowanie książką korzysta z ksiązek zgodnie z ich przeznaczeniem
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności dekodowania i kodowania informacji zapisanych za pomocą umownych znaków i symboli 		<ul style="list-style-type: none"> wie dlaczego potrzebna jest nam umiejętność czytania rozumie, że za pomocą symboli i znaków graficznych można przekazać wiadomość

<p>dostępnych potrzebom i możliwościom dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie zainteresowania światem liter 	<p>umowne oznaczenia przynależności przedmiotów, miejsca w sali, np. własny znaczek/imię w szatni, na półce, na krzeselku; piktogramy kodujące czynności i zachowania do zabaw i zajęć, np. usta – mówimy, uszy – słuchamy</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie informacji zapisanej za pomocą znanego kodu symbolicznego (odczytywanie uproszczonych rysunków, znaków informacyjnych itp.) • podejmowanie próby kodowania informacji za pomocą umownych znaków graficznych dostępnych swojej percepcji, np. kodowanie swojego nastroju • dobieranie właściwych kodów umownych do określonych sytuacji w życiu codziennym, do sytuacji przedstawionych na ilustracjach • rozpoznawanie wśród innych napisów swojego imienia • doświadczenie i eksperymentowanie materiałem literowym podczas zabaw z literami (na bazie klocków, szablonów) • dokonywanie spontanicznych odkryć „świata liter” przy wsparciu ze strony otoczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje informacje zapisane za pomocą znanego mu kodu symbolicznego • podejmuje próby kodowania informacji za pomocą umownych znaków graficznych dostępnych swojej percepcji • odczytuje globalnie swoje imię • rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć
<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie do nabycia sprawności pisania 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach i ćwiczeniach wstępnych przygotowujących do nauki pisania (opisanych wcześniej): <ul style="list-style-type: none"> – związanych z doskonaleniem orientacji przestrzennej, ogólnej motoryki, sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej, pamięci ruchowej i wzrokowej – związanych z istotą i znaczeniem symbolu graficznego jako kodu informacyjnego • udział w zabawach i ćwiczeniach bezpośrednio przygotowujących do pisania (również przy wykorzystaniu, np. metody „Edukacji przez ruch” autorstwa D. Dziamskiej, Metody Dobrego Startu itp.): <ul style="list-style-type: none"> – zwracanie uwagi na właściwe warunki pracy przy kreśleniu (prawidłowa postawa ciała, właściwe oświetlenie, prawidłowy chwyt narzędzia do kreślenia i pisania – patek, kredka, pisak suchościerny, pisak elektroniczny itp.) – eksperymentowanie z kreśleniem różnych znaków graficznych na gładkiej kartce papieru – dostrzeganie sposobu powstania narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarzanie obrazu ruchowego na graficzny i odwrotnie – zabawy graficzne z wykorzystaniem „rysowanych wierszyków” – naśladowanie, odtwarzanie, kreślenie z pomocą nauczyciela, samodzielnie (w powietrzu, na ścieżce, dywanie, tablicy, arkuszach papieru, tablicy multimedialnej, kartce) 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach wstępnych przygotowujących do nauki pisania • respektuje warunki pracy przy kreśleniu • eksperymentuje z kreśleniem różnych znaków graficznych na gładkiej kartce papieru

Obszar VII: Doświadczam i eksperymentuję w świecie matematyki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie orientacji przestrzennej 	<p style="text-align: center;">A. KSZTAŁTOWANIE DOJRZAŁOŚCI DO UCZENIA SIĘ MATEMATYKI</p> <p>Przyjmowanie własnego punktu widzenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyczuwanie bicia własnego serca (oznaczanie naklejką serduszkciem), stosowanie umów lewa/prawa strona mojego ciała w określaniu schematu własnego ciała – oznaczanie lewej dłoni; przenoszenie w/w umów na określanie kierunków w przestrzeni jak i określanie położenia przedmiotów względem osi własnego ciała wykonywanie czynności podczas zabaw, sytuacji życiowych zgodnie z wskazaniem lub zamierzonym celem ruchowym gdzie punktem wyznaczania kierunków jest os własnego ciała odwzorowywanie schematu własnego ciała podczas obrysowywania konturu własnego ciała, rysowania swojej postaci uzupełnianie brakujących elementów w obrazkach, układankach (dorysuj na prawym policzku pieprzyk, naklej na lewej dłoni pierścionek) <p><u>Przenoszenie schematu własnego ciała na schemat drugiej osoby:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> wyczuwanie w trakcie zabaw ruchowych bicia serca kolegi (oznaczanie naklejką serduszkciem), oznaczanie stron ciała swojego i kolegi stojącego do nas tyłem, doświadczanie zmiany ustawień względem siebie w celu obserwowania położenia naklejki w sytuacji, kiedy kolega stoi do nas tyłem i przodem udział w zabawach z lalką/misiem służących wyszukiwaniu podobieństw i różnic w schemacie własnego ciała i drugiej osoby stojącej do nas tyłem oraz przodem określanie podczas zabaw i ćwiczeń oraz sytuacji dnia codziennego stron ciała kolegów (punktem wyjściowym jest schemat własnego ciała) <p>Przyjmowanie punktu widzenia drugiej osoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> doświadczanie w trakcie zabaw i czynności codziennych prób wyrowadzania kierunków w odniesieniu do osi ciała drugiej osoby (w lewo, w prawo, w górę w dół, do przodu, do tyłu, w tył) doświadczanie w trakcie zabaw i czynności codziennych prób porozumiewania się co do położenia przedmiotów w stosunku do ciała kolegi („jest w twojej prawej stronie” itp.) ustalenie co może widzieć druga osoba – opisywanie i sprawdzanie z kolegą 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela stronę lewą i prawą określa położenie przedmiotów względem osi własnego ciała wytycza kierunki od osi własnego ciała (w lewo, w prawo) orientuje się w schemacie ciała drugiej osoby podjekuje próby wyrowadzania kierunków od osi ciała drugiej osoby (w lewo, w prawo, w górę w dół, do przodu, do tyłu, w tył) określa położenie przedmiotów w stosunku do ciała drugiej osoby
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie umiejętności dostrzegania, odtwarzania i kontynuowania rytmu oraz przekładania jednej reprezentacji na drugą 	<ul style="list-style-type: none"> rozszerzanie doświadczeń w kontynuowaniu ciągów rytmicznych (sekwencja 3–5 elementów) składających się z przedmiotów, dźwięków, gestów, czynności tworzenie własnych regularności z różnych elementów z uwzględnieniem rytmu bicia własnego serca 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega i kontynuuje różne układy rytmiczne

<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu myślenia przyczynowo-skutkowego wdrażanie do wykorzystywania zdobytych wiadomości i umiejętności w podejmowanych działaniach 	<ul style="list-style-type: none"> eksperymentowanie z tworzeniem reprezentacji o różnych sekwencjach z przedmiotów jednorodnych, np. jednokolorowe patyczki (dostrzeżenie, że różnorodność elementów sekwencji możemy wykażać poprzez zmiany w ułożeniu patyczków, np. w pionie/poziomie/odchylone w bok) tworzenie własnych opowiadań, rymowanek, śpiewanek z powtarzającym się motywem przekładanie regularności z jednej reprezentacji (ruchowa, muzyczna, przedmiotowa) na drugą dostrzeganie stałego następstwa czasu w aspekcie dni i nocy oraz pór roku kontynuowanie regularności w układzie cyklicznym, np. tworzenie kołowych kalendarzy, korali z uwzględnieniem regularności stałych następstw czasowych – dzień, noc, cztery pory roku układanie puzzli i obrazków, historyjek o tematyce pór roku z zachowaniem odpowiedniej kolejności następstw czasowych 	<ul style="list-style-type: none"> tworzy reprezentacje o różnych sekwencjach z przedmiotów jednorodnych przekłada regularności w prostych układach rytmicznych z jednej reprezentacji na drugą rozumie stałe następstwo dnia i nocy, pór roku
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie umiejętności dostrzegania cech obiektów i ich klasyfikowania doskonalenie operacji umysłowych niezbędnych przy konstruowaniu pojęć (analiza, synteza, porównywanie, abstrahowanie, uogólnianie) 	<ul style="list-style-type: none"> poznawanie kolejnych zmian odwracalnych i nieodwracalnych podczas doświadczania i eksperymentowania w zabawach i życiu codziennym, np. podczas zabawach badawczych – odkrywanie właściwości fizycznych wody – ciepło – ciecz/mróz – ciało stałe/łód dyskutowanie z innymi o skutkach określonych zdarzeń wyjaśnianie „Jak należy się zachować, aby uniknąć określonego zdarzenia?„, „Jak należy się zachować, aby poprawić określoną sytuację?„ przewidywanie następstw określonych czynności (np. jeżeli krzywo postawię klocki jeden na drugim, budując wieżę, klocki przewrócą się, jeżeli zrobię dla babci laurkę, ucieszy się itp.) w tym analizowanie skutków niewłaściwych zachowań ustalanie wspólnie z nauczycielem, grupą planu działań (przebiegu zdarzeń) przed przystąpieniem do zabawy, dążenie do jego realizacji układanie historyjek obrazkowych z wyjaśnianiem związków przyczynowo-skutkowych między nimi 	<ul style="list-style-type: none"> ustala, które ze zmian są odwracalne, a które nie i co z tego wynika przewiduje na podstawie zgromadzonych doświadczeń skutki określonych zdarzeń ustala kolejność czynności w drodze do założonego celu uzasadnia związki przyczynowo-skutkowe w określonym ciągu zdarzeń
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie umiejętności dostrzegania cech obiektów i ich klasyfikowania doskonalenie operacji umysłowych niezbędnych przy konstruowaniu pojęć (analiza, synteza, porównywanie, abstrahowanie, uogólnianie) 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzenie przedmiotów potrzebnych do wykonania określonej czynności, np. przygotowania stołu do posiłku dla kilku osób grupowanie różnych obiektów wg określonej zasady, np. gromadzimy wszystkie przedmioty/obrazki/słowa, które pomagają nam dbać o higienę porządkowanie w trakcie zabaw i czynności życia codziennego przedmiotów wg określonej cechy (kolor, kształt, wielkość) segregowanie materiału obrazkowego z uzasadnieniem dlaczego obiektu w grupie pasują do siebie, np. piłka, lalka, miś, klocki – bo to są zabawki; pani, torba, mleko, chleb – pani wzięła torbę i kupiła w sklepie mleko i chleb 	<ul style="list-style-type: none"> segreguje przedmioty wg określonej cechy segreguje przedmioty wg określonej zasady ze słownym uzasadnieniem przyjętego kryterium

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności poprawnego liczenia w zakresie własnych możliwości ustalenie wyniku dodawania i odejmowania w konkretnym działaniu 	<ul style="list-style-type: none"> przeliczanie różnych obiektów w zakresie adekwatnym do swoich możliwości, przy zachowaniu zasady wskazywania (jeden liczebnik na jeden obiekt); wsluchiwanie się w rytm liczenia podczas kontynuowania liczenia przez dorosłego, dostrzeganie regularności w seriach liczebników numerowanie schodów; obiektów ustawionych rzędem (wagoniki, miesca w kinie, określanie miejsca w ponumerowanej serii tj. pierwszy, drugi itp.), dostrzeganie numerowanych serii na miarce wzrostu, w książkach (strony) przeliczanie obiektów w różnych kierunkach, ustalanie ile jest obiektów po przeliczeniu (kojarzenie ostatniego liczebnika z liczebnością obiektów) – wnioskowanie o niezmienności wyniku eksperymentowanie z przeliczaniem obiektów w zbiorze po wprowadzeniu zmiany w układzie jego elementów – zastanawianie się każdorazowo nad wynikiem, próby przewidywania wyniku przed kolejną zmianą pomaganie maskotkom, kukielkom (gapom) w przeliczaniu obiektów zgodnie ze zdobytych doświadczeniem przeliczanie obiektów, które nie są widoczne (np. wypowiedziane słowa, wygrane dźwięki itp.), w razie potrzeby pomaganie sobie liczeniem na palcach doskonalenie sprawności liczenia na palcach podczas liczenia w zabawach i czynnościach codziennych dodawanie i odejmowanie na konkretnych w trakcie zabaw i sytuacji użytkowych z ustalaniem wyniku (w zakresie adekwatnym do swoich zainteresowań i możliwości) udział w zabawach tematycznych „Zakupy w sklepie” – z zachowaniem zasady wymiany jeden za jeden/jeden za dwa/dwa za jeden ustalenie i sprawdzanie równoliczności zbiorów w sytuacjach życiowych za pomocą porządkowania elementów w pary, przeliczania 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie przelicza obiekty w dostępnym sobie zakresie podejmuje próby postępowania się liczebnikami porządkowymi rozumie podstawowe reguły poprawnego liczenia sprawnie liczy na palcach jako zbiorze zastępczym ustala wynik dodawania i odejmowania w sytuacjach użytkowych na miarę swoich umiejętności stosuje zasadę wymiany w sytuacji kupna/sprzedazy (jeden za jeden/ jeden za dwa/dwa za jeden) sprawdza równoliczność zbiorów wybraną metodą (porządkowanie w pary, przeliczanie) układa przedmioty w dłuższe serie (rosnące, malejące) wg podanej zasady długość, szerokość, wielkość porównuje i szacuje długość dwóch, trzech obiektów używa określeń: większy, mniejszy, wyższy, niższy, dłuższy, krótszy
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie umiejętności mierzenia 	<ul style="list-style-type: none"> układanie przedmiotów (np. zabawek, patyczków, pantofli) wg wzrastającej lub malejącej cechy (długość, szerokość, wielkość), np. od największego do najmniejszego zabawy z Matryoszkami – układanie zabawek od najmniejszej do największej i odwrotnie porównywanie swojego wzrostu z dorosłym, kolegami – „Sięgam ci do... jesteś wyższy. Sięgasz mi do... jesteś niższy.” doświadczenie czynności mierzenia podczas mierzenia własnego wzrostu i kolegów mierzenie długości przedmiotów, odległości w sytuacjach codziennych: krokami, stopa za stopą 	<ul style="list-style-type: none"> mierzy długość przedmiotów krokami, stopa za stopą

<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie intuicji geometrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> intuicyjne doświadczanie kształtów poznawanych figur geometrycznych na różnicowanym materiale (np. oglądanie, wyczuwanie palcami figury różnej wielkości, koloru), opisywanie swoich doświadczeń, dyskusowanie w grupie (dostrzeganie cech wspólnych wszystkich trójkątów) segregowanie figur papierowych, mozaiki geometrycznej wg poznanych kształtów odtworzenie poznanych kształtów figur, np. rysowanie po śladzie, układanie z patyczków łóżecek dla poznanych figur, wkładanie figur do „szufladek”, pokoiików zgodnie z ich kształtem tworzenie ozdobnych szlaczków z poznanych figur, np. naklejanie na paskach papieru – wykonywanie zakładki do książeczek 	<ul style="list-style-type: none"> zna właściwości podstawowych figur geometrycznych płaskich (koło, kwadrat, trójkąt) nazywa poznane figury geometryczne
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do zastosowania umiejętności matematycznych w grach dydaktycznych wdrażanie do stosowania umownych reguł postępowania 	<ul style="list-style-type: none"> udział z pomocą osoby dorosłej w prostych grach ścigankach (poznawanie sensu gry planszowej i podstawowych reguł postępowania w trakcie gry) doświadczanie relacji wygrany – przegrany, podejmowanie prób kontynuowania gry pomimo przejściowych trudności, np. brak szczęścia w rzutach kostką doświadczanie samodzielnego udziału w prostych grach ścigankach z respektowaniem podstawowych reguł postępowania w trakcie gry podejmowanie prób tworzenia własnych gier – opowiadań przy współudziale osoby dorosłej 	<ul style="list-style-type: none"> podejmuje próby uczestnictwa z pomocą osoby dorosłej w prostych grach ścigankach zna podstawowe reguły postępowania w trakcie gry podejmuje próby kontynuowania gry pomimo przejściowych trudności podejmuje próby tworzenia własnych gier

Obszar VIII: Jestem odbiorcą i twórcą sztuki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM MUZYKI		
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie wrażliwości słuchowej rozwijanie słuchu muzycznego 	<ul style="list-style-type: none"> śłuchanie kilkuzwrotkowych piosenek z repertuaru dziecięcego oraz prostych piosenek ludowych o zrozumiałej treści (śpiewanych przez nauczyciela, odtwarzanych w wersji audio) – rozmowy na temat treści piosenek po ich wysłuchaniu śłuchanie muzyki instrumentalnej (utwory muzyczne w wykonaniu bezpośrednim lub z nagrań na miarę możliwości i zainteresowań dzieci) – wykorzystanie metody Aktywnego Słuchania Muzyki wg B. Strauss rozróżnianie tempa i dynamiki w muzyce oraz dźwięków w skrajnych rejestrach kontynuowanie zabaw związanych ze spostrzeganiem różnych zjawisk akustycznych w otoczeniu – nazywanie słyszanych dźwięków rozwiązywanie zagadek słuchowych: <ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie znanych dźwięków z rozszerzeniem zakresu spostrzeżeń słuchowych, odtwarzanie prostych sekwencji usłyszanych dźwięków – 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie słucha kilkuzwrotkowych piosenek i nagrań muzyki instrumentalnej reaguje w umowny sposób na zmianę tempa i dynamiki w muzyce oraz dźwięków w skrajnych rejestrach rozróżnia dźwięki pochodzące z otoczenia dostępne jego percepcji

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie wrażliwości muzycznej doskonalenie umiejętności śpiewania 	<p>bez możliwości obserwacji źródła dźwięku, np. dźwięki wydane za parawanem</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie znanych piosenek na podstawie melodii nuconej lub granej na instrumencie (podkładu melodycznego odtwarzanego w wersji audio) – zagadki muzyczne kontynuowanie zabaw związanych z poszukiwaniem źródła dźwięku z podejmowaniem prób określenia z jakiego kierunku nadchodzi (na miarę swoich możliwości związanych z rozwojem orientacji przestrzennej dziecka) 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje znaną piosenkę na podstawie melodii nuconej lub granej na instrumencie określa słuchowo kierunek źródła dźwięku
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie wrażliwości muzycznej doskonalenie umiejętności śpiewania 	<ul style="list-style-type: none"> śpiewanie zbiorowo i indywidualnie kilkuzwrotkowych piosenek z repertuaru dziecięcego oraz prostych piosenek ludowych (skala d¹-c²) powtarzanie za nauczycielem rytmizowanych fragmentów tekstów, z zachowaniem właściwości rytmicznych, tempa oraz dynamiki nadania (echo muzyczne) śpiewanie dialogów powitalnych i pożegnalnych, zapowiedzi i sygnałów śpiewnych wprowadzonych w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> śpiewa zbiorowo i indywidualnie znane piosenki, śpiewanki odtworza rytmizowane teksty
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie poczucia metrycznego rozbudzanie zainteresowań grą na instrumentach 	<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie gry na poznanych instrumentach (grzechotce, kołatce, tamburynie), podejmowanie prób gry na bębnie, drewniakach, tarce ze zwracaniem uwagi na sposób trzymania instrumentu oraz technikę wydobycia dźwięków akompaniowanie do opowiadań, bajek, wierszy poznanych utworów muzycznych grupowo, w małych 3-, 4-osobowych zespołach, indywidualnie (glissando, metrum, akcent metryczny, proste sekwencje rytmiczne) w tym przy wykorzystaniu zasad metodyki ASM wg B. Strauss – wykorzystywanie różnych dostępnych źródeł dźwięku (materiał przyrodniczy, nieużytki, własne ciało) kontynuowanie doświadczeń w zakresie tworzenia własnych „instrumentów” i wykorzystywania ich do zbiorowego muzykowania 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie wydobywa dźwięki z dostępnych źródeł zgodnie z przyjętą umową podaje próby gry indywidualnej na znanych instrumentach zgodnie z przyjętymi zasadami
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie poczucia rytmu doskonalenie pamięci muzyczno-ruchowej rozwijanie umiejętności wyrażania muzyki ruchem 	<ul style="list-style-type: none"> udział w zabawach: <ul style="list-style-type: none"> ruchowych przy śpiewie nauczyciela z wykorzystaniem odpowiednio dostosowanych elementów ruchu ilustrujących treść piosenki inscenizowanych (z podziałem na role) opartych na treści piosenki rytmicznych z odtwarzaniem przebiegu rytmicznego śpiewanej piosenki (prosty rytm) z zastosowaniem elementów tanecznych w formie opowieści ruchowej przy akompaniamencie instrumentów z użyciem różnych rekwizytów 	<ul style="list-style-type: none"> ilustruje umownym ruchem treść znanej piosenki podaje próby wchodzenia w rolę podczas zabaw inscenizowanych ze śpiewem odtworza proste fragmenty przebiegu rytmicznego śpiewanej piosenki odtworza sekwencje rytmiczno-ruchowe przy akompaniamencie instrumentu

	<ul style="list-style-type: none"> - z zakresu techniki ruchu: inhibicyjno-incytacyjnych, porządkowych, kształtujących orientację w przestrzeni, z elementami liczenia - uwrażliwiających na elementy muzyki (tempo, dynamikę, rytm, wysokość dźwięków) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyraża muzykę ruchem na miarę swoich możliwości • reaguje ruchem na zmiany w muzyce (tempo, dynamika, rytm, wysokość dźwięków)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie twórczej aktywności muzycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie rytmicznych tekstów wg własnych pomysłów 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonuje proste improwizacje rytmiczne
B. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEZ KONTAKT ZE ŚWIATEM SZTUK PŁASTYCZNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie poczucia estetyki i wrażliwości na piękno sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • bezpośrednio uczestnictwo w odbiorze sztuki (wystawy, zwiedzanie zabytków) • rozmowy na temat doświadczeń i przeżyć związanych z oglądaniem dostępnych dzieł sztuki (przez kontakt bezpośredni i pośredni przy wykorzystaniu zdjęć, filmów itp.), dostrzeganie różnic pomiędzy poznanymi dziedzinami sztuki takimi jak malarstwo, rzeźba, architektura • rozszerzanie doświadczeń w zakresie kontaktów ze sztuką ludową swojego regionu • rozszerzanie doświadczeń związanych z poznawaniem sztuki architektonicznej, w tym dotyczącej architektury ogrodów w poznanych środowiskach (dom, kamienica, wieżowiec, zamek, ogród, park) 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w odbiorze dostępnej sztuki • rozróżnia wśród poznanych dzieł malarstwo, rzeźbę, architekturę • wykazuje zainteresowanie sztuką ludową swojego regionu
<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie sytuacji sprzyjających posługiwaniu się różnorodnymi technikami plastycznymi • wdrażanie do samodzielnego tworzenia prostych kompozycji i form konstrukcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzbogacanie kącika plastycznego o nowe elementy, przestrzeganie zasad korzystania z dostępnych materiałów • doskonalenie umiejętności posługiwania się znanymi technikami plastycznymi • rozszerzanie doświadczeń w zakresie posługiwania się wybranymi technikami plastycznymi płaskimi i przestrzennymi dostosowanymi do możliwości dziecka: <ul style="list-style-type: none"> - rysowanie patykami (np. na płaszczyźnie pokrytej farbą klejową), różnokolorową kredą, kredką świecową - malowanie pędzlem (z wykorzystaniem farb klejowych, pasty do zębów, kleju, np. „Obrazki klejem malowane” przy użyciu kaszy, cukru, soli) - zabawy plastyczne związane z lepieniem dowolnych i celowych form z miękkich mas, gliny, śniegu - celowe składanie papieru, podejmowanie prób wydzierania i wycinania nożyczkami określonych form – wykorzystanie efektów pracy do kompozycji plastycznych - poznawanie techniki stemplowania (podejmowanie prób stemplowania „dużym stemplem”: gąbką, galgankiem, ziemniakiem) - projektowanie prostych form architektonicznych przy użyciu dostępnych materiałów konstrukcyjnych i plastycznych, w tym przy użyciu „nieużytków” 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się znanymi technikami plastycznymi płaskimi i przestrzennymi dostosowanymi do jego możliwości • podejmuje próby projektowania architektonicznego podczas zabawy

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> eksperymentowanie z płamą, linią, kształtem, materiałem, kompozycją w technikach mieszanych (mieszanie barw, prasowanie, kompozycje papierowe płaskie, półprzezroczyste typu orgiami kołowe) naklekanie kompozycji na płaszczyznę i sklekanie prostych form konstrukcyjnych wykonywanie prac na różnych formatach oraz podkładach podjęcie prac plastyczno-konstrukcyjnych o tematyce dowolnej, na określony temat wg podanego wzoru współpraca przy wykonywaniu zbiorowych prac plastycznych podjęcie prób dostosowywania swoich prac do podanych kryteriów oceny 	<ul style="list-style-type: none"> eksperymentuje z barwą, płamą, linią, kształtem, materiałem, kompozycją w technikach mieszanych wykonyuje prace na różnych formatach oraz podkładach współpracuje przy wykonywaniu zbiorowych prac plastycznych podjęcie próby dostosowywania swoich prac do podanych kryteriów oceny
C. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE SZTUKĄ TEATRALNĄ I FILMOWĄ		
<ul style="list-style-type: none"> stwarzanie okazji do uczestniczenia w wydarzeniach o charakterze kulturalnym oraz dzielenia się wrażeniami na ich temat 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie aktywnego uczestnictwa jako widz podczas uroczystości, przedstawień, teatryków organizowanych w przedszkolu (właściwe zachowanie się w takcie trwania, rozmowy na temat doświadczeń i przeżyć po zakończeniu) doświadczenie radości przeżywania bezpośredniego odbioru sztuki teatralnej i filmowej poprzez udział w spektaklach teatralnych i projekcjach filmowych dla dzieci podczas wyjść do teatru i kina 	<ul style="list-style-type: none"> przestrzega zasad właściwego zachowania w trakcie uroczystości, koncertów, przedstawień, w teatrze oraz w kinie podjęcie rozmowy na temat poznanych bohaterów teatralnych i filmowych
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do wypowiedziania się w małych formach teatralnych postępując się mową, mimiką, gestem i ruchem 	<ul style="list-style-type: none"> współtworzenie kącika teatralnego, w którym znajdują się środki dydaktyczne inspirujące do zabaw inscenizowanych i parateatralnych spontaniczne i celowe wchodzenie w rolę podczas zabaw tematycznych, inscenizowanych, parateatralnych recytowanie wierszy (indywidualnie, w grupie) z zachowaniem właściwej intonacji i natężenia głosu odgrywanie scenek z prowadzeniem dialogów improwizowanych i wyuczonych posługiwanie się pacynkami, kukiełkami podczas teatryków realizowanych w grupie wspólnie z nauczycielem współudział w przygotowaniach do przedszkolnych przedstawień, inscenizacji (pomoc w tworzeniu elementów scenografii i strojów) doświadczenie radości w prezentowaniu swoich umiejętności aktorskich najbliższym i kolegom w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> recytuje poznane wiersze zespołowo i indywidualnie podjęcie próby celowego wchodzenia w rolę w trakcie zabaw i przedstawień przedszkolnych prezentuje swoje umiejętności aktorskie podczas uroczystości przedszkolnych

Obszar IX: Odczuwam więź ze środowiskiem, w którym żyję

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. BUDOWANIE WIĘZI ZE ŚRODOWISKIEM SPOŁECZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> • wzmocnienie więzi emocjonalnej z rodziną • wdrażanie do przestrzegania zasad zgodnego współżycia rodzinnego • budzenie zainteresowań tradycjami rodzinnymi 	<ul style="list-style-type: none"> • gromadzenie informacji o swojej rodzinie, swoim pochodzeniu (np. zbieranie pamiętek, zdjęć, tworzenie rysunków, albumów o swojej rodzinie), wypowiadanie się na temat swojej rodziny w trakcie ich prezentacji z pomocą nauczyciela na forum grupy – porównywanie wypowiedzi z kolegami, dostrzeżenie elementów wspólnych (np. takie same imiona, członków rodziny, ilość rodzeństwa), dostrzeżenie swojej przynależności do rodziny (wspólny dom, członkowie rodziny, swoje miejsce w rodzinie itp.) • poznawanie zawodów wykonywanych przez bliskich swoich i kolegów (w tym w trakcie wspólnych spotkań z bliskimi organizowanych w przedszkolu), wypowiadanie się na temat pracy domowej i zawodowej swoich bliskich • przestrzeganie ustalonych reguł współżycia rodzinnego (respektowanie potrzeb każdego członka rodziny) • podejmowanie prac domowych na miarę swoich możliwości (rozszerzenie zakresu), np. nakrywanie do stołu, pomoc w przygotowywaniu posiłku, podejmowanie prób opiekowania się młodszym rodzeństwem pod kontrolą dorosłych • udział w pielęgnowaniu tradycji i zwyczajów rodzinnych: <ul style="list-style-type: none"> – aktywny udział w uroczystościach i tradycjach rodzinnych – współdziałanie w pielęgnowaniu określonych zwyczajów – dostrzeżenie podobieństw i różnic w tradycjach, zwyczajach swojej rodziny i kolegów – akceptowanie odmienności • doświadczenie radości w sprawianiu przyjemności bliskim, np. poprzez przygotowanie niespodzianek, upominków dla najbliższych, przygotowanie uroczystości przedszkolnych dla bliskich 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się w wypowiedziach imionami i nazwiskami osób bliskich • rozumie pojęcia: <i>rodzina, dzieci, dom rodzinny, rodzeństwo</i> • wyjaśnia swoją przynależność do rodziny • wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia • respektuje swoje prawa i obowiązki wynikające z roli dziecka • podejmuje prace domowe na miarę swoich możliwości • aktywnie uczestniczy w pielęgnowaniu zwyczajów i tradycji rodzinnych • uczestniczy w działaniach na rzecz sprawiania przyjemności bliskim
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do grupy przedszkolnej • wdrażanie do przestrzegania zasad i reguł współżycia grupowego 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie nowych członków grupy (doświadczenia z zakresu „Budowanie świadomości”), pomoc kolegom w nowej sytuacji • poznanie zasad i zwyczajów obowiązujących w nowej (starszej) grupie – wymienione w obszarze „Budowanie świadomości” – dostrzeżenie zmian w swojej roli jako członka grupy/przedszkolaka związanych ze wzrostem swoich możliwości, np. opieka nad młodszymi kolegami, stosowanie prostych zasad <i>savoir-vivre</i>, pełnienie dyżurów • poznanie aktualnych zasad i reguł współżycia grupowego, dostrzeżenie potrzeby ich przestrzegania, aktywne współtworzenie kontraktu grupowego (rozumienie potrzeby zawierania umów dotyczących zachowania w grupie, dostrzeżenie różnic w swoich prawach w grupie przedszkolnej i w rodzinie) 	<ul style="list-style-type: none"> • pomaga kolegom w trudnych sytuacjach • respektuje zasady i reguły życia grupowego

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> • korzystanie ze swoich praw i respektowanie praw innych • dostrzeganie cech atmosfery grupowej (czujemy się bezpiecznie, możemy liczyć na pomoc, jest miło) i wpływu na nią poszczególnych osób (dzieci i dorosłych) oraz warunków w jakich się bawimy i uczymy (np. estetyka, ład w otoczeniu, wywietrzona sala, cisza/lubiona muzyka itp.) – obserwowanie zmian korzystnych i niekorzystnych, dostrzeganie wpływu na nie nas samych • identyfikowanie się z grupą (nazwa grupy, zasady, zwyczaje, tradycje itp.), doświadczenie przynależności do różnych grup (grupa przedszkolna, grupa zajęć dodatkowych, grupa dziewczynek itp.), odczuwanie tożsamości grupowej („Jestem przedszkolakiem bo...”) • współdziałanie w zespołowym korzystaniu ze wspólnych kącików, gier, makiet • podejmowanie prób nawiązywania relacji koleżeńskich, przyjacielskich • udział w podtrzymywaniu zwyczajów, tradycji przedszkolnych, zwyczajów i tradycji grupowych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie potrzebę zawierania umów grupowych • współtworzy kontrakt grupowy • wie, jakie czynniki wpływają na atmosferę grupową • rozumie potrzebę dbałości atmosferę grupy • wyjaśnia swoją przynależność do grupy • współdziała zespołowo w zabawie • podejmuje próby nawiązywania relacji koleżeńskich, przyjacielskich • uczestniczy w kontynuowaniu zwyczajów i tradycji grupy, przedszkola
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie adresu swojego miejsca zamieszkania • kontynuowanie doświadczeń w obserwowaniu zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu (wycieczki i spacer po okolicy, zwiedzanie charakterystycznych miejsc) • gromadzenie informacji na temat swojej miejscowości (zdjęcia, foldery, ciekawostki), współtworzenie kącika „Moja miejscowość”, poznanie elementów charakterystycznych dla swojej miejscowości (herb, znane postaci, charakterystyczne obiekty, zabytki, instytucje) • udział w spotkaniach ze znanymi w swojej miejscowości osobami (np. burmistrz, prezydent, artyści), przedstawicielami lokalnych grup zawodowych (np. policjant, strażak, lekarz, górnik) • udział w akcjach i imprezach miejskich • udział w działaniach związanych z kultywowaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji środowiskowych • wykonywanie prostych prac społeczno-użytecznych na rzecz najbliższego środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje swój adres zamieszkania • rozpoznaje elementy charakterystycznych dla swojej miejscowości (herb, znane postaci, charakterystyczne obiekty, zabytki, instytucje) • wykazuje zainteresowanie pracą ludzi różnych zawodów w swojej miejscowości (orientuje się jakie role pełnią) • uczestniczy w działaniach na rzecz najbliższego środowiska
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności regionalnej • przybliżanie historii i tradycji regionu • motywowanie do posługiwania się językiem regionalnym – kaszubskim 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w sytuacjach dających możliwość bezpośredniego i pośredniego poznania swojego regionu (wycieczki do wybranych miejsc), wymiana doświadczeń na temat miejsc zwiedzanych z rodzicami (zdjęcia, filmy) • wzbogacanie kącika regionalnego: <ul style="list-style-type: none"> – gromadzenie informacji na temat swojego regionu • kontynuowanie działań związanych z kultywowaniem typowych dla własnego regionu zwyczajów, obrzędów, tradycji 	<ul style="list-style-type: none"> • różniła charakterystyczne cechy swojego regionu na tle innych • uczestniczy w działaniach na rzecz kultywowania typowych dla własnego regionu zwyczajów, obrzędów, tradycji

	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem regionalnym – kaszubskim – dostrzeganie podobieństw i różnic w znaczeniu słów, zwrotów w odniesieniu do języka polskiego: <ul style="list-style-type: none"> – udział w zabawach prowadzonych w języku regionalnym – kaszubskim powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw, rozumienie prostych poleceń – powtarzanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek w języku regionalnym – kaszubskim – rozumienie ich treści, znaczenia poszczególnych zwrotów – słuchanie prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami – rozumienie ich ogólnego sensu 	<ul style="list-style-type: none"> reaguje na proste polecenia w języku regionalnym – kaszubskim powtarza w języku regionalnym – kaszubskim rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie rozumie ogólny sens słuchanych prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami
<ul style="list-style-type: none"> budowanie poczucia przynależności do mniejszości narodowej lub etnicznej przybliżanie występujących we wspólnocie zwyczajów i tradycji związanych z uroczystościami czy świętami motywowanie do posługiwania się językiem mniejszości narodowej lub etnicznej 	<ul style="list-style-type: none"> poznawanie symboli własnej wspólnoty narodowej, etnicznej (godło, hymn), języka dostrzeganie wraz z kolegami w grupie elementów charakterystycznych dla każdej wspólnoty; poszukiwanie różnych symboli not w świecie literatury, filmu, życiu realnym podjęmowanie działań związanych z kulturowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji – dzielenie się przeżyciami z kolegami w grupie doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem mniejszości narodowej lub etnicznej – porozumiewanie się nowym językiem w trakcie zabaw i czynności codziennych – dostrzeganie podobieństw i różnic w znaczeniu słów, zwrotów w odniesieniu do języka polskiego: <ul style="list-style-type: none"> – udział w zabawach prowadzonych w nowym języku powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw, rozumienie prostych poleceń – powtarzanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek w języku mniejszości narodowej lub etnicznej – rozumienie ich treści, znaczenia poszczególnych zwrotów – słuchanie prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami – rozumienie ich ogólnego sensu 	<ul style="list-style-type: none"> wie, do jakiej wspólnoty narodowej, etnicznej należy; zna godło swojej wspólnoty narodowej, etnicznej podjęmuje działania związane z kulturowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji rozumie proste polecenia w języku mniejszości narodowej lub etnicznej powtarza w języku mniejszości narodowej lub etnicznej rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie rozumie ogólny sens prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami
<ul style="list-style-type: none"> budowanie poczucia przynależności narodowej wdrażanie do odnoszenia się z szacunkiem do symboli narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie wśród innych symboli narodowych godła i flagi Polski, dostrzeganie różnorodności regionalnych w Polsce i wspólnoty narodowej (mówimy po polsku, jesteście Polakami), postępowanie się pojęciem <i>ojczyzna</i> słuchanie hymnu narodowego gromadzenie informacji na temat Polski (ciekawostki, zdjęcia, ilustracje, foldery, mapy itp.), poznawanie zarysu mapy Polski z zaznaczonym położeniem stolicy i głównej rzeki – Wisły 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia polskie symbole narodowe rozumie, że do symboli narodowych należy odnosić się z szacunkiem wie, że stolicą Polski jest Warszawa rozróżnia charakterystyczne miejsca w Polsce

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • poznanie środowiska przyrodniczego • uświadamianie roli przyrody w życiu człowieka • wyrabianie poczucia odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie bezpośredniego i pośredniego poznawania piękna i różnorodności naszego kraju (wycieczki do wybranych miejsc, wymiana doświadczeń związanych ze zwiedzaniem różnych miejsc Polski wspólnie z rodzicami – zdjęcia) • poznanie Polski jako kraju zamieszkiwanego przez ludzi różnych narodowości – dostrzeganie poczucia poszanowania odrębności narodowych, etnicznych każdego człowieka • udział w działaniach związanych z kultywowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia charakterystyczne znane mu miejsca w Polsce • rozumienie poczucia poszanowania odrębności narodowych, etnicznych każdego człowieka • uczestniczy w działaniach związanych z kultywowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich
B. BUDOWANIE POCZUCIA WIEZI ZE ŚRODOWISKIEM PRZYRODNICZYM		
<ul style="list-style-type: none"> • poznanie środowiska przyrodniczego • uświadamianie roli przyrody w życiu człowieka • wyrabianie poczucia odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • gromadzenie informacji na temat świata flory (ciekawostki, zdjęcia, ilustracje, foldery, mapy, filmy itp.) – rozmowy na temat roli i znaczenia świata roślin w życiu człowieka, potrzeby poszanowania roślin i dbałości o nie • gromadzenie szerszych informacji na temat świata fauny (ciekawostki, zdjęcia, ilustracje, foldery, mapy, filmy itp.), rozmowy na temat roli i znaczenia świata zwierząt w życiu człowieka, potrzeby poszanowania świata fauny, w tym odpowiedzialności człowieka za życie i zdrowie podopiecznych zwierząt • obserwowanie (bezpośrednio lub za pośrednictwem zdjęć, filmów) zmian w przyrodzie na przestrzeni pór roku, w tym towarzyszących im zachowań ludzi związanych z odpowiedzialnością za świat fauny i flory: <ul style="list-style-type: none"> – wpływ jesiennej aury na przyrodę (np. dojrzewanie jesiennych owoców, żółknięcie i opad liści, różnice w wyglądzie drzew i krzewów liściastych oraz iglastych, żółknięcie traw, usychanie kwiatów), działania ludzi w bezpośrednim otoczeniu przyrodniczym związane z przygotowaniem do zimy (sprzątanie liści, zbieranie plonów jesiennych, sprzątanie ogródków działkowych, pól, zabezpieczanie roślin przed szkodnikami i nadchodzącymi mrozami) – wpływ zimowej aury na przyrodę (np. żółknięcie lub usychanie nieośnionych roślin zielonych, mało odpornych na duży mróz, zmiana smaku i wyglądu owoców i warzyw pod wpływem zamrożenia, odlot ptaków do ciepłych krajów, gromadzenie zapasów przez zwierzęta, zmiana sierści niektórych zwierząt, przygotowania do snu zimowego), rozmowy na temat znaczenia hodowli roślin jadalnych, potrzebnych w życiu ludzi i zwierząt (w tym w specjalnych warunkach – szklarnie, drobna hodowla domowa), dostrzeganie potrzeby dokarmiania niektórych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, dlaczego należy dbać o rośliny i zwierzęta • rozumie zachowania ludzi związane z odpowiedzialnością za świat przyrody wykonywane na przestrzeni pór roku

<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie postaw społecznych i proekologicznych 	<p>– wpływ wiosennej aury na przyrodę (np. pojawienie się pąków na drzewach i krzewach, wzrost traw i kwiatów wiosennych, kwitnienie drzew, przylot ptaków, zakładanie gniazd, przebudzenie ze snu zimowego), udział w sadzeniu i sianiu wybranych roślin, wykonywanie prostych prac w ogródku (np. podlewanie rabatki, wyrywanie chwastów), dostrzeganie potrzeby poszanowania zachowań zwierząt (niepłoszenie miodnych)</p> <p>– wpływ letniej aury na przyrodę (np. dojrzewanie letnich owoców), udział w zbieraniu letnich owoców – mrożenie i przetwory domowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznanie roślin występujących w najbliższym otoczeniu (obserwacja ich wyglądu na przestrzeni różnych pór roku) – doświadczenie różnorodności i bogactwa świata flory, tworzenie albumu „Cztery pory roku w naszym ogrodzie przedszkolnym” (gromadzenie zdjęć, rysunków, wklejanie zasuszonych liści itp.) • aktywny udział w prowadzeniu kącika przyrody z uwzględnieniem pór roku – pielęgnowanie posadzonych i zasianych roślin obserwowanie ich wzrostu (określanie warunków niezbędnych do rozwoju roślin) • poznanie zwierząt żyjących w najbliższym otoczeniu (gatunek, zwyczaj, warunki życia): <ul style="list-style-type: none"> – naturalnym – las (np. zając, sarna, lis, dzik), łąka (np. bocian, biedronka, osa, pszczoła, żaba) – stworzonym przez człowieka (zwierzęta udomowione, zwierzęta hodowlane) • obserwacje zachowań zwierząt – dostrzeganie, że zwierzęta mają zdolność odczuwania – porównywanie warunków życia poznanych zwierząt w różnych środowiskach – obserwacja życia zwierząt w kąciku przyrody, w domu 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa poznane rośliny • aktywnie uczestniczy w pielęgnacji roślin w sali • określa warunki niezbędne do rozwoju rośliny • nazywa poznane zwierzęta • rozumie, że zwierzęta mają zdolność odczuwania • porównuje warunki życia poznanych zwierząt
	<ul style="list-style-type: none"> • przestrzeganie podstawowych zasad ochrony przyrody w trakcie wycieczek i spacerów (nie hałasujemy, aby nie spłoszyć zwierząt, szanujemy rośliny, nie zrywamy roślin chronionych, porządkujemy teren i zbieramy śmieci po wycieczce) • podejmowanie działań związanych z dbałością o rośliny i zwierzęta (pielęgnacja roślin, dokarmianie zwierząt, obowiązki związane z posiadaniem zwierzęcia pod opieką – doświadczenie poczucia odpowiedzialności i troski podczas sprawowania opieki nad nimi) • dostrzeganie niewłaściwych zachowań w stosunku do przyrody w sytuacjach życia codziennego oraz podczas analizy zachowań bohaterów literatury dziecięcej, filmów – wskazywanie prawidłowych postaw • poznanie w trakcie rozmów i pogadanek podstawowych zasad ochrony środowiska, np. potrzeby segregacji odpadów, oszczędności wody • udział w działaniach związanych z segregacją odpadów 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, że każdy powinien dbać o środowisko przyrodnicze • przestrzega podstawowych zasad ochrony przyrody • podejmuje działania związane z dbałością o rośliny i zwierzęta różniami poznane rośliny chronione • rozróżnia akceptowane i nieakceptowane formy zachowań w stosunku do świata przyrody • wie, jakie działania może podejmować w trosce o ochronę środowiska

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności obserwowania zjawisk występujących w przyrodzie doskonalenie umiejętności wnioskowania na podstawie zgromadzonych informacji o sytuacji pogodowej 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> kontynuowanie doświadczeń związanych z obserwacją charakteru pogody o każdej porze roku (rozszerzanie doświadczeń dziecka 4-letniego, wzbogacanie słownika o nowe pojęcia) – dostrzeganie różnorodności zjawisk atmosferycznych towarzyszących aurze: <ul style="list-style-type: none"> – jesienniej: <ul style="list-style-type: none"> rozróżnianie intensywności opadów: kropi deszczu, pada deszcz, jest ulewa opisywanie zmian występujących po deszczu opisywanie zmian wywołanych wiatrem: uginają się gałęzie, fruwiąją liście; odróżnianie słabego wiatru od wichury, dostrzeganie zmian kierunku wiatru (wykonywanie prostych doświadczeń, np. z wstążeczką) zimowej: <ul style="list-style-type: none"> rozróżnianie intensywności opadów śniegu (spokojny opad, zawieje, zamiecie śnieżne) dostrzeganie krótkich dni i długich nocy – wiosennej – dostrzeganie szczególnego braku jej stabilności – letniej – dostrzeganie zależności typu: <ul style="list-style-type: none"> jeśli na niebie gromadzą się ciemne chmury to prawdopodobnie wystąpi burza lub intensywny deszcz po ulewnych deszczach pojawia się słońce i jest ciepło po burzy często pojawia się tęcza ziemia szybko wysycha po deszczu pod wpływem działania słońca i wiatru prowadzenie kalendarza pogody aktywne słuchanie prognozy pogody 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje pogodę o każdej porze roku określa poznane zjawiska atmosferyczne
C. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ ŚRODOWISKIEM TECHNICZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie inteligencji wizualno-przestrzennej doskonalenie umiejętności rozwiązywania problemów konstrukcyjnych wdrażanie do bezpiecznego używania narzędzi w trakcie majsterkowania 	<p>C. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ ŚRODOWISKIEM TECHNICZNYM</p> <ul style="list-style-type: none"> tworzenie budowli przestrzennych, łączenie klocek różnych wielkości i kształtów – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 4-letniego rozwiązywanie problemów konstrukcyjnych podczas eksperymentowania z różnorodnym materiałem (łączenie elementów z sobą na różne sposoby, określanie wytrzymałości i stabilności elementów, sprawdzanie użyteczności wprowadzonych rozwiązań, np. co może się przydać do połączenia elementów poza klejem, pasek papieru jest mniej wytrzymały niż rulonik tego samego papieru, nitka jest mniej wytrzymała niż sznurek, podparcie trzyelementowe jest bardziej stabilne niż dwuelementowe) stosowanie różnorodnych technik montażowych podczas działalności konstrukcyjno-technicznej i majsterkowania majsterkowanie przy użyciu prostych narzędzi zgodnie z ustalonymi zasadami bezpieczeństwa 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> prowadzi kalendarz pogody rozumie o czym mówi prezenter prognozy pogody
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie inteligencji wizualno-przestrzennej doskonalenie umiejętności rozwiązywania problemów konstrukcyjnych wdrażanie do bezpiecznego używania narzędzi w trakcie majsterkowania 	<p>C. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ ŚRODOWISKIEM TECHNICZNYM</p> <ul style="list-style-type: none"> tworzenie budowli przestrzenne, łącząc klocki różnych wielkości i kształtów rozwiązuje problemy konstrukcyjne podczas działalności konstrukcyjno-technicznej i majsterkowania 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> prowadzi kalendarz pogody rozumie o czym mówi prezenter prognozy pogody

<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie zainteresowań zdobyczymi techniki wdrażanie do posługiwania się urządzeniami technicznymi zgodnie z ich przeznaczeniem i na miarę możliwości dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> udział w tworzeniu kącika „Świat techniki dawniej i dziś” – gromadzenie informacji na temat osiągnięć techniki na przestrzeni lat (ciekawostki, zdjęcia, albumy, filmy, modele urządzeń, środków transportu) dostrzeganie rozwoju techniki w różnych obszarach życia codziennego na miarę swoich możliwości: <ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie postępu technicznego na przestrzeni lat w gospodarstwie domowym, otoczeniu przedszkolnym – sokowirówka, odkurzacz, zmywarka, telefon, komputer, aparat fotograficzny, projektor multimedialny, sprzęt audio poznawanie wybranych procesów technologicznych poprzez bezpośrednie doświadczanie, np. współudział w tworzeniu soku przy użyciu sokowirówki, wizyty w miejscach edukacyjnych dla dzieci „Od ziarenka do bochenka” obsługiwanie modeli zabawowych urządzeń technicznych z napędem mechanicznym i zasilanych baterią, dostrzeganie różnic w działaniu w stosunku do urządzeń rzeczowych współdziałanie z dorosłymi w obsłudze urządzeń AGD podczas sporządzania posiłków, prac porządkowych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zainteresowanie zdobyczymi techniki posługuje się wybranymi osiągnięciami techniki z zachowaniem poznanych zasad bezpieczeństwa
D. WDRAŻANIE DO ŚWIADOMEGO UNIKANIA ZAGROZEŃ ŚRODOWISKOWYCH		
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do przestrzegania zasad bezpiecznego zachowania w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych wdrażanie do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych oraz odpowiedzialności za własne postępowanie 	<ul style="list-style-type: none"> poruszanie się podczas zabaw i sytuacji zadaniowych zgodnie z przyjętymi zasadami respektowanie zasad bezpiecznej zabawy obowiązujących w przedszkolu, ogrodzie, na spacerze utrwalanie znajomości zasad bezpieczeństwa podczas scenek tematycznych i sytuacji życia codziennego – wskazywanie prawidłowych postaw bohaterom zdarzeń dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw podczas zabaw i sytuacji zadaniowych na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów, dostrzeganie potrzeby ich unikania, zgłaszania dorosłym 	<ul style="list-style-type: none"> respektuje poznane zasady bezpieczeństwa dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych rozumie potrzebę zgłaszania dorosłym wszelkich zauważonych niebezpieczeństw
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do przestrzegania podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw na drodze na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów – analiza skutków niewłaściwych zachowań na drodze i ich wpływu na bezpieczeństwo własne oraz innych obszerwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi niebezpieczeństwami na drodze (pozytywne wzorce zachowań – roszszerzanie treści) – analiza zachowań bohaterów, poznawanie podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego: 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa na drodze zna podstawowe zasady bezpieczeństwa komunikacyjnego

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw wynikających z pogody 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumienie znaczenia podstawowych przepisów ruchu drogowego w odniesieniu do pieszych (znaczenie światła sygnalizatora dla pieszych, funkcja jaką pełni policjant w ruchu drogowym, podstawowe zasady poruszania się po drodze) rozpoznanie miejsc wyznaczonych dla pieszych (chodnik, pobocze, przejście dla pieszych – pasy, przejście podziemne i nadziemne, wysępka tramwajowa, przystanek autobusowy) dostrzeżenie potrzeby stosowania elementów odblaskowych podczas poruszania się po drogach poza miastem o zmierzchu i w czasie niekorzystnych warunków atmosferycznych rozumienie konieczności przestrzegania zasad bezpiecznego podróżowania jako pasażera samochodu osobowego (miejsce w odpowiednim foteliku lub siedzisku ochronnym, zapięcie pasów, zachowanie spokoju w czasie jazdy, by nie przeszkadzać kierowcy) dostrzeżenie konieczności przestrzegania poleceń osoby dorosłej przy korzystaniu ze środków komunikacji publicznej (zajęcie dostępnego miejsca lub trzymanie się poręczy, ustępowanie miejsca osobom uprzywilejowanym, umiarkowany ton rozmów, zachowanie czystości) ćwiczenie określonych zachowań podczas zabaw w sali przedszkolnej i w sytuacjach codziennych (spacer) 	<ul style="list-style-type: none"> przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw wynikających z pogody 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeżenie potencjalnych zagrożeń pogodowych i ich skutków na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów – rozszerzanie doświadczeń dziecka 4-letniego 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa pogodowe
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do rozumienia potencjalnych zagrożeń ze świata ludzi, roślin, zwierząt wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych zagrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeżenie potencjalnych niebezpieczeństw w świecie ludzi, roślin, zwierząt i ich skutków na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów dostrzeżenie niewłaściwych zachowań i ich skutków w życiu codziennym – poszukiwanie wspólnie z nauczycielem przykładów właściwych postaw poznawanie, w jaki sposób należy unikać potencjalnych zagrożeń ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt: <ul style="list-style-type: none"> informowanie nauczyciela o pojawieniu się osoby nieznajomej w środowisku dzieci, np. na terenie ogrodu przedszkolnego przestrzeganie zakazu rozmawiania z osobami nieznanymi poza sytuacjami szczególnymi, np. prośba o pomoc w sytuacji zagrożenia, podanie informacji o sobie w sytuacji zagubienia się przestrzeganie zakazu samodzielnego korzystania z określonych urządzeń (np. urządzenia elektryczne) i przedmiotów (np. zapalki) 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa w świecie ludzi, roślin i zwierząt rozumie potrzebę unikania potencjalnych zagrożeń ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa

	<ul style="list-style-type: none"> - przestrzeganie zakazu samodzielnego używania środków chemicznych, zażywania leków, próbowania potraw niewiadomego pochodzenia - informowanie dorosłych o pojawieniu się w pobliżu obcego zwierzęcia - przestrzeganie zakazu nawiązywania kontaktów z nieznanymi zwierzętami bez zgody opiekuna - przestrzeganie zakazu zrywania i próbowania owoców oraz innych roślin bez zgody dorosłych - unikanie długotrwałego kontaktu z telewizorem, komputerem 	
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie właściwych postaw w sytuacji zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> • obserwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi zagrożeniami (pozytywne wzorce zachowań – rozszerzanie treści) – analiza postępowania bohaterów • pogadanki na temat zachowań w sytuacjach zagrożenia, analiza procedur postępowania dostosowanych do możliwości i percepcji dzieci (zgłoszenie zagrożenia dorosłym, podporządkowanie się poleceniom dorosłych, oddalenie się z miejsca zagrożenia i wezwanie pomocy znajomości numeru alarmowego 112, dostrzeganie roli straży pożarnej, gotowia ratunkowego, policji w sytuacjach zagrożenia) • ćwiczenie określonych zachowań w sytuacji zagrożenia na miarę swoich możliwości (np. próbne ewakuacje, ćwiczenia w rozpoznawaniu numeru alarmowego i określaniu informacji, jakie należy podać dzwoniąc pod numer alarmowy) 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w rozmowach na temat bezpieczeństwa w wyniku obserwowanych zdarzeń • wie, jak powinien się zachować w sytuacji zagrożenia • uczestniczy w ćwiczeniach określonych zachowań w sytuacji zagrożenia • zna numer alarmowy

Zakładany poziom osiągnięć edukacyjnych dziecka 6-letniego

Obszar I: Poznając siebie i współdziałam z innymi

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie samowiedzy organizowanie sytuacji sprzyjających kształtowaniu adekwatnej samooceny i rozwijaniu poczucia własnej wartości doskonalenie umiejętności samoregulacji 	<p style="text-align: center;">A. BUDOWANIE SAMOŚWIADOMOŚCI</p> <ul style="list-style-type: none"> rozszerzanie doświadczeń dziecka 5-letniego związanych z poznawaniem siebie jako osoby, w tym odkrywaniem swoich zdolności, zainteresowań, mocnych stron, ograniczeń, obserwowanie siebie na tle innych, odkrywanie poczucia własnej wartości jako osoby: <ul style="list-style-type: none"> rozszerzanie zakresu zabaw i ćwiczeń związanych z dostrzeganiem podobieństw i różnic między ludźmi w tym związanych z płcią, rasą, wiekiem, stanem zdrowia, upodobaniami, pełnioną rolą (wygląd, zachowania, np. role zawodowe) – akceptowanie odmienności każdego odkrywanie swoich mocnych stron, zdolności – poszukiwanie mocnych stron i zdolności u kolegów, nazywanie ich odkrywanie i komunikowanie swoich trudności, poszukiwanie przy wsparciu otoczenia sposobów ich przezwyciężania wykorzystywanie własnych umiejętności i predyspozycji w okazywaniu pomocy innym, dzieleniu się swoim doświadczeniem, pomysłami; doświadczanie radości z odwzajemniania się przez innych tym samym dla siebie udział w zajęciach rozwijających uzdolnienia, promowaniu swoich talentów na forum przedszkole i poza nim (konkursy, festiwale, przeglądy) doświadczanie radości z doceniania swoich umiejętności i zdolności przez otoczenie, docenianie talentów innych komunikowanie swoich życzeń, marzeń, poznawanie w tym zakresie innych opisywanie siebie na forum grupy (wygląd, upodobania, zainteresowania, cechy własnych zachowań, charakteru itp.), słuchanie wypowiedzi innych, dostrzeganie cech wspólnych oraz swej indywidualności wartościowanie własnych i cudzych zachowań w sytuacji realnej i wyimaginowanej (formułowanie oceny własnej pracy jako dyżurnego, formułowanie oceny zachowań innych, np. w trakcie analizy zachowań bohaterów literackich i filmowych; odnoszenie się do określonych zachowań – „Gdybym ja miał to zrobić, to...”), dostrzeganie nie tylko czynu, ale też i jego intencji oraz potrzeby naprawienia szkody dokonywanie wyborów (w zależności od swoich zainteresowań i możliwości) ze świadomością ich pozytywnych i negatywnych skutków (okazywanie gotowości do ponoszenia konsekwencji własnych działań) podjęcie się pełnienia określonych ról, sumienne wywiązywanie się z przydzielonych obowiązków, np. z roli dyżurnego 	<ul style="list-style-type: none"> przejawia poczucie własnej wartości jako osoby rozumie potrzebę poszanowania odmienności każdego człowieka określa swoje mocne strony, zdolności wie, w jaki sposób może przezwyciężyć swoje trudności podjekuje próby dzielenia się swoim potencjałem z innymi rozumie potrzebę doceniania zdolności, talentów innych opisuje siebie (wygląd, upodobania, zainteresowania, cechy własnych zachowań, charakteru) ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych zobowiązań oraz przyjętych norm grupowych podjekuje próby wartościowania cudzych zachowań wie, że za zły czyn lub wyrządzoną szkodę należy przeprosić dokonyuje świadomych wyborów (na miarę swoich możliwości) wywiązuje się z przydzielonych obowiązków wynikających z podjętej roli

B. ROZWIJANIE INTELIGENCJI EMOCJONALNEJ

<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie sytuacji sprzyjających poznawaniu emocji i uczuć • rozwijanie umiejętności kierowania emocjami • rozwijanie empatii i zdolności motywowania się do działań 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczanie emocji pod wpływem pojawiających się wokół sytuacji – komunikowanie swoich przeżyć, doświadczanie akceptacji i szacunku dla swoich przeżyć ze strony otoczenia oraz pomocy w sytuacjach trudnych (analiza własnych zachowań), obserwowanie w podobnych sytuacjach kolegów/bohaterów fikcyjnych – dostrzeganie potrzeby poszanowania emocji i uczuć każdego, gotowości do niesienia pomocy innym w sytuacjach trudnych • wymiana doświadczeń z innymi na temat przeżyć, odczuć towarzyszących różnym działaniom w ciągu dnia (np. podsumowywanie działań rozmowami o odczuciach), wzbogacanie słownika czynnego i biernego o nowe pojęcia, służące określaniu swoich przeżyć, ćwiczenia w nazywaniu emocji/uczuć oraz towarzyszących im reakcji • rozszerzanie doświadczeń sprzyjających rozróżnianiu emocji i uczuć własnych oraz innych ludzi: <ul style="list-style-type: none"> – rozmowy na temat emocji, uczuć i reakcji im towarzyszących dostrzeganych u siebie i innych (nowe spostrzeżenia) – poszukiwanie wspólnie z dorosłymi, kolegami różnych określeń służących ich opisywaniu (rozszerzanie zakresu pojęć), rozróżnianie tych, które odczuwamy jako przyjemne i nieprzyjemne – rozróżnianie emocji, uczuć dostrzeganych u bohaterów obserwowanych zdarzeń w sytuacjach realnych i fikcyjnych (np. podczas inscenizacji wiersza „Pomidor” J. Brzechwy) – określanie ich w sposób werbalny i niewerbalny (np. „Kartami uczuć”), rozmowy na temat sposobów identyfikowania emocji, uczuć, ewentualnych trudności w ich rozpoznawaniu (dostrzeganie, że komunikowanie otoczeniu swoich przeżyć powoduje, że czujemy się lepiej, a inni wiedzą, jak ewentualnie nam pomóc) – wyrażanie określonych emocji, uczuć w różny sposób (gestem, mimiką, ruchem ciała, np. zabawy pantomimiczne; symbolem graficznym, np. błyskawica – złość; barwą, np. „Malowanie emocji”; intonacją wypowiedzi, np. wypowiadanie zdań smutno, radośnie), rozpoznawanie i nazywanie emocji, uczuć wyrażanych przez kolegów podczas ww. zabaw – kontynuowanie doświadczeń pozwalających na odczuwanie granicy między emocjami a uczuciami (dostrzeganie potrzeby dbałości o uczucia) • kontynuowanie doświadczeń z serii „oswajamy emocje”: – udział w tworzeniu „Emocjonalnych portretów grupowych”, np. „Termometr nastroju”, „Drzewko nastroju” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia przeżywane emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne • dokonuje analizy własnych zachowań • szanuje emocje swoje i innych
		<ul style="list-style-type: none"> • opowiada o swoich przeżyciach, odczuciach
		<ul style="list-style-type: none"> • opisuje znane emocje i uczucia oraz towarzyszące im reakcje
		<ul style="list-style-type: none"> • rozumie potrzebę komunikowania swoich emocji/uczuć
		<ul style="list-style-type: none"> • wyraża emocje, uczucia używając dostępnych form wyrazu
		<ul style="list-style-type: none"> • rozumie potrzebę dbałości o uczucia
		<ul style="list-style-type: none"> • rozumie, że emocje i uczucia przeżywają wszyscy ludzie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<p>– animizowanie emocji – słuchanie opowiadań, oglądanie teatryków, filmów, odgrywanie scenek, gdzie bohaterami są emocje/uczucia, „odkrywające” u siebie skrajnie odmienne emocje (np. Pani Radość strasznie się smuci, Pan Gniew bardzo się cieszy)</p> <p>– wchodzenie w role określonych emocji w trakcie zabaw parateatralnych i scenek dramowych z analizą grupową doświadczeń (np. odgrywanie w piekarni roli „zduenerwowanego” sprzedającego i roli „wesołego” kupującego – rozmowy na temat odczuć bohaterów, analiza ich zachowań – „Co czułeś w sytuacji kiedy...?” „Co mogłeś zrobić gdy...?” „Jak mógłbyś się zachować, jeśli...?”)</p> <p>– układanie rymowanek na temat emocji, uczuć i reakcji im towarzyszących, np. „Gdy się śmiejemy – dłużej żyjemy”, „Gdy ktoś tupie i się złości – temu potrzeba dużo miłości” układanie masażyków, piosenek o emocjach, np.</p> <p>„Gdy czasem bardzo smutno Ci A z oczu płyną łzy Obawa gdy dopada Cię I myśli krążą złe Gdy złościś czy chcesz, czy nie Pamiętaj zawsze o tym, że To minie wkrótce i UŚMIECHNIESZ SIĘ!”</p> <p>– zabawy typu „Z miesznanymi uczuciami” – recytowanie znanych rymowanek w rolach wylosowanej emocji (np. przy użyciu „Kostki emocji”) – zmiany roli w trakcie recytacji/odwrócenie sytuacji jako zagadki dla kolegów</p> <p>– kontynuowanie zabaw i ćwiczeń z wykorzystaniem bajek terapeutycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontynuowanie doświadczeń związanych z poszukiwaniem sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, ćwiczenia umiejętności kierowania emocjami: <ul style="list-style-type: none"> – komunikowanie swoich przeżyć – współtworzenie „Pudełka emocji” – gromadzenie przedmiotów potocznych w poznawaniu i wyrażaniu emocji (np. lusterka, chusteczki higieniczne, poduszka złości, gazety do targania, „Karty uczuć”, „Kostka emocji”, „Zaczarowany Przyjaciel” – maskotka pomocna w sytuacji trudnej wyczaruje rozwiązanie problemu, zaczarowane różowe okulary do pozytywnego spojrzenia na świat itp.) – określanie swojego nastroju w różnych sytuacjach/momentach dnia (prowadzenie z pomocą dorosłych własnego „termometru emocji” – 	<ul style="list-style-type: none"> • komunikuje swoje przeżycia • rozumie, że emocje mają związek z daną sytuacją

<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi kształtowanie gotowości do satysfakcjonującej współpracy z innymi 	<p>zaznaczanie w umowny sposób swoich odczuć w różnych sytuacjach)</p> <p>analiza podobnych odczuć w różnych momentach, porównywanie w kontekście działań z dniem kolejnym, poszukiwanie przyczyn różnych nastrojów – rozmowy z nauczycielem, rodzicami, dostrzeżenie, co sprawia mi przyjemność „kiedy jestem zadowolony”</p> <p>– tworzenie wspólnie z grupą katalogu przyczyn określonej emocji (np. za pomocą burzy mózgów – notowanie przez nauczyciela na dużym plakacie „wyników” pracy) – poszukiwanie wspólnych rozwiązań dotyczących zapobieganiu określonym trudnościom (uwzględnianie pomysłów w kontrakcie grupowym)</p> <ul style="list-style-type: none"> stosowanie poznanych sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, wdrażanie własnych strategii, szukanie wsparcia w sytuacjach trudnych emocjonalnie w otoczeniu wyrażanie swoich emocji w sposób społecznie akceptowany – ćwiczenie określonych zachowań w trakcie pełnionych ról podczas zabaw tematycznych, scenek dramowych itp. (przeżywanie emocji w sposób umożliwiający adaptację w nowym otoczeniu, np. nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, nowej grupie dzieci i osób dorosłych) współodczuwanie (rozpoznawanie, nazywanie) przeżyć innych dzieci, okazywanie pomocy innym w pokonywaniu trudności udział w zabawach i grach z elementami zdrowej rywalizacji – rozwijanie swojej odporności emocjonalnej (okazywanie radości z własnej wygranej, przyjmowanie porażki, akceptowanie wygranej kolegi, radość z sukcesów innych) kierowanie swoim zachowaniem w dążeniu do określonego celu, doświadczenie radości z osiągniętego wyniku, pokonania trudności – podejmowanie kolejnych działań pomimo przejściowych trudności i porażek 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przyczyny powstawania określonych emocji szuka wsparcia u innych w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie wdraża swoje własne strategie radzenia sobie w sytuacjach trudnych przeżywa emocje w sposób umożliwiający adaptację w nowym otoczeniu wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia respektuje zasady zdrowej rywalizacji podjmuje kolejne działania pomimo przejściowych trudności i porażek 	<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania związków z innymi kształtowanie gotowości do satysfakcjonującej współpracy z innymi 	<ul style="list-style-type: none"> kontynuowanie doświadczeń sprzyjających rozwijaniu umiejętności adaptowania się do nowych sytuacji (zmiana otoczenia społecznego, np. wizyta u kolegów w innym przedszkolu) – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego utrwalanie wzorców zachowań dotyczących nawiązywania związków z innymi podczas zabaw tematycznych, parateatralnych, scenek dramatycznych (wechodzenie w rolę) – dostrzeżenie potrzeby podtrzymywania związków z innymi doświadczenie rozwiązywania konfliktów metodą negocjacji (poznawanie etapów, roli mediatora), analizowanie odczuć, dostrzeżenie pozytywnych skutków działań; ćwiczenie zdobytych umiejętności w sytuacjach zabawowych i życiu codziennym współtworzenie kontraktu grupowego w kontekście relacji społecznych w grupie, rozmowy na temat swoich oczekiwań od grupy, rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego, w tym: 	<ul style="list-style-type: none"> adaptuje się do nowych sytuacji na miarę swoich doświadczeń i możliwości nawiązuje kontakty z innymi w nowym środowisku społecznym używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania i pożegnania, sytuacji wymagających przeproszenia i przyjęcia konsekwencji swojego zachowania podjmuje próby rozwiązywania sytuacji konfliktowych metodą negocjacji wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy
---	--	--	---	--	--

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wprowadzanie w świat norm moralnych i wartości kształtowanie postaw sprzyjających rozwijaniu poznanych wartości rozwijanie wrażliwości na wartości (dostrzeganie i pielęgnowanie) 	<p>– rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w akceptowany sposób, np. przez negocjacje</p> <ul style="list-style-type: none"> podjęcie działań związanych ze stosowaniem przyjętych reguł i norm stosowanych w kontaktach społecznych podjęcie działań w grupie, rozszerzenie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego, w tym: <ul style="list-style-type: none"> wykonywanie określonych zadań i prac zespołowych, zgodne współdziałanie, gotowość do dzielenia się swoimi umiejętnościami, pomysłami, otwartość na udzielanie wsparcia w pokonywaniu trudności, dochodzenie do kompromisów 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje zasady i reguły przyjęte w grupie współpracuje w zróżnicowanych zespołach nad różnymi zadaniami
C. WYCHOWANIE W DUCHU WARTOŚCI		
<ul style="list-style-type: none"> wprowadzanie w świat norm moralnych i wartości kształtowanie postaw sprzyjających rozwijaniu poznanych wartości rozwijanie wrażliwości na wartości (dostrzeganie i pielęgnowanie) 	<ul style="list-style-type: none"> wzbogacanie doświadczeń dotyczących poznanych wartości odkrywanie poznawanych wartości (sprawiedliwość, uczciwość, obowiązkowość) w toku następujących po sobie doświadczeń – rozszerzenie zakresu treści dziecka 5-letniego poznawanie historii bohaterów ze świata bajek, baśni, legend (sytuacje i zdarzenia mają być wskazówką do dokonywania wyborów kierowanych określoną wartością w życiu codziennym) – utożsamianie się z bohaterami, wczuwanie się w ich odczucia, rozumienie zachowań, opisanych rozterek moralnych (konieczność dokonywania wyborów); rozmowy o przyczynach i konsekwencjach przedstawionych zachowań w kontekście określonych norm i odkrywanej wartości – poznawanie sensu odkrywanej wartości w przedstawionej historii poszukiwanie związku między historią bohaterów fikcyjnych a światem realnym – rozmowy o znaczeniu odkrywanej wartości w życiu na podstawie doświadczeń wszystkich w grupie, (okazja do refleksji, dyskusji, komentowania) – poszukiwanie pożądaných umiejętności społecznych związanych z poznawaną wartością dostrzeganie skutków kierowania się określoną wartością (konieczność dokonywania wyborów) oraz brakiem jej przejawów podczas obserwacji życia codziennego lub historii znanych bohaterów fikcyjnych – wartościowanie zachowań bohaterów, zdarzeń (dostrzeganie nie tylko samego czynu, ale też jego intencji/kontekstu, np. ktoś kogoś popchnął przez przypadek i złośliwie – zdarzenia celowe i przypadkowe) dostrzeganie konieczności naprawienia wyrządzonej szkody (poszukiwanie sposobów) udział w gromadzeniu katalogu zachowań pozytywnych (kierowanie się wartością), dostrzeganie zachowań negatywnych, określanie norm 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela poznane wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi rozumie znaczenie poznanych wartości moralnych wskazuje przeciwieństwa poznanych wartości, np. nieuczciwość – uczciwość, kłamstwo – prawda <ul style="list-style-type: none"> dostrzega skutki kierowania się określoną wartością oraz brakiem jej przejawów <ul style="list-style-type: none"> rozumie potrzebę dokonywania wyborów, kierując się określonymi wartościami

	<p>związanych z odkrywaną wartością, ćwiczenia zachowań określonych w katalogu podczas zabaw i sytuacji codziennych (nabywanie nawyków społecznych zachowań związanych z określoną wartością), doświadczanie radości z uznania przez otoczenie przejawów kierowania się określoną wartością podczas sytuacji codziennych, np. zdobywanie sprawności „Odkrywcy wartości” (docenianie swoich przejawów pozytywnych zachowań w grupie przez nauczyciela, utrwalanie swojej wiedzy na temat związku zachowań z określoną wartością)</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział w cyklicznych zajęciach z serii „Odkrywamy wartości” – zabawy i ćwiczenia związane z poznawaniem różnych wartości, których efektem może być m. in. tworzenie albumów poszczególnych wartości (zdjęcia, ilustracje przedstawiające pozytywne zachowania, rysunki dzieci przedstawiające określoną wartość, karty sprawności „Odkrywcy wartości” itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • przejawia społeczne zachowania związane z poznaniem wartości np. wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze
--	---	--

Obszar II: Jestem samodzielny i dbam o estetykę otoczenia

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. KSZTAŁTOWANIE SPRAWNOŚCI SAMOOBŚLUGOWYCH, NAWYKÓW HIGIENICZNYCH I KULTURALNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie samodzielności w wykonywaniu codziennych czynności • utrwalanie nawyków higienicznych • wyrabianie nawyku dbałości o estetykę własnego wyglądu 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawne rozbieranie się i ubieranie z wykorzystaniem różnych rodzajów zapieć (guziki, suwaki, rzepy, wiązania sznurowadeł) • sprawne porządkowanie własnej odzieży po przebraniu się • pomaganie innym (młodszy, mniej sprawni koledzy, rodzeństwo) w ubieraniu i rozbieraniu się z wykorzystaniem różnych rodzajów zapieć (guziki, suwaki, rzepy, wiązania sznurowadeł) • dążenie do nawyku wykonywania zabiegów higienicznych zgodnie z obowiązującymi zasadami • dążenie do nawyku dbałości o swój wygląd estetyczny 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie wykonuje czynności samoobsługowe, w tym czynności precyzyjne • pomaga innym w ubieraniu i rozbieraniu się • posiada nawyk wykonywania zabiegów higienicznych zgodnie z obowiązującymi zasadami • posiada nawyk dbałości o swój estetyczny wygląd
<ul style="list-style-type: none"> • wyrabianie nawyku kulturalnego spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> • współudział w nakładaniu potraw na talerz (np. w trakcie pełnionego dyżuru) • spożywanie posiłków przy stole z przestrzeganiem zasad kulturalnego zachowania: <ul style="list-style-type: none"> – spokojne spożywanie posiłku, je z zamkniętymi ustami, nie mówi z „pełną buzią” – zachowywanie porządku wokół siebie w trakcie jedzenia, nieprzeszkadzanie kolegom – właściwe posługiwanie się sztućcami (łyżka, łyżeczka, widelec, nóż) oraz serwetką • sprzątanie po zjedzonym przez siebie posiłku (porządkowanie nakrycia, odnoszenie na wyznaczone miejsce, zasunięcie krzesła) 	<ul style="list-style-type: none"> • respektuje zasady kulturalnego zachowania przy stole • spożywa posiłki z użyciem sztućców • sprząta po posiłku

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
B. WDRAŻANIE DO DBAŁOŚCI O ŁĄD I PORZĄDEK WOKÓŁ SIEBIE		
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków dbałości o ład i porządek w najbliższym otoczeniu doskonalenie umiejętności planowania i organizowania działań poprzez dobór odpowiednich materiałów i utrzymywanie porządku w miejscu pracy 	<ul style="list-style-type: none"> kontynuowanie działań związanych z dbałością o otoczenie – rozszerzenie zakresu (pełnienie stałych dyżurów) doświadczenie w zabawach i czynnościach codziennych przekonania, że ład i porządek w planowaniu i organizowaniu działań mają wpływ na ich efektywność; określanie kolejności czynności etapowych w dążeniu do celu (np. od czego zacząć przygotowanie stoliczka do urodzin misia/lalki, co będzie mi potrzebne, co musimy przygotować do wykonania kasztanowego ludzika/zbudowania domu z klocków, jakie czynności kolejno wykonamy) dostrzeganie skutków niewłaściwego planowania (np. braku właściwych przyborów, materiałów, czy narzędzi podczas wykonywania określonych działań, środków zabezpieczających strój, niewłaściwej organizacji środowiska działań typu złe ustawienie krzeseltek, brak odpowiedniej ilości miejsca) 	<ul style="list-style-type: none"> systematycznie podejmuje działania związane z dbałością o otoczenie rozumie, że ład i porządek w planowaniu i organizowaniu działań ma wpływ na ich efektywność określa kolejne czynności w dążeniu do celu (planuje swoje działania)
C. ROZWIJANIE INICJATYWY W DZIAŁANIU		
<ul style="list-style-type: none"> tworzenie przestrzeni do rozwoju samodzielności i inicjatywy w działaniu 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie możliwości bycia samodzielnym (na miarę indywidualnego tempa i rytmu rozwoju) przy dbałości dorosłych o poczucie sprawstwa, zaspakajanie potrzeby sukcesu i wyznaczenie granic bezpieczeństwa wykonywanych samodzielnie działań (np. indywidualizacja warunków wykonywania czynności) podjęmowanie odpowiedzialności za wykonywane działania (odpowiedzialność za potwierzone obowiązki, przyjęte role) – dostrzeganie możliwości wsparcia ze strony otoczenia w sytuacjach trudnych doświadczenie pozytywnych przeżyć (zadowolenie, radość, duma) podczas obserwowania dowodów uznania dla swojej samodzielności oraz rzetelności i sumienności w wykonywaniu powierzonych obowiązków ze strony otoczenia doświadczenie radości podczas tworzenia i eksperymentowania na co dzień, np. w trakcie zabaw, doświadczeń planowanie działań w konsultacji z innymi, np. planowanie dnia, zajęć, projektów w przedszkolu i samodzielnie, np. planowania swojego wolnego czasu podjęmowanie decyzji w sprawie wyboru swojej aktywności, posiłku, np. samodzielne podejmowanie aktywności poznawczej, zagospodarowanie przestrzeni wykazywanie się inicjatywą w zabawie, sytuacjach zadaniowych i życiu codziennym, np. wychodzenie z propozycjami zabaw 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie, że może wykonywać samodzielnie różne działania dostępne dziecku dąży do rozwoju samodzielności ze świadomością możliwości szukania wsparcia ze strony innych w sytuacjach trudnych wyraża ekspresję twórczą w działaniu planuje działania we współpracy z innymi przejawia inicjatywę w zabawie, sytuacjach zadaniowych i życiu codziennym

Obszar III: Jestem sprawny i dbam o zdrowie

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ		
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie ogólnej sprawności ciała na miarę możliwości dziecka • wspomaganie integracji sensorycznej • kształtowanie cech motorycznych na miarę możliwości dziecka • motywowanie do aktywności fizycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w aktywności ruchowej organizowanej przez nauczyciela (rozszerzenie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego): <ul style="list-style-type: none"> – odtworzyć – twórczej (w tym zastosowanie metody A. M. Kniessów) – intensyfikującej ruch (w tym ćwiczenia w małych grupach z zastosowaniem współzawodnictwa, wykorzystanie metody stacyjnej, toru przeszkód) • udział w różnych formach aktywności ruchowej organizowanej przez nauczyciela podczas: <ul style="list-style-type: none"> – zestawów ćwiczeń porannych – zestawów ćwiczeń gimnastycznych – ćwiczeń w ciągu dnia organizowanych w przedszkolu i na świeżym powietrzu – doskonalenie sprawności opanowanych jako 5-latek tj. szybsze i sprawniejsze wykonywanie ćwiczeń o wyższym stopniu trudności (ze zmianami ustawień, kierunków, ilości przyborów itp.), dążenie do uzyskania lepszego wyniku, większej wytrzymałości oraz świadomości i kontroli własnego ciała, w tym: zabaw orientacyjno-porządkowych, kształtujących zmysł równowagi, czworakowania, biegów z elementami celowania, toczenia, rzutu, skoków, wspinięcia się oraz ćwiczeń gimnastyczno-kształtujących – zabaw i ćwiczeń związanych z chodami kombinowanymi – spacerów i wycieczek – zabaw i gier zespołowych w terenie – zabaw ruchowych z wykorzystaniem sprzętu rekreacyjnego w ogrodzie przedszkolnym – zabaw i ćwiczeń na śniegu, w wodzie – podejmowanie prób jazdy na rowerze, hulajnodze • samodzielne podejmowanie aktywności ruchowej w ciągu dnia, w tym podejmowanie prób samodzielnego organizowania zespołowej aktywności ruchowej, np. gry zespołowe w terenie • sprawne wykorzystywanie w ćwiczeniach gimnastycznych poznanych przyborów (szarfy, skakanki itp.) oraz poznanego sprzętu gimnastycznego • kontynuowanie ćwiczeń kształtujących nawyk utrzymywania prawidłowej postawy ciała, ćwiczenia pozycji wyjściowych do ćwiczeń • kontynuowanie udziału w zabawach i ćwiczeniach usprawniających zmysły (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego): 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w zorganizowanej aktywności ruchowej • wykazuje ogólną sprawność fizyczną w zakresie poznanych form ruchu z zachowaniem płynności kinestetycznej (na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych) • sprawnie korzysta z urządzeń rekreacyjnych • podejmuje jazdę na rowerze, hulajnodze • podejmuje aktywność ruchową z wykorzystaniem zdobytych sprawności • sprawnie wykonuje ćwiczenia z poznanymi przyborami • przyjmuje prawidłową postawę w wyznaczonej pozycji • podejmuje zabawy i ćwiczenia rozwijające swoje zmysły

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> - typu „Gimnastyka oczu” (ćwiczenia gałki ocznej przy okazji zabaw związanych z kształtowaniem orientacji przestrzennej) oraz rozwijających percepcję wzrokową - rozwijających zmysł słuchu (np. opisanych w zakresie „Kontakt ze światem muzyki”) - rozwijających zmysł węchu – doświadczenie różnych zapachów dostrzeganie różnic dotyczących intensywności zapachu, porównywanie swoich odczuć na forum grupy (dostrzeganie ich indywidualności) - rozwijających zmysł smaku – doświadczenie zmiany intensywności smaku (np. dosładzanie, rozcieńczenie wodą – zmniejszanie intensywności smaku), porównywanie swoich odczuć na forum grupy (dostrzeganie ich indywidualności) - rozwijających zmysł dotyku – rozwiązywanie zagadek dotykowych – rozmowy na temat swoich odczuć na forum grupy, porównywanie doświadczeń (dostrzeganie trudności osób z dysfunkcją wzroku) - pozwalających na doświadczenie kontaktów ze światem różnymi zmysłami – rozwiązywanie zagadek sensorycznych - pozwalających na łączenie przeżytych doświadczeń percepcyjnych z odczuciami na zasadzie kojarzenia (np. czuję się spokojny, kiedy przytulam się do miękkiego misia, zapach tego ciasta przypomina mi babcię, którą kocham) • kontynuowanie udziału w zabawach i ćwiczeniach wspomagających integrację sensoryczną – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego • udział w zabawach i ćwiczeniach rozwijających małą motorykę (ćwiczenia samoobsługi i przygotowujące do nauki czynności pisania opisanego w dalszej części programu) 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje sprawność małej motoryki na miarę swoich możliwości rozwojowych i ograniczeń zdrowotnych
B. KSZTAŁTOWANIE POSTAW PROZDROWOTNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie świadomości zdrowotnej • wyrabianie właściwych nawyków żywieniowych oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> • zdobywanie wiedzy na temat zdrowia, poznawanie zasad dbałości o nie podczas pogadanek (w tym z przedstawicielami służby zdrowia), rozmów na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów (analiza skutków niewłaściwych zachowań, poszukiwanie prawidłowych wzorców) • gromadzenie doświadczeń podczas projektów edukacyjnych dotyczących zdrowego trybu życia (np. „Smacznie i zdrowo”, „Dlaczego mniej soli?”, „Jak dbać o zdrowie?”) • udział w ogólnopolskich programach profilaktyki zdrowotnej realizowanych w przedszkolu 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie potrzebę dbałości o zdrowie • wyjaśnia podstawowe zasady związane z dbałością o zdrowie

	<ul style="list-style-type: none"> • respektowanie zasad związanych z dbałością o zdrowie (utrwalanie prawidłowych wzorców zachowań, nabywanie nawyków) podczas zabaw tematycznych, scenek dramatowych (wchodzenie w rolę), w tym proponowanych w zakresie „Wychowanie w duchu wartości” (szacunek – do siebie/własne zdrowie) oraz realizowanych w przedszkolu profilaktycznych programach zdrowotnych • podejmowanie działań na rzecz dbałości o zdrowie w życiu codziennym (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego) • podejmowanie na miarę swoich możliwości działań związanych z aktywnym trybem życia 	<ul style="list-style-type: none"> • respektuje poznane zasady na co dzień • podejmuje działania na rzecz dbałości o zdrowie
--	---	--

Obszar IV: Sprawnie się komunikuję i rozwijam swój język ojczysty

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności skutecznego komunikowania się z otoczeniem za pośrednictwem dostępnych metod komunikacji zgodnych z potrzebami i możliwościami dzieci (w szczególności dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, które nie komunikują się werbalnie lub mają problemy z formułowaniem poprawnych wypowiedzi słownych wynikające z ich niepełnosprawności) 	<p>Doświadczenia dziecka 5-letniego związanych z poznaniem skuteczności komunikowania się w różnych sytuacjach, współtworzenie kodeksu dobrej komunikacji (gromadzenie w nim wszystkich zdobywanych doświadczeń):</p> <ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie skutecznej i nieskutecznej komunikacji – dostrzeganie trudności komunikacyjnych w sytuacjach celowo zorganizowanych przez nauczyciela, jak i życiu codziennym, podejmowanie prób interpretacji ich przyczyn – doświadczenie skutków zakłóceń, jakie mogą wystąpić w procesie komunikacji – rozszerzanie doświadczeń w zakresie posługiwania się podstawowymi elementami języka migowego lub innymi alternatywnymi metodami komunikowania się dostosowanymi do swoich możliwości (w celu skutecznego komunikowania się z innymi) • sprawne komunikowanie się w zrozumiałym sposób, w tym z wykorzystaniem języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji: – respektowanie poznanych zasad dobrej komunikacji • poznawanie kolejnych form wypowiedzi (wyjaśnienie, uzasadnienie), różnicowanie poznanych form w trakcie sytuacji zabawowych i sytuacji życiowych • posługiwanie się poznanymi formami wypowiedzi w trakcie zabaw i sytuacji codziennych: – dostosowywanie formy wypowiedzi (strukturalnej i ekspresyjnej) do znanej sytuacji komunikacyjnej (czas, miejsce, sytuacja społeczna, 	<ul style="list-style-type: none"> • określa zasady skutecznego komunikowania się • sprawnie komunikuje się z dziećmi i dorosłymi wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne • skutecznie posługuje się w sytuacjach codziennych poznanymi formami wypowiedzi

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie mowy w zakresie artykulacyjnym • doskonalenie mówienia w zakresie poprawności gramatycznej, leksykalno-semantycznej oraz płynności wypowiedzi 	<p>np. w przedszkolu, w sklepie), adresata (np. kolega, rodzic, sprzedawca), kanału przekazu (werbalny, niewerbalny, z wykorzystaniem urządzeń technicznych – telefon), np. podczas zabaw tematycznych, rozumiewając się z kolegą, ekspedientką w sklepie, rozmawiając przez telefon</p> <ul style="list-style-type: none"> – skuteczne stosowanie konkretnej formy wypowiedzi w dążeniu do realizowanego celu (np. zadawanie pytania, wyciąganie wniosku, stawianie hipotezy „Sądzę, że...” argumentowanie swojego stanowiska „Moim zdaniem...”) – stosowanie określonej konwencji narracyjnej wypowiedzi, np. przy tworzeniu własnych bajek (rozpoczęcie od „Dawno, dawno temu...”, obecność narratora, dialogi bohaterów, zakończenie „Żyli długo i szczęśliwie”, „Wypalona fajka i skończona bajka” itp.) <p>UWAGA: W przypadku dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych w zakresie komunikowania się udział w zabawach i ćwiczeniach dostosowanych do jego potrzeb i możliwości w inny właściwy dla dziecka sposób, np. z wykorzystaniem alternatywnych metod komunikacji, języka migowego.</p>	
B. ROZWIJANIE MOWY		
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie mowy w zakresie artykulacyjnym • doskonalenie mówienia w zakresie poprawności gramatycznej, leksykalno-semantycznej oraz płynności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> • kontynuowanie udziału w zabawach i ćwiczeniach doskonalących prawidłową wymowę • właściwe „posługiwanie się głosem” na co dzień (gospodarowanie oddechem podczas mówienia, recytacji, śpiewu, regulowanie napięcia i siły głosu podczas wypowiedzi) • podejmowanie działań na rzecz wyrazistego mówienia przez wykonywanie zabaw i ćwiczeń emisyjnych oraz prostych wprawek dykcyjnych • udział w zabawach i sytuacjach zadaniowych wzbogacających słownictwo (tworzenie skojarzeń do określonych słów oznaczających przedmioty i ich określenia, np. Jest jaka wiosna? – kolorowa, radosna, zielona itd.; analogie wiosna jest kolorowa jak... kwiaty, piłka, kredki itd.; tworzenie nowych słów, np. język kosmitów), rozszerzanie zasobu pojęciowego podczas doświadczeń w „odkrywania świata” – wzbogacanie słownika biernego i czynnego, stosowanie w wypowiedziach poznanych określeń dotyczących osób, rzeczy i zjawisk zgodnie z ich znaczeniem • eksperymentowanie z językiem – nadawanie znaczenia swoim czynnościom, doświadczeniom, tworzenie własnych żartów językowych i sytuacyjnych • rozszerzanie doświadczeń dziecka 5-letniego w zakresie posługiwania się mową na co dzień (prowadzenie rozmów, wywiadów, dyskusji, 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo artykułuje wszystkie głoski i grupy spółgłoskowe • właściwie „posługuje się głosem” w sytuacjach codziennych • dysponuje zasobem słownictwa adekwatnym do swoich możliwości rozwojowych • wykonuje własne eksperymenty językowe • prawidłowo formułuje swoją wypowiedź pod względem logicznym i językowym (na miarę swoich możliwości rozwojowych)

	<p>inscenizowanie, układanie zagadek, recytowanie, próby uogólniania i tworzenia definicji, ekspresyjnego wyrażania treści poznanej utworu własnymi słowami)</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawidłowe budowanie zdań i posługiwanie się nimi w mowie związanej, właściwe stosowanie równoważników zdań, prawidłowe formułowanie wypowiedzi w czasie przeszłym i przyszłym • doskonalenie swoich wypowiedzi podczas zabaw i sytuacji zadaniowych • poprawianie błędów związanych z wypowiedzią innych w sytuacjach ćwiczeniowych (np. dialogi bohaterów scenek, przykłady podane przez nauczyciela) 	
--	--	--

Obszar V: Poznaje języki obce

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • stwarzanie sytuacji sprzyjających osłuchaniu się z nowym językiem • wykorzystywanie naturalnych predyspozycji dziecka do rozwijania umiejętności językowych • stopniowe poznawanie podstaw materiału językowego, który będzie stanowił bazę do dalszej nauki • motywowanie do nauki języka obcego • rozwijanie podstawowych kompetencji komunikacyjnych 	<p style="text-align: center;">A. PRZYGOTOWANIE DO POSŁUGIWANIA SIĘ JĘZYKIEM OBCYM NOWOŻYTNYM</p> <ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem obcym – rozszerzenie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego • utrwalanie poznanej treści językowej (zgodnego z potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami dzieci – przystępność i użyteczność) w zabawach i sytuacjach życiowych (powtarzanie, zapamiętywanie, utrwalanie w praktycznym działaniu): <ul style="list-style-type: none"> – używanie w zabawie i życiu codziennym poznanych słów i zwrotów, np. nazywanie członków rodziny, części ciała, zabawek, części garderoby, podstawowych kolorów, produktów spożywczych, owoców i warzyw, liczebników głównych, pór roku, zwierząt, podstawowych czynności – wskazywanie na obrazkach, historyjkach znaczenia poznanych słów, zwrotów – wykonywanie prostych poleceń, np. udział w zabawach ruchowych ze zrozumieniem treści czynności – powtarzanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek – rozumienie ich treści, znaczenia poszczególnych zwrotów np. wykonywanie określonych czynności, wskazywanie części ciała – słuchanie prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami – rozumienie ich ogólnego sensu • podejmowanie prób komunikowania się z językiem poznanych słów i zwrotów, mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności, np.: <ul style="list-style-type: none"> – przedstawianie się imieniem 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie poznane słowa i zwroty w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie • używa słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności • powtarza w języku obcym rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie • podejmuje próby komunikowania się z językiem poznanych słów i zwrotów

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć <ul style="list-style-type: none"> - używanie zwrotów grzecznościowych - zadawanie prostych pytań, np. Co to jest? Jak się nazywasz? - odpowiadanie pojedynczymi słowami na proste pytania - budowanie prostych wypowiedzi dotyczących siebie, rodziny, zabawek, itp. 	

Obszar VI: Przygotowuję się do czytania i pisania

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI PERCEPCYJNO-MOTORYCZNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie percepcji wzrokowej 	Udział w zabawach i sytuacjach zadaniowych sprzyjających doskonaleniu percepcji wzrokowej (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego): <ul style="list-style-type: none"> • w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale geometrycznym: <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnianie jednakowych kształtów geometrycznych odtwarzanie wzorów układów geometrycznych wg instrukcji obrazkowej oraz z pamięci (mozaika geometryczna, stemple geometryczne) - składanie figur po uprzednim ich rozcięciu wg wzoru oraz z pamięci • w zakresie zabaw i ćwiczeń na materiale symbolicznym: <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnianie poznane umowne znaki graficzne - wyszukuje identyczne znaki graficzne i litery (bez wprowadzania nazwy liter) - rozróżnia obraz swojego imienia (symbolu graficznego) wśród innych imion - różnicuje demonstrowane wyrazy wśród innych wyrazów (globalne czytanie) - udział w grach dydaktycznych doskonalących spostrzegawczość i pamięć wzrokową (memory symboliczne, literowe; Dobble itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega szczegóły na materiale geometrycznym • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami geometrycznymi i ich układami (rodzaj obiektów, położenie, układ) • dostrzega szczegóły na materiale symbolicznym • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy obiektami symbolicznymi i ich układami (rodzaj obiektów, położenie, układ)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie słuchu fonematycznego • motywowanie do prostych działań słowotwórczych • wprowadzanie pojęć językowych: zdanie, wyraz, sylaba, głoska z wykorzystaniem ich personifikacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyodrębnianie zdań i równoważników zdań z dłuższych wypowiedzi • dokonywanie podziału wypowiedzianych zdań na słowa poprzez wyklaskiwanie, wystukiwanie, pokazywanie na palcach, układanie „modelu” zdania • określanie kolejności występowania słów w zdaniu • dokonywanie analizy i syntezy sylabowej słów (np. używanie mowy roboty/rozpoznawanie mowy robota, recytowanie wycieczek w grach dziecięcych, wyklaskiwanie słów sylabami, układanie obrazu sylabowego słowa z patyczków, klocek, rozpoznawanie znaczenia słów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyodrębnia z dłuższych wypowiedzi zdania i równoważniki zdań • wyodrębnia z wypowiedzianych zdań słowa • dokonuje analizy i syntezy sylabowej słów

<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej 	<p>wypowiedzianych sylabami z utrudnieniem, np. kłaśnięciem po wypowiedzianej sylabie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach z rymami (wyszukiwanie rymów w wylizankach i wierszykach, tworzenie rymów do podanych słów/obrazków, układanie rymowanych zdań, np. „Leci muszka koło...”) • dostrzeganie słów ukrytych w innych, dobieranie odpowiednich obrazków lub przedmiotów, np. <u>ser-ce</u>, <u>tor-ba</u>, <u>pas-ta</u> • tworzenie nowych słów wielosylabowych z podanym słowem jednosylabowym, np. ser – mikser, serce, serduszko, bokser, serwetka, serdel • udział w zabawach i ćwiczeniach związanych z analizą głoskową słów o prostej budowie fonetycznej (jednosylabowe 2-głoskowe typu ul, jednosylabowe 3-głoskowe typu kot, dwusylabowe 4-głoskowe typu no-ga, dwusylabowe 3-głoskowe typu o-sa, jednosylabowe 4- lub 5- głoskowe typu wilk, kret, sklep, dwusylabowe 5-głoskowe typu bra-ma, ko-lec, dwusylabowe 5-głoskowe typu lal-ka, trzysylabowe 6-głoskowe typu ko-ro-na: <p>– wyodrębnianie głoski:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w nagłosie, począwszy od zaczynających się samogłoską, następnie spółgłoską, którą można swobodnie przedłużyć (f, l, m, n, r, s, w, z), kończąc zaczynającymi się spółgłoską, której nie można swobodnie przedłużyć (b, c, d, g, k, p, t), np. wymyślanie grupy wyrazów rozpoczynających się tą samą głoską • w wygłosie (począwszy od samogłosek) <p>– wyszukiwanie słów/ich desygnatów na ilustracjach zaczynających się/kończących określoną głoską</p> <p>– układanie serii obrazków przedstawiających desygnaty słów na zasadzie następnym zaczyna się głoską ostatnią poprzedniego (lis-sowa-aparat-tort-tulipan itd.)</p> <p>– dostrzeganie, że zmiana głoski w słowie powoduje zmianę jego znaczenia (np. kot/koc)</p> <p>– udział w zabawach pozwalających na rozróżnianie samogłosek i spółgłosek</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia głoski w nagłosie i wygłosie w wyrazach o prostej budowie fonetycznej • rozróżnia samogłoski i spółgłoski
	<p>Doskonalenie sprawności podczas wykonywania zabaw i ćwiczeń umieszczonych w treściach dla dziecka 5-letniego, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sprawne wykonywanie czynności samoobsługowych na swoim poziomie rozwojowym • wykonywanie zabaw i ćwiczeń z zakresu aktywności ruchowej rozwijających koordynację wzrokowo-ruchową przewidzianych dla 6-latków • posługiwanie się różnorodnymi technikami plastycznymi przestrzennymi i płaskimi 	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie wykonuje czynności samoobsługowe na miarę swoich możliwości • posługuje się poznanymi technikami plastycznymi dostosowanymi do swoich możliwości

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów, sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pęsetkowego: <ul style="list-style-type: none"> – formowanie wzorów (figury, schematy, ornamenty, znaki graficzne, litery) z układanek typu linearnego (patyczki, druczki kreatywne) – zabawy folią bąbelkową – segregowanie drobnych przedmiotów palcami lub za pomocą zabawkowej pęsety – nakręcanie małych bączków, przypinanie klamerek, spinanie materiałów różnymi spinaczami – przeplatanie i plectenie (sznurek, papierowy pasek, patyczki kreatywne) – tworzenie ozdobnych elementów użytkowych – wyszywanie bezpieczną igłą – wydzieranie różnorodnych kształtów z ligniny, bibuły, gazety, kartonu, pergaminu (w sposób dowolny, po wyznaczonej linii) – lepienie z gliny, masy solnej, papierowej, modeliny, plasteliny – wypełnianie konturów plasteliną, farbą, kredką – malowanie dłoniami, palcami, gałgankami, gąbką, pędzlem na dużych powierzchniach – stemplowanie stemplami z materiału przyrodniczego, gumy, korka, szmatki, drobnych przedmiotów – właściwe posługiwanie się narzędziami takimi jak przybory pisarskie oraz plastyczne, np. pędzel, kredka, ołówek, nożyczki (właściwy chwyt oraz skuteczne stosowanie), wycinanie po linii prostej (narysowanej) oraz bez linii na zasadzie równoległego cięcia do krawędzi papieru), po linii falującej, łamanej (kierowanie papierem w czasie cięcia) – rysowanie kredką świecową, ołówkową, markerem, ołówkiem – kalkowanie przez kalkę techniczną konturów sylwet, figur, graficznych elementów ozdobnych – kreślenie kształtów przy użyciu szablonów 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach związanych z doskonaleniem precyzji ruchów, sprawności palców oraz usprawnianiem chwytu pęsetkowego • właściwie posługuje się pędzlem kredką, markerem, ołówkiem, nożyczkami dostosowuje odpowiedni chwyt do rodzaju czynności manualnej
B. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ CZYTANIEM I PISANIEM		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie zainteresowania literaturą dziecięcą • doskonalenie umiejętności aktywnego odbioru literatury w dostępnej dla dziecka formie komunikacji • rozwijanie zainteresowania czytaniem 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie słuchanie lub odbieranie w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich przedstawianych przez nauczyciela (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego): <ul style="list-style-type: none"> – odgrywanie wybranej postaci, wygłaszanie jej roli własnymi słowami lub w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji, np. podczas zabaw inscenizowanych • doświadczenie pozytywnych przeżyć w kontaktach ze światem książki (rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego): 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie słucha ze zrozumieniem lub odbiera w innej dostępnej dla siebie formie komunikacji treści utworów literackich • rozumie do czego służą książki • wie, w jaki sposób powstaje książka

<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności dekodowania i kodowania informacji zapisanych za pomocą umownych znaków i symboli dostępnych potrzebom i możliwościom dziecka • rozwijanie zainteresowania światem liter 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnianie wybranych pozycji książkowych (np. bajki, albumy, encyklopedie, słowniki), rozmowy na temat celowości pisania książek – dostrzeganie znaczenie informacyjnego, kulturalnego i estetycznego książki – wnioskowanie na podstawie oglądanych ilustracji, jaka jest treść książki – udział w pogadankach na temat procesu powstawania książek – poznanie znaczenia podstawowych pojęć: <i>okładka książki, grzbiet, strona, autor, tytuł</i>; etapów powstawania książki, roli zawodów związanych z jej tworzeniem (autor, pisarz, poeta, ilustrator, redaktor, introligator, drukarz) – tworzenie własnych prostych książeczek, projektowanie okładki książki, ilustracji do fabuły książki, opowiadania – poznanie charakteru miejsc związanych z książką (biblioteka, czytelnia, księgarnia, antykwariat) – poznanie kolejnych utworów literatury dziecięcej (tytuł, fabuła, wybrany autor) – korzystanie z książek ćwiczeniowych, kolorowanek – dokonywanie spontanicznych odkryć podczas kontaktu z książką ciekawego „świata liter” przy wsparciu ze strony otoczenia – doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych znaczenia umiejętności czytania w życiu 	<ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby projektowanie własnych książeczek • rozumie, dlaczego potrzebna jest nam umiejętność czytania
<ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie informacji z obrazów (wyodrębnia i nazywa ich elementy) • nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu • wyjaśnia znaczenie poznanych symboli i znaków • podejmuje próby kodowania informacji za pomocą umownych znaków graficznych dostępnych swojej percepcji • odczytuje globalnie znane wyrazy 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie podczas zabaw i sytuacji codziennych przekonania, że symbole i umowne znaki graficzne mogą nieść treść informacyjną – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego (np. układy kropek oznaczające ustawienia do zabaw ruchowych, symbole kodujące przedmioty w matematycznych zadaniach) • odczytywanie informacji zapisanej za pomocą znanego kodu symbolicznego (odczytywanie piktogramów, znaków i napisów informacyjnych, np. apteka, kino, oznaczenia i skróty literowe, np. WC, PKO) • podejmowanie próby kodowania informacji za pomocą umownych znaków graficznych dostępnych swojej percepcji (np. kodowanie swojego nastroju, oceny zachowań, czynności w zabawach i sytuacjach zadaniowych) • dobieranie właściwych kodów umownych do określonych sytuacji w życiu codziennym, do sytuacji przedstawionych na ilustracjach • rozpoznawanie wśród innych napisów swojego imienia (oznaczenie swoim imieniem wszystkich przynależnych sobie miejsc) • odczytywanie globalne krótkich wyrazów (utworzonych z liter drukowanych) dotyczących treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności w powiązaniu z ich desygnatem (ilustracja, przedmiot) znajdującym się w otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> • czyta obrazy (wyodrębnia i nazywa ich elementy) • nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu • wyjaśnia znaczenie poznanych symboli i znaków • podejmuje próby kodowania informacji za pomocą umownych znaków graficznych dostępnych swojej percepcji • odczytuje globalnie znane wyrazy

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • przygotowywanie do nabycia sprawności pisania 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobieranie podpisów do obrazków (w ramach poznanych wyrazów) • doświadczenie i eksperymentowanie materiałem literowym podczas „zabaw z literami” (na bazie klocek, szablonów) • doświadczenie z zabawach i sytuacjach codziennych znaczenia umiejętności pisania w życiu • udział w zabawach i ćwiczeniach wstępnych przygotowujących do nauki pisania (opisanych wcześniej): <ul style="list-style-type: none"> – związanych z doskonaleniem orientacji przestrzennej, ogólnej motoryki, sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej, pamięci ruchowej i wzrokowej, w tym ćwiczenia płynności, ciągłości i koordynacji ruchów oraz zwalniające napięcie stawowo-mięśniowe (np. płynne ruchy obu ramion: wymachiwanie rękoma – „Drzewa na wietrze”; ruchy naprzemiennie – „Piłujemy drzewo”), zabawy rozwijające wyobraźnię wzrokowo-kinestetyczną (np. w zakresie dużej motoryki – rzucanie do celu; małej motoryki – bierki) – związanych z istotą i znaczeniem symbolu graficznego jako kodu informacyjnego • udział w zabawach i ćwiczeniach bezpośrednio przygotowujących do pisania (również przy wykorzystaniu, np. metody „Edukacji przez ruch” autorstwa D. Dziamskiej, Metody Dobrego Startu, metody Frostig i Horn „Wzory i obrazki”, metody H. Tymichowej itp.) – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego: <ul style="list-style-type: none"> – zwracanie uwagi na właściwe warunki pracy przy kreśleniu i pisaniu (prawidłowa postawa ciała, właściwe oświetlenie, prawidłowy chwyt narzędzia do kreślenia i pisania – patek, piórko, kredka, pisak suchoscierny, pisak elektroniczny, ołówek itp., dostosowanie kierunku kreślenia do instrukcji pisania od lewej strony do prawej) – eksperymentowanie z kreśleniem różnych znaków graficznych na gładkiej kartce papieru, odkrywanie w efektach pracy kształtów liter i cyfr – dostrzeganie sposobu powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarzanie obrazu ruchowego na graficzny i odwrotnie, samodzielne planowanie ruchu przed zapisaniem, np. znaku graficznego, litery w przestrzeni sieci kwadratowej lub liniiatury – naśladowanie, odtwarzanie, kreślenie z pomocą nauczyciela, samodzielnie (w powietrzu, na ścieżce, dywanie, tablicy, arkuszach papieru, tablicy multimedialnej, kartce, paskach papieru, poszerzonej liniiaturze): <ul style="list-style-type: none"> • linii swobodnych i równoległych (ścieżki, płotki, tory itp.) • linii prostych rozbieżnych (woda z koneyki, zimne ognie itp.) 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć • rozumie znaczenie umiejętności pisania w życiu • respektuje warunki pracy przy kreśleniu/pisaniu • eksperymentuje z kreśleniem różnych znaków graficznych na gładkiej kartce papieru • naśladowuje, odtwarza, kreśli z pomocą nauczyciela, samodzielnie wzory literopodobne na różnych formatach

	<ul style="list-style-type: none"> linii prostych łamanych (motywy do szlaczek ozdobnych, np. serwetek, ubrań, pisanek) linii falistych form kolistych linii łukowatych, przejść od łuków do pętli schematów graficznych, wzorów literopodobnych (po śladzie, łącząc kropki, wg wzoru, z pamięci) <ul style="list-style-type: none"> doświadczanie podczas podejmowania prób samodzielnego pisania drukiem wsparcia otoczenia w postaci: <ul style="list-style-type: none"> – zaspakajanie potrzeby odzwierciedlania świata liter za pomocą układek literowych, alfabetu ruchomego, stempli literowych, pisma komputerowego – kontaktu ze światem liter pisanych (podczas kontynuowania prób pisania przy osiągnięciu sprawności niezbędnych do złożonej czynności pisania) – uwrażliwianie na właściwe kreślenie liter pisanych 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie, że do pisania ręcznego służą litery pisane
--	---	---

Obszar VII: Doświadczam i eksperymentuję w świecie matematyki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie orientacji przestrzennej 	<p style="text-align: center;">A. KSZTAŁTOWANIE DOJRZAŁOŚCI DO UCZENIA SIĘ MATEMATYKI</p> <p><u>Rozpatrywanie kierunków z własnego punktu widzenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> odzorowywanie schematu własnego ciała podczas rysowania własnych portretów z dbałością o szczegóły wzbogacanie doświadczeń w zakresie wyrowadzania kierunków, jak i określania położenia przedmiotów w odniesieniu do osi własnego ciała poruszanie się w przestrzeni w wyznaczonym kierunku, np. idź przed siebie, cofnij się, stań z boku, idź dwa kroki w lewo (udział w zabawowych torach przeszkód z określaniem wykonywanych czynności) precyzyjne wykonywanie czynności podczas zabaw, sytuacji życiowych zgodnie z wskazaniem lub zamierzonym celem ruchowym, gdzie punktem wyznaczania kierunków jest oś własnego ciała doświadczanie skuteczności dojścia do celu podczas dyktand ruchowych doświadczanie i eksperymentowanie w trakcie zabaw i czynności codziennych zmienności własnego punktu widzenia w zależności od położenia naszego ciała w przestrzeni <p><u>Rozpatrywanie kierunków z punktu widzenia drugiej osoby:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> porównywanie schematu ciała drugiej osoby z własnym (dostrzeganie podobieństw i różnic) 	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie wyprowadza kierunki od osi własnego ciała z uwzględnieniem stron (lewa, prawa) rozumie, że punkt widzenia zależy od naszego położenia

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> • odwzorowywanie schematu ciała kolegów z nazywaniem stron (lewa/prawa) – obrysowywanie konturów, rysowanie samodzielnie portretów, uzupełnianie brakujących elementów „pod dyktando” • wzbogacanie swoich doświadczeń w trakcie zabaw i czynności codziennych w zakresie wyprowadzania kierunków w odniesieniu do osi ciała drugiej osoby (w lewo, w prawo, w górę, w dół, do przodu, do tyłu, w tył) • wykonywanie czynności podczas zabaw, sytuacji życiowych zgodnie z wskazaniem lub zamierzonym celem ruchowym, gdzie punktem wyznaczenia kierunków jest osi ciała drugiej osoby (np. półóż przed Anią, stań z lewej strony Jacka), porozumiewanie się z kolegami podczas zabawy w „szukanie skarbu” (idź do przodu, teraz w lewo itp.) • porównywanie z własnym punktem widzenia tego, co widzi osoba stojąca do nas tyłem, jak i stojąca przodem • doświadczenie i eksperymentowanie w trakcie zabaw i czynności codziennych zmienności punktu widzenia własnego i innych w zależności od naszego położenia w przestrzeni • zabawy wg „Klucza do uczenia się” G. Dolya związane z dostrzeganiem trójwymiarowości świata (oglądanie różnych przedmiotów oraz ich zdjęć z trzech perspektyw – z przodu „perspektywa fotografa”, z góry „perspektywa „lotu ptaka”, z boku „perspektywa „wścibskiego sąsiada”, np. kostki do gry, kubeczka z herbatą) – zagadki związane z wyszukiwaniem określonego obiektu, np. Który to kubek? – mamy trzy nieprzezroczyste żółte kubki z czego dwa są z uszkiem, a w jednym jest kompot (kiedy mamy obraz z wszystkich trzech perspektyw możemy być przekonani, że znaleźliśmy właściwy kubek – z uszkiem i bez napoju) • określanie położenia przedmiotów w stosunku do kolegi stojącego do nas przodem (używanie wyrażen: przed nim, za nim, z jego lewej strony itd.) – zabawy typu „Kto ma rację?” – określanie położenia przedmiotu z punktu widzenia osób stojących naprzeciwko siebie <p><u>Orientacja względem przedmiotów w otoczeniu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • określanie położenia przedmiotów w przestrzeni: pomiędzy, wyżej, niżej, bliżej, dalej • doświadczenie umowności stron takich przedmiotów jak stół, piłka – określanie kierunków od obranego przedmiotu (np. na lewo od biurka) • zabawy ruchowe w terenie typu „pochody” • doświadczenia w określaniu położenia znaków graficznych, przedmiotów (np. klips) na arkuszach, kartkach papieru umieszczonych w pionie (np. przymocowanych do ściany, tablicy) i w poziomie (leżących na stole) – typu w lewym górnym rogu, prawym dolnym rogu: 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa różnice w schemacie własnego ciała i drugiej osoby stojącej przodem • wytycza kierunki od osi ciała drugiej osoby • rozumie, że nasz punkt widzenia i drugiej osoby mogą się różnić • określa położenie przedmiotów w przestrzeni w odniesieniu do ciała drugiej osoby • wytycza kierunki od obranych przedmiotów w przestrzeni zgodnie z przyjętą umową • orientuje się na kartce papieru

	<p>– rozróżnianie, w którym miejscu kartki (strony w książce, obrazka) leżącej/leżącego na stole znajdują się jej/jego środek, góra, dół oraz poszczególne rogi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazywanie, układanie obiektów w określonym miejscu (np. prawy górny róg kartki) • kreślenie umownych znaków we wskazanych miejscach kartki wg instrukcji słownej • określanie położenia obiektów na kartce, obrazku, zdjęciu, planie, schemacie • układanie na kartce wzorów wg wskazanego kierunku: z góry na dół, od lewej do prawej strony • kreślenie prostych wzorów w podanym kierunku: z góry na dół, od lewej do prawej strony • przenoszenie rzeczywistych układów przestrzennych na graficzne układy symboliczne (np. makieta sali, piktogramy ustawień grupowych, projekt swojego pokoju, schemat swojego ciała) • przenoszenie graficznych układów symbolicznych na rzeczywiste układy przestrzenne • doswiadczanie i eksperymentowanie w odczytywaniu relacji przestrzennych obiektów umieszczonych na ilustracji • doswiadczanie skuteczności dojścia do celu podczas dyktand ruchowo-graficznych (przedmiotem, np. guzikiem symbolizującym myszkę, po polach chodniczka/kratek na kartce, w trakcie rysowania na kratkach kartki „pod dyktando”) • podejmowanie prób kreślenia prostych dyktand graficznych • podejmowanie prób programowania drogi do określonego celu w świecie rzeczywistym (np. kostki chodnika) lub graficznym na schemacie/mapie labiryntu pól (np. podpowiedz myszce którą ma iść, żeby dojść do sera) 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje relacje przestrzenne na graficznych formach dwuwymiarowych (ilustracje, zdjęcia, projekty, mini mapy) • wykonuje proste dyktanda ruchowe • podejmuje próby kreślenia prostych dyktand graficznych
<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie umiejętności dostrzegania, odtwarzania i kontynuowania rytmu oraz przekładania jednej reprezentacji na drugą 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzeganie, odtwarzanie i kontynuowanie złożonych ciągów rytmicznych składających się z sekwencji przedmiotów, dźwięków, gestów, czynności • dostrzeganie rytmu w układzie graficznym bądź symbolicznym i kontynuowanie go • tworzenie własnych regularności z różnych elementów, w tym graficznych (rytmy bardziej złożone niż dzieci młodsze) • tworzenie graficznych motywów rytmicznych w formie szlaczków ozdobnych o charakterze użytkowym (np. ozdoby pasek, serwetka, element garderoby) z wykorzystaniem znanych technik plastycznych (rysowanie, malowanie, stemplowanie, wyklejanie, kalkowanie, lepienie itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • kontynuuje złożone układy rytmiczne • tworzy własne regularności

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu myślenia przyczynowo-skutkowego wdrażanie do wykorzystywania zdobytych wiadomości i umiejętności w podejmowanych działaniach 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> przekładanie tworzonych regularności z jednej reprezentacji na drugą, w tym z uwzględnieniem reprezentacji graficznej (np. zapisywanie za pomocą kodu graficznego usłyszanego rytmu) udział w zabawach związanych z odczytywaniem zapisanego rytmu (proponowanie do zapisanego ciągu graficznego, np. II**II**II** regularności słownej, np. ti, ti, ta, ti, ta, ti, ta, ti, ta, ti, ta, ta) udział w zabawach umożliwiających dostrzeżenie stałego następstwa czasu w aspekcie dni tygodnia, miesięcy w roku, oglądanie różnych kalendarzy dostępnych dziecku – dostrzeżanie podobieństw tworzenie kołowych kalendarzy uwzględniających regularności stałych następstw czasowych – pory roku, dni tygodnia, miesiące w roku itp., kontynuowanie regularności w układzie cyklicznym udział w zabawach i sytuacjach życiowych umożliwiających dostrzeżenie znaczenia pojęć dotyczących następstwa czasu: <i>przedtem, teraz, potem</i> tworzenie książeczek/składanek papierowych w postaci harmonijki (wklejanie, bądź rysowanie w książeczkach „szczególnych” czynności/zdarzeń, które wystąpiły w danym dniu; oglądanie/czytanie książeczek z używaniem w mowie określeń następstwa czasu: <i>wczoraj... dzisiaj... jutro...; pojutrze...</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> przekłada regularności z jednej reprezentacji na drugą posługuje się nazwami dni tygodnia i miesiąca rozumie cykliczność następstw czasowych (dzień, noc, tydzień, miesiąc, pory roku) posługuje się pojęciami dotyczącymi następstwa czasu np. <i>przedtem, teraz, potem, wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem</i>
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających rozwijaniu myślenia przyczynowo-skutkowego wdrażanie do wykorzystywania zdobytych wiadomości i umiejętności w podejmowanych działaniach 	<ul style="list-style-type: none"> ustalanie przyczyn określonych zdarzeń na podstawie obserwowanych skutków w zabawach, życiu codziennym, na ilustracjach itp. (np. kwiaty zwiędły – dlaczego?; chłoptec jest chory – dlaczego?) – dyskutowanie o tym, co zrobić, aby poprawić określoną sytuację (w tym na temat konfliktów i naprawiania szkód w kontaktach społecznych) – dostrzeganie różnic pomiędzy światem fikcji a realną rzeczywistością udział w zabawach parateatralnych i z elementami dramy – przedstawianie scenek z życia codziennego z przykładami rozwiązań służących poprawieniu określonych sytuacji doświadczenie obserwowania zmian w zabawach badawczych i drobnych eksperymentach (poznawanie na miarę swoich możliwości właściwości fizycznych ciał, np. rozpuszczanie ciał w wodzie; podstawowych zjawisk fizycznych, np. parowanie wody; załamanie światła, cień; prostych rozwiązań technicznych wykorzystywanych w zabawkach i życiu codziennym, np. waga, równia pochyła) dyskutowanie po przeprowadzonych obserwacjach, czy doświadczeniach o związkach przyczynowo-skutkowych określonych zdarzeń: – ocenianie odwracalności, bądź nieodwracalności obserwowanych zmian 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny określonych zdarzeń wyjaśnia odwracalność sytuacji w świecie fikcyjnym przewiduje skutki określonych zdarzeń

	<p>– wyjaśnianie po określonych skutkach, co było przyczyną zdarzeń: „stało się tak ponieważ...”</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiadanie historii obrazkowych składających się z 4 i więcej elementów ze wskazaniem związków przyczynowo-skutkowych przedstawionych sytuacji • planowanie działań gwarantujących osiągnięcie założonego celu w życiu codziennym (np. podczas zabaw tematycznych, zadań indywidualnych i zespołowych, projektów edukacyjnych) • udział w grupowych projektach edukacyjnych wymienionych w innych zakresach treści (np. w zakresie „Kształcenie postaw prozdrowotnych” projekt, np. „Dlaczego mniej soli?”) – formułowanie pytań, stawianie hipotez, łączenie przyczyny ze skutkiem, przewidywanie następstw (kojarzenie informacji ze sobą w ciągi logiczne) 	<ul style="list-style-type: none"> • ustala kolejność czynności gwarantującą osiągnięcie założonego celu • łączy przyczynę ze skutkiem
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie umiejętności dostrzegania cech obiektów i ich klasyfikowania • doskonalenie operacji umysłowych niezbędnych przy konstruowaniu pojęć (analiza, synteza, porównywanie, abstrahowanie, uogólnianie) 	<ul style="list-style-type: none"> • porządkowanie obiektów w trakcie zabaw i sytuacji życiowych wg przyjętego kryterium (kolor, wielkość, kształt, przeznaczenie), np. w trakcie pełnionych dyżurów przy przygotowywaniu naczyń, przyborów, materiałów do zajęć • określanie wg jakiej cechy ktoś sklasyfikował obiekty (np. piłki poukładano kolorami, figury uporządkowano wg kształtu) • definiowanie zgrupowanych obiektów ze względu na ich cechę klasyfikacyjną – „To są...” • używanie symboli kodujących cechy obiektów (np. dotyczących koloru, kształtu, wielkości obiektów, np. duża strzałka oznacza obiekty duże, mała strzałka obiekty małe), segregowanie obiektów zgodnie z przyjętym kodem/kodowanie zgrupowanych obiektów • segregowanie tych samych obiektów na wiele sposobów, za każdym razem wg innej cechy • rozszerzanie doświadczeń w klasyfikowaniu (karty logiczne, obiekty graficzne, werbalne) • tworzenie ciągów obiektów na zasadzie ostatni pasuje do następnego (domino logiczne) • dostrzeganie podobieństw, określanie cech wspólnych obiektów różnych grup (np. w czym są podobne pies i krowa) i różnych obiektów tej samej grupy (w czym są podobne dwa różne psy) • tworzenie listy atrybutów opisujących istotę danej grupy obiektów (np. psy i ich cechy jako psa – mają 4 łapy, merdają ogonem i szczekają) oraz to co jest specyficzne dla danego obiektu (np. konkretny pies Ani – ma na imię Reks, jest maltańczykiem, nosi czerwoną obrozę) • wyszukiwanie definiowanych obiektów – zabawy typu: „Jaki przedmiot Kuba ma – kto odgadnie ty czy ja?” (Kuba podaje cechy przedmiotu – grupa próbuje odgadnąć o czym mowa – sprawdzamy poprawność 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje obiekty wg określonego kryterium (wielkość, kolor, kształt, przeznaczenie) • określa kryterium klasyfikacji uporządkowanych obiektów • definiuje posegregowane obiekty ze względu na ich cechę klasyfikacyjną • określa cechy wspólne znanych obiektów • określa przedmiot na podstawie jego wyodrębnionych cech

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności poprawnego liczenia w zakresie własnych możliwości • kształtowanie pojęcia liczby naturalnej • ustalanie wyniku dodawania i odejmowania w konkretnym działaniu 	<p>odpowiedzi), „Tak czy nie?” (zadawanie pytań zamkniętych dotyczących obiektu np. „Czy to jest coś do jedzenia?, Czy to jest duże?” – wnioskowanie po definicji jaki to obiekt)</p> <ul style="list-style-type: none"> • gromadzenie obiektów odpowiadających danej definicji (np. poszukiwanie mieszkańców domu – „Dom, w którym mieszka małe, twarde i czerwone” – tj. klocek, kredka, farba, jabłko itp., tworzenie książeczki o „Żółtym, ciepłym i małym”) • tworzenie kolekcji wg własnego kryterium z uzasadnieniem, np. zabawa w „Chińską encyklopedię” • udział w grupowych projektach edukacyjnych wymienionych w innych zakresach treści (np. w zakresie „Kształcenie postaw prozdrowotnych” projekt Smacznie i zdrowo) – klasyfikowanie i formułowanie uogólnień 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy kolekcje obiektów nadając im znaczenie
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności poprawnego liczenia w zakresie własnych możliwości • kształtowanie pojęcia liczby naturalnej • ustalanie wyniku dodawania i odejmowania w konkretnym działaniu 	<ul style="list-style-type: none"> • przeliczanie różnych obiektów samodzielnie i z pomocą dorosłego – zwiększanie zakresu liczenia, wstuchiwanie się w rytm liczenia podczas kontynuacji liczenia przez dorosłego, dostrzeganie regularności w seriach liczebników; liczenie na zmianę z dorosłym • odróżnianie błędnego liczenia od poprawnego (np. podczas zabawy w uczenie maskotki „sztuki” liczenia) • formułowanie reguł poprawnego liczenia (liczymy obiekt, wskazując go tylko jeden raz, nie omijamy żadnego z obiektów) • numerowanie schodów, obiektów ustawionych w szeregu, rzędem (wagoniki, miejsca w kinie, piętra w wieżowcu, strony książeczki), określanie miejsca obiektu w ponumerowanej serii tj. wagonik – pierwszy, drugi, czy położenia przedmiotu na danym obiekcie, np. na pierwszym piętrze, na drugiej stronie • dostrzeganie i analizowanie obiektów (co jest przed, co obok danego obiektu) w seriach numerowanych, w życiu codziennym (np. strony książki, numery miejsc w teatrze, dni miesiąca w kalendarzu, odcinki na linijsce itp.): <ul style="list-style-type: none"> – liczenie z wskazywaniem obiektów ponumerowanych – kontynuowanie liczenia z różnych miejsc – doświadczenie zmian w numerowaniu obiektów przy zmianie kierunku liczenia • ćwiczenia sprawności techniki liczenia – podejmowanie prób liczenia na różne sposoby co dwa, co pięć, wspak • przeliczanie obiektów w różnych kierunkach ustalanie ile jest obiektów po przeliczeniu (kojarzenie ostatniego liczebnika z liczebnością obiektów), wnioskowanie o niezmienności wyniku 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie przelicza obiekty w dostępnym sobie zakresie • odróżnianie błędnego liczenie od poprawnego • rozumie reguły poprawnego liczenia • numeruje obiekty ustawione rzędem • podejmuje próby postępowania się liczebnikami porządkowymi • analizuje położenie obiektów w seriach ponumerowanych

<ul style="list-style-type: none"> • doświadczanie przeliczania elementów zbioru, w którym dokonywane są zmiany położenia obiektów (zsuwanie, rozsypywanie, nakładanie obiektów na siebie) – dostrzeganie, że liczebność zbioru nie zależy od układu i wielkości elementów (pięć małych kółek, i pięć misiów to tyle samo chociaż misie zajmują więcej miejsca podobnie jak pięć kółek w szeregu i pięć jeden na drugim) • ćwiczenia w określaniu liczebności obiektów bez liczenia (np. na kostce, dominie, palcach) i na odwrót (pokazywanie bez liczenia na kostkach, palcach określonej znanej sobie liczebności) • rozszerzanie doświadczeń w przeliczaniu obiektów, które nie są widoczne – liczenie na zbiorach zastępczych (palcach, patyczkach) • porównywanie liczebność dwóch zbiorów, ze stosowaniem wyrażen: po tyle samo, więcej, mniej używając jednej z metod: szacowanie, porządkowanie elementów w pary, przeliczanie • tworzenie zbiorów o takiej samej liczbie elementów za pomocą rozdzielania/rozkładania obiektów po jednym, po dwa • odliczanie i doliczanie określonej liczby elementów w praktycznym działaniu – wykonywanie czynności związanych z dążeniem do równości dwóch zbiorów (rozstrzygnięcie: ile należy dodać, aby było po równo, ile należy odjąć, aby było po równo, dokładanie, sprawdzanie, czy jest po tyle samo) • wnioskowanie, że dwa zbiory są nadal równoliczne, jeśli nie dodano lub odejmo w żadnym z nich żadnego elementu • rozszerzanie doświadczeń w ustalaniu wyniku dodawania i odejmowania w sytuacjach życiowych w dostępnym sobie zakresie • tworzenie własnych liczydeł z koralików nawlekanych na sznurki – grupowanie koralików przeliczanie po 10 • kodowanie liczebności zbioru za pomocą znaków graficznych (kreski, kropki) • poznanie cyfr od 0 do 9 i tworzenie z nich liczb od 0 do 10 – eksperymentowanie z tworzeniem kolejnych liczb większych od 10 • oznaczanie liczebności zbioru zapisem przy użyciu kartoników z liczbami jedno i dwucyfrowymi • rozkładanie liczby na składniki w sytuacjach zabawowych (np. budujemy domki dla 7 pszczołek z kart stanowiących układy oczek z kostki – doświadczenie przeliczania – taki domek można zbudować na wiele sposobów mieć karty z następującymi ilościami oczek 5 i 2; 3 i 4 oraz 6 i 1) • zabawy tematyczne „W sklepie” – wymiana w sytuacji kupna i sprzedaży żetonów na towar wg ustalonego cennika (jeden za jeden, jeden za dwa, dwa za jeden) 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczają w zabawach i sytuacjach życiowych stałości ilości liczonego elementów, jeśli w zbiorze nie dodano lub odejmo żadnego z nich • sprawnie liczy na palcach jako zbiorze zastępczym • sprawdza równoliczność zbiorów wybraną metodą (porządkowanie w pary, przeliczanie) • ustala wynik dodawania i odejmowania w sytuacjach użytkowych na miarę swoich umiejętności • rozpoznaje cyfry 0–9 • tworzy liczby jedno i dwucyfrowe • określa liczebność zbioru obiektów przy użyciu zapisu jedno lub dwucyfrowego • stosuje zasadę wymiany w sytuacji kupna/sprzedaży
---	---

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie pojęcia stałości długości 	<ul style="list-style-type: none"> poznawanie modeli monet i banknotów o niskich nominałach, porządkowanie ich oraz celowe stosowanie w zabawach tematycznych w sytuacjach kupna i sprzedaży eksperymentowanie podczas porównywania długości dwóch, trzech obiektów – szacowanie, przewidywanie, określanie: <i>taki sam, długi, dłuższy, krótki, krótszy</i> mierzenie długości przedmiotów; odległości w sytuacjach codziennych: krokami, stopa za stopą, paskiem papieru, sznurkiem, klokiem itp. odmierzanie jednakowych długości wg wzoru (np. paski łańcuszka na choinkę), czy pozornymi narzędziami pomiaru np. linijką, miarą krawiecką dostrzeganie niezmiennej długości przedmiotów, jeśli nikt nie odciął części żadnego z nich (stałość długości) podczas wykonywania ćwiczeń z wykorzystaniem par sznurówek, pasków papieru, drucików – przekształcanie jednego z nich, szacowanie długości obu, odkształcanie, porównywanie długości obu, powtarzanie zabawy w różnych wersjach dostrzeganie różnic w wysokości przedmiotów; używanie określeń: <i>niski, niższy, wysoki, wyższy</i> układanie obiektów w serie rosnące, malejące wg jednej cechy (np. długość, szerokość, wielkość) – ustawianie w szeregu, budowanie wież z klocków w serii o 1 więcej: <ul style="list-style-type: none"> określanie, który element jest pierwszy i ostatni w serii określanie wg jakiej cechy ułożono serię układanie tych samych obiektów w różne serie (np. najpierw układa kredki od najkrótszej do najdłuższej, następnie te same kredki układanie od najjaśniejszej do najciemniejszej – wypowiedzianie się na temat zaistniałych zmian) 	<ul style="list-style-type: none"> celowo stosuje modele monet i banknotów o niskich nominałach w sytuacjach kupna i sprzedaży podczas zabaw tematycznych porównuje i szacuje długość trzech obiektów dokonyuje pomiaru długości przedmiotów, odległości wykorzystując kroki, stopy itp. odmierza jednakowe długości wg wzoru doświadcza niezmiennej długości przedmiotów jeśli nikt nie odciął części żadnego z nich używa określeń: <i>niski, niższy, wysoki, wyższy</i> układa obiekty w serie rosnące, malejące wg jednej cechy
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających nabywaniu doświadczeń w wazeniu 	<ul style="list-style-type: none"> obserwowanie w trakcie zabaw i życia codziennego zasady działania różnych wag (w tym zabawkowych i realnych podczas wycieczki do sklepu) formułowanie reguł prawidłowego wazenia (sprawdzamy czy ramiona wagi leżą równo, kiedy waga jest pusta, wkładamy przedmiot do jednej szalki – ramię wagi się przechyliło, do drugiej szalki wkładamy odważniki, dokładamy odważniki lub ujmujemy tak, aby ramiona wagi ponownie były równo, określamy ile wazy przedmiot) konstruowanie wag z dostępnych materiałów (np. wieszak, sznurek, 2 torby foliowe, odważniki – klocki) – wazenie różnych przedmiotów z otoczenia, ustalanie to jest cięższe, a to – lżejsze 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie zasadę działania wagi formuluje reguły prawidłowego wazenia porównuje ciężar dwóch przedmiotów za pomocą samodzielnie skonstruowanej wagi

	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie (podczas zabaw związanych z ważeniem przedmiotów z różnego tworzywa) sytuacji sprzyjających nabywaniu przekonania, że ciężar przedmiotu nie zawsze zależy od jego wielkości (np. większy klocek plastikowy może ważyć mniej niż mniejszy drewniany lub jeszcze mniejsza kulka metalowa) 	<ul style="list-style-type: none"> wie, że ciężar przedmiotu nie zależy od jego wielkości
<ul style="list-style-type: none"> organizowanie sytuacji sprzyjających nabywaniu przekonania, o stałości ilości płynu jeśli nikt nie dolał lub nie odlał jego części 	<ul style="list-style-type: none"> doświadczanie i eksperymentowanie z pojemnością wody – obserwowanie zmian podczas przelewania i nalewania do różnych pojemników, zanurzania obiektów w wodzie: <ul style="list-style-type: none"> doświadczanie wlewania wody z dowolnego naczynia do przezroczystego pojemnika (np. butelka plastikowa) za pomocą mniejszego naczynia (miaraki) z zaznaczeniem po każdym „wlewie” poziomu wody w butelce i określeniem ile miarek wody zostało wlanych – wykonywanie czynności odwrotnej podczas odlewania wody doświadczanie jak zachowuje się woda w butelce w zależności od położenia butelki (w poziomie, pionie, skosie) w stosunku do zaznaczonego poziomu na wstępie zabawy – wnioskowanie o stanie pojemności wody na każdym etapie zabawy (sprawdzanie stałości ilości wody) eksperymentowanie z przelewaniem wody o „zmierzonej pojemności” do naczyn o różnym kształcie i pojemności – wnioskowanie o stanie pojemności wody po wykonanych zabawach (sprawdzanie stałości ilości wody) zanurzanie przedmiotów w wodzie – obserwowanie zmian w zaznaczonej pojemności wody w naczyniu 	<ul style="list-style-type: none"> doświadcza niezmiennej pojemności płynu jeśli nikt nie dolał lub nie odlał jego części
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie intuicji geometrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> intuicyjne doświadczanie kształtów poznanych figur geometrycznych na zróżnicowanym materiale (np. oglądanie, wyczuwanie palcami figury różnej wielkości, koloru) wypowiedzanie się na temat swoich doświadczeń, dyskutowanie i wymiana spostrzeżeń w grupie odtworzenie poznanych kształtów figur (np. rysowanie w powietrzu, układanie z patyczków kreatywnych, z walczków plasteliny, na geoplanie) segregowanie figur papierowych, mozaiki geometrycznej wg poznanych kształtów dostrzeganie na ściankach klocek kształtów w poznanych figur płaskich dostrzeganie w otoczeniu przedmiotów w kształcie poznanych figur przestrzennych oraz kształcie zbliżonym do poznanych figur płaskich składanie figur geometrycznych płaskich wyciętych z kartki papieru dostrzeganie „zawierania” się figur w sobie (obserwacje podczas prób wycinania poszczególnych figur z kolorowego papieru, podczas zachowywania zasady oszczędności wykorzystania materiału) tj. w kwadracie wymusza zasady oszczędności wykorzystania materiału) tj. w kwadracie mieszczą się dwa trójkąty itp.; składanie pociętych figur geometrycznych w całość, zabawy z wykorzystaniem tangramów, zabawy z lusterkiem typu „Wyczaruj inną figurę” (tworzenie, np. z trójkąta kwadratu – wykorzystanie efektu symetrii) 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia poznane figury geometryczne płaskie i przestrzenne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt, kula)

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do zastosowania umiejętności matematycznych w grach dydaktycznych wdrażanie do stosowania umownych reguł postępowania kształtowanie zdolności do wysiłku intelektualnego w sytuacjach trudnych 	<ul style="list-style-type: none"> tworzenie form użytkowych z wykorzystaniem geometrycznych szeregów ozdobnych (układanie, stemplowanie, kalkowanie, rysowanie) udział w grach dydaktycznych, z możliwością doskonalenia zdobytych wcześniej umiejętności matematycznych, przestrzeganie stosowanych w poznanych grach reguł tworzenie nowych reguł do poznanych gier wspólnie z zespołem grającym i konsekwentne ich przestrzeganie podjęcie prób tworzenia własnych gier – opowiadań z wątkiem matematycznym kontynuowanie gry pomimo przejściowych trudności, braku szczęścia w rzutach kostką stosowanie zasady zdrowej rywalizacji (okazywanie radości z własnej wygranej, przyjmowanie porażki, akceptowanie wygranej kolegi, okazywanie radości z sukcesów innych) podjęcie kolejnych działań nie zniechęcając się pomimo przegranej 	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystuje zdobyte umiejętności matematyczne w grach przestrzega ustalonych reguł w poznanych grach podjęcie próby tworzenia własnych gier matematycznych respektuje zasady zdrowej rywalizacji podjęcie kolejnych działań nie zniechęcając się pomimo przegranej

Obszar VIII: Jestem odbiorcą i twórcą sztuki

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> doskonalenie wrażliwości słuchowej rozwijanie słuchu muzycznego 	<p style="text-align: center;">A. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM MUZYKI</p> <ul style="list-style-type: none"> sluchanie kilkunastu piosenek z repertuaru dziecięcego oraz prostych piosenek ludowych o zrozumiałej treści (śpiewanych przez nauczyciela, odtwarzanych w wersji audio) aktywne sluchanie utworów wokalnych (pieśni) i instrumentalnych doświadczenia percepcji dziecka (uczestniczenie w koncertach i audycjach muzycznych) – wykorzystanie metody Aktywnego Sluchania Muzyki wg B. Straussa: <ul style="list-style-type: none"> – wypowiedzianie się w sposób werbalny i niewerbalny na temat słyszanego utworu (mówienie o swoich odczuciach, tworzenie opowiadań do muzyki, ilustracji, improwizacji ruchowych itp.) – zapoznanie z barwą dźwięków instrumentalnych (prosta budowa i zasady działania), rozpoznawanie brzmienia pianina, fortepianu, skrzypiec, fletu prostego, dzwonków, instrumentów niemelodycznych – rozróżnianie dźwięków wysokich i niskich, średnich, określanie zmian w natężeniu dźwięku – sluchanie utworów wokalnych, zapoznanie z dwoma rodzajami głosu ludzkiego męskim i żeńskim (rozpoznawanie w śpiewie indywidualnym i chóralnym) 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie słucha kilkunastu piosenek w skupieniu słucha utworów muzycznych wypowiada się w sposób werbalny i niewerbalny na temat słyszanego utworu rozdziela dźwięki pochodzące z otoczenia dostępne jego percepcji

<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie wrażliwości muzycznej • doskonalenie umiejętności śpiewania 	<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie różnych form koncertów (przyzwyczajanie do kulturalnego zachowywania się w trakcie słuchania muzyki) • zagadki słuchowe: <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie znanych dźwięków w tym odtworzonych z nagrań z rozszerzeniem zakresu spostrzeżeń słuchowych o nieznaną źródła (interpretowanie nieznanymi dźwięków – porównywanie spostrzeżeń z rzeczywistością) – rozpoznawanie znanych utworów po wysłuchaniu ich fragmentu – rozpoznawanie znanych piosenek, pieśni na podstawie melodii nuconej lub granej na instrumencie – rozpoznawanie znanych piosenek na podstawie rytmu wyklaskanego lub zagrzanego na bębnie – odtwarzanie bardziej złożonych sekwencji usłyszanych dźwięków – bez możliwości obserwacji źródła dźwięku (uwzględnianie ilości, charakteru, rodzaju, kolejności usłyszanych dźwięków – ćwiczenie pamięci słuchowej, np. dwa uderzenia w bębenek, jedno tupnięcie) – określanie odległości źródła dźwięków (bliżej, dalej), np. dziecko odwrócone plecami do źródła dźwięku wskazuje, czy ktoś gra na 1, czy kilku trójkątach – rozróżnianie dźwięków poznanych instrumentów melodycznych i niemelodycznych (granych „na żywo” i odtwarzanych w wersji audio) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje znaną piosenkę na podstawie melodii nuconej lub granej na instrumencie • rozwiązuje zagadki słuchowe
<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie poczucia metrycznego • rozbudzanie zainteresowań grą na instrumentach 	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowy na temat zasad higieny głosu podczas śpiewania (śpiew z umiarkowaną siłą głosu w przewietrzonym pomieszczeniu, unikanie śpiewu przy: wietrznej i mroźnej pogodzie, intensywnym ruchu, długotrwałej jednakowej postawie ciała, objawach chrypki) • powtarzanie za nauczycielem rytmizowanych fragmentów tekstów z zachowaniem podanego rytmu, tempa oraz właściwej intonacji • śpiewanie kilkuzwrotkowych piosenek z repertuaru dziecięcego oraz prostych piosenek ludowych zbiorowo i indywidualnie (skala c¹-c²) • wykonywanie ćwiczeń ortofonicznych i emisyjnych opartych na tekście i melodii piosenek • wykonywanie ćwiczeń sprzyjających rozwijaniu pamięci muzycznej (np. kończenie fragmentu piosenki, tekstu zaśpiewanego przez nauczyciela, śpiewanie w „myśli” znanej piosenki/przerwa na znak nauczyciela/kontynuowanie śpiewu) 	<ul style="list-style-type: none"> • zna zasady higieny głosu podczas śpiewania • odtwarza rytmizowane teksty • śpiewa zbiorowo i indywidualnie znane piosenki
<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie poczucia metrycznego • rozbudzanie zainteresowań grą na instrumentach 	<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie gry na poznanych instrumentach (grzechotce, kolatce, tamburynie, bębnie, drewniakach), podejmowanie prób gry na talerzach, trójkątach, dzwonkach) ze zwracaniem uwagi na sposób trzymania instrumentu oraz technikę wydobycia dźwięków: 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie wydobywa dźwięki z dostępnych źródeł zgodnie z przyjętą umową

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> kształcenie poczucia rytmu doskonalenie pamięci muzyczno-ruchowej rozwijanie umiejętności wyrażania muzyki ruchem 	<ul style="list-style-type: none"> wykonywanie rytmów piosenek i prostych tematów rytmicznych na instrumentach niemelodycznych wykonywanie prostych fragmentów melodii na dzwonkach akompaniowanie do poznanych utworów muzycznych grupowo, w zespołach, indywidualnie, w tym w formie orkiestry perkusyjnej (wykorzystanie zasad metodyki ASM wg B. Strauss) wykorzystywanie naturalnych efektów perkusyjnych jako akompaniamentu (materiał przyrodniczy, nieużytki, własne ciało) uczestniczenie w tworzeniu i odczytywaniu prostej partytury muzycznej wykonywanej w oparciu o zasady metodyki ASM wg B. Strauss uczestniczenie w zabawach ruchowych ze śpiewem: <ul style="list-style-type: none"> ilustracyjnych (przy śpiewie nauczyciela ilustruje treść piosenki z wykorzystaniem odpowiednio dostosowanych elementów ruchu) inscenizowanych opartych na treści piosenki (z podziałem na role) rytmicznych (odtworzenie przebiegu rytmicznego śpiewanej w tle piosenki) tanecznych uczestniczenie w zabawach i ćwiczeniach ruchowych przy akompaniamentie instrumentów melodycznych i niemelodycznych: <ul style="list-style-type: none"> opowieściach ruchowych z użyciem różnych rekwizytów zabawach z zakresu techniki ruchu (np. ćwiczeń inhibicyjno-incytacyjnych, porządkowych, kształtujących orientację w przestrzeni) ćwiczeniach z elementami liczenia zabawach uwrażliwiających na elementy muzyki (tempo, dynamikę, rytm, wysokość dźwięków, metrum, akcent metryczny) zabawach relaksacyjnych przy muzyce podjęmowanie działań związanych z prezentacją na forum prostych układów tanecznych: <ul style="list-style-type: none"> poprawne wykonywanie podstawowych kroków tanecznych takich jak: cwał boczny, przystup, naprzemiennie wysuwanie stóp, krok dosuwany odtworzenie prostych układów tanecznych, np. taniec ludowy „Trojak” dostrzeganie piękna gestu i ruchu artystów tanecznych i baletowych podjęmowanie działań związanych z doskonaleniem estetyki ruchów podczas wykonywania elementów tanecznych taniec w parze i indywidualnie w czasie okolicznościowych przedstawień i inscenizacji 	<ul style="list-style-type: none"> gra indywidualnie i zbiorowo na znanych instrumentach zgodnie z przyjętymi zasadami rozumie zasadę zapisu partytury graficznej wchodzi w rolę podczas zabaw inscenizowanych ze śpiewem odtworza fragmenty przebiegu rytmicznego śpiewanej piosenki wyraża muzykę ruchem na miarę swoich możliwości reaguje ruchem na zmiany w muzyce (tempo, dynamikę, rytm, wysokość dźwięków, metrum, akcent metryczny) prawidłowo wykonuje poznane układy taneczne zwraca uwagę na estetykę ruchu tanecznego prezentuje na forum proste układy taneczne
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie twórczej aktywności muzycznej 	<ul style="list-style-type: none"> tworzenie krótkich rytmicznych tekstów wg własnych pomysłów tworzenie krótkich śpiewanek/piosenek wg własnego pomysłu melodycznego 	<ul style="list-style-type: none"> wyraża swoje rozumienie otaczającego świata za pomocą impresji muzycznych wykonuje proste improwizacje rytmiczne, melodyczne i ruchowe

<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie sytuacji sprzyjających posługiwaniu się różnorodnymi technikami plastycznymi • motywowanie do wypowiedziania się w technikach plastycznych przy użyciu elementarnych środków wyrazu takich jak kształt i barwa • wdrażanie do samodzielnego tworzenia prostych kompozycji i form konstrukcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • śpiewanie improwizacji na podany temat, zaproponowany przez nauczyciela • wygrywanie prostych melodyjek wg własnego pomysłu • wyrażanie swobodnym ruchem nastroju i charakteru słuchanej muzyki 	<ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi na temat oglądanych dzieł sztuki • rozróżnia dziedziny sztuki takie jak: malarstwo, rzeźba, architektura
B. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE ŚWIATEM SZTUK PLASTYCZNYCH		
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie poczucia estetyki i wrażliwości na piękno sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • poznawanie różnych dziedzin sztuki (malarstwo, rzeźba, architektura) poprzez percepcję bezpośrednią i pośrednią (wystawy, plenery, zwiedzanie zabytków, projekcje filmów przedstawiających dzieła sztuki, oglądanie zdjęć), kontakty ze sztuką ludową swojego i innych regionów • rozmowy na temat doświadczeń i przeżyć związanych z oglądaniem dostępnych dzieł sztuki (dostrzeganie wartości estetycznych i historycznych dzieł znanych twórców, określanie nastroju dzieła, nazywanie barw, tematyki) • dostrzeganie różnic architektonicznych, w tym dotyczących architektury ogrodów i wnętrz w poznanych środowiskach (dom, kamienica, osiedla mieszkaniowe, zamek, ogród, park) • rozróżnianie dziedzin sztuki takich jak: malarstwo, rzeźba, architektura (w tym architektura zieleni i wnętrz) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyraża swoje rozumienie otaczającego świata za pomocą impresji plastycznych • sprawnie posługuje się znanymi technikami plastycznymi
<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie bycia twórcą w zakresie różnych dziedzin sztuki na miarę swoich możliwości i zainteresowań – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego: <ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie swojego rozumienia świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu poprzez impresje plastyczne przy wykorzystaniu znanych technik – posługiwania się różnymi technikami plastycznymi dostosowanymi do możliwości dziecka: <ul style="list-style-type: none"> • rysowanie węglem, mazakiem, kredką ołówkową, ołówkiem różnokolorową kredą, kredką świecową • malowanie pędzlem (z wykorzystaniem tuszu, farb akwarelowych, tempery oraz farb do malowania na szkle) • malowanie na różnicowanych pod względem kształtu, formatu i faktury podkładach (papier, szkło, płótno, drewno, kamienie), przy użyciu różnych narzędzi i przyborów (np. malowanie gałganiami); malowanie na sztalugach • batik, kleksy, odbijanie kolorowych baniek • modelowanie, lepienie i konstruowanie z różnorodnych mas plastycznych, lepienie dowolnych i celowych form z plasteliny • celowe składanie papieru, wydzieranie określonych form tematycznych – wykorzystanie efektów pracy do kompozycji plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie bycia twórcą w zakresie różnych dziedzin sztuki na miarę swoich możliwości i zainteresowań – rozszerzanie zakresu doświadczeń dziecka 5-letniego: <ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie swojego rozumienia świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu poprzez impresje plastyczne przy wykorzystaniu znanych technik – posługiwania się różnymi technikami plastycznymi dostosowanymi do możliwości dziecka: <ul style="list-style-type: none"> • rysowanie węglem, mazakiem, kredką ołówkową, ołówkiem różnokolorową kredą, kredką świecową • malowanie pędzlem (z wykorzystaniem tuszu, farb akwarelowych, tempery oraz farb do malowania na szkle) • malowanie na różnicowanych pod względem kształtu, formatu i faktury podkładach (papier, szkło, płótno, drewno, kamienie), przy użyciu różnych narzędzi i przyborów (np. malowanie gałganiami); malowanie na sztalugach • batik, kleksy, odbijanie kolorowych baniek • modelowanie, lepienie i konstruowanie z różnorodnych mas plastycznych, lepienie dowolnych i celowych form z plasteliny • celowe składanie papieru, wydzieranie określonych form tematycznych – wykorzystanie efektów pracy do kompozycji plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyraża swoje rozumienie otaczającego świata za pomocą impresji plastycznych • sprawnie posługuje się znanymi technikami plastycznymi

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
	<ul style="list-style-type: none"> • wykonywanie wycinanek płaskich i przestrzennych z różnych materiałów i faktur – elementy papieroplastyki • stemplowanie za pomocą różnorodnych stempli (w tym wykonywanych samodzielnie) – tworzenie kompozycji tematycznych i ornamentów • wykonywanie prac za pomocą prostych technik graficznych dostępnych możliwościom dziecka (np. kalkografia, prosta monotypie, frotaż, grafika komputerowa) • wydrapywanie wzorów na kartce pokrytej świecą i zamalowanej tuszem • tworzenie kompozycji z wykorzystaniem kalkowania i szablonów • projektowanie różnych form architektonicznych przy użyciu dostępnych materiałów konstrukcyjnych i plastycznych w tym przy użyciu „nieużytków” • tworzenie różnych form sztuki użytkowej na miarę potrzeb i własnych zainteresowań • eksperymentowanie z barwą, plamą, linią, kształtem, materiałem, kompozycją w technikach mieszanych (mieszanie barw i rozróżnianie ich stopnia nasycenia, rozdmuchiwanie tuszu, prasowanki, wydzieranki, wycinanki, kolaże, witraże, składanki i kompozycje papierowe płaskie, półprzestrzenne i przestrzenne, modelowanie form przestrzennych z folii aluminiowej, sklejanie kompozycji i prostych form konstrukcyjnych z różnych materiałów) • wykonywanie prac plastyczno-konstrukcyjne o tematyce dowolnej, na określony temat, wg podanego wzoru • współpraca przy wykonywaniu zbiorowych prac plastycznych • dostosowywanie swoich prac do podanych kryteriów oceny • podejmowanie prób oceny pracy własnej i kolegów wg wyznaczonych kryteriów oceny • odzwierciedlanie w twórczości plastycznej swoje odczucia i posiadaną wiedzę o świetle 	<ul style="list-style-type: none"> • eksperymentuje z barwą, plamą, linią, kształtem, materiałem, kompozycją w technikach mieszanych • wykonuje prace plastyczno-konstrukcyjne o tematyce dowolnej, na określony temat, wg podanego wzoru • dostosowuje swoje prace do podanych kryteriów oceny • podejmuje próby oceny pracy własnej i kolegów wg wyznaczonych kryteriów oceny

C. ROZWIJANIE WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ POPRZEC KONTAKT ZE SZTUKĄ TEATRALNĄ I FILMOWĄ		
<ul style="list-style-type: none"> • stwarzanie okazji do uczestniczenia w wydarzeniach o charakterze kulturalnym oraz dzielenia się wrażeniami na ich temat 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadczanie aktywnego uczestnictwa jako widz podczas bezpośredniego odbioru sztuki teatralnej i filmowej • rozszerzanie doświadczeń w zakresie bezpośredniego odbioru sztuki teatralnej i filmowej poprzez udział w spektaklach teatralnych i projekcjach filmowych dla dzieci podczas wyjazdów do teatru i kina • gromadzenie informacji: scenografia, scena, widownia, rekwizyt, spektakl, dyrygent, orkiestra, projektor filmowy • dzieli się w sposób werbalny lub niewerbalny (ekspresja plastyczna, muzyczna, ruchowa) swoimi przeżyciami na temat wysłuchanego koncertu, obejrzanego filmu, przedstawienia • podejmuje rozmowy na temat poznanych bohaterów teatralnych i filmowych 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy jako widz w odbiorze dostępnej mu sztuki teatralnej i filmowej • rozumie pojęcia: <i>scenografia, scena, widownia, rekwizyt, spektakl, dyrygent, orkiestra, projektor filmowy</i>
<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie do wypowiedzania się w małych formach teatralnych posługując się mową, mimiką, gestem i ruchem 	<ul style="list-style-type: none"> • współtworzenie kącika małego aktora, w którym znajdują się środki dydaktyczne inspirowane do organizowania dziecięcej zabawy w grę aktorską (z uwzględnieniem urządzeń służących nagrywaniu krótkich scenek odgrywanych przez dzieci) • wchodzenie w rolę podczas zabaw tematycznych, inscenizowanych, parateatralnych, prowadzenie dialogów; odtwarzanie własnymi słowami treści poznanego utworu literackiego, podejmowanie prób improwizacji słownych w trakcie inscenizacji • posługiwanie się pacynkami, kukielkami podczas teatryków realizowanych w grupie, samodzielne posługiwanie się rekwizytami w inscenizowanych scenkach • recytowanie wierszy (indywidualnie, w grupie) z zachowaniem właściwej intonacji i natężenia głosu • rozwiązywanie i tworzenie zagadek pantomimicznych • aktywne uczestnictwo w przedstawieniach przedszkolnych (pomoc w tworzeniu elementów scenografii i strojów, podejmowanie ról aktorskich) 	<ul style="list-style-type: none"> • recytuje poznane wiersze zespołowo i indywidualnie • podejmuje próby celowego wchodzenia w rolę w trakcie zabaw i przedstawień przedszkolnych • inscenizuje fragmenty literatury dziecięcej za pomocą teatryku cieni, sylwet, pacynek, kukielek • recytuje wiersze (indywidualnie, w grupie) z zachowaniem właściwej intonacji i natężenia głosu • prawidłowo reguluje oddech podczas recytacji • prezentuje swoje umiejętności aktorskie podczas uroczystości przedszkolnych • wyraża swoje rozumienie otaczającego świata za pomocą impresji teatralnych

Obszar IX: Odczuwam więź ze środowiskiem, w którym żyję

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
A. BUDOWANIE WIĘZI ZE ŚRODOWISKIEM SPOŁECZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> • wznacnianie więzi emocjonalnej z rodziną • wdrażanie do przestrzegania zasad zgodnego współżycia rodzinnego • budzenie zainteresowań tradycjami rodzinnymi 	<p>Doświadczenia wspólnie z bliskimi proste drzewa genealogicznego (rozmowy na temat członków bliskiej i dalszej rodziny – określanie stopnia pokrewieństwa występujących w rodzinie osób, np. Dziadek Olek jest tatą mojej mamy) – przedstawianie efektu pracy na forum grupy</p> <ul style="list-style-type: none"> • wypowiadanie się na temat swojej rodziny na forum grupy – dostrzeganie potrzeb, zainteresowań, hobby członków rodziny, np. dzielenie się informacjami na temat osiągnięć i umiejętności bliskich, okazywanie radości z sukcesów bliskich • poznawanie potrzeb i oczekiwań osób starszych w rodzinie – podejmowanie działań związanych z pomocą starszym członkom rodziny • przestrzeganie ustalonych reguł współżycia rodzinnego • uczestniczenie w życiu rodziny poprzez dzielenie się radościami i troskami na co dzień – współdziałanie na miarę swoich możliwości w rozwiązywaniu codziennych problemów • podejmowanie regularnych obowiązków domowych na miarę swoich możliwości, np. podlewanie kwiatów, opieka nad zwierzątkiem domowym, sprzątanie swoich ubrań • podejmowanie działań na rzecz pielęgnowania zwyczajów i tradycji rodzinnych • doświadczanie radości w sprawianiu przyjemności bliskim, np. poprzez samodzielne przygotowanie niespodzianek, upominków dla najbliższych 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się w wypowiedziach imionami i nazwiskami osób bliskich • nazywa stopnie pokrewieństwa w swojej rodzinie • wypowiada się na temat swojej rodziny • okazuje pomoc starszym członkom rodziny • przestrzega ustalonych reguł współżycia rodzinnego • aktywnie uczestniczy w życiu rodziny • podejmuje regularne obowiązki domowe na miarę swoich możliwości • podejmuje działania na rzecz pielęgnowania zwyczajów i tradycji rodzinnych • podejmuje działania na rzecz sprawiania przyjemności bliskim
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do grupy przedszkolnej • wdrażanie do przestrzegania zasad i reguł współżycia grupowego 	<p>Doświadczenia w grupie (doświadczenia z zakresu „Budowanie samowiedomości”), pomoc kolegom w nowej sytuacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • doświadczanie poczucia współodpowiedzialności za tworzenie atmosfery grupowej opartej na życzliwości, współpracy i przyjaźni • poznawanie zasad i zwyczajów obowiązujących w najstarszej grupie – wymienione w obszarze „Budowanie samowiedomości” dostrzeganie zmian w swojej roli jako członka grupy/przedszkolaka związanych ze wzrostem swoich możliwości • poznawanie aktualnych zasad i reguł współżycia grupowego, dostrzeganie potrzeby ich przestrzegania • korzystanie ze swoich praw i respektowanie praw innych – aktywne współtworzenie kontraktu grupowego • udział w podtrzymywaniu zwyczajów, tradycji przedszkolnych, zwyczajów i tradycji grupowych – współudział w tworzeniu nowych 	<ul style="list-style-type: none"> • pomaga kolegom w trudnych sytuacjach • podejmuje działania na rzecz tworzenia atmosfery grupowej opartej na życzliwości, współpracy i przyjaźni • respektuje swoje nowe prawa i obowiązki • respektuje zasady i reguły życia grupowego • korzysta ze swoich praw respektując prawa innych • kontynuuje zwyczaje i tradycje grupy, przedszkola

<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> • współdziałanie w zespółowym podejmowaniu określonych zadań w tym działań projektowych • podejmowanie działań na rzecz kolegów oraz grupy/przedszkola – rozszerzanie zakresu • podejmowanie regularnych obowiązków grupowych – pełnienie dyżurów w grupie • nawiązywanie relacji koleżeńskich, przyjacielskich • poznanie adresu zamieszkania kolegów, poszukiwanie kolegów zamieszkałych blisko siebie • kontynuowanie doświadczeń w obserwowaniu zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu (wycieczki i spacer po okolicy, poznanie kolejnych miejsc użyteczności publicznej, zwiędzanie charakterystycznych miejsc, w tym związanych z historią miejscowości, odwiedzanie muzeum), opowiadanie o swoich przeżyciach, dostrzeżonych zmianach w otoczeniu • gromadzenie informacji na temat swojej miejscowości – tworzenie przy współudziale osób dorosłych albumów „Moja miejscowość dawniej i dziś” • poznanie faktów z historii swojej miejscowości (życie mieszkańców dawniej i dziś, legendy, znane postaci historyczne, wydarzenia) • rozwijanie kontaktów z rówieśnikami ze swojego miasta poprzez udział w projektach międzyprzedszkolnych • kontynuowanie udziału w spotkaniach ze znanymi w swojej miejscowości osobami, przedstawicielami lokalnych grup zawodowych – aktywne włączanie się w rozmowy z gośćmi • udział w akcjach i imprezach miejskich dostępnych możliwościom dziecka • udział w działaniach związanych z kultywaniem typowych zwyczajów, obrzędów, tradycji środowiskowych • wykonywanie prostych prac społeczno-użytecznych na rzecz najbliższego środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • współdziała w wykonywaniu działań zespółowych • podejmuje działania na rzecz kolegów, grupy • wywiązuje się z przydzielonych na miarę swoich możliwości obowiązków • nawiązuje relacje koleżeńskie, przyjacielskie • wie, który z kolegów mieszka blisko niego • przestrzega zasad odpowiedniego zachowania się w miejscach użyteczności publicznej • opowiada o przeżyciach ze spaceru, wycieczki po okolicy • zna wybrane fakty z historii swojej miejscowości (życie mieszkańców dawniej i dziś, legendy, znane postaci historyczne, wydarzenia) • nawiązuje kontakty z rówieśnikami ze swojego miasta poprzez udział w projektach międzyprzedszkolnych • wykazuje zainteresowanie pracą ludzi różnych zawodów w swojej miejscowości (orientuje się jakie role pełnią) • uczestniczy w działaniach na rzecz najbliższego środowiska
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności regionalnej • przybliżanie historii i tradycji regionu • motywowanie do posługiwania się językiem regionalnym – kaszubskim 	<ul style="list-style-type: none"> • udział w sytuacjach dających możliwość bezpośredniego i pośredniego poznania swojego regionu (wycieczki do wybranych miejsc) – wymiana doświadczeń na temat miejsc zwiedzonych z rodzicami (zdjęcia, filmy) • wzbogacanie kącika regionalnego – gromadzenie informacji na temat swojego regionu, w tym dotyczących jego historii • odwiedzanie muzeum regionalnego – doświadczenie obserwowania różnic w wyglądzie, zwyczajach, tradycjach swojego regionu na przestrzeni lat • nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami ze swojego regionu poprzez udział w projektach międzyprzedszkolnych o zasięgu regionalnym 	<ul style="list-style-type: none"> • różni charakterystyczne cechy swojego regionu na tle innych • nawiązuje kontakty z rówieśnikami ze swojego regionu poprzez udział w projektach międzyprzedszkolnych

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności do mniejszości narodowej lub etnicznej • przybliżanie występujących we wspólnocie zwyczajów i tradycji związanych z uroczystościami czy świętami • motywowanie do posługiwania się językiem mniejszości narodowej lub etnicznej 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań związanych z kultywowaniem typowych dla własnego regionu zwyczajów, obrzędów, tradycji • rozszerzanie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem regionalnym – kaszubskim – porozumiewanie się nowym językiem w trakcie zabaw i czynności codziennych – dostrzeganie podobieństw i różnic w znaczeniu słów, zwrotów w odniesieniu do języka polskiego: <ul style="list-style-type: none"> – udział w zabawach prowadzonych w języku regionalnym – kaszubskim, powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw – używanie w zabawie i życiu codziennym poznanych słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności – powtarzanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek w języku regionalnym – kaszubskim – rozumienie ich treści, znaczenia poszczególnych zwrotów – słuchanie prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami – rozumienie ich ogólnego sensu – podejmowanie prób komunikowania się z użyciem poznanych słów i zwrotów • gromadzenie informacji na temat historii, kultury, tradycji swojej mniejszości narodowej lub etnicznej (ciekawostki, zdjęcia, ilustracje, filmy itp.) – dzielenie się tymi informacjami z kolegami, doświadczanie radości z szacunku dla swej odmierności • podejmowanie działań związanych z kultywowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji – dzielenie się przeżyciami z kolegami w grupie • rozszerzanie podczas zabaw i sytuacji codziennych kontaktów z językiem mniejszości narodowej lub etnicznej – porozumiewanie się nowym językiem w trakcie zabaw i czynności codziennych – dostrzeganie podobieństw i różnic w znaczeniu słów, zwrotów w odniesieniu do języka polskiego: <ul style="list-style-type: none"> – udział w zabawach prowadzonych w nowym języku powtarzanie słów, zwrotów w trakcie włączania się do zabaw – używanie w zabawie i życiu codziennym poznanych słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności – powtarzanie rymowanek, prostych wierszyków, piosenek w języku mniejszości narodowej lub etnicznej – rozumienie ich treści, znaczenia poszczególnych zwrotów 	<p>Przewidywane osiągnięcia (dziecko)</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania na rzecz kultywowania typowych dla własnego regionu zwyczajów, obrzędów, tradycji • używa słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności • powtarza w języku regionalnym – kaszubskim rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie • rozumie ogólny sens prostych historyjek opowiadanych lub czytanych • podejmuje próby komunikowania się z użyciem poznanych słów i zwrotów • dostrzega podobieństwa w historii, kulturze, tradycjach regionalnych, polskich • podejmuje działania związane z kultywowaniem typowych dla własnej wspólnoty zwyczajów, obrzędów, tradycji • używa słów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności • powtarza w języku mniejszości narodowej lub etnicznej rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie

	<p>– słuchanie prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami – rozumienie ich ogólnego sensu</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie prób komunikowania się z użyciem poznanych słów i zwrotów 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie ogólny sens prostych historyjek opowiadanych lub czytanych, ilustrowanych obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami • podejmuje próby komunikowania się z użyciem poznanych słów i zwrotów
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie poczucia przynależności narodowej • wdrażanie do odnoszenia się z szacunkiem do symboli narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> • gromadzenie szerszych informacji na temat Polski, w tym dotyczących jej historii (np. poprzez literaturę dziecięcą, bajki, np. „Bajka o Smoku Wawelskim”, przysłowia, podania, legendy), poznanie wybranych faktów z historii Polski (ważne postaci, znaczące wydarzenia, w szczególności z odniesieniem do świąt państwowych) • tworzenie przy współudziale dorosłych albumów „Polska dawniej i dziś” • doświadczenie bezpośredniego i pośredniego poznawania piękna i różnorodności naszego kraju (kontynuowanie wycieczek do wybranych miejsc, wymiana doświadczeń związanych ze zwiedzaniem różnych miejsc Polski wspólnie z rodzicami – zdjęcia), dostrzeganie charakterystycznych cech wybranych regionów (krajobraz górski, nadmorski; polskie tradycje regionalne, charakterystyczne obiekty) • kontynuowanie uczestnictwa w działaniach związanych z kultywowaniem wybranych świąt i zwyczajów ogólnopolskich • udział w ogólnopolskich akcjach na rzecz ludzi i środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • zna wybrane fakty z historii Polski • nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski ukryte w podaniach, przysłowia, legendach, bajkach różniąc charakterystyczne miejsca w Polsce • różniąc charakterystyczne miejsca, obiekty w poznanych regionach Polski • wykazuje zainteresowanie aktualnymi wydarzeniami z życia kraju (znaczące akcje społeczne, święta narodowe, szczególne wydarzenia społeczne itp.)
<ul style="list-style-type: none"> • stwarzanie sytuacji sprzyjających budzeniu zainteresowań warunkami życia i zwyczajami ludzi innych państw Europy/świata 	<ul style="list-style-type: none"> • gromadzenie informacji na temat Europy/świata (ciekawostki, mapy, zdjęcia, ilustracje, foldery, filmy sprzyjające poznawaniu charakterystycznych cech Europy/świata), dostrzeganie miejsca Polski na tle Europy (mapa, Unia Europejska) • poznanie wybranych państw europejskich/świata przystępnych ze względu na zainteresowania, poznaną literaturę dziecięcą, odwiedzinny bliskich itp. (flaga, stolica, atrakcje turystyczne, charakterystyczny ubiór, tańce narodowe, ciekawostki) • dostrzeganie podobieństw i różnic w charakterystycznym ubiorze, języku, zwyczajach innych kultur itp. • rozumie potrzebę akceptowania odmienności ludzi innych kultur • udział w zabawach dziecięcych inspirowanych kulturą innych narodowości • poznanie literatury dziecięcej innych narodowości 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zainteresowanie symbolami narodowymi, tradycjami, elementami kultury wybranych państw europejskich/świata • wie, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej • rozumie potrzebę akceptowania odmienności ludzi innych kultur
B. BUDOWANIE POCZUCIA WIĘZI ZE ŚRODOWISKIEM PRZYRODNICZYM		
<ul style="list-style-type: none"> • uświadamianie roli przyrody w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • współudział w tworzeniu kącika przyrody nieożywionej gromadzenie w nim eksponatów przywiezionych z wakacji, wycieczek i spacerów (różne kamienie, sól kamienna, węgiel itp.) – dostrzeganie bogactwa przyrody nieożywionej, poznanie jej roli i znaczenia w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie znaczenie pojęć <i>przyroda ożywiona/nieożywiona</i>

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie poczucia odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze 	<p>Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć</p> <ul style="list-style-type: none"> gromadzenie szerszych informacji na temat świata przyrody, poznanie przyrody w różnych ekosystemach (łąka, las, park, sad) w tym bezpośrednie doświadczanie, gromadzenie informacji dostępnych w literaturze mediach – tworzenie albumów, prostych zielników, realizacja projektów, np. „Łąka”, „Las”, porównywanie poznanych ekosystemów, poznanie roślin i zwierząt chronionych, roślin jadalnych i niejadalnych, roślin użytecznych i szkodliwych, szkodników roślin itp., zasad bezpiecznego kontaktu ze światem fauny i flory doświadczenia w poznananiu roślin występujących w wybranych ekosystemach na przestrzeni różnych pór roku (park, las, sad, łąka) – rozróżnianie poznanych gatunków drzew i ich owoców (las/park: dąb – żołądzie, kasztanowiec – kasztany; sad: jabłoń – jabłka, śliwa – śliwka itp.), podejmowanie prób rozróżniania kształt liści poznanych gatunków drzew, itp. kontynuowanie obserwacji (bezpośrednio lub za pośrednictwem zdjęć, filmów) zmian w przyrodzie na przestrzeni pór roku, w tym towarzyszących im zachowań ludzi związanych z odpowiedzialnością za świat fauny i flory, współdziałal w prostych pracach ogrodniczych aktywny udział w prowadzeniu kącika przyrody z uwzględnieniem pór roku – pielęgnowanie posadzonych i zasianych roślin obserwowanie ich wzrostu (rozróżnianie podstawowych części roślin – korzeń, łodyga, liść, kwiat, owoc) pielęgnowanie roślin doniczkowych podczas pełnienia roli dyżurnego (systematyczne podlewanie kwiatów, wycieranie kurzu z liści, usuwanie obumarłych części) udział w wycieczkach do cieplarni, ogrodu botanicznego – obserwowanie znanych i egzotycznych roślin kontynuowanie doświadczeń w poznananiu zwierząt żyjących w różnych środowiskach – udział w wycieczce do zoo porównywanie warunków życia poznanych zwierząt w różnych środowiskach, w tym zwierząt egzotycznych żyjących w naturalnym środowisku (poprzez oglądanie zdjęć, filmów) opieka nad zwierzętami w kąciku przyrody, posiadanymi w domu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienia znaczenia pojęcia <i>ekosystem</i> wymienia charakterystyczne cechy poznanego ekosystemu rozdziela poznane rośliny i zwierzęta występujące w wybranych ekosystemach (park, las, sad, łąka) <ul style="list-style-type: none"> aktywnie uczestniczy w pielęgnacji roślin rozdziela podstawowe części rośliny <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poznane zwierzęta (wygląd, zwyczaje, potrzeby i warunki życia) podjekuje działania związane z opieką nad zwierzętami rozumie, że każdy powinien dbać o środowisko przyrodnicze rozdziela poznane rośliny i zwierzęta chronione <ul style="list-style-type: none"> przejekuje podstawowych zasad ochrony przyrody
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie postaw społecznych i proekologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> udział w akcjach ochrony roślin przed szkodnikami poznanie w trakcie rozmów i pogadanek: <ul style="list-style-type: none"> roślin chronionych zwierząt pozostających pod ochroną przejekanie podstawowych zasad ochrony przyrody w trakcie wycieczek i spacerów (nie hałasujemy, aby nie spłoszyć zwierząt, szanujemy 	<ul style="list-style-type: none"> przejekuje podstawowych zasad ochrony przyrody

	<p>rośliny, nie zrywamy roślin chronionych, porządkujemy teren i zbieramy śmieci po wycieczce)</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzeżenie niewłaściwych zachowań w stosunku do przyrody w sytuacjach życia codziennego oraz podczas analizy zachowań bohaterów literatury dziecięcej, filmów – wskazywanie prawidłowych postaw • podejmowanie działań związanych z dbałością o rośliny i zwierzęta (pielęgnacja roślin, dokarmianie zwierząt, obowiązki związane z posiadaniem zwierzęcia pod opieką) • podejmowanie działań związanych z ochroną środowiska (np. oszczędne korzystanie z wody, segregacja odpadów, udział w akcjach typu „Dni Ziemi”) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia akceptowanie i nieakceptowane formy zachowań w stosunku do świata przyrody • podejmuje działania związane z dbałością o środowisko przyrodnicze
<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie umiejętności obserwowania zjawisk występujących w przyrodzie • doskonalenie umiejętności wnioskowania na podstawie zgromadzonych informacji o sytuacji pogodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozszerzanie doświadczeń dziecka 5-letniego – kontynuowanie obserwacji: – jesiennej pogody – charakteryzowanie towarzyszących jej zjawisk atmosferycznych (wiatr, mgła, chmury, deszcz): <ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach badawczych, np. „Powietrze wokół nas” (doświadczanie i eksperymentowanie podczas odkrywania właściwości powietrza w tym zjawiska powstawania wiatru – dostrzeżenie m.in., że powietrze można „złapać”, „ścisnąć”/sprężyć, rozprężane przesuwa przedmioty, ogrzane unosi się do góry), udział w zabawach badawczych np. „Skąd się bierze deszcz?” (poznawanie m.in. zjawiska parowania i skraplania się wody) – poszukiwanie sposobów wykonywania zdobytych doświadczeń w życiu codziennym przez człowieka, dostrzeżenie możliwości ich wykorzystania przez siebie – zimowej pogody – charakteryzowanie towarzyszących jej zjawisk atmosferycznych (śnieg, szron, lód): <ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach badawczych, np. „Kto wyczarował śnieg i lód?” (doświadczanie i eksperymentowanie podczas odkrywania zjawiska powstawania śniegu i lodu oraz dostrzeżenie ich właściwości) <ul style="list-style-type: none"> – poszukiwanie sposobów wykorzystywania zdobytych doświadczeń w życiu codziennym przez człowieka, dostrzeżenie możliwości ich wykorzystania przez siebie – wiosennej pogody – opisywanie towarzyszących jej zjawisk atmosferycznych – interpretowanie przysłów „W marcu jak w garncu”, „Kwiecień – plecień bo przeplata, trochę zimy, trochę lata” <ul style="list-style-type: none"> • udział w zabawach badawczych, np. „Dlaczego na wiosenne wycieczki warto zabrać kalosze?” (m.in. doświadczanie i eksperymentowanie podczas odkrywania zjawiska rozpuszczalności ciał w wodzie – dostrzeżenie dławczego na piasku szybkiej „znikają” kałuże, a na glinie wolniej, co możemy rozpuścić w wodzie) – poszukiwanie sposobów wykorzystywania zdobytych doświadczeń w życiu codziennym przez człowieka, dostrzeżenie możliwości ich wykorzystania przez siebie 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych • charakteryzuje zjawiska atmosferyczne występujące w różnych porach roku • rozumie przyczyny powstawania zjawisk przyrodniczych odkrytych w trakcie doświadczeń

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie inteligencji wizualno-przestrzennej doskonalenie umiejętności rozwiązywania problemów konstrukcyjnych wdrażanie do bezpiecznego używania narzędzi w trakcie majsterkowania 	<p>– letniej pogody i towarzyszących jej zjawisk atmosferycznych – charakteryzowanie towarzyszących jej zjawisk atmosferycznych (burza, tęcza);</p> <ul style="list-style-type: none"> udział w zabawach badawczych, np. „Co wspólnego ma burza z elektrycznością?” (m.in. doświadczenie i eksperymentowanie podczas odkrywania zjawiska elektryzowania się ciał – poszukiwanie przyczyn przyciągania i odpychania się naelektryzowanych przedmiotów, poznawanie właściwości prądu na przykładach jego bezpiecznych źródeł), udział w zabawach badawczych, np. „Jak wyczarować tęczę?” – poszukiwanie sposobów wykorzystywania zdobytych doświadczeń w życiu codziennym przez człowieka, dostrzeganie możliwości ich wykorzystania przez siebie utrwalanie wiedzy na temat zjawisk pogodowych w zabawach i życiu codziennym: <ul style="list-style-type: none"> systematyczne prowadzenie kalendarza pogody, opisywanie pogody za oknem, wymiana doświadczeń w grupie udział w zabawach pozwalających na wiązanie przyczyny ze skutkiem – dostosowanie planowanych działań do proponowanej prognozy pogody (ubiór, zabezpieczenia otoczenia) – wnioskowanie po analizie czynności bohaterów scenek, ilustracji, jakiej wysłuchali prognozy eksperymentowanie w podejmowaniu prób przewidywania pogody na co dzień – obserwowanie sprawdzalności swoich przewidywań 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje pogodę za oknem rozumie dlaczego należy interesować się prognozą pogody
C. ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ ŚRODOWISKIEM TECHNICZNYM		
<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie inteligencji wizualno-przestrzennej doskonalenie umiejętności rozwiązywania problemów konstrukcyjnych wdrażanie do bezpiecznego używania narzędzi w trakcie majsterkowania 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązywanie problemów konstrukcyjnych podczas eksperymentowania z różnorodnym materiałem (łączenie elementów z sobą na różne sposoby, określanie wytrzymałości i stabilności elementów, sprawdzanie użyteczności wprowadzonych rozwiązań, np. co może się przydać do połączenia elementów poza klejem, pasek papieru jest mniej wytrzymały niż rulonik tego samego papieru, nitka jest mniej wytrzymała niż sznurek, podparcie trzeylementowe jest bardziej stabilne niż dwuelementowe) stosowanie różnorodnych technik montażowych podczas działalności konstrukcyjno-technicznej i majsterkowania, w tym wykorzystywanie materiału naturalnego majsterkowanie przy użyciu prostych narzędzi zgodnie z ustalonymi zasadami bezpieczeństwa tworzenie projektu własnej zabawki, przedmiotu użytkowego i realizowanie go w praktyce – doświadczenie skuteczności zastosowanych rozwiązań konstrukcyjno-technicznych 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje problemy konstrukcyjne podczas działalności konstrukcyjno-technicznej i majsterkowania sprawdza w praktyce zastosowane w swoim projekcie rozwiązania konstrukcyjno-techniczne

<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie zainteresowań zdobyczymi techniki wdrażanie do posługiwania się urządzeniami technicznymi zgodnie z ich przeznaczeniem i na miarę możliwości dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> poznawanie świata techniki metodą projektu – udział w projektach edukacyjnych, np. „Poszukiwacze techniki” (np. „Technika w przedszkolu”, „Technika w domu”, „Technika w transporcie”, „Technika w komunikowaniu się”) dostrzeganie rozwoju techniki w różnych obszarach życia codziennego na miarę swoich możliwości: <ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie postępu technicznego na przestrzeni lat w środowisku, np. w trakcie przemieszczania się, nawiązywania kontaktów (rozwój środków transportu – pojazdy lądowe, wodne i powietrzne, technologii komunikacyjnej – komunikatory, korespondencja elektroniczna, elektroniczne załatwianie spraw itp.) samodzielne posługiwanie się wybranymi osiągnięciami techniki (telefon, komputer, projektor) z zachowaniem poznanych zasad bezpieczeństwa współdziałanie z dorosłymi w obsłudze urządzeń AGD podczas sporządzania posiłków, prac porządkowych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zainteresowanie zdobyczymi techniki posługiwanie się wybranymi osiągnięciami techniki z zachowaniem poznanych zasad bezpieczeństwa
D. WDRAŻANIE DO ŚWIADOMEGO UNIKANIA ZAGROŻEN ŚRODOWISKOWYCH		
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do przestrzegania zasad bezpiecznego zachowania w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych wdrażanie do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych oraz odpowiedzialności za własne postępowanie 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw podczas zabaw i sytuacji zadaniowych na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów – analiza skutków niewłaściwych zachowań i ich wpływu na bezpieczeństwo własne oraz innych, ocena postępowania bohaterów respektowanie zasad bezpiecznej zabawy obowiązujących w przedszkolu, ogrodzie, na spacerze podjęcie działań na rzecz dbałości o bezpieczeństwo własne i innych w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych: <ul style="list-style-type: none"> bezpieczne organizowanie swojego czasu wolnego w przedszkolu i poza przedszkolem przestrzeganie innych przed niewłaściwym zachowaniem negowanie łamanie zasad bezpieczeństwa w sytuacjach życia codziennego – wskazywanie prawidłowych postaw 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych przewiduje skutki niewłaściwych zachowań i ich wpływ na bezpieczeństwo własne oraz innych rozumie potrzebę zgłaszania dorosłym wszelkich zauważonych niebezpieczeństw respektuje poznane zasady bezpieczeństwa podjękuje działania na rzecz dbałości o bezpieczeństwo własne i innych w trakcie zabaw i sytuacji zadaniowych
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do przestrzegania podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw na drodze na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów – analiza skutków niewłaściwych zachowań na drodze i ich wpływu na bezpieczeństwo własne oraz innych, poszukiwanie właściwych wzorców zachowań gromadzenie doświadczeń metodą projektu podczas projektu edukacyjnego „Bezpiecznie na drodze” poznawanie podstawowych zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego – rozmowy na podstawie historyjek obrazkowych, teatryków, bajek, filmów: 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa na drodze przewiduje skutki niewłaściwych zachowań na drodze i ich wpływ na bezpieczeństwo własne oraz innych zna podstawowe zasady bezpieczeństwa komunikacyjnego

Cele ogólne (etapowe)	Doświadczenia dziecka sprzyjające rozwojowi przewidywanych osiągnięć	Przewidywane osiągnięcia (dziecko)
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw wynikających z pogody 	<ul style="list-style-type: none"> rozumienie znaczenia podstawowych przepisów ruchu drogowego w odniesieniu do pieszych (znaczenie świateł sygnalizatora dla pieszych, funkcja jaką pełni policjant w ruchu drogowym, podstawowe zasady poruszania się po drodze) rozpoznawanie miejsc wyznaczonych dla pieszych (chodnik, pobocze, przejście dla pieszych – pasy, przejście podziemne i nadziemne, wysępka tramwajowa, przystanek autobusowy) dostrzeganie potrzeby stosowania elementów odblaskowych podczas poruszania się po drogach poza miastem o zmierzchu i w czasie niekorzystnych warunków atmosferycznych rozumienie konieczności przestrzegania zasad bezpiecznego podróżowania jako pasażer samochodu osobowego (miejsce w odpowiednim foteliku lub siedzisku ochronnym, zapięcie pasów, zachowanie spokoju w czasie jazdy, by nie przeszkadzać kierowcy) dostrzeganie konieczności przestrzegania poleceń osoby dorosłej przy korzystaniu ze środków komunikacji publicznej (zajęcie dostępnego miejsca lub trzymanie się poręczy, ustępowanie miejsca osobom uprzywilejowanym, umiarkowany ton rozmów, zachowanie czystości) ćwiczenia praktycznego stosowania zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego podczas scenek tematycznych i sytuacji życia codziennego (spacery, wycieczki) – podejmowanie w sytuacjach zabawowych i życiu codziennym rozsądnych decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa komunikacyjnego
<ul style="list-style-type: none"> wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych niebezpieczeństw wynikających z pogody 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw pogodowych na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów – rozszerzenie doświadczeń dziecka 5-letniego ćwiczenia praktycznego stosowania poznanych zasad unikania zagrożeń pogodowych podczas scenek tematycznych i sytuacji życia codziennego (spacery, wycieczki) – podejmowanie w sytuacjach zabawowych i życiu codziennym rozsądnych decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienia, w jaki sposób unikać zagrożeń pogodowych respektuje poznane zasady unikania zagrożeń pogodowych
<ul style="list-style-type: none"> wdrażanie do rozumienia potencjalnych zagrożeń ze świata ludzi, roślin, zwierząt wyrabianie nawyków świadomego unikania potencjalnych zagrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeganie potencjalnych niebezpieczeństw w świecie ludzi, roślin, zwierząt na podstawie obserwacji życia codziennego oraz analizy losów bohaterów opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, filmów – analiza skutków niewłaściwych zachowań i ich wpływu na bezpieczeństwo własne oraz innych – poszukiwanie właściwych wzorców zachowań świadome unikanie potencjalnych zagrożeń ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt: 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega potencjalne niebezpieczeństwa w świecie ludzi, roślin i zwierząt przewiduje skutki niewłaściwych zachowań i ich wpływ na bezpieczeństwo własne oraz innych rozumie potrzebę unikania potencjalnych zagrożeń ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt

	<ul style="list-style-type: none"> - informowanie nauczyciela o pojawieniu się osoby nieznajomej w środowisku dzieci (np. na terenie ogrodu przedszkolnego) - przestrzeganie zakazu rozmawiania z osobami nieznajomymi poza sytuacjami szczególnymi, np. prośba o pomoc w sytuacji zagrożenia, podanie informacji o sobie w sytuacji zagubienia się - przestrzeganie zakazu samodzielnego korzystania z określonych urządzeń (np. urządzenia elektryczne) i przedmiotów (np. zapalki) - przestrzeganie zakazu samodzielnego używania środków chemicznych, zażywania lekarstw, próbowania potraw niewiadomego pochodzenia - informowanie dorosłych o pojawieniu się w pobliżu obcego zwierzęcia - przestrzeganie zakazu nawiązywania kontaktów z nieznаныmi zwierzętami bez zgody opiekuna - przestrzeganie zakazu zrywania i próbowania owoców oraz innych roślin bez zgody dorosłych - unikanie długotrwałego kontaktu z telewizorem, komputerem - przestrzeganie zakazu samodzielnego i bez ograniczeń korzystania ze stron internetowych, komunikatorów, gier komputerowych • ćwiczenie stosowania poznanych zasad bezpieczeństwa podczas scenek tematycznych i sytuacji życia codziennego (spacery, wycieczki) – podejmowanie w sytuacjach zabawowych i życiu codziennym rozsądnych decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • przestrzega ustalonych norm i zasad bezpieczeństwa
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie właściwych postaw w sytuacji zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> • obserwowanie przeżyć bohaterów bajek, opowiadań, teatryków związanych z różnymi zagrożeniami (pozytywne wzorce zachowań – rozszerzenie treści) – analiza postępowań bohaterów • pogadanki na temat zachowań w sytuacjach zagrożenia, analiza procedur postępowania dostosowanych do możliwości i percepcji dzieci (zgłoszenie zagrożenia dorosłym, podporządkowanie się poleceniom dorosłych, oddalenie się z miejsca zagrożenia i wezwanie pomocy znajomości numeru alarmowego 112, dostrzeżenie roli straży pożarnej, przygotowania ratunkowego, policji w sytuacjach zagrożenia) • ćwiczenie określonych zachowań w sytuacji zagrożenia, np. próbną ewakuację, ćwiczenia w rozpoznawaniu numeru alarmowego i określeniu informacji jakie należy podać dzwoniąc pod numer alarmowy, ćwiczenia pierwszej pomocy przedmedycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w rozmowach na temat bezpieczeństwa w wyniku obserwowanych zdarzeń • rozumie, że w sytuacjach zagrożenia należy dostosować się do określonych procedur postępowania • wie, jak powinien się zachować w sytuacji zagrożenia • uczestniczy w ćwiczeniach określonych zachowań w sytuacji zagrożenia • zna numer alarmowy

W DRODZE DO SUKCESU, CZYLI JAK REALIZOWAĆ DZIAŁANIA Z PROGRAMEM

Za punkt wyjścia w wyznaczeniu kierunków działań związanych z wspieraniem całościowego rozwoju dzieci przyjęto główne umiejętności nauczyciela, warunkujące osiągnięcie sukcesu przez jego wychowanków (odpowiadające etapom wszelkich działań projektowych).

I krok w działaniach z dziećmi i rodzicami to właściwie organizowana DIAGNOZA wychowanków (wstępna, jak i okresowa), w tym:

- pedagogiczna – dokonywana w zakresie kompetencji nauczycieli przedszkola, realizowana poprzez obserwację przy wykorzystaniu ogólnodostępnych narzędzi diagnostycznych, uzupełniona analizą kart dzieci, wytworów ich pracy, wywiadem z rodzicami. Warto pamiętać, aby w diagnozie uwzględnić analizę podstawowych potrzeb dzieci (piramida potrzeb Masłowa)
- specjalistyczna – przeprowadzona przy współpracy pracowników Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i innych specjalistów.

II krok to ODPOWIEDNIE PLANOWANIE PRACY z uwzględnieniem potrzeb i możliwości wychowanków, jak i profilaktyka tzw. „problemów na wejściu”, które mogą się pojawić w sytuacji adaptacji dziecka w nowym środowisku (jakim niewątpliwie jest dla większości dzieci grupa przedszkolna).

Planowanie działań adaptacyjnych.

Planowanie działań z dziećmi często rozpoczynamy już przed nowym rokiem szkolnym, dotyczy to, np. działań adaptacyjnych, w ramach których warto zaplanować:

- w okresie poprzedzającym rozpoczęcie zajęć – zajęcia integracyjne dla przyszłych przedszkolaków i ich rodziców; w okresie maj/czerwiec – Dni Otwarte, czy też wspólne imprezy środowiskowe, np. Festyn Rodzinny
- w ciągu pierwszego miesiąca pracy z dziećmi – Integracyjne Działania Adaptacyjne (dla wszystkich uczęszczających do przedszkola dzieci i ich rodziców)
- w okresie całego roku szkolnego – integracyjne działania międzygrupowe, w tym wspólne zajęcia grup młodszych ze starszymi, jak i współuczestnictwo w uroczystościach przedszkolnych, imprezach środowiskowych (dla dzieci, ich rodziców i środowiska lokalnego).

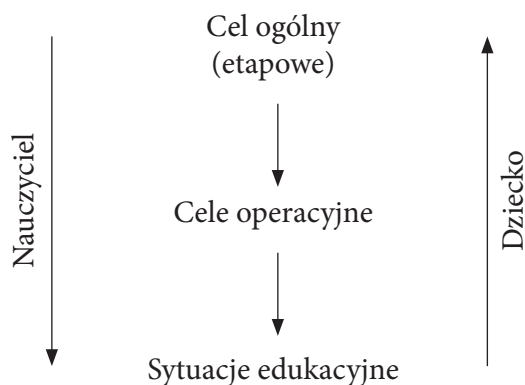
Powyższym działaniom sprzyjać może współpraca z Powiatowymi Urzędami Pracy, stowarzyszeniami, jak i uczelniami wyższymi. Dzięki niej możemy pozyskać stażystów i osoby do przygotowania zawodowego na stanowisko pomoc nauczyciela, wolontariuszy i studentów kierunków pedagogicznych odbywających praktyki. Każda z tych osób jest niezwykle pomocna szczególnie w pierwszych okresach adaptacji dzieci.

Okresowe planowanie działań edukacyjnych.

Optymalna praca z programem powinna być dobrze zaplanowana w okresowym/miesięcznym planie pracy nauczyciela, harmonogramie tygodniowym i rytmie całego dnia pobytu dziecka w przedszkolu. Rytmiczność i systematyczność realizacji działań nauczyciela z dziećmi daje gwarancję ich skuteczności oraz poczucie bezpieczeństwa naszym wychowankom, szczególnie tym najmłodszym.

Treści edukacyjne ujęte w programie zapisano w taki sposób, aby ułatwiły nauczycielowi planowanie pracy. W poszczególnych grupach wiekowych zastosowano jednakowe obszary i podobne zakresy (stopniowanie trudności), dzięki temu wygodnie możemy odszukać poszczególne zagadnienia nawet w sytuacji, gdy w grupie mamy dzieci na różnych poziomach osiągnięć. Nauczyciel pracujący z niniejszym programem przy okresowym planowaniu pracy może korzystać z celów ogólnych uwzględnionych w treściach edukacyjnych, jak i wynikających z nich przewidywanych osiągnięć dzieci. Zawarte w programie cele ogólne można uszczegóławiać, np. w momencie planowania konkretnej jednostki metodycznej (np. zajęcia). Pamiętajmy tylko o tym, że precyzowanie celów przebiega od rozpoznania

treści celu ogólnego, przez wyprowadzenie z niego celów etapowych, a bezpośrednio z nich celów operacyjnych (ukierunkowanych na dziecko). To te ostatnie służą dopiero organizacji konkretnych sytuacji edukacyjnych oferowanych dziecku. Osiągnięcie celów przez dziecko przybiera kierunek odwrotny. Dziecko uczestnicząc w sytuacjach edukacyjnych osiąga najpierw cele operacyjne, następnie etapowe – zmierzając ku najwyższemu poziomowi celów.

Biorąc pod uwagę powyższe, nauczyciel formułując cele i planując odpowiednie sytuacje edukacyjne, powinien zdawać sobie sprawę z faktu, że to od niego w głównej mierze zależy użyteczność osiągnięć dzieci. W programie przewidziano szereg doświadczeń dziecka sprzyjających rozwojowi jego przewidywanych osiągnięć (niejednokrotnie z przykładami konkretnych sytuacji edukacyjnych) – są one wskazówką dla nauczyciela, w jakim obszarze należy się poruszać organizując doświadczenia dzieci. Sformułowano je w taki sposób, aby nie ograniczały inwencji nauczyciela w doborze konkretnych sytuacji edukacyjnych, dostosowanych do potrzeb i możliwości dzieci.

Planując pracę z dziećmi pamiętajmy, że cele są głównym wyznacznikiem naszego działania. Wybierając je z programu, czy formułując samodzielnie, uwzględniamy diagnozę w zakresie potrzeb i możliwości naszych dzieci. Korzystajmy refleksyjnie z gotowych materiałów. To dobrze wyznaczone cele powinny ukierunkować naszą pracę, a nie gotowy materiał, który może nie uwzględnić warunków w jakich pracujemy, potrzeb dzieci oraz możliwości nas samych. **Materiały, które posiadamy i zdobędziemy niech staną się jedynie inspiracją do twórczej, samodzielnej pracy. Lepszy skromny plan własny niż bogaty i rozbudowany plan obcy.** Planując bloki tematyczne nie trzymajmy się stereotypowych i funkcjonujących od wielu lat tematów kompleksowych. Blok tematyczny może dotyczyć umiejętności, poznawania siebie, pojęcia, wartości. W zależności od potrzeb może trwać kilka dni, tydzień, dwa tygodnie lub dłużej.

Podstawowa organizacja pracy z dziećmi w przedszkolu zależy od wielu czynników: składu grupy (wiek dzieci), przyjętej koncepcji pedagogicznej przedszkola (np. przedszkole montessoriańskie), maksymalnej liczebności grupy.

Organizacja rytmu dnia.

Oto proponowane ramowe zagospodarowanie czasu w ciągu dnia w grupie przedszkolnej:

Działania poranne

do godz. 8⁰⁰:

- schodzenie się dzieci
- czynności opiekuńcze, porządkowe i organizacyjne
- konsultacje indywidualne z rodzicami, w tym wsparcie psychologiczne
- praca stymulacyjno-kompensacyjna i indywidualna realizowana przez nauczyciela
- organizowanie wielokierunkowej aktywności dziecka w budynku przedszkola: ogólnorozwojowe zabawy indywidualne i zespołowe (tematyczne, konstrukcyjne, integracyjne, prace społeczno-użyteczne i porządkowe na rzecz grupy), zabawy dowolne w kąciach tematycznych wg zainteresowań dzieci.

Realizacja min. 5 godzin podstawy programowej wychowania przedszkolnego od 8⁰⁰–13⁰⁰:

- zabawy/ćwiczenia poranne, w tym z wykorzystaniem pedagogiki zabawy (ze szczególnym uwzględnieniem ćwiczeń zapobiegających wadom postawy)
- zabawy i ćwiczenia wprowadzające w tematykę dnia
- przygotowanie do I posiłku, zabiegi higieniczne, czynności opiekuńcze i samoobsługowe
- **I posiłek**, czynności higieniczne i porządkowe po zakończeniu I śniadania, czynności w ramach pełnionych dyżurów
- główne zajęcia wychowawczo-dydaktyczne (**dobór zajęć z zachowaniem zasady przemienności form i metod jak i integracji i korelacji treści programowych**)
- zabawy dowolne w kąciakach tematycznych wg zainteresowań dzieci
- zabawy ruchowe, zabawy integracyjne
- organizowanie sytuacji sprzyjających dziecięcej aktywności na świeżym powietrzu
- przygotowanie do II posiłku, zabiegi higieniczne, czynności opiekuńcze i samoobsługowe
- **II posiłek**, czynności higieniczne i porządkowe po zakończeniu II posiłku
- zabawy wyciszające o charakterze relaksacyjnym (dzieci młodsze dłuższy odpoczynek)
- organizowanie wielokierunkowej aktywności dziecka na świeżym powietrzu (spacery, zajęcia rekreacyjno-sportowe, wycieczki, obserwacje przyrodnicze, prace społeczno-użytkowe, w tym ogrodnicze) – wspieranie dziecięcej eksploracji świata, motywowanie do podejmowania samodzielnych działań, odkrywania zjawisk oraz zachodzących procesów, utrwalania zdobytej wiedzy i umiejętności, inspirowanie do prowadzenia własnych eksperymentów
- organizowanie wielokierunkowej aktywności dziecka w budynku przedszkola: ogólnorozwojowe zabawy indywidualne i zespołowe (tematyczne, konstrukcyjne, ruchowe, techniczne, badawcze, integracyjne, gry i zabawy dydaktyczne, działania twórcze, prace społeczno-użyteczne i porządkowe na rzecz grupy), zabawy dowolne w kąciakach tematycznych wg zainteresowań dzieci – wspieranie dziecięcej eksploracji świata, motywowanie do podejmowania samodzielnych działań, odkrywania zjawisk oraz zachodzących procesów, utrwalania zdobytej wiedzy i umiejętności, inspirowanie do prowadzenia własnych eksperymentów
- praca stymulacyjno-kompensacyjna i indywidualna realizowana przez nauczyciela.

Działania popołudniowe

po godz. 13⁰⁰:

- zajęcia dodatkowe organizowane wg potrzeb, w tym rozwijające uzdolnienia, zajęcia religii
- przygotowanie do obiadu, zabiegi higieniczne, czynności opiekuńcze i samoobsługowe, czynności w ramach pełnionych dyżurów
- **III posiłek**, czynności higieniczne i porządkowe po zakończeniu III posiłku
- zabawy wyciszające o charakterze relaksacyjnym
- praca stymulacyjno-kompensacyjna i indywidualna realizowana przez nauczyciela, działania profilaktyczno-terapeutyczne we współpracy ze specjalistami (psycholog, logopeda, terapeuta pedagogiczny)
- organizowanie sytuacji sprzyjających dziecięcej aktywności na świeżym powietrzu
- organizowanie wielokierunkowej aktywności dziecka w budynku przedszkola: ogólnorozwojowe zabawy indywidualne i zespołowe (tematyczne, konstrukcyjne, ruchowe, techniczne, badawcze, integracyjne, gry i zabawy dydaktyczne, działania twórcze, prace społeczno-użyteczne i porządkowe na rzecz grupy), zabawy dowolne w kąciakach tematycznych wg zainteresowań dzieci – wspieranie dziecięcej eksploracji świata, motywowanie do podejmowania samodzielnych działań, odkrywania zjawisk oraz zachodzących procesów, utrwalania zdobytej wiedzy i umiejętności, inspirowanie do prowadzenia własnych eksperymentów
- konsultacje indywidualne z rodzicami, w tym wsparcie psychologiczne
- podsumowanie działań wychowawczo-dydaktycznych w ciągu dnia.

Szczegółowy plan dnia dla danego oddziału uzależniony jest od czasu pracy grupy, możliwości i potrzeb dzieci ustalonych w wyniku wstępnej diagnozy oraz przyjętej przez nauczyciela pedagogicznej

koncepcji pracy z grupą. Nauczyciel powinien pamiętać, aby w danym dniu uwzględnić zasady przemienności form i metod pracy, jak i obszaru aktywności dziecka.

III krok to ROZWIJANIE PLANOWANYCH OSIĄGNIĘĆ DZIECI poprzez:

realizację niniejszego programu, jak i innych programów zawartych w przedszkolnym zestawie wychowania przedszkolnego rozszerzających (w razie potrzeb) jego treść. Realizacja działań z tym programem dopuszcza jego częściową modyfikację w celu dostosowania go do potrzeb i możliwości konkretnych odbiorców. Bogactwo w różnorodności jest często złotym środkiem na osiągnięcie sukcesu, ale pamiętajmy też o tym, żeby zanadto nie obciążyć dziecka. Priorytetem niech będzie rozwinięcie u dziecka gotowości szkolnej, dopiero na tej podbudowie rozwijamy szersze kompetencje naszych wychowanków. Uświadamiamy to ich rodzicom, podkreślamy wagę kompetencji fundamentalnych dziecka, nie bójmy się mówić o nieharmonijnym rozwoju, problemach dziecka, ochronie przed nadmiarem zajęć dodatkowych, nieadekwatnych do jego potrzeb i możliwości.

IV krok to WŁAŚCIWE ORGANIZOWANIE PROCESU UCZENIA SIĘ dzieci z uwzględnieniem nowoczesnych metod i form pracy.

Dążąc do osiągnięcia celów, nauczyciel opracowuje swoją strategię działania, uwzględniając możliwości i umiejętności dziecka. Metody przyjęte w pedagogice przedszkolnej uwzględniają właściwości i etapy rozwoju dziecka na drodze poznawania świata, przyswajania treści i wartości kształtujących jego osobowość. Działania edukacyjne z dziećmi powinny być prowadzone między innymi w formie: zabaw, gier, zajęć zorganizowanych, prac użytkowych, spacerów i wycieczek, uroczystości, kontaktów indywidualnych.

Skuteczności pracy nauczyciela sprzyja stosowanie metod i form bezpośredniej pracy z dzieckiem opartych na przyswajaniu, odkrywaniu, przeżywaniu i działaniu. Nauczyciel powinien organizować takie sytuacje edukacyjne, które aktywizują myślenie dzieci, wyzwalają inwencję, ekspresję twórczą, mobilizują do zastanawiania się, zadawania pytań oraz udzielania na nie odpowiedzi i rozwiązywania problemów. Jeżeli aktywność dziecka zostanie połączona z przeżywaniem i działaniem, wiedza i umiejętności zdobyte tą drogą będą zrozumiałe i trwałe. W niniejszym programie zaproponowano wzbogacanie tradycyjnych metod metodami aktywizującymi, dającymi równe szanse dzieciom niezależnie od preferencji sensorycznych w poznawaniu świata, w tym wykorzystanie m.in.:

- Dziecięcej Matematyki wg E. Gruszczyk-Kolczyńskiej – doskonale wykorzystuje możliwości i prawidłowości rozwojowe dziecka. Pozwala mu działać, doświadczać, rozwiązywać problemy, wyciągać wnioski, przewidywać, cieszyć się z każdego działania. Uczy logicznego myślenia, rozwija wyobraźnię. Celem tej metody jest wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci. Wiek przedszkolny jest najlepszym okresem do wspomagania dzieci w rozwoju umysłowym. Efektywność wspomaganie rozwoju, a także wyniki edukacji matematycznej zależą od dopasowania treści kształcenia do możliwości intelektualnych dzieci¹.
- Aktywnego Słuchania Muzyki wg B. Strauss – opiera się na wykorzystywaniu elementów ruchu, tańca, gestów, śpiewu, gry na prostych instrumentach perkusyjnych, stwarza dzieciom możliwość zabawy z muzyką, przez co staje ona się lubiana i chętnie słuchana. Dzieci podczas aktywnego słuchania łatwo przyswajają muzykę, obcują z nią i czerpią z niej, co najlepsze: piękno, wrażliwość, pomysłowość, muzykalność, uruchamiają wyobraźnię oraz przełamują opory związane z publicznymi występami. Ta metoda przybliżania dzieciom muzyki daje nauczycielowi możliwość dodania własnych pomysłów do istniejącego już modelu. Dla twórczych nauczycieli jest okazją do stworzenia własnego opracowania wybranego fragmentu muzycznego. W pracy z dziećmi metodą ASM uwzględnia się:
 - zabawy i ćwiczenia wstępne (zgodnie z zasadą stopniowania trudności – pojawiają się wcześniej, aby przy realizacji ASM dzieci mogły już skupić się bezpośrednio na odbiorze muzyki obejmują one):

¹ Edyta Gruszczyk-Kolczyńska, Ewa Zielińska, *Dziecięca matematyka. Program dla przedszkoli, klas zerowych i placówek integracyjnych*, WSiP, Warszawa 1999, s. 6.

- orientację w schemacie własnego ciała
 - uwrażliwienie na elementy muzyki, np. przykłady zabaw rozpoczynające nasz warsztat
 - ćwiczenie elementów ruchowych wykorzystywanych w ASM podczas zabawy przy muzyce (z elementami tańca rąk, tańca postaci, np. „Balowanie na polanie” do utworu *Country Dance*)
 - ćwiczenia wprowadzające grę na nowych instrumentach, ćwiczenia w posługiwaniu się nowym przyborem
 - ćwiczenia przygotowujące do odczytywania i tworzenia partytury graficznej.
- określony tok metodyczny zajęć, w którym występują następujące etapy:
1. Słuchanie utworu – po wysłuchaniu utworu można porozmawiać na temat charakteru muzyki.
 2. Wprowadzenie fabuły – w ramach tego etapu można ułożyć krótkie opowiadanie, bajkę dopasowaną do nastroju muzyki (przedszkolakom taką bajkę może na początku ułożyć nauczyciel).
 3. Wprowadzenie tańca rąk – zgodnie z propozycją B. Strauss opowiedzianą bajkę należy przedstawić ruchem ilustrującym jej treść (można wspomagać ruch słowami). Ważne jest, by ruchy były sugestywne, wyraziste.
 4. Krótki impuls plastyczny – w tym momencie tworzymy z dziećmi proste elementy plastyczne do tańca rąk, postaci, np. duszki nakładane na gumkach recepturkach na dłonie.
 5. Wspólny taniec rąk.
 6. Taniec postaci.
 7. Instrumentacja – tworzenie orkiestry z dyrygentem na czele. Dyrygent wykonując określone, umowne znaki podaje rytm grania poszczególnych instrumentów (instrumentem może być również nasze ciało). Orkiestra dziecięca realizuje swoje fragmenty, tworząc swoisty akompaniament do odtwarzanego utworu:
 - instrumentacja próbna (przy użyciu niewidzialnych instrumentów, na których „gramy” za pomocą umownych gestów – dopuszczalna w kręgu)
 - instrumentacja właściwa (gramy na przydzielonych instrumentach, wyłącznie w rzędach – ustawienie rzędów w stosunku do dyrygenta od jego lewej strony do prawej, na zasadzie kolejności instrumentów występujących w utworze – dzięki temu dyrygent stojący naprzeciw tak ustawionej orkiestry cały czas ma grających w zasięgu wzroku, a jego gesty kierowane są w bardzo konkretnym kierunku, dzieci natomiast patrząc na dyrygenta, kątem oka dostrzegają kolegów siedzących z przodu, nie rozpraszać się na boki)
 - gra na instrumentach perkusyjnych wg partytury graficznej (każdemu znakowi na partyturze odpowiada konkretny instrument). Partytura musi być czytelna dla dzieci – można wykonać ją na dużym arkuszu papieru z zastosowaniem kolorowych znaków
 - występ orkiestry w ruchu, np. parada instrumentów w „Marszu Radetzkiego”.
 8. Łączenie elementów.
 9. Pokaz dla szerszego grona (koledzy, rodzice itp.).
- Pedagogika zabawy wg Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów KLANZA – oparta na wielokierunkowej aktywności dziecięcej, łączy w sobie w szczególności ruch, muzykę, taniec, działania plastyczne i poznawcze. Pedagogika zabawy nie jest dyscypliną naukową lecz symboliczną nazwą metodycznych poszukiwań ułatwiających pracę z grupą, procesem uczenia. Proponuje ona działania dające członkom grupy możliwość rozwoju w atmosferze zaufania, wzajemnej akceptacji, bez względu na wiek i umiejętności, wyzwala aktywność twórczą i ciekawość, ułatwia kontakty z innymi, ze sobą i otaczającą rzeczywistością. Na zajęciach prowadzonych metodami pedagogiki zabawy obowiązują określone zasady:
 - dobrowolność – decydowanie o swojej aktywności w atmosferze wolnej od nakazów; wychowawca jedynie zachęca, zaprasza do uczestnictwa w zabawie
 - wielopoziomowość komunikacji – świadome porozumiewanie się na poziomie werbalnym i niewerbalnym, rzeczowym (wymiana logicznych i prawdziwych informacji) i emocjonalnym (wyrażanie, odczuwanie, akceptowanie uczuć swoich i innych)
 - unikanie rywalizacji – rezygnacja z podziału na zwycięzcę i przegranych, uczenie współpracy i współdziałania z innymi

- różnorodność środków wyrazu – umożliwienie przekazywania treści i emocji poprzez oddziaływanie na różne zmysły
- podczas zajęć stosuje się wszystkie media: ruch, dotyk, gest, taniec, malowanie, lepienie oraz pantomimę².

Wszystkie te zasady wzmacniają relacje w grupie, uczą wyrażania uczuć, budują zaufanie do prowadzącego i do całej grupy. Do ciekawszych zabaw należą zabawy z chustą animacyjną, które doskonale wpływają na integrację grupy i wywołują pozytywne emocje.

- Gimnastyka twórcza R. Labana – zwana również metodą improwizacji ruchowej. Polega na ruchu podejmowanym zgodnie z własną inwencją, fantazją i doświadczeniem. Zgodnie z tą koncepcją ćwiczenia gimnastyczne powinny mieć formę zadań otwartych, które zapewniają swobodę i możliwość decydowania o sposobie wykonywania ruchu, a tym samym wyrażania swojej indywidualności³. Podczas zajęć prowadzonych metodą Labana obowiązują następujące zasady:
 - każdy ćwiczący wykonuje zadania ruchowe na swój sposób (bez pokazu)
 - zajęcia prowadzone są w luźno ustawionej grupie, a pozycja wyjściowa do ćwiczeń jest dowolna dla każdego dziecka
 - elementem towarzyszącym wykonywaniu zadań ruchowych może być rytm i muzyka
 - tematyka zadań ruchowych dotykająca pięciu zasadniczych tematów i przykładowe ćwiczenia w obrębie każdego z nich:
 - wycucie własnego ciała
 - wycucie ciężaru, siły i czasu
 - wycucie przestrzeni
 - rozwijanie wycucia płynności ruchu i ciężaru ciała w przestrzeni i czasie
 - adaptacja ruchów własnych do ruchów partnera i grupy.
- Metoda C. Orffa – kładąca duży nacisk na improwizację i rozwijanie ekspresji, gdzie podstawą muzykowania jest rytm. Głównymi elementami metody są śpiew i gra na prostych instrumentach perkusyjnych (tzw. instrumentarium Orffa, w skład którego wchodzi: bębni, tamburyny, kołatki, grzechotki, trójkąty, dzwonki melodyczne).
- Ruch Rozwijający wg W. Sherborne – system ćwiczeń wywodzący się z naturalnych potrzeb dziecka, zaspakajanych w kontakcie z dorosłymi. Podstawowe założenia metody to rozwijanie przez ruch:
 - świadomości własnego ciała i usprawniania ruchowego
 - świadomości przestrzeni i działania w niej
 - dzielenia przestrzeni z innymi ludźmi i nawiązywania z nimi bliskiego kontaktu.

Kategorie ruchu w metodzie Ruchu Rozwijającego:

- ruch prowadzący do poznania własnego ciała
- ruch kształtujący związek jednostki z otoczeniem fizycznym – ruch wiodący do wytworzenia się związku z drugim człowiekiem
- ruch prowadzący do współdziałania w grupie
- ruch kreatywny⁴.
- Metoda Dobrego Startu prof. M. Bogdanowicz – należy do metod wspomagania rozwoju psychomotorycznego, edukacji i terapii, angażujących uczenie się wielozmysłowe: wzrokowo-słuchowo-dotykowo-kinestetyczno-ruchowe oraz funkcje językowe i wykonawcze. Jej celem jest kształtowanie mowy, przygotowanie dzieci do nauki czytania i pisanie, uczenie rysowania, poznanie liter i cyfr. Służy do aktywizowania rozwoju funkcji psychomotorycznych i ich integracji oraz korygowania zaburzeń tego rozwoju, co stwarza warunki prawidłowego procesu uczenia się. Wspiera rozwój dziecka poprzez rehabilitację psychomotoryczną i edukację z zastosowaniem polisensorycznego uczenia się.
- Zabawy Fundamentalne – to program wspomagania rozwoju dzieci w wieku od 0 do 6 lat.

² E. Kędzior-Niczyporuk, *Wprowadzenie do pedagogiki zabawy*, Wydawnictwo KLANZA, Lublin 1998, s. 19.

³ M. Bogdanowicz, B. Kisiel, M. Przasnyska, *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka*, WSiP, Warszawa 1994, s. 30.

⁴ M. Bogdanowicz, B. Kisiel, M. Przasnyska, *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka*, WSiP, Warszawa 1994, s. 11.

Jedną z podwalin programu jest teoria inteligencji wielorakich Howarda Gardnera, wg której człowiek posiada 8 rodzajów inteligencji: językową, logiczno-matematyczną, muzyczną, przestrzenną, interpersonalną, intrapersonalną, ruchową i przyrodniczą. Każdą z nich można rozwinąć nawet u najmłodszych dzieci.

- Kinezylogia edukacyjna P. Dennisona – to kanon podstawowych ćwiczeń, które autor nazwał gimnastyką mózgu. Jest to system szybkich, atrakcyjnych, podnoszących energię ciała ćwiczeń. Kinezylogia edukacyjna uczy i pokazuje w praktyce możliwości wykorzystania naturalnego ruchu fizycznego, niezbędnego do organizowania pracy mózgu i ciała w celu rozszerzenia własnych możliwości. Jest ukierunkowana na ćwiczenie obu półkul mózgowych, oparta przede wszystkim na ruchu naprzemiennym i ruchu jednostronnym⁵.
- Metody aktywizujące: twórczego rozwiązywania problemów, tworzenia i definiowania pojęć hierarchizacji, dyskusyjne, pracy we współpracy, ewaluacyjne dostępne możliwościom dzieci, np. proponowane przez J. Krzyżewską, w tym metoda projektu.

Realizacja programu nie zakłada konieczności korzystania z obudowy dydaktycznej dla dzieci i nauczyciela, jak i nie zawiera ku temu przeciwwskazań. Program jest opisem sposobu realizacji celów wychowania oraz treści nauczania ustalonych w podstawie programowej, swoistą koncepcją pracy, dzięki której nauczyciel może usystematyzować swoje działania i poddać je ewaluacji. To na jego podstawie planuje się szczegółowe działania z dziećmi. Wszelkie publikacje pomocnicze na rynku wydawniczym pomagają młodym nauczycielom na rozwinięcie własnego warsztatu pracy, a tym bardziej doświadczonym – na jego wzbogacanie. Każda obudowa dydaktyczna jest bogatą skarbnicą pomysłów, zapisem doświadczeń praktyków, którzy znaleźli klucze do sukcesu Jasia, czy Małgosi, ale nie znali naszego Darusia i Ani. Każdy pomysł jest cenny, aby znalazł się w naszej skrzyni skarbów, do której sięgniemy podczas pracy z dziećmi pod warunkiem, że zrobimy to świadomie. Pamiętajmy, że wszelkie propozycje kierowane przez autorów publikacji pomocniczych, są wypadkową ich doświadczeń i należy je dostosować do potrzeb konkretnych dzieci, z którymi w tym momencie przyszło nam wyruszyć w wędrowkę na ścieżce edukacji przedszkolnej. Podobnie podejrzmy do oferty pakietów edukacyjnych dla dzieci. Obudowa dydaktyczna oferowana na rynku może być jednym ze środków dydaktycznych wzbogacających naszą pracę. Z pewnością ułatwi organizację i realizację niektórych działań (otrzymamy atrakcyjne kolorowe pomoce dla każdego dziecka – naklejki, wypychanki, które będą konkurencyjne dla wszelkiego rodzaju „kserówek”). Pamiętajmy jednak, żeby pakiet edukacyjny nie stał się wyznacznikiem kierunku realizacji działań z dziećmi. Na kartach pracy nie można poznać świata, a dziecko w wieku przedszkolnym poznaje go przecież przez doświadczenie, najlepiej wielozmysłowe – złotym środkiem będzie tu umiar i bezpieczeństwo w różnorodności.

V krok to EWALUACJA, AUTOREFLEKSJA I SAMOOCENA – planując pracę po diagnozie wstępnej jak i okresowej, systematycznie dokonujemy analizy bądź ewaluacji naszych działań, szukając nowych skutecznych rozwiązań i kierunków własnego rozwoju.

I w ten oto sposób cykl naszej pracy dobiega końca, jak i zaczyna się na nowo kolejny etap pracy z nadzieją, że zarówno dzieci, jak i ich rodzice oraz wszyscy współpracujący z nami na rzecz dziecka dadzą nam odczuć, że idziemy w dobrym kierunku.

⁵ Dennison Paul E. Dennisin Gail, *Kinezylogia edukacyjna dla dzieci: podstawowy podręcznik kinezylogii edukacyjnej dla rodziców i nauczycieli*, Międzynarodowy Instytut Neurokinezylogii Rozwoju Ruchowego i Integracji Odruchów, Warszawa 2003, s. 81.

BIBLIOGRAFIA

- Al-Khamisy D., *Edukacja przedszkolna a integracja społeczna*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2006
- Bogdanowicz M., *Metoda dobrego startu*, WSiP, Warszawa 1989
- Bogdanowicz M., *Piosenki do rysowania, czyli Metoda Dobrego Startu dla najmłodszych*, Wydawnictwo Fokus, Gdańsk 1996
- Bogdanowicz M., Kisiel B., Przasnyska M., *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka*, WSiP, Warszawa 1994
- Brejnak W., *Czy Twój przedszkolak dojrzał do nauki?*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2006
- Brzezińska A. I., Czub M., Kaczan R., *Dziecko przedszkolne. Jak jest? Jak możemy wspierać jego rozwój?*, IBE, Warszawa 2013
- Brzezińska A., Burtowy M., *Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992
- Chobocka E., *Rozwój sprawności ruchowej*, w: *Obserwacja dziecka w przedszkolu*, Al-Khamisy D. (red.), Raabe, Warszawa 2005
- Cieszyńska J., *Nauka czytania krok po kroku: jak przeciwdziałać dysleksji*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2001
- Czub M., *Diagnoza funkcjonowania społeczno-emocjonalnego dziecka w wieku od 1,5 do 5,5 lat*, IBE, Warszawa 2014
- Demel G., *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, WSiP, Warszawa 2004
- Dmochowska M., *Zanim dziecko zacznie pisać*, WSiP, Warszawa 1991
- Dorance S., *Zajęcia twórcze w przedszkolu*, tłum. J. Zajęc i T. Zielińska, Cyklady, Warszawa 1997
- Dudzińska I., (red.) *Wychowanie i nauczanie w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1983
- Dyner W. J., *Zabawy tematyczne w domu i przedszkolu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1989
- Dziamka D., Buchnat M., *Program wychowania przedszkolnego. Zbieram, poszukuję, badam*, Nowa Era, Warszawa 2017
- Frostig M., Horne D., *Wzory i obrazki. Program rozwijający percepcję wzrokową*, PTP, Warszawa 1989
- Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, Media Rodzina, Poznań 2002
- Gołębiak D. B., *Uczenie metodą projektów*, WSiP, Warszawa 2002
- Góralczyk E., *Moje dziecko w szkole. Poradnik dla rodziców i wychowawców*, CMPPP, Warszawa 2008
- Gniewkowski W., Właźnik K., *Wychowanie fizyczne*, WSiP, Warszawa 1985
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Skura M., *Skarbiec matematyczny. Poradnik metodyczny klasa 0 i klasy I–III*, Nowa Era, Warszawa 2008
- Gruszczyk-Kolczyńska E., *Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki*, WSiP, Warszawa 1994
- Gruszczyk-Kolczyńska E., (red.) *Starsze przedszkolaki. Jak skutecznie je wychowywać i kształcić w przedszkolu i w domu*, Bliżej Przedszkola, Kraków 2016
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dwulatki i trzylatki w przedszkolu. Jak świadomie je wychowywać i uczyć*, Bliżej Przedszkola, Kraków 2012
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka – dwadzieścia lat później. Książka dla rodziców i nauczycieli starszych przedszkolaków*, Bliżej Przedszkola, Kraków 2015
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, WSiP, Warszawa 1997
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka. Metodyka i scenariusze zajęć z sześciolatkami w przedszkolu, w szkole i w placówkach integracyjnych*, WSiP, Warszawa 2000
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka. Program dla przedszkoli, klas zerowych i placówek integracyjnych*, WSiP, Warszawa 1999
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie rozwoju umysłowego czterolatków i pięciolatków: książka dla rodziców, terapeutów i nauczycieli przedszkola*, WSiP, Warszawa 2008
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie dzieci w rozwoju do skupiania uwagi i zapamiętywania*, WSiP, Warszawa 2004
- Guz S., *Edukacja przedszkolna w okresie przemian*, Wydawnictwo WSP TWP, Warszawa 1996

- Guz S., *Edukacja przedszkolna na przełomie tysiącleci*, Wydawnictwo WSP TWP, Warszawa 2001
- Guz S., *Rozwój i edukacja dziecka. Szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2005
- Helm J. H., Katz L. G., *Mali badacze metoda projektu w edukacji elementarnej*, CODN, Warszawa 2003
- Hurlok E., *Rozwój dziecka*, PWN, Warszawa 1985
- Janiszewska B., *Diagnoza dojrzałości szkolnej u progu klasy 1. Karty ćwiczeń*, WSiP, Warszawa 2009
- Jurek A., *Rozwój dziecka a metody nauczania czytania i pisania*, Harmonia Universalis, Gdańsk 2012
- Kaja B., *Zarys terapii dziecka: metody psychologicznej i pedagogicznej pomocy wspomagającej rozwój dziecka*, Wydawnictwo Uczelniane WSP, Bydgoszcz 1995
- Kamińska K., *Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym*, WSiP, Warszawa 1999
- Kielar-Turska M., *Średnie dzieciństwo. Wiek przedszkolny*, w: *Psychologia rozwoju człowieka*, T. 2, *Charakterystyka okresów życia człowieka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000
- Kielar-Turska M., *Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata*, WSiP, Warszawa 1992
- Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna*, Polski Instytut Wydawniczy, Warszawa 2005
- Kopała J., Tokarska E., Kordos E., *Program wychowania przedszkolnego*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2016
- Kozik M., *Dzieci niepełnosprawne czekają*, Raabe, Warszawa 1998
- Koźniewska E., Matuszewski A., Zwierzyńska E., *Skala Gotowości Szkolnej – podręcznik*, CMPPP, Warszawa 2006
- Koźniewska E., Matuszewski A., Zwierzyńska E., *Skala Gotowości Edukacyjnej Pięciolatek (SGE-5): obserwacyjna metoda dla nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2010
- Krauze-Sikorska H., *Edukacja przez sztukę. O edukacyjnych wartościach artystycznej twórczości dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006
- Kwiatowska M. (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, red. M. Kwiatowska, WSiP, Warszawa 1985
- Majchrzak I., *Wprowadzenie dziecka w świat pisma*, WSiP, Warszawa 1995
- Małyska M., *Twoi uczniowie mistrzami w czytaniu: trening umiejętności*, WSiP, Warszawa 2009
- Muchacka B., *Zabawy badawcze w edukacji przedszkolnej*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków 2002
- Mystkowska H., *Rozwijanie mowy i myślenia dzieci w wieku przedszkolnym*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Warszawa 1991
- Niemierko B., *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999
- Nowik J., *Kształcenie matematyczne w edukacji wczesnoszkolnej poradnik dla nauczyciela*, Wydawnictwo Nowik, Opole 2011
- Ochendusko J., *Planowanie pracy dydaktycznej nauczyciela*, WOM, Bydgoszcz 1997
- Oszwa U., *Rozwój i ocena umiejętności matematycznych dzieci sześciolatek*, CMPPP, Warszawa 2006
- Owczarek S., *Gimnastyka przedszkolaka*, WSiP, Warszawa 2001
- Pankowska K., *Edukacja przez dramę*, WSiP, Warszawa 1997
- Parczewska T., *Edukacja ekologiczna w przedszkolu. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2009
- Partyka M., *One są wśród nas. Dziecko zdolne*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa 2000
- Przetacznik-Gierowska M., Makięło-Jarża G., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, WSiP, Warszawa 1992
- Roślowski B., *Nauka czytania i pisania*, GLOTTISPOL, Gdańsk 1993
- Sachajska E., *Uczymy poprawnej wymowy*, WSiP, Warszawa 1991
- Skura M., Lisicki M., Sumińska D., *Przed progiem. Jakie umiejętności są potrzebne do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie i jak je rozwijać?*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2014
- Sochacka K., *Rozwój umiejętności czytania*, Trans Human, Białystok 2004
- Soida D., *Bądź mistrzem i przyjacielem, czyli edukacja ekologiczna na wesoło*, Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Kraków 1996
- Waloszek D., *Między przedszkolem a szkołą. Rozważania o gotowości dzieci do podjęcia nauki w szkole*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2014
- Waloszek D., *Pedagogika przedszkolna, metamorfoza statusu i przedmiotu badań*, Wydawnictwo Naukowe |Akademii Pedagogicznej, Kraków 2006
- Waloszek D., *Nauczyciel i dziecko. Organizacja warunków wychowania*, ODN, Zielona Góra 1998
- Waloszek D., *Program w edukacji dzieci. Geneza, istota, kryteria*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005
- Więckowski R., *Pedagogika wczesnoszkolna*, WSiP, Warszawa 1995

- Wilgocka-Okoń B., *Gotowość szkolna dzieci sześcioletnich*, Wydawnictwo Żak, Warszawa 2003
- Włoch S., (red.), *Edukacja przedszkolna w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2006
- Zaorska Z. *Pedagogika zabawy – Metodyka pracy z grupą*, w: *Wprowadzenie do pedagogiki zabawy*, red. E. Kędzior-Niczyporuk, KLANZA, Lublin 1998
- Żebrowska M., (red.), *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1982
- Żyłka K., *Praktyczne wykorzystanie metody aktywnego słuchania muzyki klasycznej w szkole podstawowej. Metoda Batii Strauss*, w: *Forum Nauczycieli*, Nr 1, 2002

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1. Informacja o gotowości dziecka – przykład

MEN-I/54/2

.....
(pieczęć przedszkola / szkoły)

INFORMACJA O GOTOWOŚCI DZIECKA DO PODJĘCIA NAUKI W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Imię i nazwisko dziecka Franciszek Kowalski

Rok szkolny 2018/2019

Forma wychowania przedszkolnego⁶ Przedszkole Miejskie

Informacja o stanie przygotowania dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej

I. Opanowanie wymagań określonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego w obszarze:

1. Umiejętności społecznych i odporności emocjonalnej:

1) **mocne strony dziecka** – Właściwie rozumie kierowane komunikaty. Jest dzieckiem bardzo spokojnym, lubianym przez dzieci i dorosłych, chętnie zapraszającym do zabawy i pracy z innymi. W zabawach i różnych działaniach szybko dostosowuje się do reguł gry, nie ma z tym problemu. Potrafi nawiązywać właściwe relacje zarówno z dziećmi, jak i z dorosłym. Pomaga innym. Interesuje się czynnościami szkolnymi, próbuje pokonywać trudności, nie zniechęca się. Stosuje formy grzecznościowe w kontaktach z dziećmi i dorosłymi.

2) **zauważone trudności** – Dziecko bardzo nieśmiałe.

3) **podjęte lub potrzebne działania wspierające potrzeby dziecka** – Wspieranie dziecka w trudnych sytuacjach poprzez rozmowy i dostarczanie pozytywnych wzorców wychowawczych. Organizowanie wspólnych zabaw i gier z dziećmi w celu przełamywania nieśmiałości. Zachęcanie do pełnienia pewnych działań, np. pełnienia dyżuru przy posiłkach.

4) **wskazówki dla rodziców** – Postępowania wychowawcze jak dotychczas: organizowanie wspólnych zabaw, zachęcanie do wspólnych prac domowych. Zapraszanie znajomych dzieci do domu w celu organizowania zabaw grupowych, co sprzyja lepszemu nawiązywaniu kontaktów z innymi i bycia bardziej otwartym wobec innych.

2. Umiejętności matematycznych i gotowości do nauki czytania i pisania:

1) **mocne strony dziecka** – Chętnie wykonuje operacje matematyczne w zakresie dodawania i odejmowania. Określa kierunki i ustala położenie obiektów w przestrzeni. Potrafi koncentrować się nad wykonywaną czynnością. Rozpoznaje i zapamiętuje przedmioty na obrazku. Potrafi uważnie słuchać i odpowiadać na zadane pytania. Wypowiada się pełnymi zdaniami na zadany temat oraz swobodnie mówi na tematy dowolne. Wszystkie podjęte działania i ćwiczenia wykonuje samodzielnie. Chętnie podejmuje działania związane z przygotowaniem do szkoły. Czyta proste wyrazy i polecenia ze zrozumieniem.

⁶ Wpisać odpowiednio: przedszkole, oddział przedszkolny w szkole podstawowej, punkt przedszkolny, zespół wychowania przedszkolnego.

- 2) **zauważone trudności** – Nie zauważono większych problemów z obszaru językowego i pojęć matematycznych.
 - 3) **podjęte lub potrzebne działania wspierające potrzeby dziecka** – Zalecane ćwiczenia utrwalające zdobytą wiedzę matematyczną z przekroczeniem progu dziesiętnego oraz z zakresu analizy i syntezy wyrazu.
 - 4) **wskazówki dla rodziców** – Dalsze, systematyczne wspomaganie w celu utrzymania efektów osiągniętych w przedszkolu.
3. Sprawności motorycznej i koordynacji wzrokowo-ruchowej:
- 1) **mocne strony dziecka** – Jest sprawny fizycznie, nie ma problemu z utrzymaniem równowagi. Chętnie uczestniczy w zajęciach ruchowych w zabawach i grach, jest aktywny na zajęciach gimnastycznych.
 - 2) **zauważone trudności** – Nie ma większych problemów pod względem motoryki i koordynacji wzrokowo-ruchowej.
 - 3) **podjęte lub potrzebne działania wspierające potrzeby dziecka** – Dalsza praca nad doskonaleniem sprawności manualnej dłoni.
 - 4) **wskazówki dla rodziców** – Dalsze, systematyczne wspomaganie osiągniętych efektów poprzez zachęcanie do: rysowania, malowania, lepienia z plasteliny, wykonywania ćwiczeń grafomotorycznych.
4. Samodzielności, w tym umiejętności wykonywania czynności samoobsługowych:
- 1) **mocne strony dziecka** – Nie ma żadnych problemów z wykonywaniem podstawowych zabiegów higienicznych i samoobsługowych.
 - 2) **zauważone trudności** – Nie zauważono trudności w tym zakresie.
 - 3) **podjęte lub potrzebne działania wspierające potrzeby dziecka** – Nie wymaga.
 - 4) **wskazówki dla rodziców** – Dalsze, systematyczne wspomaganie wykonywanych czynności w celu utrzymania osiągniętych efektów.

II. Potrzeby rozwojowe dziecka, w tym zauważone predyspozycje, uzdolnienia i zainteresowania:

- 1) **opis** – Dziecko ma uzdolnienia muzyczne. Lubi śpiewać, ma dobry słuch i poczucie rytmu. Chętnie bierze udział w działaniach z zakresu muzyki – gra na flażolecie.
- 2) **podjęte lub potrzebne działania służące ich rozwijaniu** – W przedszkolu tworzono sytuacje wychowawcze w celu zaspakajania potrzeb dziecka. Zachęcano do rozwijania zainteresowań w czasie dowolnych zajęć i zabaw oraz poprzez udział dziecka w uroczystościach, konkursach przedszkolnych.
- 3) **wskazówki dla rodziców** – Wskazana kontynuacja i podtrzymywanie efektów pracy przedszkola, szczególnie w zakresie doskonalenia zdolności muzycznych. Zaleca się zapisanie dziecka na zajęcia muzyczne, np. w domu kultury lub innych placówkach, które rozwijałyby jego umiejętności i zainteresowania.

III. Dodatkowe spostrzeżenia o dziecku:

Franek lubi przebywać z dziećmi. Jest koleżeński, dość szybko nawiązuje kontakty towarzyskie, mimo swojej nieśmiałości. Dzielnie znosi porażki i właściwie przeżywa sukcesy.

.....
(data i podpis nauczyciela)

.....
(pieczęć i podpis dyrektora)

Załącznik nr 2.

Przykładowy plan pracy wychowawczo-dydaktyczno-opiekuńczej w przedszkolu

- I. Cele ogólne:** (wybrane bezpośrednio z realizowanego programu wychowania przedszkolnego lub cele etapowe – przy dużym zakresie treściowym celu wybranego bezpośrednio z programu wychowania przedszkolnego zachodzi potrzeba jego uszczegółowienia, wyłonienia celu etapowego. Ilość celów ogólnych zależy od długości okresu do jakiego opracowany jest plan, a także różnorodności planowanych kierunków działań zapewniających wszechstronny rozwój dziecka).
- II. Blok tematyczny:** (ich ilość jest uzależniona od zakresu treściowego każdego z nich, jak i długości okresu do jakiego opracowany jest plan – tydzień, dwa tygodnie, miesiąc)

III.	Oczekiwane rezultaty (przewidywane osiągnięcia dzieci) są wynikiem uszczegółowienia celów ogólnych planu (wiersz I)	OBSZARY I ZAKRESY (np. IA, IIB itp.)	UWAGI
Oczekiwane rezultaty			
IV.	Planowane sytuacje edukacyjne sprzyjające osiągnięciu oczekiwanych rezultatów	OBSZARY I ZAKRESY (np. IA, IIB itp.)	UWAGI
Planowane sytuacje edukacyjne			

W kolumnie **UWAGI** możemy zaznaczać sobie m.in. osiągnięcia dzieci, które z różnych względów nie zostały przez nie opanowane po realizacji zadań edukacyjnych przewidzianych w planie, będą one cenną wskazówką w dalszym planowaniu.

Uwaga: Plan pracy nie musi zawierać form i metod pozwalających na osiągnięcie oczekiwanych rezultatów (Planowane sytuacje edukacyjne sprzyjające osiągnięciu oczekiwanych rezultatów – wiersz IV), jeśli tak ustalono w placówce, znajdują się one bezpośrednio w zapisie dziennym (dziennik zajęć).

Załącznik nr 3

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego

(Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.)

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego wskazuje cel wychowania przedszkolnego, zadania profilaktyczno-wychowawcze przedszkola, oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej i innej formie wychowania przedszkolnego, zwanych dalej „przedszkolami”, oraz efekty realizacji zadań w postaci celów osiągniętych przez dzieci na zakończenie wychowania przedszkolnego.

Celem wychowania przedszkolnego jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka. Wsparcie to realizowane jest przez proces opieki, wychowania i nauczania – uczenia się, co umożliwi dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji.

Zadania przedszkola

1. Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka poprzez organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym obszarze jego rozwoju.
2. Tworzenie warunków umożliwiających dzieciom swobodny rozwój, zabawę i odpoczynek w poczuciu bezpieczeństwa.
3. Wspieranie aktywności dziecka podnoszącej poziom integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych.
4. Zapewnienie prawidłowej organizacji warunków sprzyjających nabywaniu przez dzieci doświadczeń, które umożliwią im ciągłość procesów adaptacji oraz pomoc dzieciom rozwijającym się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony.
5. Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, dobór treści adekwatnych do poziomu rozwoju dziecka, jego możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania, z poszanowaniem indywidualnych potrzeb i zainteresowań.
6. Wzmacnianie poczucia wartości, indywidualność, oryginalność dziecka oraz potrzeby tworzenia relacji osobowych i uczestnictwa w grupie.
7. Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo w ruchu drogowym.
8. Przygotowywanie do rozumienia emocji, uczuć własnych i innych ludzi oraz dbanie o zdrowie psychiczne, realizowane m.in. z wykorzystaniem naturalnych sytuacji, pojawiających się w przedszkolu, oraz sytuacji zadaniowych, uwzględniających treści adekwatne do intelektualnych możliwości i oczekiwań rozwojowych dzieci.
9. Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, środowiska, ubioru, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki.
10. Tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznanie wartości oraz norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka.
11. Tworzenie warunków umożliwiających bezpieczną, samodzielną eksplorację elementów techniki w otoczeniu, konstruowania, majsterkowania, planowania i podejmowania intencjonalnego działania, prezentowania wytworów swojej pracy.

12. Współdziałanie z rodzicami, różnymi środowiskami, organizacjami i instytucjami, uznanymi przez rodziców za źródło istotnych wartości, na rzecz tworzenia warunków umożliwiających rozwój tożsamości dziecka.
13. Kreowanie, wspólne z wymienionymi podmiotami, sytuacji prowadzących do poznania przez dziecko wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina, grupa w przedszkolu, inne dorosłe osoby, w tym osoby starsze, oraz rozwijania zachowań wynikających z wartości możliwych do zrozumienia na tym etapie rozwoju.
14. Systematyczne uzupełnianie, za zgodą rodziców, realizowanych treści wychowawczych o nowe zagadnienia, wynikające z pojawienia się w otoczeniu dziecka zmian i zjawisk istotnych dla jego bezpieczeństwa i harmonijnego rozwoju.
15. Systematyczne wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie poziomu umożliwiającego podjęcie nauki w szkole.
16. Organizowanie zajęć – zgodnie z potrzebami – umożliwiających dziecku poznawanie kultury i języka mniejszości narodowej lub etnicznej lub języka regionalnego – kaszubskiego.
17. Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur.

Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie dotyczy:

- 1) dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawności sprzężone, jeżeli jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym;
- 2) dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na inne niż wymienione w pkt 1 rodzaje niepełnosprawności, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59), oraz jeżeli z indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego wynika brak możliwości realizacji przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka.

Osiągnięcia dziecka na koniec wychowania przedszkolnego

I. Fizyczny obszar rozwoju dziecka. Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole:

- 1) zgłasza potrzeby fizjologiczne, samodzielnie wykonuje podstawowe czynności higieniczne;
- 2) wykonuje czynności samoobsługowe: ubieranie się i rozbieranie, w tym czynności precyzyjne, np. zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł;
- 3) spożywa posiłki z użyciem sztućców, nakrywa do stołu i sprząta po posiłku;
- 4) komunikuje potrzebę ruchu, odpoczynku itp.;
- 5) uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych, z przyborami lub bez nich; wykonuje różne formy ruchu: bieżne, skoczne, z czworakowaniem, rzutne;
- 6) inicjuje zabawy konstrukcyjne, majsterkuje, buduje, wykorzystując zabawki, materiały użytkowe, w tym materiał naturalny;
- 7) wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i oburącz, małych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni, używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia i pierwszych prób pisania;
- 8) wykonuje podstawowe ćwiczenia kształtujące nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała;
- 9) wykazuje sprawność ciała i koordynację w stopniu pozwalającym na rozpoczęcie systematycznej nauki czynności złożonych, takich jak czytanie i pisanie.

II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka. Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole:

- 1) rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem;
- 2) szanuje emocje swoje i innych osób;
- 3) przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych;

- 4) przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu;
- 5) rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze;
- 6) rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie;
- 7) szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników;
- 8) zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji;
- 9) wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia;
- 10) dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę;
- 11) dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka. Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole:

- 1) przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze;
- 2) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej;
- 3) posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;
- 4) używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeproszenia i przyjęcia konsekwencji swojego zachowania;
- 5) ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych czynności i zadań oraz przyjętych norm grupowych; przyjmuje, respektuje i tworzy zasady zabawy w grupie, współdziała z dziećmi w zabawie, pracach użytecznych, podczas odpoczynku;
- 6) nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość, przyjaźń, radość;
- 7) respektuje prawa i obowiązki swoje oraz innych osób, zwracając uwagę na ich indywidualne potrzeby;
- 8) obdarza uwagę inne dzieci i osoby dorosłe;
- 9) komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka. Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole:

- 1) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu, gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego;
- 2) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych prostych fonetycznie słowach;
- 3) odróżnia elementy świata fikcji od realnej rzeczywistości; byty rzeczywiste od medialnych, byty realistyczne od fikcyjnych;
- 4) rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, odczytuje krótkie wyrazy utworzone z poznanych liter w formie napisów drukowanych dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności;
- 5) odpowiada na pytania, opowiada o zdarzeniach z przedszkola, objaśnia kolejność zdarzeń w prostych historyjkach obrazkowych, układa historyjki obrazkowe, recytuje wierszyki, układa i rozwiązuje zagadki;
- 6) wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom;
- 7) eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega

- zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku oraz wyraża ją ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni, np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki;
- 8) wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem, mazakiem itp., tworzy proste i złożone znaki, nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru, wyjaśnia sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie, samodzielnie planuje ruch przed zapisaniem, np. znaku graficznego, litery i innych w przestrzeni sieci kwadratowej lub liniatury, określa kierunki i miejsca na kartce papieru;
 - 9) czyta obrazy, wyodrębnia i nazywa ich elementy, nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu, wyjaśnia ich znaczenie;
 - 10) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flaga, hymn), nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski ukryte w podaniach, przysłowiach, legendach, bajkach, np. o Smoku Wawelskim, orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej;
 - 11) wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagi na wybraną cechę;
 - 12) klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt);
 - 13) eksperymentuje, szacuje, przewiduje, dokonuje pomiaru długości przedmiotów, wykorzystując np. dłoń, stopę, but;
 - 14) określa kierunki i ustala położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby, a także w stosunku do innych przedmiotów, rozróżnia stronę lewą i prawą;
 - 15) przelicza elementy zbiorów w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności, posługuje się liczebnikami głównymi i porządkowymi, rozpoznaje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10, eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej, liczy obiekty, odróżnia liczenie błędne od poprawnego;
 - 16) posługuje się w zabawie i w trakcie wykonywania innych czynności pojęciami dotyczącymi następstwa czasu np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem, w tym nazwami pór roku, nazwami dni tygodnia i miesięcy;
 - 17) rozpoznaje modele monet i banknotów o niskich nominałach, porządkuje je, rozumie, do czego służą pieniądze w gospodarstwie domowym;
 - 18) posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, sezonowa wędrówka ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół;
 - 19) podejmuje samodzielną aktywność poznawczą np. oglądanie książek, zagospodarowywanie przestrzeni własnymi pomysłami konstrukcyjnymi, korzystanie z nowoczesnej technologii itd.;
 - 20) wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba wykonująca dany zawód;
 - 21) rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie; uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych; używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności; powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami;

- 22) reaguje na proste polecenie w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem; zna godło (symbol) swojej wspólnoty narodowej lub etnicznej;
- 23) reaguje na proste polecenie w języku regionalnym – kaszubskim, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem, zna godło (symbol) swojej wspólnoty regionalnej – kaszubskiej.

Warunki i sposób realizacji

1. Zgodnie z zapisami dotyczącymi zadań przedszkola nauczyciele organizują zajęcia wspierające rozwój dziecka. Wykorzystują do tego każdą sytuację i moment pobytu dziecka w przedszkolu, czyli tzw. zajęcia kierowane i niekierowane. Wszystkie doświadczenia dzieci płynące z organizacji pracy przedszkola są efektem realizacji programu wychowania przedszkolnego. Ważne są zatem zajęcia kierowane, jak i czas spożywania posiłków, czas przeznaczony na odpoczynek i charakter tego odpoczynku, uroczystości przedszkolne, wycieczki, ale i ubieranie, rozbieranie. Bardzo ważna jest samodzielna zabawa.
2. Przedstawione w podstawie programowej naturalne obszary rozwoju dziecka wskazują na konieczność uszanowania typowych dla tego okresu potrzeb rozwojowych, których spełnieniem powinna stać się dobrze zorganizowana zabawa, zarówno w budynku przedszkola, jak i na świeżym powietrzu. Naturalna zabawa dziecka wiąże się z doskonaleniem motoryki i zaspokojeniem potrzeby ruchu, dlatego organizacja zajęć na świeżym powietrzu powinna być elementem codziennej pracy z dzieckiem w każdej grupie wiekowej.
3. Nauczyciele, organizując zajęcia kierowane, biorą pod uwagę możliwości dzieci, ich oczekiwania poznawcze i potrzeby wyrażania swoich stanów emocjonalnych, komunikacji oraz chęci zabawy. Wykorzystują każdą naturalnie pojawiającą się sytuację edukacyjną prowadzącą do osiągnięcia dojrzałości szkolnej. Sytuacje edukacyjne wywołane np. oczekiwaniem poznania liter skutkują zabawami w ich rozpoznawaniu. Jeżeli dzieci w sposób naturalny są zainteresowane zabawami prowadzącymi do ćwiczeń czynności złożonych, takich jak liczenie, czytanie, a nawet pisanie, nauczyciel przygotowuje dzieci do wykonywania tychże czynności zgodnie z fizjologią i naturą pojawiania się tychże procesów.
4. Przedszkole jest miejscem, w którym poprzez zabawę dziecko poznaje alfabet liter drukowanych. Zabawa rozwija w dziecku oczekiwania poznawcze w tym zakresie i jest najlepszym rozwiązaniem metodycznym, które sprzyja jego rozwojowi. Zabawy przygotowujące do nauki pisania liter prowadzić powinny jedynie do optymalizacji napięcia mięśniowego, ćwiczeń planowania ruchu przy kreśleniu znaków o charakterze literopodobnym, ćwiczeń czytania liniatury, wodzenia po śladzie i zapisu wybranego znaku graficznego. W trakcie wychowania przedszkolnego dziecko nie uczy się czynności złożonych z udziałem całej grupy, lecz przygotowuje się do nauki czytania i pisania oraz uczestniczy w procesie alfabetyzacji.
5. Nauczyciele diagnozują, obserwują dzieci i twórczo organizują przestrzeń ich rozwoju, włączając do zabaw i doświadczeń przedszkolnych potencjał tkwiący w dzieciach oraz ich zaniepokojenie elementami otoczenia.
6. Współczesny przedszkolak funkcjonuje w dynamicznym, szybko zmieniającym się otoczeniu, stąd przedszkole powinno stać się miejscem, w którym dziecko otrzyma pomoc w jego rozumieniu.
7. Organizacja zabawy, nauki i wypoczynku w przedszkolu oparta jest na rytmie dnia, czyli powtarzających się systematycznie fazach, które pozwalają dziecku na stopniowe zrozumienie pojęcia czasu i organizacji oraz dają poczucie bezpieczeństwa i spokoju, zapewniając mu zdrowy rozwój.
8. Pobyt w przedszkolu jest czasem wypełnionym zabawą, która pod okiem specjalistów tworzy pole doświadczeń rozwojowych budujących dojrzałość szkolną. Nauczyciele zwracają uwagę na konieczność tworzenia stosownych nawyków ruchowych u dzieci, które będą niezbędne, aby rozpocząć naukę

w szkole, a także na rolę poznawania wielozmysłowego. Szczególne znaczenie dla budowy dojrzałości szkolnej mają zajęcia rytmiki, które powinny być prowadzone w każdej grupie wiekowej oraz gimnastyki, ze szczególnym uwzględnieniem ćwiczeń zapobiegających wadom postawy.

9. Nauczyciele systematycznie informują rodziców o postępach w rozwoju ich dziecka, zachęcają do współpracy w realizacji programu wychowania przedszkolnego oraz opracowują diagnozę dojrzałości szkolnej dla tych dzieci, które w danym roku mają rozpocząć naukę w szkole.
10. Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym powinno być włączone w różne działania realizowane w ramach programu wychowania przedszkolnego i powinno odbywać się przede wszystkim w formie zabawy. Należy stworzyć warunki umożliwiające dzieciom osłuchanie się z językiem obcym w różnych sytuacjach życia codziennego. Może to zostać zrealizowane m.in. poprzez kierowanie do dzieci bardzo prostych poleceń w języku obcym w toku różnych zajęć i zabaw, wspólną lekturę książeczek dla dzieci w języku obcym, włączanie do zajęć rymowanek, prostych wierszyków, piosenek oraz materiałów audiowizualnych w języku obcym. Nauczyciel prowadzący zajęcia z dziećmi powinien wykorzystać naturalne sytuacje wynikające ze swobodnej zabawy dzieci, aby powtórzyć lub zastosować w dalszej zabawie poznane przez dzieci słowa lub zwroty.
Dokonując wyboru języka obcego nowożytnego, do posługiwania się którym będą przygotowywane dzieci uczęszczające do przedszkola lub innej formy wychowania przedszkolnego, należy brać pod uwagę, jaki język obcy nowożytny jest nauczany w szkołach podstawowych na terenie danej gminy.
11. Aranżacja przestrzeni wpływa na aktywność wychowanków, dlatego proponuje się takie jej zagospodarowanie, które pozwoli dzieciom na podejmowanie różnorodnych form działania. Wskazane jest zorganizowanie stałych i czasowych kątek zainteresowań. Jako stałe proponuje się kąci: czytelniczy, konstrukcyjny, artystyczny, przyrodniczy. Jako czasowe proponuje się kąci związane z realizowaną tematyką, świętami okolicznościowymi, specyfiką pracy przedszkola.
12. Elementem przestrzeni są także zabawki i pomoce dydaktyczne wykorzystywane w motywowaniu dzieci do podejmowania samodzielnego działania, odkrywania zjawisk oraz zachodzących procesów, utrwalania zdobytej wiedzy i umiejętności, inspirowania do prowadzenia własnych eksperymentów. Istotne jest, aby każde dziecko miało możliwość korzystania z nich bez nieuzasadnionych ograniczeń czasowych.
13. Elementem przestrzeni w przedszkolu są odpowiednio wyposażone miejsca przeznaczone na odpoczynek dzieci (leżak, materac, mata, poduszka), jak również elementy wyposażenia odpowiednie dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
14. Estetyczna aranżacja wnętrza umożliwia celebrowanie posiłków (kulturalne, spokojne ich spożywanie połączone z nauką posługiwania się sztucami), a także możliwość wybierania potraw przez dzieci (walory odżywcze i zdrowotne produktów), a nawet ich komponowania.
15. Aranżacja wnętrza umożliwia dzieciom podejmowanie prac porządkowych np. po i przed posiłkami, po zakończonej zabawie, przed wyjściem na spacer.

Logo serii:

Artur Matulaniec

Projekt okładki:

Artur Matulaniec

Zdjęcie na okładce:

Shutterstock: Oksana Kuzmina

Redaktor prowadzący:

Izabela Jaźwińska

Redaktor techniczny:

Maryla Broda

Copyright © by PWN Wydawnictwo Szkolne sp. z o.o. sp.k.
Warszawa 2018

ISBN 978-83-262-2664-9

PWN Wydawnictwo Szkolne sp. z o.o. sp.k.

ul. Gottlieba Daimlera 2, 02-460 Warszawa

Wydanie pierwsze

Arkuszy drukarskich: 19,5

Skład i łamanie: Pracownia Obrazu – Anna Sandecka-Ląkocy

Druk i oprawa: Grafmar, Kolbuszowa Dolna